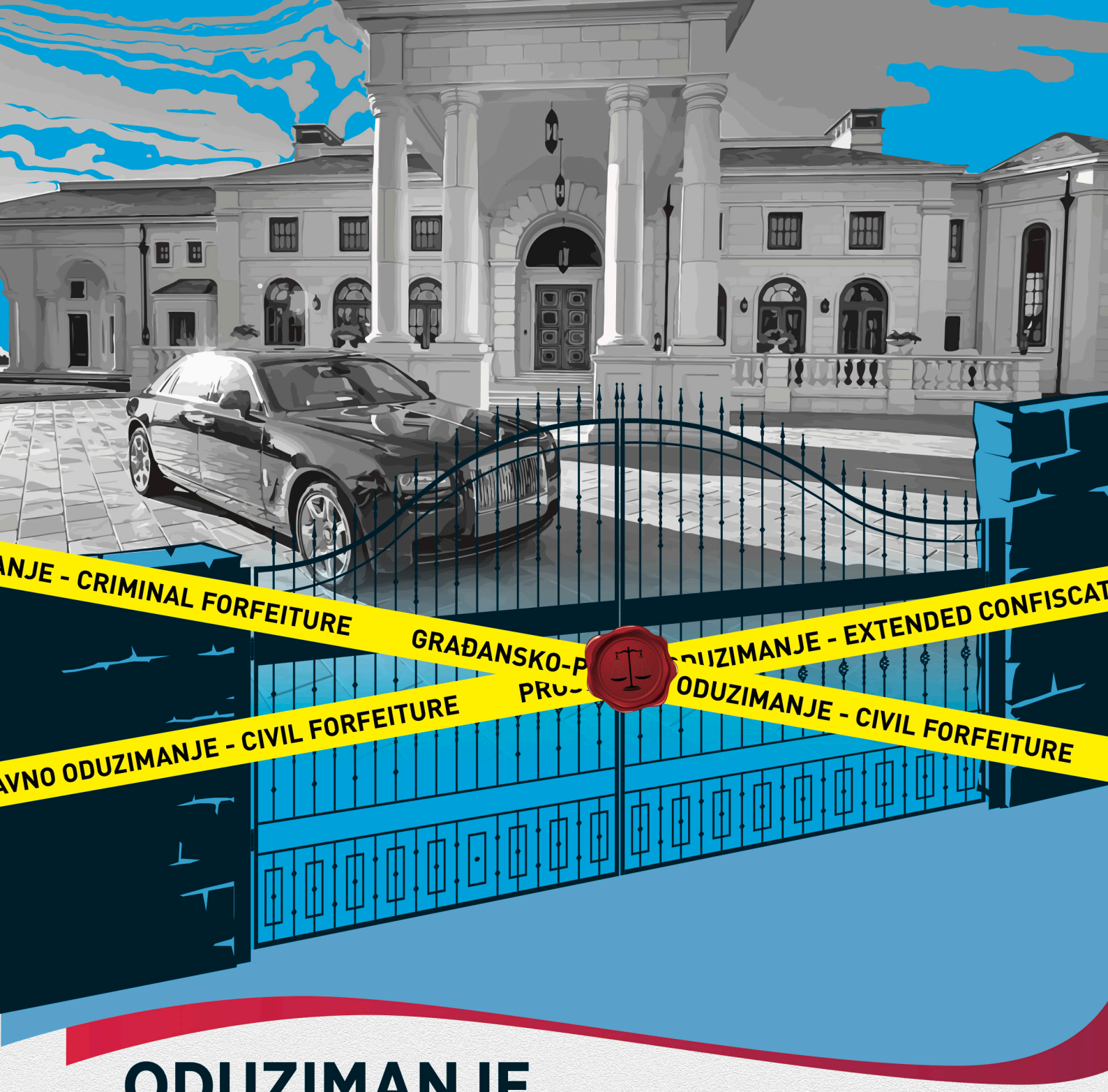

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELIMA

Priručnik za praktičare

Urednici: Eldan Mujanović i Darko Datzer

cprc
CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE POLITIKE SUPROTSTAVLJANJA KRIMINALITETU

#kriminalseneisplati #kriminalseneisplati #kriminalseneisplati #krimi

SARAJEVO, 2016.

IMPRESSUM

Autori:

dr.sc.Darko Datzer
mr.iur.sc. Sabina Sarajlija
Sanela Rondić
Vildana Helić
dr.sc. Berislav Pavišić
dr.sc. Amila Ferhatović
mr.sc. Kenan Kapo

Urednici:

dr. sc. Eldan Mujanović
dr. sc. Darko Datzer

Recezenti:

dr.sc. Borislav Petrović
Dalida Burzić, Glavna kantonalna tužiteljica, Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo

Ilustracija, dizajn i DTP:
Mozaik O.D.
www.mzaik.com

Broj izdanja: 1

Naziv i sjedište izdavača:
Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC)
Pruščakova 27
71000 Sarajevo, BiH

Godina izdavanja i godina štampanja:
2016

Štampa:
Agencija ALIGO, Sarajevo, tel: + 387 33 638 511, aligo@bih.net.ba

Tiraž:
500 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

343.272(035)

ODUZIMANJE imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima : priručnik za praktičare / [autori Darko Datzer ...[et al.] ; urednici Eldan Mujanić, Darko Datzer. - Sarajevo : Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu, 2016. - 209 str. : ilustr. ; 30 cm + [1] CD-ROM

Bibliografija i bilješke uz tekst. - Bibliografija: str. 253-259.

ISBN 978-9958-9997-3-4
1. Datzer, Darko
COBISS.BH-ID 22970118

Ovaj priručnik je izrađen u okviru projekta "Jačanje lokalnih kapaciteta u Federaciji Bosne i Hercegovine u borbi protiv korupcije i teških oblika kriminala putem oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom"

Implementator projekta je Udruženje Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC)

Partneri u implementaciji projekta su Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom

Implementaciju projekta su podržali: Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo, Udruženje sudija/sudaca u Federaciji Bosne i Hercegovine, Udruženje tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova (Policijska akademija)

Izradu Priručnika je podržala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva. Sadržaj priručnika je isključiva odgovornost CPRC-a i ne odražava nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva

Priručnik izrađen u saradnji sa Federalnom agencijom za upravljanje oduzetom imovinom

Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom

Britanska ambasada Sarajevo

PREDGOVOR

Izradu Priručnika za postupanje u oblasti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom potaknulo je nekoliko važnih razloga. Najprije je to bila činjenica da je početkom marta mjeseca 2015. godine u Federaciji Bosne i Hercegovine počela primjena *lex specialis* propisa, u vidu Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Ovim zakonom su u domaćem zakonodavstvu na sveobuhvatan, jedinstven i precizan način uređena sva relevantna pitanja važna za ovaj vid postupanja u okvirima krivičnog postupka. Drugi motiv se tiče činjenice da je oblast oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u, ne tako dugom vremenskom periodu unazad, doživjela niz vrlo bitnih promjena, inovacija i transformacija koje se, uglavnom, sastoje u nastojanjima da se cijeli postupak za oduzimanje imovinske koristi učini što efikasnijim, uz puno poštivanje međunarodno priznatih i zaštićenih ljudskih prava. To se posebno odnosi na prava na mirno uživanje imovine, pošteno suđenje i druga, za ovu materiju, značajna prava. Na kraju, zahtjevi, koji se pred profesionalnu zajednicu i cjelokupni krivično-pravni sistem postavljaju u smislu odlučnijeg i efikasnijeg suzbijanja svih oblika organiziranog kriminala, koruptivnih krivičnih djela i drugih pojavnih oblika kriminaliteta koji se čine sa isključivom ili pretežnom namjerom pribavljanja imovinske koristi, su dovoljan razlog da se pristupi pripremi jednog ovakvog priručno-pedagoškog teksta. Osim toga, već je poznato da opća javnost, tj.građani, od svih subjekata krivično-pravnog sistema očekuju da, kroz zakonom zasnovane procedure, ukažu i pokažu da se kriminal „ne isplati", što bi svakako imalo i određene generalno-preventivne efekte i zato je bilo vrijedno pokrenuti aktivnosti na edukaciji i obuci svih uključenih subjekata u tim procedurama. U svakom slučaju, za jednu sveobuhvatnu, multidisciplinarnu edukaciju i obuku je nužno posjedovati odgovarajuća nastavno-radna sredstva za učenje, tj. u konkretnom slučaju, Priručnik za obuku praktičara u postupku oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom koji bi obuhvatio sve, ili većinu važnih pitanja za taj postupak.

Kako bi se često spomenuti princip sveobuhvatnosti, koji se blisko veže za materiju i zakonodavstvo u oblasti oduzimanja imovinske koristi, primijenio i kod pripreme ovog Priručnika, važno je bilo obuhvatiti cjelokupnu materiju. Važno je bilo ukazati na značaj instituta oduzimanja imovinske koristi, načine normativnog uređenja postupaka za oduzimanje takve koristi, obim pribavljene imovinske koristi koja se stiče učinjenjem krivičnih djela, pa sve do postupanja tužioca u okviru postupka za oduzimanje (sa posebnim osvrtom na financijske istrage), mjere osiguranja i privremenog oduzimanja imovinske koristi, postupanje suda u okviru redovnog, posebnog i postupka za samostalno oduzimanje imovinske koristi, izvršenje pravosnažnih odluka sudova kojima je određeno oduzimanje, i upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom.

S druge strane, multidisciplinarnost, na kojoj se često instistira prilikom edukacije i obuke stručnjaka u ovoj oblasti, a koja je sama po sebi jako složena i obuvata nekoliko različitih grana prava i metoda postupanja od strane nadležnih tijela i subjekata koji učestvuju u postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, je zahtijevala da autori pojedinih cjelina Priručnika imaju različit profesionalni profil i iskustva u radu. U tom smislu, za potrebe pripreme Priručnika, angažovani su praktičari sa dugogodišnjim iskustvom u radu u pravosuđu, primarno u krivičnoj oblasti, ali i građanskom i izvršnom sudskom postupanju, oni koji redovito rade na poslovima suzbijanja kriminalite-

ta, uz primjenu financijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kao i teoretičari u oblasti krivičnog prava, kriminalistike, kriminologije i drugih relevantnih disciplina. Sve ovo će dodatno doprinijeti kvaliteti samog teksta Priručnika, te legitimiranju i prihvatanju u profesionalnoj zajednici, kojoj je primarno namijenjen. U tom smislu, Priručnik je namijenjen tužiocima, sudijama, policijskim službenicima, pravobraniocima, poreznim službenicima, financijskim policajcima, službenicima koji se bave nadzorom i supervizijom u oblasti vrijednosnih papira, bankarstva i financijskim tržištima, službenicima u zemljišno-knjižnim uredima, profesionalcima koji se bave sprječavanjem i suzbijanjem pranja novca, advokatima, vještacima, sudskim izvršiteljima, stručnjacima u oblasti upravljanja oduzetom imovinom, studentima prava, kriminalistike, kriminologije, sigurnosnih studija, kao i svim drugim praktičarima i stručnjacma u ovoj oblasti. Iskreno se nadamo da će informacije i spoznaje do kojih su autori pojedinih poglavlja došli i nastojali ih prenijeti široj čitalačkoj publici doprinijeti boljem razumijevanju materije oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i svakako im pomoći u njihovom radu u praksi.

Ostaje još da se iskreno zahvalimo uvaženim recenzentima prof. dr. sc. Borislavu Petroviću i Dalidi Burzić na iskrenim, kritičnim i dobronamjernim sugestijama i prijedlozima, zahvaljujući kojima je prvobitni tekst Priručnika znatno poboljšan.

Na samom kraju, koristimo priliku da se zahvalimo vladi Velike Britanije na pruženoj financijskoj podršci bez koje bi realizacije jednog ovako ambicioznog zahvata, u postojećim okolnostima, zasigurno bila nemoguća.

U Sarajevu, 25. II 2016. god.

Urednici:

Dr. sc. Eldan Mujanović
Dr. sc. Darko Datzer

SADRŽAJ

Objašnjenje skraćenica ... 13

I. KRATKI PREGLED RELEVANTNIH MEĐUNARODNIH KONVENCIJA I DRUGIH DOKUMENATA ... 15

I.1. Konvencije i dokumenti Ujedinjenih nacija ... 15
I.2. Konvencije i dokumenti Vijeća Evrope ... 16
I.3. Dokumenti Evropske unije ... 17

II. UVOD U MATERIJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KAZNENIM DJELOM ... 19

II.1. Kriminalno-politički razlozi za efikasnim uređenjem sistema za oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima ... 19
II.1.1. Značaj oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima ... 19
II.1.2. Narav instituta oduzimanja imovinske koristi ... 21
II.1.3. Odnos imovinske koristi sa zakonskim opisima kaznenih djela ... 23
II.1.4. Opseg koristi pribavljene kaznenim djelima ... 24
II.2. Osnovni pojmovi vezani za oduzimanje imovinske koristi ... 25
II.2.1. Pojam imovinske koristi ... 25
II.2.2. Financijske istrage ... 29
II.2.3. Mjere osiguranja imovinske koristi ... 30
II.2.4. Postupanje suda ... 31
II.2.5. Izvršenje i upravljanje oduzetom korišću ... 32
II.3. Normativni pristupi u uređenju oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima ... 34
II.3.1. Kaznenopravni pristup ... 34
II.3.2. Dvojni (kaznenopravni i građanskopravni) pristup ... 36
II.4. Pitanja za ponavljanje ... 38

dr.sc.Darko Datzer

III. ULOGA TUŽIOCA U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM ... 41

III.1. Uvodne napomene ... 41
III.2. Pravni okvir, cilj i obim primjene finansijskih istraga ... 42
III.2.1. Pravni okvir ... 42
III.2.2. Pojam i ciljevi finansijske istrage ... 43
III.2.3. Obim primjene ... 45
III.3. Dosadašnja iskustva u provođenju finansijskih istraga i osvrt na nova zakonska rješenja ... 45
III.4. Radnje koje preduzima tužilac u finansijskoj istrazi ... 46
III.4.1. Uslovi za pokretanje finansijske istrage ... 46
III.4.2. Procedura za provođenje finansijske istrage ... 48
III.4.3. Subjekti koji provode finansijsku istragu i korišteni izvori ... 49

III.4.4. Metode izračunavanja nezakonito stečene imovinske koristi 57
III.5. Radnje tužioca u postupku osiguranja, dokazivanja i izvršenja odluka o oduzimanju imovinske koristi 58
III.5.1. Postupanje tužioca u posebnom postupku oduzimanja imovinske koristi 58
III.5.2. Postupanje tužioca u postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi 59
III.5.3. Postupanje tužioca u redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi 59
III.5.4. Postupanje tužioca u postupku nakon oduzimanja imovinske koristi 60
III.6. Međunarodna saradnja u vođenju finansijskih istraga 60
III.7. Uporedno-pravni (regionalni) prikaz uloge tužioca u postupku oduzimanja imovinske koristi 62
III.7.1. Republika Hrvatska 62
III.7.2. Republika Srbija 63
III.7.3. Republika Crna Gora 63
III.8. Međunarodni i nacionalni standardi vođenja finansijskih istraga i dokazivanja nezakonito stečene imovine 64
III.8.1. Praksa Evropskog suda za ljudska prava 64
III.8.2. Praksa Suda Bosne i Hercegovine 65
III.9. Pitanja za ponavljanje 67

mr.iur.sc. Sabina Sarajlija

IV. MJERE OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI 69

IV.1. Uvod 69
IV.2. Pravni okvir u Bosni i Hercegovini 70
IV.2.1. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine 70
IV.2.2. Problemi koji su se javljali u praksi u odnosu na navedeno zakonsko rješenje 72
IV.3. Osiguranje oduzimanja imovinske koristi 73
IV.3.1. Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH 73
IV.4. Uporedno pravo 83
IV.5. Primjeri iz prakse 85
IV.6. Pitanja za ponavljanje 86

Sanela Rondić

V. POSTUPANJE SUDA U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM 89

V.1. Odnos Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH sa odredbama o oduzimanju imovinske koristi iz Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine 89
V.2. Treba li poseban zakon o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom? 94
V.3. Postupak za oduzimanje imovinske koristi 95
V.4. Pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi 95
V.5. Postupanje suda u redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi 98

V.6. Postupanje suda u postupcima proširenog oduzimanja imovinske koristi u uporednopravnim sistemima ... 101
V.7. Sudska praksa ... 103
V.8. Pitanja za ponavljanje ... 105

Vildana Helić & dr.sc. Berislav Pavišić

VI. IZVRŠENJE SUDSKIH PRESUDA KOJIMA JE ODREĐENO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM ... 107

VI.1. Uvod ... 107
VI.2. Nedostaci u dosadašnjoj praksi izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine ... 107
VI.3. Prednosti donošenja Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine ... 111
VI.4. Postupak izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine pribavljene krivičnim djelom prema Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine ... 112
VI.5. Međunarodnopravna pomoć u postupku izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom ... 119
VI.6. Kratki osvrt na usporedno (komparativno) pravne propise ... 120
VI.7. Sudska praksa ... 123
VI.7.1. O sadržaju izreke presude kojom se oduzima nezakonito stečena imovina ... 123
VI.7.2. O podobnosti izvršne isprave ... 124
VI.7.3. Primjer izvršenja pravosnažne sudske odluke o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom ... 125
VI.8. Pitanja za ponavljanje ... 127

dr.sc. Amila Ferhatović

VII. UPRAVLJANJE SA PRIVREMENO I TRAJNO ODUZETOM IMOVINOM ... 129

VII.1. Značaj upravljanja sa oduzetom imovinom ... 129
VII.2. Specifičnosti upravljanja sa pojedinim oblicima imovine ... 132
VII.2.1. Zaplijenjeni novac, bankovni računi i druga finansijska sredstva ... 132
VII.2.2. Nekretnine (zemljišta) ... 132
VII.2.3. Motorna vozila, plovila i avioni ... 133
VII.2.4. Privredna društva (poslovni udjeli) ... 134
VII.2.5. Farme i stoka ... 135
VII.2.6. Plemeniti metali, dragulji i umjetnička djela ... 135
VII.2.7. Kvarljiva imovina i imovina kojoj opada vrijednost ... 135
VII.2.8. Sredstva koja su u inostranim nadležnostima (državama) ... 136
VII.3. Nadležnosti i organizacija rada Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom ... 137

VII.3.1. Zakonske nadležnosti Agencije 137
VII.3.2. Procedure prijema, evidencije, procjene, čuvanja, iznajmljivanja, poklona, uništenja i prodaje oduzete imovine 138
VII.4. Pregled komparativne prakse u upravljanju sa oduzetom imovinom u susjednim zemljama 141
VII.4.1. Hrvatska 142
VII.4.2. Srbija 142
VII.4.3. Slovenija 143
VII.5. Pitanja za ponavljanje 144

mr.sc. Kenan Kapo

VIII. BIBLIOGRAFIJA 147

VIII.1. Knjige i članci 147
VIII.2. Presude Evropskog suda za ljudska prava 150
VIII.3. Presude Ustavnog suda Bosne i Hercegovine 151
VIII.4. Presude Suda Bosne i Hercegovine 151
VIII.5. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine 151
VIII.6. Zakoni i drugi pravni akti 151

IX. PRILOZI 155

Prilog 1. Naredba za provođenje finansijske istrage 156
Prilog 2. Izvještaj o rezultatima provedenih radnji 165
Prilog 3. Naredba o obustavi finansijske istrage 166
Prilog 4. Pitanja koja se postavljaju prilikom intervjua u finansijskim istragama 167
Prilog 5. Naredba za finansijsko vještačenje 171
Prilog 6. Naredba suda za dostavljanje podataka i informacija 173
Prilog 7. Rješenje o kažnjavanju zbog neizvršenja naredbe suda 175
Prilog 8. Prijedlog za donošenje rješenja o određivanju privremene mjere osiguranja imovinske koristi 177
Prilog 9. Rješenje o privremenoj mjeri osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom 181
Prilog 10. Zamjena rješenja o privremenoj mjeri osiguranja jemstvom 185
Prilog 11. Zahtjev za pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi 188
Prilog 12. Prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom 191
Prilog 13. Obavještenje Federalnom pravobranilaštvu 195
Prilog 14. Prijedlog za izvršenje 196
Prilog 15. Rješenje o izvršenju 198
Prilog 16. Primjer obračuna neto vrijednosti 199

X. STUDIJE SLUČAJA 201

GRUPA 1 202
GRUPA 2 206
GRUPA 3 210

OBJAŠNJENJE SKRAĆENICA

AGENCIJA: Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom
AMO: Asset Management Office (Ured za upravljanje oduzetom imovinom)
ARO: Asset Recovery Office (Ured za oduzimanje imovinske koristi)
BD: Brčko Distrikt
BiH: Bosna i Hercegovina
CETS: Council of Evrope Treaty Series
DIA: Istražna direkcija za borbu protiv mafije
DM: Deutsch Mark
EKLJP: Evropska konvencija o ljudskim pravima
ESLJP: Evropski sud za ljudska prava
EU: Evropska unija
EUR: Euro
FBiH: Federacija Bosne i Hercegovine
FOO: Finansijsko-obavještajni odjel Državne agencije za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine
GBP: Great Britain Pound
IDDEEA: Agencija za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine
JHA: Justice and Home Affairs
KM: Konvertibilna marka
KZ BiH: Krivični zakon Bosne i Hercegovine
KZ BD BiH: Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine
KZ FBiH: Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine
KZ RS: Krivični zakon Republike Srpske
PIO/MIO: Penzijsko i invalidsko osiguranje/Mirovinsko i invalidsko osiguranje
POCA: Proceeds of Crime Act
PTT: Pošta, telegraf i telefon
SIPA: Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine
SOCA: Agencija za teška krivična djela organiziranog kriminala u Velikoj Britaniji
UN: Ujedinjene nacije
UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime
USD: United States Dollar
VSTV: Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
ZIP: Zakon o izvršnom postupku
ZKP BD BiH: Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine
ZKP BiH: Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine
ZKP FBiH: Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine
ZKP RS: Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske
ZOISIKD RS: Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela Republike Srpske
ZONSIKD FBiH: Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine
ZOO: Zakon o obligacionim odnosima
ZOPOIK: Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem Republike Hrvatske

I. KRATKI PREGLED RELEVANTNIH MEĐUNARODNIH KONVENCIJA I DRUGIH DOKUMENATA

Zbog značaja koju materija oduzimanja imovinske koristi ima u suprotstavljanju kriminalitetu, a posebno imajući u vidu da glavni motiv (transnacionalnog) organizovanog kriminaliteta predstavlja sticanje imovinske koristi od krivičnih djela, zadnjih decenija je, u svrhu usaglašavanja nacionalnih zakonodavstava i olakšavanja saradnje, doneseno mnoštvo međunarodnopravnih dokumenata. Izlaganje različitih perspektiva oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom stoga zahtijeva i kratak pregled relevantnih međunarodnih standarda.

I.1. KONVENCIJE I DOKUMENTI UJEDINJENIH NACIJA

Prva na listi međunarodnih konvencija donesenih pod okriljem Ujedinjenih nacija, čija je jedna od strana-ugovornica i Bosna i Hercegovina, jeste **Konvencija UN-a protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim supstancama** od 19.12.1988. godine, kojom je državama potpisnicama uvedena obaveza donošenja mjera koje će omogućiti oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima vezanim za zloupotrebu opojnih droga, ili imovine čija vrijednost odgovara visini pomenute dobiti, kao i mjere za utvrđivanje, otkrivanje i osiguranje, ili privremeno oduzimanje prihoda, imovine i sredstava u svrhu konačnog oduzimanja, uključujući pristup podacima banaka (Konvencija Ujedinjenih nacija o suzbijanju nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci, 1988, čl. 5 i 7). Ova Konvencija je, u skladu sa principom sukcesije, inkorporirana u pravni poredak Bosne i Hercegovine.

Naredni izvor relevantan za materiju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima je **Konvencija protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta** (Palermo konvencija), koja predviđa usvajanje mjera od strane država potpisnica, kojima će se osigurati oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima koja su obuhvaćena ovom Konvencijom. ili druge imovine u vrijednosti pribavljene imovinske koristi (Odluka o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta, 2002). Između ostalog, ova Konvencija predviđa mogućnost usvajanja takvih mjera u domaćim zakonodavstvima država članica, kojima se može revidirati teret dokazivanja tako što se od optuženog može zahtijevati da dokaže zakonito porijeklo imovine koja je predmet oduzimanja, ili druge imovine koja podliježe ovim mjerama. Konvencija predviđa i usvajanje efikasnih mjera potrebnih za međunarodnu saradnju u predmetima oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, druge imovine, predmeta i ostalih sredstava koja podliježu odredbama o oduzimanju prema ovoj Konvenciji. Na kraju, ovaj vrlo značajan izvor sadrži i mjere kojima se uređuje raspolaganje oduzetom imovinskom koristi ili drugom imovinom (Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta, 2000, čl. 11-13).

Također, **Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije** (Odluka o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije, 2006). sadrži odredbu kojom se predviđa usvajanje zakonodavnih mjera od strane država kojima će se osigurati efikasno zadržavanje, privremeno oduzimanje i oduzimanje imovinske koristi pribavljene koruptivnim krivičnim djelima propisanim u ovom međunarodnom ugovoru, odnosno, druge imovine čija vrijednost odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi. Osim toga, Konvencija predviđa usvajanje zakonodavnih i drugih mjera potrebnih za uređenje pitanja upravljanja od strane

nadležnih organa sa privremeno oduzetom i oduzetom imovinskom koristi. Isto tako, ova Konvencija u čl. 54. st. 1. tač. c. sadrži fakultativnu odredbu koja omogućava državama potpisnicama da razmotre mogućnost preduzimanja mjera koje mogu biti potrebne da se omogući oduzimanje imovine pribavljene izvršenjem konvencijskih krivičnih djela, bez donošenja krivične presude u slučajevima u kojima se počinilac ne može krivično goniti zbog smrti, bjekstva ili odsustva, ili u drugim odgovarajućim slučajevima.

I.2. KONVENCIJE I DOKUMENTI VIJEĆA EVROPE

Posmatrano sa aspekta značajnosti, prvi od izvora Vijeća Evrope je **Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda** (1950, koja se prema odredbi iz čl. II. 1. Ustava Bosne i Hercegovine zajedno sa pripadajućim Protokolima direktno primjenjuje u BiH i ima prioritet nad svim ostalim zakonima. Navedeno se posebno odnosi na odredbu iz čl. 6 Konvencije, koja uređuje pravo na pošteno suđenje i kojom se zahtijeva da o krivici i krivičnopravnim mjerama prema počiniocima krivičnih djela odluke donose nadležni sudovi. Pošteno suđenje podrazumijeva, između ostaloga, i mogućnost odbrane i žalbe višem sudu. Prvim protokolom od 20. marta 1952. godine, donesenim uz ovu Konvenciju, zaštićeno je pravo na slobodno uživanje imovine. Njegovim odredbama je predviđeno da svako pravno, ili fizičko lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. S druge strane, Prvi protokol predviđa da ova odredba ne umanjuje pravo države da donosi takve zakone koji su, u skladu sa općim interesom, nužni za uspostavljanje nadzora nad upotrebom imovine ili radi osiguranja naplate poreza ili drugih doprinosa ili kazni. Odredbama Sedmog protokola (1984, uz Konvenciju Vijeća Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda zabranjeno je dvostruko suđenje ili kažnjavanje u istoj stvari (*ne bis in idem*). Prema odredbi iz čl. 4. ovog Protokola nikome se ne može ponovo suditi, niti ga se može kazniti u krivičnom postupku iste države za krivično djelo za koje je već pravosnažno oslobođen, ili osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom te države.

Među konvencijama Vijeća Evrope posebno mjesto zauzima **Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom** (CETS 141), koja je inkorporirana u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine (Odluka o ratifikaciji Konvencije o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom, 2006). Ovom Konvencijom je predviđeno da će „svaka strana usvojiti potrebne zakonske i druge mjere na osnovu kojih će moći izvršiti oduzimanje sredstava i nezakonitog prihoda ili imovinske vrijednosti koja odgovara takvom nezakonitom prihodu". Države potpisnice obavezale su se da će nacionalno zakonodavstvo uskladiti sa odredbama Konvencije, te da će spriječiti svaki oblik trgovanja, prenošenja ili raspolaganja imovinom stečenom krivičnim djelom. U okviru Konvencije određen je pojam *„nezakonitog prihoda"* koji označava bilo kakvu imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, te da se ona može sastojati od bilo koje vrste imovine koja je definisana u čl. 1 tač. b) Konvencije i koji glasi: *„imovina* označava bilo koju vrstu imovine, bilo da se sastoji u stvarima ili u pravima, bilo pokretna ili nepokretna, kao i pravne akte ili dokumente koji dokazuju naslov ili pravo na takvoj imovini". Isto tako, u čl. 1 tač. d) označen je termin *„oduzimanja"* koji označava kaznu ili mjeru, koju odredi sud nakon provođenja sudskog postupka za jedno ili više krivičnih djela, čija je posljedica konačno lišavanje imovine.

Bosna i Hercegovine je ratificirala i **Krivično-pravnu konvenciju Vijeća Evrope protiv korupcije** iz 1999. godine (Odluka o ratifikaciji Krivično-pravne konvencije o korupciji, 2001), koja ima za cilj suzbijanje i zaštitu društva od korupcije, uključujući usvajanje zakonodavnih i preventivnih mjera, te vjerujući da efikasna borba protiv korupcije zahtijeva povećanu, brzu i dobro funkcionirajuću međunarodnu saradnju u krivičnim pitanjima. Prema navedenoj Konvenciji, svaka država potpisnica donosi zakonske i druge mjere koje su potrebne, uključujući one koje dozvoljavaju upotrebu istražnih tehnika, u skladu sa

domaćim pravom, da omoguće lakše prikupljanje dokaza vezanih za krivična djela utvrđena članovima ove konvencije i da identificiraju, prate, privremeno oduzmu i oduzmu sredstva i dobit od korupcije, ili imovine u vrijednosti takve dobiti koji podliježu mjerama utvrđenim konvencijom. Također, države potpisnice su se obavezale da će donijeti i takve zakonske i druge mjere potrebne da se ovlaste njeni sudovi ili drugi nadležni organi za izdavanje naredbe o ustupanju bankarske finansijske i trgovinske dokumentacije, ili za njeno oduzimanje u cilju provođenja navedenih aktivnosti.

Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom iz 1990., iako široko priznata i ocjenjivana kao dobar okvir za mjere na nacionalnoj i međunarodnoj razini na planu identificiranja i oduzimanja prihoda ostvarenih krivičnim djelima, uslijed dinamičnih dešavanja i promjena koje su se na pravnom, društvenom i inim planovima desile nakon njezina usvajanja, doživjela je radikalnu reviziju, i to do te mjere da je 2005. godine na bazi konvencije iz 1990. godine usvojena nova konvencija - **Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, oduzimanju i privremenom oduzimanju prihoda stečenoga krivičnim djelom i o finansiranju terorizma** (2005). Određenje imovinske koristi je najvećim dijelom identično onome iz Konvencije (1990), ali je neznatno prošireno kako bi obuhvaćalo svaku imovinsku korist koja je direktno ili indirektno nastala ili je pribavljena krivičnim djelom. Prethodno navedeno pojmovno određenje zasniva se na definiciji nezakonitog prihoda iz Konvencije UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000). Članom 3. spomenute konvencije Vijeća Evrope se, u okviru mjera na nacionalnom nivou, predviđa obaveza oduzimanja nezakonite koristi, predmeta, te imovine čija vrijednost odgovara takvom nezakonitom prihodu, ili „oprane imovine". Budući da se u nekim pravnim sistemima imovina može oduzeti ili kao nezakonit prihod ili kao predmet izvršenja, autori Konvencije su, radi izbjegavanja bilo kakvih zabuna, dodali izraz "oprana imovina".

I.3. DOKUMENTI EVROPSKE UNIJE

U odnosu na odredbe pravne stečevine Evropske unije koje uređuju ovu oblast (koje se zbirno označavaju sa simboličnom odrednicom *„Crime Does Not Pay"* ili „Zločin se ne isplati") posebno su značajne **Okvirne Odluke Vijeća EU** pod oznakama **2001/500/JHA, 2003/577/JHA, 2005/212/JHA** i **2006/783/JHA** koje, u najkraćem, inauguriraju osnovne principe kojih se države članice EU moraju pridržavati prilikom uređenja ove oblasti u okvirima nacionalnih zakonodavstava. Navedeni principi su:

- Oduzimanje imovinske koristi bez postojanja krivične presude, koje dolazi u obzir u onim slučajevima kada postoji sumnja da je imovina stečena izvršenjem krivičnog djela a osumnjičeni nije dostupan organima krivičnog gonjenja, uslijed smrti ili bjekstva;
- Inkriminiranje posjedovanja imovine koja se ne može opravdati zakonitim prihodima, odnosno, posjedovanje imovine čija vrijednost nije proporcionalna prijavljenim prihodima neke osobe, za koju postoje dokazi da je u čestim kontaktima sa osobama iz kriminalnog miljea (proširenje odredbi o oduzimanju na tzv. „povezane osobe");
- Osiguranje uzajamnog prepoznavanja odluka o privremenom osiguranju i oduzimanju imovinske koristi između država članica EU, bez obzira na prirodu postupka unutar kojih su donesene takve odluke;
- Proširenje obima obaveznog oduzimanja imovinske koristi na one slučajeve u kojima je donesena presuda za počinjenje određenih teških krivičnih djela;
- Obavezujući karakter odredbi kojima se informacije i podaci o bankovnim računima i bankovnim operacijama identifikovanih osoba moraju učiniti dostupni sudovima, čime se provode odredbe Protokola (2001) uz Konvenciju EU o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima.

Evropski Parlament i Vijeće Evropske Unije u **Direktivi o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima u Evropskoj uniji** (2014/42/EU) iz aprila 2014. godine kreću od istih premisa kao i Vijeće u Okvirnoj odluci iz 2005. godine, a to je da je glavni motiv prekograničnog organizovanog kriminala finansijska dobit, te da je jedno od najučinkovitijih sredstava za borbu protiv istoga oduzimanje te dobiti. Motivacija za donošenje Direktive bila je činjenica da su se oduzeti iznosi imovine stečene krivičnim djelima u Uniji smatrali nedovoljnima u odnosu na procijenjenu imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelima, a Direktivom se nastojalo potaknuti usaglašavanje režimâ oduzimanja koristi. Pojam koristi se djelomice proširuje na direktnu imovinsku korist stečenu kriminalnom aktivnosti i sve indirektne koristi, uključujući i naknadno reinvestiranje ili preoblikovanje direktne imovinske koristi. Postupak za oduzimanje koristi može uključivati i bilo kakvu imovinu, uključujući onu koja je preoblikovana i pretvorena, u cijelosti ili djelomično, u drugu imovinu, i onu koja je pomiješana s imovinom stečenom iz zakonitih izvora, do procijenjene vrijednosti pomiješane imovinske koristi, te također može uključivati prihod ili druge koristi proizašle iz imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima ili iz imovine u koju ili pomoću koje su te imovinske koristi preoblikovane, pretvorene ili s kojom su pomiješane. Direktivom se zagovara oduzimanje imovinske koristi i imovine na osnovu sudske presude. To uključuje i situaciju da ako se osoba protiv koje se vodi postupak nalazi u bijegu ili je bolesna, moguće je voditi krivični postupak i u njezinu odsustvu i koji se ne mora okončati, nego je izvjesno da bi takav postupak doveo do krivične presude. Pri tome se mora poduzeti sve da se ova osoba pozove na sud ili upozna s postupkom oduzimanja, odnosno, potrebno je dokazati da ona „dobrovoljno pokušava izbjeći prisustvo na suđenju". Direktivom se sugerira uvođenje sistema oduzimanja imovinske koristi koja se shvata kao čista dobit, ali i u situacijama u kojima se ne zahtijeva osuđujuća presuda, te se sumnja da je imovina stečena kriminalnim djelatnostima, za koju sumnju osnovu predstavlja nesrazmjer između zakonitih prihoda i imovine koja je u posjedu počinioca ili treće strane. Ovim izvorom se članicama Evropske unije nalaže da osiguraju adekvatne mjere privremenog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima, zatim mjere upravljanja kako privremeno, tako i trajno oduzetom imovinom, da prikupljaju statističke podatke o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom, i sl.

II. UVOD U MATERIJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KAZNENIM DJELOM

II.1. KRIMINALNO-POLITIČKI RAZLOZI ZA EFIKASNIM UREĐENJEM SISTEMA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KAZNENIM DJELIMA

II.1.1. ZNAČAJ ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KAZNENIM DJELIMA

Mnoga su kaznena djela, a posebno ona koja se svrstavaju u tzv. nekonvencionalni kriminalitet, poput korupcijskih i kaznenih djela organiziranog i teških oblika gospodarskog (privrednog) kriminaliteta, usmjerena na stjecanje imovinske koristi. U istraživanju i kaznenom progonu spomenutih kaznenih djela nije se dovoljno baviti samo postojanjem djela i počiniteljem, nego i utvrđivanjem oblika i visine koristi stečene kaznenim djelom i poduzimanjem aktivnosti kako bi se ista oduzela. Što vrijedi, npr., utvrditi da je netko kriv za zloupotrebu službenog položaja, a da korist koja je ostvarena ostane netaknuta? Na taj bi se način počinitelj honorirao za protupravno ponašanje, a generalnopreventivni učinak kaznenoga prava ozbiljno doveo u pitanje. Otuda ne iznenađuje stav da usmjeravanje na imovinsku korist stečenu kaznenim djelom predstavlja učinkovito sredstvo u suprotstavljanju nekonvencionalnom i organiziranom kriminalitetu (Kilchling, 2014; Vettori, 2006).

Iako se načelno korist stečena kaznenim djelima odvajkada smatrala nečim što se ne smije počinitelju dozvoliti da uživa bez posljedica, složene procedure i inzistiranje na žrtvi da dokaže štete koje su nanesene djelom omogućavale su da se ovo načelo zaobiđe. Ukoliko žrtva nije uspijevala dokazati štetu koju je pretrpjela počinjenjem kaznenoga djela, počinitelj je, sukladno izreci *pecunia non olet,*[1] mogao neometano uživati u plodovima svojih aktivnosti. Situacija je bila još nepovoljnija ako je žrtva djela bila apstraktna, poput društva i njegovih vrijednosti. Iako su određeni instituti vezani za oduzimanje imovinske koristi postojali ranije (poput opće konfiskacije u Francuskoj još za vrijeme Buržoaske revolucije), tek se nakon Drugoga svjetskog rata počela posvećivati nešto veća pažnja problemu oduzimanja imovinske koristi (Stessens, 2003). Tada se pojavljuju orijentacije u politici suprotstavljanja kriminalitetu koje u fokus stavljaju borbu svim sredstvima, što je naročito dolazilo do izražaja u Sjedinjenim Američkim Državama u paradigmi „rata protiv droge", što je proizvelo novi pristup u tretiranju prihoda ostvarenih kaznenim djelima. Za razliku od ranijih perspektiva u kojima je fokus bio na zavodskim sankcijama i rehabilitaciji počinitelja, tada je postala bitna personalna dimenzija (fokus na članovima kriminalnih organizacija) i naročito kakvu korist imaju od istih. Postalo se svjesno činjenice da je svrha kriminalnoga angažmana stjecanje imovinske koristi, koja ne samo da osigurava dobit od nezakonitoga ponašanja, nego stvara osnovu za daljnje činjenje kaznenih djela i naročito korumpiranje javnih službenika (Vettori, 2006).

Imajući navedeno u vidu, oduzimanjem imovinske koristi postiže se nekoliko ciljeva. Jedan od njih je slanje jasne poruke počiniteljima kaznenih djela da se zločin ne isplati. Kao što niti sva kaznena djela nemaju iste posljedice, tako niti reakcija na njih ne može

1. Lat. novac ne smrdi, koja potječe od rimskoga cara Vespazijana (1. st. n. e.), kojom se pravdala praksa da porijeklo novca ne umanjuje njegovu vrijednost.

biti ista. Zato poznati filozof prava Andrew von Hirsch (1993) smatra da počinitelje kaznenih djela treba kažnjavati sukladno štetama koje su nanijeli i slati im prijekor zbog počinjenih djela lišavanjem onih prava i interesa koja im znače. Nameće se zaključak da počinitelji kaznenih djela kojima ostvaruju kakvu imovinsku korist nisu fokusirani na činjenje kaznenih djela *per se*, nego upravo to činjenje promatraju kao instrument dolaska do spomenute koristi. Zato korist u takvim slučajevima treba biti u fokusu kaznenopravne reakcije i njome će se poslati mnogo učinkovitiji prijekor[2] nego drugim oblicima reakcija, ma kako se činile strogim. Odlučivanje o vrsti i mjeri kaznenopravne sankcije treba biti određeno, makar dijelom, visinom i naravi koristi pribavljene kaznenim djelom, tako da kaznena politika sudova itekako treba voditi računa o postojanju imovinske koristi. Oduzimanjem imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom se ne šalje samo poruka da se „zločin ne isplati", nego se vraća distribucija resursa u društvu na razinu koja je postojala prije počinjenja djela i počinitelj lišava sredstava za činjenje kaznenih djela u budućnosti.

Ukoliko se radi o kaznenim djelima počinjenim u okviru organiziranih zločinačkih skupina, iste se učinkovitim oduzimanjem imovinske koristi također obeshrabruje za činjenje daljnjih kaznenih djela i lišava sredstava za infiltriranje u zakonite aktivnosti. Ako se počinitelji složenih oblika kriminaliteta ponašaju racionalno i „važu" korist i štetu prilikom donošenja odluke o počinjenju zločina, onda je preventivna funkcija oduzimanja imovinske koristi ostvarene spomenutim kaznenim djelima naročito važna i smatra se najodlučnijom akcijom u ovoj oblasti. Od takve se dvostruke strategije (jer je usmjerena na krivnju počinitelja i izricanje prikladnih sankcija, ali i na korist koja je razlogom kriminalnog angažmana), očekuju značajni učinci (Kilchling, 2014). Ostvarivanje imovinske koristi jedna je od najčešćih motivacija kriminalnih organizacija i njihovim oduzimanjem se napada na „krvotok" i, pored eliminiranja potencijala za utjecaj na zakonite tijekove, smanjuje privlačnost učešća u kriminalnim aktivnostima za nove članove (Levi, 2003).

Najzad, učinkovitim oduzimanjem imovinske koristi ostvaruju se i drugi ciljevi koji se tiču generalnopreventivne funkcije kaznenoga prava. Osuda, prijekor ili neodobravanje odvajkada je bila sastavni dio kaznenopravne reakcije na kriminalno ponašanje. Oduzimanjem imovinske koristi šalje se poruka i svim članovima društva da se zločin ne isplati i ostvaruje jedna od jako bitnih funkcija kaznenoga prava, a to je legitimitet i povjerenje građana u vlast. Ljudi se suzdržavaju od činjenja kaznenih djela iz nekoliko razloga. Jedan od njih je strah od sankcija, drugi je konformizam sa pravnim propisima, ali bez naročitoga stava o moralnosti zabranjenoga ponašanja, a treći moralna identifikacija sa onim što je propisano nekim pravnim normama. Istraživači često nalaze da je zadnji razlog zapravo najvažniji za suzdržavanje od kriminalnoga ponašanja i da posebnu ulogu u tom kontekstu imaju organi nadležni za provedbu zakona. Ako su oni učinkoviti i nepristrani u provedbi

2. Derenčinović (1999) propituje prijekor koji bi oduzimanje imovinske koristi moglo sadržati, jer se, po njemu, ne radi o sankciji, nego o mjeri stvarne prirode, čija je primjena vrijednosno neutralna. Unatoč tomu da se oduzimanje koristi uglavnom smatra posebnom kaznenopravnom mjerom (a ne sankcijom), ne može se prenebregnuti činjenica da je svrha oduzimanja imovinske koristi vraćanje stanja stvari u poziciju prije počinjenja djela i na taj način makar posredno ukazivanje na pogrešnost počiniteljeva postupanja. Stoga je izvjestan prijekor, a naročito imajući u vidu različitu narav instituta oduzimanja imovinske koristi (u nekim je sistemima oduzimanje posebna kaznenopravna sankcija), bez daljnjega sadržan u primjeni ovoga instituta. I u praksi Europskoga suda za ljudska prava se u jednom slučaju (*Welch protiv Ujedinjene Kraljevine*) oduzimanje imovinske koristi proglasilo sankcijom (Stessens, 2003), a svaka sankcija sadrži prijekor za postupanje počinitelja. Najzad, Levi (2003) je na temelju razgovora sa osuđenim počiniteljima kaznenih djela zaključio da se oduzimanje imovinske koristi s njihove strane ne doživljava kao „vrijednosno neutralna mjera", nego upravo kao sankcija; imovinsku korist stečenu kaznenim djelima počinitelji doživljavaju kao „nagradu" proisteklu iz počinjenja djela i svako zadiranje u tu „nagradu" kao sankciju i prijekor.

zakona, velika je vjerojatnoća da će ljudi internalizirati norme koje oni provode i da će se identificirati sa vrijednostima koje organi za provedbu zakona štite i predstavljaju (Jackson i dr., 2012). To jača društvenu koheziju i osjećaj pripadnosti grupi, te jača povjerenje građana u vlast. Povjerenje građana u organe kaznenoga pravosuđa, naročito sudove, uglavnom je zbog nepoznavanja rada i selektivnih i često negativnih medijskih slika o rezultatima kaznenih postupaka kritičko (Roberts & Plesničar, 2015), tako da je adekvatna politika sankcioniranja i kaznenopravne reakcije, koja uključuje učinkovito oduzimanje imovinske koristi, prilika da se takva slika popravi.

II.1.2. NARAV INSTITUTA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

O naravi instituta oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelima i drugim kažnjivim ponašanjima postoje različita mišljenja i rješenja. Od kako je uveden u kazneno zakonodavstvo, institut je različito pravno tretiran. U nekim zakonodavstvima oduzimanje imovinske koristi se smatra kaznenopravnom sankcijom (kaznom ili nekom drugom sankcijom), u nekima posebnom pravnom posljedicom pravne osude, a u trećima kaznenopravnim institutom *sui generis* (Derenčinović, 1999).

Vezano za pitanje pravne naravi instituta oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom treba spomenuti staru kaznenopravnu maksimu, zapravo civilizacijsko načelo, da nitko ne može zadržati imovinsku korist stečenu kaznenim djelom. Kod nekih se kaznenih djela, poput korupcije, organiziranog i teških oblika gospodarskog kriminaliteta oduzimanje koristi izričito navodi i služi kao paradigma teze *nullum comodum capere potest de sua propria iniuria* (nitko ne može imati koristi od sopstvenoga zlodjela). Budući da se oduzimanjem koristi, ma kakva kriminalnopolitička rješenja bila u pojedinoj državi, nastoji ostvariti preventivni (šalje se poruka da se kriminal ne isplati) i restitutivni (ponovno uspostavljanje poretka stvari prije počinjenja kaznenog djela) učinak, može se smatrati realizacijom načela pravednosti, što je bitno za legitimizaciju cijeloga pravnoga i političkoga poretka. Bačić (1998) to sumira tvrdeći da je „pravno nedopustivo, nepravedno i nemoralno, da netko zadrži ono što je stekao izvršenjem kaznenoga djela, uključujući i ono što je dobio za izvršenje djela" (str. 470.).

Postoje kriminalnopolitički pristupi koji oduzimanje imovinske koristi smatraju **kaznenopravnom sankcijom**. Tako je mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom uvedena u zakonodavstvo i praksu u bivšoj Jugoslaviji još 1959. godine novelom Krivičnoga zakonika, i to kao mjera sigurnosti. Reformama kaznenoga zakonodavstva iz sredine sedamdesetih godina prošlog stoljeća oduzimanje imovinske koristi nije više bilo određeno kao sankcija nego kao posebna mjera (Filipović, 2005). Oduzimanje imovinske koristi se i danas u Francuskoj smatra posebnom kaznenopravnom sankcijom, drugačijom od kazne zatvora ili novčane kazne (Ivičević, 2004 ŠaĆ), i može se izreći kao glavna ili sporedna kazna. Predmet oduzimanja može biti imovina koja je objektom djela, koja je služila za počinjenje djela ili je tomu bila namijenjena, ili je, pak, nastala kao rezultat izvršenja djela (Godefroy & Kletzlen, 2002). Pored toga, u Francuskoj se opasni i štetni predmeti oduzimaju primjenom konfiskacije kao posebne sigurnosne mjere, a u Italiji se oduzimanje smatra realnom sigurnosnom mjerom (Ivičević). U Saveznoj Republici Njemačkoj, pored oduzimanja imovinske koristi kao posebnog instituta kaznenoga prava, postoji imovinska kazna obveza plaćanja iznosa novca kojeg odredi sud, a koji se ustanovljava u kaznenom postupku i u slučaju utvrđivanja kazne zatvora u trajanju od najmanje dvije godine kao glavne kazne. Ova specifična sankcija, koju Kilchling (2002) naziva kvazi-novčanom kaznom, sastoji se u nametanju obveze osuđeniku da plati određeni iznos novca, neovisno o tomu da li ga je stekao zakonito ili ne i čija je

visina određena imovinom počinitelja.[3]

U nekim je zakonodavstvima oduzimanje imovinske koristi smatrano **posljedicom osude**. Tako je u Saveznoj Republici Njemačkoj oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom smatrano do kraja prošloga stoljeća pravnom posljedicom osude, a u engleskom je pravu sve do kraja devetnaestoga stoljeća postojao institut gubitka prava kao posljedice osude, koji se sastojao u oduzimanju zemlje feudalcu koji je počinio teško kazneno djelo.

Specifičan, **preventivni pristup** naravi oduzimanja imovinske koristi postoji u Italiji. Paoli (2002) navodi da su još pedesetih godina prošlog stoljeća pokrenute zakonodavne inicijative kojim bi se olakšalo oduzimanje imovine za koju se smatra da potječe od počinjenja kaznenih djela, ali da je donošenjem antimafijaškog La Torre zakona iz 1982. godine uređena na detaljniji način. Prema spomenutom zakonu, moguće je oduzeti imovinu od osoba za koje postoji sumnja da su pripadnici organiziranih zločinačkih skupina ili djeluju na sličan način i koji nisu u mogućnosti dokazati zakonito porijeklo svoje imovine. Za oduzimanje je potrebna tek niža razina sumnje i ne mora se imati u vidu počinjenje konkretnog kaznenog djela. Postupak nije kazneni, nego administrativni, koji argument je poslužio za obranu pristupa pred domaćim sudovima, ali i Europskim sudom za ljudska prava (Kilchling, 2001).[4]

U većini europskih zakonodavstava oduzimanje imovinske koristi smatra se **posebnom kaznenopravnom mjerom** (Ivičević, 2004 [a]). Tako se ova činjenica izričito konstatira u njemačkom kaznenom zakonu, čime se htjela pojednostaviti kaznenopravna nomotehnika i praktična primjena (Jescheck, 1978). Takvim se shvaćanjem oduzimanja imovinske koristi, po Horvatiću (2002), ostvaruje načelo pravednosti po kojem, između ostalog, nitko ne smije imati bilo kakvu pa ni imovinsku korist od zabranjenog i kažnjivog ponašanja. Iako oduzimanje nije kaznenopravna sankcija, ima neka njezina svojstva, osobito koja se odnose na zakonitost, osobnost, razmjernost i popravljivost (opozivost). Oduzimanje imovinske koristi valja razlikovati od naknade štete koja se može ostvariti tužbom protiv počinitelja u tijeku kaznenog postupka ili nakon njega na osnovu imovinskopravnog zahtjeva. Najčešće ta šteta može nastati za oštećenika i kada počinitelj nije ostvario nikakvu imovinsku korist, te može biti znatno veća od te koristi (Horvatić & Novoselec, 1999). Prema Mrčeli (1999), oduzimanje imovinske koristi može naročito doći u obzir ako je kaznenim djelom oštećena društvena zajednica (npr. činjenjem kaznenih djela krivotvorenja novca, poreske utaje, nedozvoljene trgovine, korupcijskih kaznenih djela), ako je oštećenik nepoznat (npr. obmanjivanje kupaca, utaja ili krađa od nepoznatog vlasnika) ili je poznat, ali nije podnio imovinskopravni zahtjev.[5] Bačić (1998) drži da oduzimanje imovinske koristi

3. Ne vrijedi, dakle, sistem dnevnih iznosa koji se primjenjuje prilikom izricanja novčanih kazni, a ograničenje postoji jedino u vrijednosti počiniteljeve imovine. Upravo je iz tih razloga odredba o imovinskoj kazni odlukom Saveznog ustavnog suda SR Njemačke 2 BvR 794/95 od 2002. godine proglašena ništavnom i zaključeno da je potrebno jasnije urediti granice imovinske kazne i kriterije za izricanje. Iako je bila namijenjena olakšanju oduzimanja imovinske koristi, koncipirana je kao sankcija, te je Savezni sud izričito naveo da su domeni sankcioniranja i konfiskacije različiti i da se spomenuta kazna ne smije koristiti u konfiskacijske svrhe. To je još uvijek ostalo neriješeno pitanje, te imovinska kazna kako je gore opisana postoji tek na papiru i smatra se da je podigla „mnogo vike ni za što" (Kilchling, 2004).

4. Presuda Marandino p. Italije, br. 12386/86 iz 1991. godine.

5. Mrčela (1999) navodi da je oduzimanje imovinske koristi slično imovinskopravnom zahtjevu u pogledu činjenice da oba nastaju zbog počinjenog kaznenog djela i da se utvrđuju istim sudskim odlukama. Razlike

naročito dolazi u obzir i u slučaju da postoji oštećenik, ali je i sam učinio nešto nedopušteno (npr. dao mito), netko treći mu je nadoknadio štetu izvršenu kaznenim djelom ili ako je postavljen imovinskopravni zahtjev, ali je sud oštećenog uputio na građansku parnicu. Oduzimanje imovinske koristi kao posebna kaznenopravna mjera po svojoj se prirodi i svrsi razlikuje od kazni i sigurnosnih mjera. Naime, zbog svoje *in rem* prirode nema punitivni karakter, a svrha joj je restorativna: oduzimanjem imovinske koristi pridonijeti uspostavi imovinskopravnog stanja kakvo je bilo prije počinjenja kaznenog djela kojim je imovinska korist pribavljena (Ivičević-Karas, 2007).

Derenčinović (1999) je stanovišta da je, ma kako bilo promatrano, oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom mješoviti institut kaznenoga i građanskog prava. Kaznenoga, jer se veže za pretpostavljeno ili dokazano počinjenje kaznenoga djela i što se u bitnim dijelovima veže za kazneni postupak, a građanskoga jer su za samo provođenje relevantni propisi ovršnoga prava. U pravnim sistemima sa tzv. dvojnim pristupom oduzimanju imovinske koristi (v. niže), oduzimanje je moguće i putem odredaba građanskoga prava, što institut pogotovo čini građanskopravnim.

II.1.3. ODNOS IMOVINSKE KORISTI SA ZAKONSKIM OPISIMA KAZNENIH DJELA

U pogledu odnosa koristi ostvarene kaznenim djelima prema njihovom zakonskom opisu, postoji nekoliko situacija. Korist može biti jedno od obilježja bića kaznenog djela, u kom slučaju se obvezno mora utvrditi. Ovo je npr. slučaj kod imovinskih i nekih korupcijskih kaznenih djela, gdje je korist konstituens delikata. Pored zakonskoga opisa osnovnog oblika djela, moguća je situacija da korist čini dio i kvalificiranog i privilegiranog oblika djela. Za prvi kao primjer može poslužiti ubojstvo iz koristoljublja, a za drugi sitna krađa. Najčešće se radi o tomu da je zakonski precizirana koristoljubiva namjera počinitelja koju želi ostvariti kaznenim djelom, pa ju Bačić (1998) naziva posebnim, kvalificiranim *dolusom* (umišljajem, namjerom). Vrlo često će se raditi o koristi kao objektu radnje.[6] Tako se kod nekih međunarodnih konvencijskih dokumenata, i to onih koji se bave korupcijom, u opisu pojedinih inkriminacija koristi termin „nepripadajuće koristi" kao objekta radnje. Takva se korist, prema Derenčinoviću (2005), može sastojati u novcu, stvarima, određenim pravima ili uslugama. Može se raditi o davanju stvari ili prava državnom službeniku kao npr. ulaznica za koncerte, popusta pri kupnji vozila, zrakoplovnih karata, i sl. Nepripadajuća je ona korist koju javni službenik na temelju pozitivnih pravnih propisa nema pravo primiti, odnosno zahtijevati. Visina obećane i/ili dane koristi nije obilježje bića djela, pa će se o kaznenom djelu raditi i kad je objekt radnje stvar male vrijednosti.

Koristi će se, pored gore opisanih situacija, smatraju i dobra koja ne čine obilježje bića osnovnog, kvalificiranog ili privilegiranog oblika djela, nego nagradu za izvršeno djelo ili posljedicu djela (Bačić, 1998). Drugim riječima, korist može biti motiv poduzimanja

---

se sastoje u pogledu prijedloga za pokretanje postupka (imovinskopravni zahtjev postavlja oštećeni, a oduzimanje imovinske koristi tužitelj), tereta koji poseban postupak implicira za glavni (postupanje po imovinskopravnom zahtjevu ne smije znatno odugovlačiti kazneni postupak, te ne dolazi u obzir slobodna ocjena visine zahtjeva, a u slučaju oduzimanja imovinske koristi moguće je odmjeravanje i po slobodnoj ocjeni), naravi stvari koja se rješava (kod imovinskopravnog zahtjeva može se raditi samo o stvari o kojoj je moguće riješiti u parnici, a ne u nekom drugom postupku, što nije slučaj sa oduzimanjem imovinske koristi), te u elementima na koje se odnose (imovinskopravni zahtjev može se odnositi na naknadu štete, povrat stvari i poništaj pravnog posla, a oduzimanje imovinske koristi se ne može odnositi na potonji element).

6. Objekt radnje je predmet na kojem se izvršava radnja (Horvatić, 2002.).

kaznenoga djela (pri čemu je moguće da bude obećana i od druge osobe), koji ne mora biti zakonski uređen (Bačić navodi da motiv u pravilu nije sastavni dio zakonskih opisa djela). Tako je kod kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga, koje je kazneno djelo protiv zdravlja ljudi, najčešći motiv involviranja u počinjenje djela upravo stjecanje imovinske koristi, a ista nije dijelom zakonskog opisa. Moguće je da počinjenjem djela nastupi i posljedica koja predstavlja korist za počinitelja ili nastane stanje pogodno za ostvarenje kakve koristi, koja može, ali ne mora biti obuhvaćena dolusom počinitelja, no poanta je da takav koristoljubivi motiv ili postupanje nije zakonska kategorija. Stoga je kaznenopravni značaj koristi koja se pribavi na ovaj način u okviru odredaba o krivnji i odmjeravanju sankcija.

Ispitivanje odnosa imovinske koristi prema zakonskom opisu kaznenoga djela bitno je makar iz dva razloga. U slučaju da je imovinska korist konstituirajuće, odnosno kvalifikatorno ili privilegirajuće obilježje djela, njezino je utvrđivanje bitno zbog postojanja, tj. kvalifikacije djela. Ako je neka okolnost obilježe kaznenoga djela, ona se mora utvrditi, tj. radi se o odlučnoj činjenici (Grubiša, 1980). Kada je imovinska korist sastojak kaznenoga djela koje je predmet optužbe i kada je na glavnoj raspravi potrebno izvesti dokaze radi utvrđivanja koristi, onda je te dokaze u obrazloženju presude potrebno analizirati i navesti na temelju čega je sud utvrdio određenu korist. Propuštanje utvrđivanja naravi i visine koristi ostvarene kaznenim djelom i obrazloženja znači da u presudi nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama i radi se apsolutno bitnoj povredi postupka (Mrčela, 1999). Kako u ovom, ali i u slučaju da korist nije sastojak zakonskog opisa djela, jako je bitno utvrditi njezinu narav i visinu i zbog odluke o vrsti i odmjeravanju sankcije. Kako se načelno u takvom odlučivanju uzimaju u obzir nekoliko skupina činjenica, one koje se tiču sâmoga djela kao društveno opasnog ponašanja i stupnja krivnje počinitelja su naročito bitne. U okviru prvih, narav i visina koristi ukazuje na jačinu povrede dobara zaštićenih zakonom, odnosno težinu neprava u danom slučaju, a u okviru drugih etičko vrjednovanje subjektivne strane djela (motiva, namjera i ciljeva-što su negativniji, to je krivnja veća, a sankcija strožija).

II.1.4. OPSEG KORISTI PRIBAVLJENE KAZNENIM DJELIMA

Procjenjuje se da imovinska korist koja se pribavlja činjenjem kaznenih djela iznosi oko 2, 3 do 5,5 % svjetskoga bruto domaćeg proizvoda, što je ekvivalent iznosu od preko dva bilijuna USD. Najveći dio onoga što se ostvari u okviru djelovanja transnacionalnih organiziranih kriminalnih skupina potiče od trgovine opojnim drogama, koji učestvuju u ukupnim prihodima ostvarenim kriminalnim aktivnostima sa oko 20 %. Zadnjih se godina bilježi kontinuiran porast prihoda ostvarenih kaznenim djelima, koji raste otprilike za trećinu svakih par godina (Schneider, 2013). Nešto starije istraživanje u nekoliko europskih zemalja ukazuju da se u višegodišnjem periodu prosjek kaznenih postupaka u kojima je naloženo oduzimanje imovinske koristi kreće u promilima u odnosu na ukupan broj postupaka za npr. Francusku, Austriju, Njemačku, a oko 3 % za Nizozemsku i Veliku Britaniju. U Velikoj Britaniji se u nekoliko desetina puta više kaznenih postupaka naloži oduzimanje imovinske koristi u odnosu na Njemačku i Francusku. Razlike u broju postupaka mogu se tumačiti različitim pravnim karakterom instituta oduzimanja imovinske koristi, standardima dokazivanja i određenjem predmeta oduzimanja (samo korist koja je stečena ili i korist iz drugih djela, tzv. prošireno oduzimanje koristi) (Kilchling, 2001). Iako ne postoje podaci u kojoj vrijednosti je naloženo oduzimanje imovinske koristi, a pogotovo ne koliko je stvarno oduzeto, informativan je podatak da je u Njemačkoj samo 1999. godine privremeno oduzeto oko pola milijarde DM i da većina pribavljene koristi potječe od kaznenih djela povezanih sa zloporabom opojnih supstanci. U Nizozemskoj su sudovi u sedmogodišnjem periodu (1995- 2001) naložili oduzimanje imovinske koristi u vrijednosti od oko 130 milijuna EUR, od čega je izvršeno tek 7% (oko 9 milijuna EUR) (Nelen, 2004). Levi

(2003) izvještava da se u Ujedinjenoj Kraljevini godišnje činjenjem kaznenih djela ostvari korist od oko 2 % bruto domaćeg proizvoda (što je oko 18 milijardi GBP), ali se identificira i naloži za oduzimanje tek neznatan dio koji se mjeri u stotim dijelovima procenta. I ono što se naloži za oduzimanje se u trećini slučajeva stvarno oduzima.

U Bosni i Hercegovini je prema podacima Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća u 2012. godini u 57 predmeta naloženo oduzimanje imovinske koristi ukupne vrijednosti preko dva i pol miljuna KM, a u 2013. godini u 126 predmeta vrijednosti oko osam i pol milijuna KM (VSTV, 2013; 2014). Autoru nisu poznati podaci o iznosima koji su bili predmetom stvarnog izvršenja.

II.2. OSNOVNI POJMOVI VEZANI ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

II.2.1. POJAM IMOVINSKE KORISTI

Pojam imovinske koristi jako je važna tema u bavljenju tematikom oduzimanja prihoda pribavljenih počinjenjem kaznenih djela. Bez shvaćanja pojma koristi, izlaganja o postupku oduzimanja, ovlastima organa, raspolaganju i ovrsi (izvršenju) oduzetom koristi bit će teže razumljiva. Stoga će se u ovom odjeljku razmotriti jedno od temeljnih pitanja u vezi sa oduzimanjem imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom: što se može smatrati i u kojem se obliku može pojaviti korist kod počinjenja kaznenih djela? Da bi se odgovorilo na ovo pitanje, razmotrit će se odredbe najznačajnijih međunarodnih konvencija i drugih izvora međunarodnog prava i konsultirati kaznenopravna teorija u zemlji i inozemstvu.

Imovinska korist pribavljena kaznenim djelom je **materijalna korist do koje je izvršenjem kaznenog djela došao bilo koji sudionik u ostvarenju djela (počinitelj, supočinitelj, poticatelj, pomagatelj) i koja je u kauzalnom odnosu s izvršenjem djela** (Bačić, 1998). Ta se korist najčešće sastoji od neke imovine, a imovinu kaznenopravna teorija i praksa određuju kao *sveukupnost imovinskih dobara i imovinskih prava koja pripadaju nekom fizičkom ili pravnom licu.* Takvo je određenje slično građanskopravnom,[7] odakle se najvećim dijelom preuzima, ali ne u potpunosti (Ivičević Karas, 2011). Kada se imovina spominje kao zaštitni objekt pojedinih kaznenih djela, konkretizira se kao određena stvar (pokretna, kao npr. kod krađe, razbojništva, utaje, ili neka druga, kao npr. uništenje ili prikrivanje arhivske građe) ili samo kao stvar (oštećenje tuđe stvari), odnosno, kao imovinski interesi (zloupotreba povjerenja) ili imovinska prava (oštećenje tuđih prava). Kod nekih kaznenih djela objekt djela može biti cjelokupna imovina (prijevara, iznuda, ucjena) (Mujanović, Datzer, & Budimlić, 2012).

7. Građansko pravo pod imovinom podrazumijeva skup dobara koja pripadaju i služe nekom čovjeku za zadovoljenje njegovih potreba (u tom se kontekstu nazivaju imovinskom masom ili imetkom), odnosno skupom subjektivnih imovinskih prava (vlasništva, služnosti, uživanja, i sl.) koje pripadaju jednom nositelju. **Stvarima** se u građanskopravnom smislu razumijevaju materijalni dijelovi prirode, koji se mogu osjetilima primijetiti, koji su prostorno ograničeni i koji postoje u sadašnjosti, ili za njih postoje pretpostavke da će doista nastati u budućnosti, a **pravima** različita ovlaštenja u pogledu stvari koja subjektima u stvarnopravnim odnosima priznaju norme objektivnog stvarnog prava (Klarić i Vedriš, 2009).

U Federaciji BiH se pojam koristi određuje kao "svako uvećanje ili sprječavanje umanjenja imovine do kojeg se došlo počinjenjem kaznenog djela, a imovinom se smatraju stvari i prava koja je stekao počinitelj kaznenog djela ili povezana osoba i obuhvaća sve stvari i prava koja mogu biti predmet izvršenja te posebice nekretnine i pokretnine, potraživanja, poslovne udjele, vrijednosne papire, novac, umjetnine, plemenite kovine i drago kamenje u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinitelja kaznenog djela ili povezane osobe."

Polazeći od općeg određenja koristi iznesenog gore, u većini relevantnih međunarodnih konvencijskih i drugih dokumenata se *korišću smatra svaka materijalna, odnosno ekonomska prednost koja izravno ili neizravno potječe iz kaznenoga djela, a može uključivati bilo koju imovinu, materijalnu i nematerijalnu, pokretnu ili nepokretnu, pravne dokumente ili instrumente kojima se dokazuje pravo na ili interes za takvu imovinu.* Prednost mora biti objektivno mjerljivo poboljšanje ekonomskoga ili pravnoga položaja počinitelja. Pojam koristi valja razlikovati od pojmova predmeta koji su uporabljeni ili namijenjeni izvršenju kaznenoga djela (*instrumenta sceleris*) i predmeta koji su nastali izvršenjem kaznenoga djela (*producta sceleris*). To su općeopasni predmeti ili predmeti čije je držanje ili promet zabranjen ili posebno reguliran (npr. oružje, eksploziv, itd.), predmeti koji bi se ponovno mogli upotrijebiti za činjenje kaznenih djela ili predmeti koje iz moralnih razloga valja oduzeti (npr. predmeti pornografskog sadržaja), i koji se oduzimaju temeljem nekih drugih propisa (najčešće sigurnosnih mjera oduzimanja predmeta)[8] (Bačić, 1998). U nekim zakonodavstvima (npr. Republika Hrvatska i Federacija Bosne i Hercegovine) se pojam koristi dodatno precizira i određuje kao svako uvećanje ili sprječavanja umanjenja imovine do kojeg se došlo počinjenjem kaznenog djela, a imovinom se smatraju stvari i prava koja je stekao počinitelj kaznenog djela ili povezana osoba i obuhvaća sve stvari i prava koja mogu biti predmet izvršenja te posebice nekretnine i pokretnine, potraživanja, poslovne udjele, vrijednosne papire, novac, umjetnine, plemenite kovine i drago kamenje u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinitelja kaznenog djela ili povezane osobe. Vlasništvom se smatraju potpuna ovlaštenja koja pripadaju nekoj osobi u pogledu neke stvari, posjedom se smatra mogućnost faktičnog raspolaganja sa stvari, a kontrolom se može smatrati posebna vrsta posjeda gdje netko vrši faktičnu vlast na stvari neizravno, putem pomoćnika ili druge osobe (Klarić i Vedriš, 2009). U osnovi se, ma kako bila definirana, radi o nekoliko oblika koristi (grafički predstavljenih na sl. 1) koje se mogu ostvariti počinjenjem kaznenoga djela, odnosno, koje mogu biti predmetom oduzimanja.

8. Kod nekih djela se ovi predmeti podudaraju sa korišću (npr. mito je sredstvo izvršenja kaznenog djela aktivnog podmićivanja, ali istodobno i korist ostvarena pasivnim podmićivanjem, pa se po obje osnove ima oduzeti), no kod većine to nije slučaj. Budući da se rad bavi korišću, taj se iznimni slučaj neće dalje elaborirati.

Ilustracija 1. Modaliteti oduzimanja imovinske koristi pribavljenje kaznenim djelom

Korist se može oduzeti od bilo kojeg sudionika djela, ali i osobe koja ju nije stekla u dobroj vjeri (osobi za koju je pribavljena ili na koju je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja očigledno ne odgovara njenoj stvarnoj vrijednosti, odnosno od osobe koja je znala ili mogla i morala znati da je imovina stečena kaznenim djelom). Mogućnost oduzimanja od drugih koji nisu u dobroj vjeri predviđa veći dio europskih kaznenih zakona (Turković, i dr., 2013). Oduzimanje je prinudne (tzv. kogentne) naravi i sud ju je dužan primijeniti ex officio ne čekajući poseban zahtjev oštećenika ili drugog sudionika u postupku. Prilikom oduzimanja nije bitna visina koristi, u čemu se ona sastoji, jesu li poznati oštećenici ili ne i kakvog je imovinskog stanja okrivljenik (Kaleb, 2003).

Najjednostavnija (načelno) je situacija **čiste dobiti**. To je višak imovine koji je neki sudionik ostvario izvršenjem kaznenog djela. Može se sastojati u novcu, vrijednosnim papirima ili stvarima do kojih je došao bilo koji sudionik kaznenog djela, ali i npr. plaćenih putnih troškova, plaćenoga boravka u stranoj državi, troškova određenih zadovoljstava, i sl. (Bačić, 1998). Izravna imovinska korist se ne shvaća samo kao višak imovine, nego i sprječavanje umanjenja imovine. Naime, budući da se izbjegavanjem plaćanja davanja propisanih poreskim zakonodavstvom ili doprinosa socijalnog osiguranja zadržava novac ili imovina koji bi tim davanjima bili umanjeni, poreskom utajom (što u osnovi spomenuto izbjegavanje plaćanja čini) se zapravo na protupravan način sprječava umanjenje imovine. Ovaj primjer Alldridge (2003) izričito navodi kao ilustraciju koristi ostvarene kaznenim djelom koje nije nova vrijednost, tj. povećanje imovine, nego sprječavanje umanjenja postojeće imovine. Imovinska korist pribavljena kaznenim djelom trebala bi se u načelu oduzimati od počinitelja u onom obliku u kojem je i pribavljena kaznenim djelom. Moguće je, pri tomu, da se počinitelju priznaju neki izdaci i troškovi koje je imao za izvršenje djela, pa će se imovinska korist umanjiti za iznos spomenutih.[9] No, da li se i u kojoj visini oni

9. Tako se, primjerice, u Republici Srbiji koristi tzv. neto načelo utvrđivanja visine koristi, što znači da se

priznaju, faktičko je pitanje i ovisi o kriminalnopolitičkim rješenjima određenoga pravnoga sistema i prirodi počinjenog djela.[10] Ako nije moguće precizno ustanoviti visinu i oblik koristi, ista se određuje po slobodnoj procjeni. U pogledu visine koristi, postavlja se pitanje koja će se vrijednost načelno uzeti u obzir: ona u vrijeme počinjenja djela ili u vrijeme donošenja odluke o oduzimanju? Iako nema općeprihvaćenih rješenja, teorija sugerira da se od počinitelja i sudionika oduzima bilo koja korist, tako da eventualno uvećanje koristi (zahvaljujući, npr., promjeni tečaja valute) također treba oduzeti u iznosu za koji se desilo to uvećanje, a ako se, pak, vrijednost vremenom smanjila, pravednim se smatra oduzeti iznos prvobitno pribavljene koristi (Ivičević Karas, 2011).

Predmetom oduzimanja se smatraju i **neizravni prihodi od djela**, poput sekundarnih prihoda, odnosno dobara i prava koja su pribavljena izravnim prihodima od djela i koja se mogu dovesti u vezu sa djelom, uključujući i ona koja potječu iz financijskih vještina zločinca ili puke sreće (Stessens, 2003). Tu naročito spadaju „plodovi" kriminalne djelatnosti, tzv. *fructum sceleris*. Tako počinitelj kriminalnom djelatnošću može ostvariti izvjesnu količinu novca koje može uložiti u kupovinu dionica, a dividenda koja se eventualno isplaćuje nakon dobrih poslovnih rezultata pravnog subjekta u čiji je vlasnički udio uloženo predstavlja neizravni prihod od djela. Slična je situacija i sa ulaganjem novca u banku, pri čemu prihod od kamata predstavlja pristiglu dobit i također podliježe oduzimanju (Kaleb, 2003).

Ako je imovinska korist od kaznenog djela **promijenjena u neki drugi oblik ili sjedinjena s imovinom stečenom na zakonit način**, gotovo je univerzalno prisutno stanovište da i takva imovina može biti predmetom oduzimanja do procijenjene vrijednosti imovinske koristi. U tom slučaju, ista može biti predmetom oduzimanja u dijelu koji odgovara utvrđenoj koristi od kaznenoga djela, što implicira da ovu mogućnost sud može koristiti samo kada se ta „sjedinjena imovina" može podijeliti tako da se dobije njen dio koji odgovara procijenjenoj vrijednosti imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (Filipović, 2005).

U slučajevima da se korist pribavljena kaznenim djelom uništi, potroši, ili na drugi sličan način ne bude dostupna za oduzimanje, u većini europskih zakonodavstava predviđena je mogućnost **oduzimanja protuvrijednosti te koristi**, bilo u drugoj imovini, bilo u nametanju obveze za plaćanje novčane sume (Kilchling, 2001). U svakom slučaju ta protuvrijednost mora, temeljem procjene, biti jednaka koristi koja je izravno ili neizravno stečena počinjenjem djela. Sredstva koja se oduzimaju na ovaj način mogu biti stečena i zakonitim putem. Izvršenje u potonjem slučaju je slično onome u predmetima građanskoga prava (Nilsson, 1991). Kao što se može zapaziti u tablici 1., u većini relevantnih međunarodnih konvencijskih i drugih dokumenata predviđa se oduzimanje protuvrijednosti u oba oblika (imovinskoj ili novčanoj). Proširenjem pojma koristi i na imovinu, uključujući i onu koja

---

vrijednost ostvarene koristi umanjuje za visinu određenih troškova. Što se sve ubraja u troškove nije lako odrediti, ali je prilično rasprostranjeno mišljenje da se pod troškove mogu ubrojiti troškovi nastali kao posljedica počiniteljeve zakonite djelatnosti i moraju biti nužni (Ivičević, 2004 ŠbĆ). U one, pak, koje ne treba umanjiti ubrajaju se oni koji predstavljaju materijalni ekvivalent za trud počinitelja uložen u radnju izvršenja djela i one koje ulaze u samu radnju počinjenja (Stojanović & Kolarić, 2010).

10. U Hrvatskoj i Federaciji BiH se koristi tzv. bruto načelo, koje podrazumijeva da se od počinitelja oduzme cjelokupni prihod kojega je stekao počinjenjem kaznenog djela, bez obzira na eventualne troškove koji umanjuju ostvarenu dobit. Moralni (radi se o kriminalnoj djelatnosti za koju bi se, ukoliko bi se drugačije postupalo, na neki način tražile olakšice), pragmatični (brže i jednostavnije utvrđivanje koristi), ali i razlozi pravne prirode (sredstva uložena u kriminalnu djelatnost na određeni su način poslužila počinjenju kaznenog djela, pa se mogu smatrati *instrumenta sceleris*) opravdavaju ovakvo stanovište (Ivičević-Karas, 2010).

je zakonito stečena, čija vrijednost odgovara procijenjenoj vrijednosti imovinske koristi pribavljene zločinima, postižu se tri cilja: 1) skrivanje, transfer ili uništenje imovine čine se irelevantnim, i 2) omogućava se zahvat u zakonito stečenu imovinu, čime oduzimanje zapravo postaje imovinskom kaznom; 3) oduzimanje je lakše je i brže, čime se štede istražni i drugi resursi (Kilchling, 2014).

Prošireno oduzimanje je oblik mjere oduzimanja imovinske koristi koji omogućuje širi zahvat u počiniteljevu imovinu (Ivičević Karas, 2011), i to onu za koju se pretpostavlja da potječe iz ukupne kriminalne djelatnosti počinitelja. U većini zakonodavstava gdje postoji ova mogućnost obično se zahtijeva sumnja za počinjenje težeg kaznenog djela, pa ako se tijekom kaznenog postupka utvrdi da počinitelj ima ili je imao imovinu koja je nerazmjerna njegovim zakonitim prihodima, pretpostavlja se, osim ako počinitelj učini vjerojatnim da je njezino podrijetlo zakonito, da ta imovina predstavlja imovinsku korist od kriminalnih aktivnosti. Najčešće teret dokazivanja nije podijeljen, već je na okrivljeniku,[11] koji mora učiniti vjerojatnim zakonito podrijetlo svoje imovine ukoliko želi izbjeći mjeru proširenog oduzimanja. Imovinskom koristi smatra se samo ona imovina koja je nerazmjerna zakonitim prihodima okrivljenika, dakle, ne i ona koja se, imajući u vidu prihode i rashode okrivljenika, može smatrati razumnom i za koju je u stanju dokazati zakonitost porijekla.

II.2.2. FINANCIJSKE ISTRAGE

Kod nekih je kaznenih djela (npr. podmićivanja) objekt radnje upravo neka korist: nema djela ako nema te koristi (obećane ili stvarno učinjene). Stoga je njezino utvrđivanje sastavnica redovitih kriminalističko-operativnih radnji. No, u financijskim istragama se ide dalje, pa se nastoji utvrditi „gdje i kod koga se ta imovina nalazi, točno je identificirati da bismo mogli predložiti najprije privremene mjere osiguranja, a poslije i učinkovito tu imovinu i oduzeti“ (Novosel, 2007). Stoga se pod financijskim istragama ima razumijevati skup radnji koje se vode istodobno sa kriminalističko-operativnim radnjama s ciljem da se otkrije i utvrdi imovinska korist stečena kaznenim djelom, da se utvrdi imovina osumnjičenih i trećih osoba od kojih je moguće oduzimanje nezakonitog prihoda i da se osigura konačno oduzimanje (Vijeće Evrope, 2007).

Ciljevi financijske istrage su prikupljanje podataka o bespravno stečenoj imovini, utvrđivanje ili procjena prihoda, slijeđenje tijeka bespravno stečenog prihoda, te oduzimanje spomenutih prihoda (van Duyne, Pheijffer, Kuijl, Dijk, i Bakker, 2001). Tipične faze financijske istrage kojima se ovi ciljevi ostvaruju su: utvrđivanje prihoda stečenog kaznenim djelom, utvrđivanje imovine koja se može oduzeti i podnošenje zahtjeva za određivanje privremenih mjera osiguranja.

Od ovako definirane financijske istrage treba razlikovati mjere financijske kontrole koje poduzimaju neki drugi organi, poput financijske policije. Ona provodi istraživanje ispravnosti poslovanja pravnih subjekata, ali je samâ najčešće organ u sklopu nekog ministarstva različitog od resora unutarnjih poslova ili pravosuđa i raspolaže ovlastima u okviru upravnog prava. Ona, dakako, može pružiti pomoć organima koji provode financijske istrage, ali samu financijsku istragu ne poduzima, a još manje njome rukovodi.

Također ju nije ispravno identificirati sa izvidima ili istragama kaznenih djela pranja novca. Izvidima pranja novca se nastoji ustanoviti da li je neka imovina nelegalno stečena i

11. Okrivljenikom se uobičajeno naziva osoba protiv koje se vodi kazneni postupak, ali se spomenuti termin koristi i za optuženika (Tomašević, 2009), pa čak i osuđenika.

konvertirana u legalnu. Nije isključeno da se financijske istrage odnose na djela pranja novca, no tada je kazneno djelo pranja novca tek jedno od djela za koje se može poduzeti financijska istraga. Ono, dakle, spada tek u katalog inkriminacija (što ovisi o ustroju kaznenog postupka i uopće kriminalnopolitičkim rješenjima date države) za koje se provode financijske istrage.

Utvrđivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom trebalo bi se u načelu provoditi tijekom svih faza kaznenog postupka. Međutim, postoje razmišljanja da je pravo vrijeme za započinjanje financijske istrage odmah nakon otkrivanja osumnjičenog, a prije provođenja radnji na temelju kojih osumnjičenik saznaje da se protiv njega vode izvidi. To stoga što se na taj način sprječava da se imovina proda ili na drugi način stavi prikrije ili učini nedostupnom. Novosel (2007) navodi i da se financijskim istragama može proširiti krug osumnjičenih, te da se eventualnim otkrivanjem počinitelja ne treba stati sa otkrivanjem okolnosti djela. Subjekti financijskih istraga su policija,[12] organ nadležan za kazneni progon, kao i drugi državni organi (poput spomenute financijske policije, ali i porezne uprave, ureda za sprječavanje pranja novca, posebne interresorne jedinice, i sl.), ali koji imaju samo pomoćnu ulogu: **sâm teret utvrđivanja koristi i koordiniranja aktivnosti na tom polju zadatak je poglavito policije i organa nadležnog za kazneni progon.**

Kako je jedna od osnovnih stvari koje treba poduzeti zapravo detektiranje i utvrđivanje imovine osumnjičenika, to je uvid u dokumentaciju tipična radnja koja se poduzima (evidencije porezne uprave, katastar, zemljišne knjige, banke, itd.). Isto tako, sasvim je moguće i opravdano koristiti informatore, obavljati obavijesne razgovore, itd. Uporaba istražnih radnji (općih i posebnih) također je načelno moguća, a iz očiglednih razloga osobitu vrijednost imaju pretrage i privremeno oduzimanje predmeta.

II.2.3. MJERE OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI

Privremena mjera osiguranja imovine koja se može oduzeti u kaznenom postupku je osnovni rezultat financijske istrage; njome se sprječava raspolaganje, prijenos ili skrivanje prihoda ili imovine počinitelja kaznenog djela i time stvaraju preduvjeti za trajno oduzimanje (Vijeće Evrope, 2007). Modusi na koji se to ostvaruje su radnja dokazivanja privremeno oduzimanje predmeta, te mjera privremenog osiguranja imovine.

Privremeno oduzimanje predmeta obično referira na predmete kojima je učinjeno kazneno djelo, predmete koji su pribavljeni kaznenim djelom i dokaze (Novosel, 2007). Kod npr. podmićivanja se upravo može raditi o iznosu mita, do kojeg se dolazi pretragom stana ili osoba, te privremenim oduzimanjem predmeta. Obično se na ovaj način dolazi samo do izravnih prihoda stečenih kaznenim djelom. Vrlo je česta situacija da se privremeno oduzimaju predmeti u predistražnom postupku od strane policije, u kom slučaju govorimo o opasnosti od odgode i hitnim istražnim radnjama.

Posebnu vrijednost ima mjera privremenog osiguranja. Ona se donosi na temelju provedene financijske istrage i referira na slučajeve kada je kaznenim djelom stečena neizravna korist. Prijedlog za privremenu mjeru osiguranja moguće je podnijeti kako prema počinitelju, tako i prema trećoj osobi kod koje se nalazi imovina stečena izvršenjem, ali i srodnicima, banci, itd. (Novosel, 2007). Kako je mogućnost da počinitelj prikrije imovinu stečenu kaznenim djelom velika i postoji praktično od trenutka kada ju je ostvario, a posebice od momenta kada sazna da se protiv njega poduzimaju represivne radnje, to

12. Obično specijalizirana jedinica u sastavu kriminalističke policije (Vijeće Evrope, 2007).

je osobito bitno što je moguće ranije (skupa sa izvješćem o poduzetim radnjama u predistražnom postupku, pa čak i prije) podnijeti zahtjev za privremenim mjerama osiguranja.

Da bi podneseni zahtjev za privremenim mjerama bio opravdan, potrebno je da postoji osnova da je korist zaista stečena kaznenim djelom. To znači vjerojatnoću postojanja kaznenog djela i njime stečene koristi, te opasnost da će počinitelj sakriti ili uništiti prihod ili raspolagati vlasništvom nad njim ili na drugi način onemogućiti privremeno oduzimanje (Vijeće Evrope, 2007).

Obično se privremene mjere osiguranja primjenjuju na temelju građanskoga prava (ovršnoga postupka). Neke mjere osiguranja (predviđene, primjerice, u R Hrvatskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine) su zabrana otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, zabrana osumnjičeniku, optuženiku ili povezanoj osobi da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaže pokretnom imovinom, oduzimanjem i povjeravanjem tih stvari na čuvanje tijelu nadležnom za upravljanje oduzetom imovinom, oduzimanje gotovog novca i vrijednosnih papira, nalog banci ili drugoj pravnoj osobi da osumnjičeniku, optuženiku ili povezanoj osobi uskrati da na temelju njihovog naloga izvrši isplatu novčanih sredstava s njihova računa u vrijednosti za koju je određena privremena mjera, zabrana otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, i sl.

II.2.4. POSTUPANJE SUDA

Postupak utvrđivanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom podrazumijeva utvrđivanje opsega i sadržaja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, odgovarajuće protuvrijednosti pribavljene imovinske koristi, ali i prethodnu identifikaciju, odnosno detektiranje i ulaženje u trag imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom, te utvrđivanje uzročne veze imovinske koristi s određenim kaznenim djelom. Takav je postupak u većini zakonodavstava *in rem*, adhezijski,[13] što znači da se sprovodi u okviru kaznenoga postupka, te da se shodno moraju poštivati principi koji vrijede u kaznenom postupku (npr. mogućnost suprotstavljanja tvrdnjama i dokazima protivne stranke ŠkontradiktornostĆ, izvjesnost kao standard dokazivanja, i sl.). Budući da se radi o postupku koji je pridružen kaznenom, sâmo je oduzimanje najčešće uvjetovano osuđujućom presudom ili tzv. utvrđujućom presudom[14] (Ivičević Karas, 2011; Pavišić i Kunštek, 2010). No, iako se načelno smatra pridruženim postupkom unutar kaznenoga, radnje i mjere koje se poduzimaju u okviru takvoga adhezijskoga postupka su uobičajene za postupak kojim se rješava kazneni predmet (npr. ispitivanje svjedoka, dokazivanje ispravama, i sl.), pa se poduzimaju skupa sa ostalim radnjama i često se prilikom njihova provođenja ne naznačuje izričito da su to radnje unutar pridruženoga, nego glavnoga (kojim se rješava postojanje djela i krivnje počinitelja) postupka. Ako je utvrđivanje imovinske koristi skopčano sa krupnim poteškoćama (npr. utjecat će u znatnoj mjeri na trajanje postupka, nema podataka o kvaliteti predmeta, proizvođaču, kupcu i sl.), sud je dužan procijeniti vrijednost po slobodnoj ocjeni. Pored činjenice da propuštanje utvrđivanja naravi i visine koristi ostvarene

13. Lat. *adhesio* -priključenje, pripajanje. Adhezijskim se postupkom ne rješava kazneni predmet, odnosno postojanje kaznenoga djela i krivnje počinitelja (Tomašević, 2009), nego u kontekstu oduzimanja imovinske koristi samo je li i u kom obliku ostvarena kakva korist koja stoji u uzročnoj vezi sa kaznenim djelom.

14. Utvrđujućom presudom se samo utvrđuje da je počinjeno kazneno djelo u objektivnom smislu, tj. da su ostvarena obilježja nekog kaznenog djela, ali se iz različitih razloga (npr. neubrojivosti počinitelja) ne može ustanoviti krivnja počinitelja (Mrčela, 1999).

kaznenim djelom, kada ista predstavlja dio zakonskog opisa djela, implicira apsolutno bitnu povredu postupka, da bi se imovinska korist oduzela obično se zahtijeva da se u činjeničnom opisu izreke presude navede da je počinitelj ostvario istu. U dijelu presude koji tretira oduzimanje imovinske koristi mora biti i obrazloženje na osnovi kojih dokaza i utvrđenih činjenica sud nalazi dokazanim da je optuženik počinjenjem kaznenog djela pribavio imovinsku korist u nekom obliku, tj. točno određenom iznosu (Ivičević Karas, 2011).

Počinitelji kaznenih djela često pokušavaju prikriti kazneno djelo i manipulirati stvarima i pravima koja predstavljaju korist od kaznenih djela kako bi im zametnuli trag. Uz to, u nekim je slučajevima teško ustanoviti iz čega se sastoji korist, kolika je njezina vrijednost, da li je i u kojem obujmu transformirana u neki drugi oblik, i sl. Kako bi se spomenute okolnosti raspravile, u pretresnoj je fazi kaznenoga postupka potrebno katkad u posebnom dijelu poduzeti određene radnje, poput ispitivanja povezanih osoba (npr. poticatelja, pomagatelja, pravnog slijednika počinitelja i sudionika u kaznenom djelu ili drugih fizičkih ili pravnih osoba na koje su prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu kaznenim djelom) ili izvođenja drugih dokaza. Počinitelj kaznenoga djela i povezana lica mogu osporavati povezanost kaznenog djela i nastale imovinske koristi, mogu dokazivati da su stvari i prava za koje se sumnja da potječu od kaznenoga djela posljedica nekog ranijeg pravnog posla, odnosno da su pribavljeni zakonito (npr. poklon, kupoprodaja, nasljeđe), itd. Taj bi se dio raspravne faze kaznenoga postupka koji se sprovodi s ciljem utvrđivanja obujma i sadržaja koristi pribavljene kaznenim djelom i veze trećih lica sa takvom korišću mogao nazvati adhezijskim postupkom za oduzimanje imovinske koristi u užem smislu riječi.

Najzad, moguća je situacija da uslijed različitih okolnosti, poput amnestije i pomilovanja, smrti počinitelja, imuniteta počinitelja, itd., koje se nazivaju okolnostima koje isključuju kazneni progon (tzv. negativnim procesnim pretpostavkama), počinitelju kaznenoga djela nije moguće suditi. Budući da načelo kojim se rukovode suvremena zakonodavstva u oblasti oduzimanja imovinske koristi tvrdi da nitko ne može zadržati imovinsku korist stečenu kaznenim djelom, onda bi oduzimanje i u takvim situacijama trebalo biti moguće. U, primjerice, njemačkom, hrvatskom i bosanskohercegovačkom (federalnom) kaznenom zakonodavstvu moguće je samostalno izricanje mjere oduzimanja imovinske koristi izvan kaznenoga postupka. Postupak u kojemu se to vrši je poseban, objektivni postupak i njegovu mogućnost predviđa i Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća Europske Unije o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji. Da bi se sproveo, potrebna je određena razina sumnje (obično viša od osnova) da je počinjeno kazneno djelo od strane neke osobe ili više njih i da je njime ostvarena imovinska korist (Pavišić & Kunštek, 2010).

II.2.5. IZVRŠENJE I UPRAVLJANJE ODUZETOM KORIŠĆU

Nakon što se korist osigura mjerama osiguranja, potrebno ju je čuvati, održavati u ispravnom stanju i upravljati do trenutka kada se trajno oduzima. Ponekad mehanizmi osiguranja mogu funkcionirati bez posebnih napora, poput naloga banci da blokira račun okrivljenika, a ponekad su potrebni veći napori i aktivnosti da bi se imovina održala u ispravnom stanju (npr. motorna ili plovidbena vozila, luksuzna imanja, i sl.). Obično policijski i drugi organi ne raspolažu kapacitetima za upravljanje takvom imovinom, tako da su potrebni posebni resursi i pravni okvir da se upravlja takvom imovinom, da se unajme specijalizirani pružatelji usluga za održavanje (ako ga posebni resursi za upravljanje nije u stanju realizirati), da se proda oduzeta imovina i izvrši distribucija sredstava stečenih prodajom oduzete imovine (Brun, Gray, Scott, & Stephenson, 2011). U Saveznoj Republici Njemačkoj postoji opcija da se u svrhu sprječavanja propadanja oduzete koristi izvrši

„hitna prodaja“ oduzete imovine, a uvjetovana je dokazivanjem od strane tužitelja postojanja spomenute opasnosti. Obično ju vrši registrar tužiteljstva ili suda, a novac dobiven prodajom se pohranjuje na poseban račun i može se, ako se oduzimanje odbije, vratiti vlasniku (Vettori, 2006). Dobra praksa je i da se oduzeta imovina upotrebljava za javni interes ili u socijalne svrhe. Slična rješenja postoje i u Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine kaznenim djelom Federacije Bosne i Hercegovine, o čemu će više riječi biti u nastavku teksta.

Direktivom Europskog Parlamenta i Vijeća o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji se u čl. 10. izričito zahtijeva od država članica osnivanje središnjih ureda, skupina specijaliziranih ureda ili ekvivalentnih mehanizama, kako bi se osiguralo adekvatno upravljanje imovinom zamrznutom s ciljem mogućeg naknadnog oduzimanja. To je potrebno kako bi se zamrznutom imovinom upravljalo na odgovarajući način i kako ista ne bi izgubila svoju ekonomsku vrijednost, naročito ako se zamrznuta (privremeno oduzeta) imovina povjerava na upravljanje do konačne sudske odluke. Prilikom stavljanja oduzete imovine pod kontrolu upravitelja, uputno je izvršiti procjenu vrijednosti, po mogućnosti od strane kvalificiranog procjenitelja (G8 Lyon/Roma Group. Criminal Legal Affairs Subgroup, 2005).

Dispozicija kojom se u kaznenom postupku izriče oduzimanje imovinske koristi trebala bi biti prilagođena postupku u kojem se treba prisilno ostvariti, tj. ovršnom postupku. Najčešće se korist koja je već privremeno oduzeta sudskom odlukom kojom se nalaže trajno oduzimanje zadržava od strane države, ali se može naložiti i naknadna predaja od okrivljenika ili treće osobe, te obvezom plaćanja svote novca koja odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi ili je određena po slobodnoj ocjeni suda pod prijetnjom ovrhe (Kaleb, 2003). To znači da se u dispoziciji treba utvrditi ovršenik (izvršenik), predmet, vrijeme, vrsta i opseg ispunjenja obveze. Budući da se presudom nalaže pozitivna činidba-izriče nalog za činjenje ili davanje, u njoj bi minimalno trebalo odrediti rok za dobrovoljno ispunjenje, te nalog počinitelju kaznenog djela ili trećoj osobi da su dužni predati određenu pokretnu stvar ili isporučiti određenu količinu zamjenjivih stvari ili platiti određeni iznos novca kao protuvrijednost stečene koristi (Dika, 1999).

Danom dostavljanja pravomoćne odluke okrivljeniku, odluka o oduzimanju imovinske koristi postaje ovršnom, pri čemu neplaćenu oduzetu imovinsku korist izvršava sud po službenoj dužnosti putem ovrhe po propisima ovršnog zakona (Kaleb, 2003). Najčešće je sud koji je izrekao oduzimanje imovinske koristi dužan pokrenuti postupak za izvršenje mjere. On se tretira kao instanca koja nadležni sud izvještava o postojanju sudske presude kao ovršnog dokumenta, ali je neuobičajeno da se on smatra strankom (sud sudu ne može biti stranka). Kao tražitelj izvršenja se tako najčešće pojavljuje neki drugi državni organ, i to onaj koji štiti imovinske interese društveno-političke zajednice čijim vlasništvom postaje imovina oduzeta u kaznenom postupku. Primjera radi, u Federaciji Bosne i Hercegovine je to Federalno pravobraniteljstvo Federacije BiH (o konkretnim rješenjima će biti više riječi u nastavku teksta). Sud koji izvršava sudsku presudu o oduzimanju imovinske koristi je obično onaj koji je mjesno nadležan za donošenje presude u kaznenom postupku, odnosno presudu kojom se nalaže oduzimanje imovinske koristi izvan kaznenog postupka jer nije bilo moguće voditi kazneni postupak (Ivičević Karas, 2011). Kaleb navodi da nemogućnost počinitelja ili treće osobe da isplati tražbinu u ovršnom postupku nije razlog da se naknadnim rješenjem suda koji je izrekao mjeru ista otpisuje, nego samo osnova za eventualnu obustavu postupka, o čemu odlučuje nadležni ovršni sud.

II.3. NORMATIVNI PRISTUPI U UREĐENJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KAZNENIM DJELIMA

U uređenju instituta oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom načelno se razlikuju dva pristupa: isključivo kaznenopravni i dvojni, koji poznaje i kaznenopravni i građanskopravni pristup. Prvi se susreće u zemljama kontinentalne Europe, a drugi u zemljama anglosaksonskog pravnog sistema, poput Republike Irske, Ujedinjene Kraljevine, Novog Južnog Walesa i Sjedinjenih Država (Levi, 2003). Kaznenopravni model karakteriziran je činjenicom da je za oduzimanje potrebno provesti kazneni postupak i utvrditi postojanje protupravnog djela (ne nužno kaznenog), a samo je oduzimanje moguće izreći u kaznenom postupku ili posebnom adhezijskom postupku vezanom za kazneni. Dvojni model predviđa ne samo oduzimanje na temelju kaznenoga postupka, nego i oduzimanje u građanskom postupku, ne vezujući oduzimanje za utvrđivanje kaznenoga djela i primjenjujući niže dokazne standarde nego u kaznenom postupku (Ivičević Karas, 2011). U tim pravnim sistemima imovina je „okrivljena" na osnovu činjenice da je proistekla iz kriminalne aktivnosti (protupravnog djela) (Mujanović & Sarajlija, 2014), tj. na njezinom držatelju ili vlasniku je da dokaže da je stečena zakonito.

II.3.1. KAZNENOPRAVNI PRISTUP

Teško je iznijeti čak i glavne značajke koje karakteriziraju spomenuti pristup, a da se ne osvrne na rješenja u pojedinim zemljama u kojima se koristi ovaj pristup. Ivičević Karas (2011) navodi primjer Savezne Republike Njemačke koja u dobroj mjeri može poslužiti kao paradigma kaznenopravnoga pristupa. U ovoj državi se oduzimanje imovinske koristi tretira kao posebna kaznenopravna mjera, kojom se namjerava ustanoviti stanje prije počinjenja djela. Prije reformi kaznenoga zakonodavstva sredinom prošloga stoljeća oduzimanje se tretiralo kao sporedna kazna, no tada se počinje promatrati kao posebna mjera, za čiju je primjenu potrebno ustanoviti počinjenje protupravnog djela za kojega se ne mora nužno ustanoviti krivnja počinitelja (Jescheck, 1978). Moguće je, dakle, da se mjera izrekne i u slučaju nepostojanja osuđujuće presude, pa i kada je počinitelj u bijegu ili je nepoznat. Korist koja se može ostvariti ne odnosi se samo na stvari i prava, nego i prednosti proistekle iz korištenja istih, kao i uštede (npr. korištenje motornoga vozila kao korist od podmićivanja). Njemački je zakonodavac predvidio nekoliko oblika oduzimanja imovinske koristi. Prvi se odnosi na korist u izravnom obliku u kojem je stečena i koja se može nalaziti u posjedu počinitelja, sudionika ili trećih osoba. Drugi se odnosi na oduzimanje nadomjestaka imovinske koristi i plodova te koristi, a treći na novčanu ili imovinsku protuvrijednost stečene koristi. Velika većina (oko 90 %) onoga što se oduzme u Saveznoj Republici Njemačkoj zapravo je novčana protuvrijednost nezakonito stečene koristi (Kilchling, 2001). Postoji i prošireno oduzimanje imovinske koristi, koje podrazumijeva dokazivanje zakonitosti pribavljanja određenih dobara i postojanje okolnosti koje ukazuju na pretpostavku da su dobra pribavljena počinjenjem protupravnih djela, a nije moguće dokazati postojanje tih djela. Pri tomu nije potrebno dokazivati povezanost određenoga djela i koristi koja je navodno pribavljena istim, nego se odluka može temeljiti samo na pretpostavci da je počinjeno kazneno djelo koje ne mora biti predmetom postupka u kojem se nalaže oduzimanje (Kilchling, 2004). No, sud mora biti potpuno uvjeren u kriminalno podrijetlo određenih predmeta, iako nije potrebno utvrđivati postojanje svakoga pojedinoga kaznenoga djela (Ivičević Karas, 2011).

Jescheck (1978) navodi da u pogledu postupka u kojemu se u Saveznoj Republici Njemačkoj izriče oduzimanje imovinske koristi postoje dvije mogućnosti. Prva se odnosi na tradicionalni kazneni postupak protiv poznatoga i ubrojivoga (uračunljivoga) počinitelja, u kojemu mogu uzeti učešće sve osobe koje dokažu da imaju pravo nad stvarima i pravima

koje mogu predmet oduzimanja. Tada je potrebno dokazati da je počinjeno kazneno djelo i da je počinitelj ili neka druga osoba pribavila kakvu korist počinjenjem djela. Drugi se odnosi na slučaj kada se postupak vodi protiv nepoznate osobe (npr. nalazi se u bjekstvu) ili su nastupili psihički poremećaji nakon počinjenja djela, a u iznimnim slučajevima i ako su spomenuti poremećaji prisutni za vrijeme počinjenja djela. Takav postupak Jescheck naziva objektivnim i on se vodi samostalno, tj. nije potrebno utvrđivanje počinjenja djela i krivnje počinitelja. Postupak u potonjem slučaju vodi sud koji bi bio nadležan voditi kazneni postupak da nema negativnih procesnih pretpostavki, odnosno onaj na čijem je području nadležnosti određena mjera osiguranja (Ivičević Karas, 2011).

Kaznenopravni pristup, opisan na primjeru Savezne Republike Njemačke, primjenjuje se u osnovi u većini europskih zakonodavstava. Tako je, primjerice, u Belgiji moguće oduzimanje svih oblika koristi pribavljenih kaznenim djelom. Izmjenama zakonodavstva iz 2002. godine uvedena je mogućnost da se korist stečena činjenjem teških kaznenih djela (vezana za zloporabu droga, trgovinu ljudima, i sl.) oduzme u izvornoj, promijenjenoj ili protuvrijednosti, za koje oduzimanje je uvjet ozbiljna i konkretna osnova za sumnju da je osoba u periodu od pet godina prije osude za djelo koje je predmetom postupka pribavila i drugu korist bilo iz predmetnoga djela, bilo iz drugih kaznenih djela. Okrivljeniku ili trećoj strani se pruža mogućnost da na razini prevage dokaza dokaže zakonito podrijetlo imovine (Vettori, 2006).

Oduzimanje imovinske koristi od kaznenog djela u hrvatskom je kaznenom pravu uređeno kao posebna kaznenopravna mjera kojom se ostvaruje načelo da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom. I u Republici Hrvatskoj uzakonjeni su svi oblici oduzimanja koristi ostvarene kriminalnim aktivnostima. Sukladno izričitim zakonskim odredbama, u imovinsku korist se ne računaju troškovi koje su počinitelj ili sudionici imali povodom počinjenja djela. Ukoliko se u kaznenom postupku za teža kaznena djela (za koja je nadležan Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta) utvrdi da počinitelj ima ili je imao imovinu koja je nerazmjerna njegovim zakonitim prihodima, pretpostavlja se, osim ako počinitelj učini vjerojatnim daje njezino podrijetlo zakonito, da ta imovina predstavlja imovinsku korist od kaznenog djela. Teret dokazivanja nije podijeljen, već je na okrivljeniku, koji mora učiniti vjerojatnim zakonito podrijetlo svoje imovine ukoliko želi izbjeći mjeru proširenog oduzimanja. Za prošireno oduzimanje hrvatski zakonodavac ne zahtijeva nužno utvrđivanje krivnje počinitelja za konkretno, jedno ili više, kaznenih djela sa kojim je u vezi sumnjiva imovina, nego samo krivnju za jedno od kaznenih djela za koje je nadležan Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Ukoliko postoji nesklad između zakonitih primanja i imovine, automatski se pod sumnju stavlja ukupna počiniteljeva imovina.

U Republici Srbiji je situacija slična prethodno opisanim. Jedno, međutim, valja napomenuti. U Srbiji je, za razliku od, npr., Republike Hrvatske ili Federacije Bosne i Hercegovine, temeljem čl. 92. Krivičnog zakonika R Srbije uređeno je da se, ako oduzimanje koristi od kaznenog djela nije moguće, počinitelj obavezuje da preda u zamjenu drugu imovinsku korist koja odgovara vrijednosti imovine pribavljene izvršenjem krivičnog djela ili proistekle iz krivičnog djela ili plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi; drugim riječima, moguće je oduzimanje i novčane i imovinske protuvrijednosti pribavljene koristi.

Kod kaznenopravnoga pristupa radi se uglavnom o *in personam* vrsti postupka (Stessens, 2003; Vettori, 2006), koji se vodi protiv poznatoga ili pretpostavljenoga počinitelja kaznenoga djela i koji rezultira utvrđivanjem počinjenja kaznenoga djela shvaćenoga u objektivno-subjektivnom ili samo objektivnom smislu. U svakom slučaju predmet oduzimanja mogu biti stvari i prava koji su izravno ili neizravno proistekli iz počinjenja djela, ali, ukoliko su uništeni, nedostupni, i sl., i protuvrijednost tih stvari ili predmeta.

II.3.2. DVOJNI (KAZNENOPRAVNI I GRAĐANSKOPRAVNI) PRISTUP

Tipičan primjer dvojnoga pristupa oduzimanju imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima predstavlja Ujedinjena Kraljevina. U osnovi, tamo postoje dva instituta oduzimanja koristi i predmeta proisteklih iz počinjenja djela: gubitak prava (eng. *forfeiture*) i odnosi se na predmete korištene u počinjenju djela, i konfiskacija (eng. *confiscation*), koja obuhvaća korist pribavljenu kaznenim djelom. Budući da je sa primjenom ovih instituta ranije postojalo mnogo problema, reformama s početka zadnjega stoljeća problematika oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelima uređena je na nov način. Najveću promjenu donijelo je uređenje građanskopravnog režima konfiskacije, odnosno instituta građanskoga oduzimanja prihoda od protupravnoga ponašanja, čime je ustanovljena mogućnost oduzimanja imovinske koristi i u kaznenom i u građanskom pravu (Ivičević Karas, 2011). Oduzimanje imovinske koristi u kaznenom postupku vrši se na temelju osuđujuće presude kojom se ustanovljava krivnja počinitelja i utvrđuje koju je korist stekao počinjenjem djela. U slučaju proširenog oduzimanja (koje također postoji u Ujedinjenoj Kraljevini), da bi se oduzela korist za koju se pretpostavlja da potječe iz kriminalne aktivnosti, dakle, ne nužno one povodom koje se vodi kazneni postupak, potrebno je da se dokaže kriminalni životni stil[15] počinitelja u kom slučaju oduzimanju podliježu sva dobra koja je počinitelj stekao šest godina prije započinjanja postupka. Standard dokazivanja za kriminalni životni stil i postojanja koristi za koju se pretpostavlja da je pribavljena involviranjem u kriminalne aktivnosti niži je od kaznenoga (prevaga dokaza), čijim ispunjenjem se teret prebacuje na okrivljenika koji može oboriti pretpostavke o svom životnom stilu i podrijetlu prihoda. Oduzimanje imovinske koristi u građanskom postupku veže se za početak sedamnaestoga stoljeća i zakone o ubiranju poreza i carina kojima su se bez kaznene presude oduzimala sredstva za počinjenje odnosnih povreda zakona (Alldridge, 2003). Ovaj se model oduzimanja ne temelji se na krivnji počinitelja, već na podrijetlu imovine. U slučajevima kada nije moguće provesti kazneni postupak zbog smrti počinitelja, njegove nedostupnosti ili zbog toga što je okrivljenik oslobođen optužbe, moguće je da posebna tijela (npr. Ured za suzbijanje teških prijevara ili Agencija za oduzimanje imovine) pokrenu postupak građanskog oduzimanja prihoda od protupravnog ponašanja. Postupak je supsidijaran i potrebno je da policija proslijedi informacije o slučajevima u kojima nema dovoljno dokaza da se pokrene ili nastavi sa kaznenim postupkom, nema javnog interesa da se nastavi sa kaznenim postupkom ili postoje proceduralne poteškoće koje onemogućuju daljnje kazneno postupanje (počinitelj je nedostupan, preminuo, i sl.). Mora se, međutim, raditi o značajnoj koristi (najmanje 10.000 GBP) i osnovanoj sumnji da je korist stečena činjenjem kaznenoga djela ili kao nagrada za djelo u periodu od dvanaest godina od započinjanja postupka (Leong, 2009). Građanskopravni postupak se provodi pred Visokim sudom, a standard dokazivanja je građanskopravni (Ivičević Karas, 2011). Leong navodi da postoji i drugi sistem građanskopravnog oduzimanja koristi u Ujedinjenoj Kraljevini i odnosi se na posebne ovlasti policije i granične policije. Oni mogu u građanskopravnom postupku na razini osnovane sumnje, polazeći od pretpostavke da osoba raspolaže novcem koji je stečen kaznenim djelima, oduzeti taj novac i pohraniti ga na poseban račun. Na drugoj strani je da pred magistratskim sudom dokaže zakonito podrijetlo novca.

15. Da bi se govorilo o kriminalnom životnom stilu potrebno je da se osoba tereti za teško kazneno djelo (trgovina ljudima, navođenje na prostituciju, djela vezana za zloporabu droga, pranje novca i sl.), da je spomenutim djelom ostvarila korist od najmanje 5.000 GBP i da je tijekom zadnjih šest godina od započinjanja postupka za predmetno kazneno djelo bila osuđivana za najmanje tri kaznena djela u stjecaju ili za najmanje dva kaznena djela u odvojenim postupcima i da je iz tih djela ostvarila korist od najmanje 5. 000 GBP (Leong, 2009).

Drugi primjer dvojnoga pristupa oduzimanja imovinske koristi predstavljaju Sjedinjene Američke Države. Budući da je ustroj kaznenopravnoga sistema složen, materija je uređena sa nekoliko zakonskih tekstova. Oduzimanje u kaznenom postupku odnosi se na okrivljenikovu imovinu koja potječe iz teškoga kaznenoga djela ili se može dovesti u vezu sa istim, a primjenjuje se donošenjem osuđujuće presude. Teret dokazivanja je na vladi, a reguliran je sa dvije razine dokaznih standarda: izvan razumne sumnje za postojanje kaznenoga djela, a onda do stupnja pretežnosti dokaza da je povećana imovina proizišla iz nezakonitih aktivnosti. Građansko oduzimanje koristi stečene kaznenim djelima stari je institut u američkom pravu, čiji korijeni sežu u osamnaesto stoljeće, ali se sa ekstenzivnijom primjenom počelo tek osamdesetih godina prošloga stoljeća (Simser, 2009). Danas je regulirano propisima na federalnoj i državnoj razini, te je karakterizirano jednostavnošću i učinkovitošću postupka s minimalnim procesnim garancijama prava osobe na koju se odnosi oduzimanje. Iz toga se razloga vlada radije odlučuje za oduzimanje u građanskom postupku, što implicira da nije potrebno postojanje osuđujuće presude niti posjedovanje stvari koji bi bili predmetom oduzimanja. Vlada mora identificirati imovinu i dokazati na razini pretežitosti dokaza vezu imovine sa kaznenim djelom, nakon čega se pruža mogućnost onome od koga se predmet oduzima da na istoj razini dokaznoga standarda argumentira zakonito podrijetlo imovine. Budući da se time dokazuje (ne) povezanost imovine sa počinjenjem djela, predmet postupka je imovina, a držatelj imovine mora dokazati da imovina nema veze sa kaznenim djelom ili ne samo da nije bio svjestan nezakonite upotrebe svoje imovine, nego i da je poduzeo što se od njega može razumno očekivati kako bi spriječio zabranjenu upotrebu svoje imovine (ako raspolaže saznanjima da takvo ponašanje postoji) (Ivičević, 2004 ŠaĆ). Građanskopravni postupak ne zahtijeva prisustvo okrivljenika tijekom postupka i utvrđivanje njegove krivnje, te ga slabije postupovne garancije i niži standardi dokazivanja čine preferiranim načinom oduzimanja koristi koja se nalazi u vezi sa delinkvencijom (Stessens, 2003). Jednostavnost postupka i naročito slabe postupovne garancije čine građanskopravni pristup u Sjedinjenim Državama podložan kritikama, pa ga neki nazivaju „licencom za krađu" (Kilchling, 2014).

Još jedan primjer dvojnoga pristupa predstavlja Republika Irska.[16] Sve do 1996. godine u Republici Irskoj je, kao i u većini zemalja svijeta, postojao samo kaznenopravni pristup koji je podrazumijevao osuđujuću presudu kojom se utvrđuje da je počinjeno kazneno djelo kojim je ostvarena imovinska korist i nalaže njezino oduzimanje. Već ranije je ustanovljena mogućnost proširenog oduzimanja u kaznenom postupku, koja se sastoji u oborivoj pretpostavci da je sva imovina stečena od osobe kojoj se sudi za kazneno djelo u vezi sa zloporabom droga šest godina prije okončanja postupka zapravo stečena protuzakonito i podliježe oduzimanju; na okrivljeniku je da dokaže suprotno. Za dokazivanje krivnje potrebni su viši dokazni standardi (iznad razumne sumnje) nego za dokazivanje činjenice da je stečena imovinska korist činjenjem kaznenih djela (prevaga dokaza). Donošenjem zakona o oduzimanju imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima više nije bila potrebna osuđujuća presuda u kaznenom postupku, koju je bilo naročito teško doseći za vođe zločinačkih organizacija, nego je bio potreban zahtjev ovlaštenih organa (poreske uprave, policije, ureda za upravljanje oduzetom korišću) pred Visokim sudom, i to u građanskom postupku, za oduzimanjem takve koristi. Svrha takvoga postupanja jest ograničenje ili zabrana raspolaganja imovinom prije nego se pokrene kazneni postupak i pokreće ga državni organ na temelju javnih ovlasti, tako da postupak nema karakter građanske parnice (King, 2012; McKenna i Egan, 2009). Zahtjev se može odnositi na pri-

16. Iako se o naravi različitih instituta oduzimanja imovinske koristi u Republici Irskoj još vode diskusije, ipak dominira mišljenje da se radi o dvojnom pristupu i unutar njega, specifičnom građanskopravnom modelu (McKenna & Egan, 2009).

vremeno oduzimanje ako podnositelj zahtjeva dokaže na razini prevage dokaza da neka osoba raspolaže znatnom imovinom (ne ispod 16.000, 00 EUR) koja izravno ili neizravno potječe iz počinjenja kaznenoga djela. Drugoj strani se ostavlja mogućnost da dokaže suprotno, i ukoliko ne uspije, nastupa naredna, prijelazna faza zabrane raspolaganja tom imovinom, koja načelno može potrajati neograničeno. No, nakon sedam godina podnositelj zahtjeva za oduzimanje imovinske koristi može zahtijevati potpuno oduzimanje imovine i njezin prelazak u vlasništvo države. Sve vrijeme zabrane raspolaganja imovinom sud može odrediti upravitelja, koji, ovisno o okolnostima i vrsti imovine, imovinom može upravljati ili ju prodati (Vettori, 2006).

Kod građanskopravnoga modela oduzimanja postupak se provodi protiv stvari (*in rem*) (Simser, 2009). Predmet oduzimanja mogu biti samo stvari ili prava koja se nalaze u vezi sa nekim kaznenim djelom, a ne i protuvrijednost tih stvari ili prava (ako su stvari, npr., uništene, potrošene, i sl.). U građanskome postupku imovina je ta koja je predmetom postupka, a ne počinitelj, te (barem u Sjedinjenim Državama) počiva na tezi (pravnoj fikciji) da je već u trenutku počinjenja djela (neovisno o saznanju za to djelo) korist koju je ostvario počinitelj prešla u ruke vlade i da je u građanskom postupku potrebno da njezini predstavnici dokažu posjed. Odluka koja se donosi u postupku smatra se deklaratornom, a ne, kao u slučaju kaznenih postupaka, konstitutivnom (Stessens, 2003).

II.4. PITANJA ZA PONAVLJANJE

1. Koji su najvažniji razlozi za uspostavljanje učinkovitog sistema oduzimanja koristi pribavljene kaznenim djelima?
2. Da li se oduzimanje imovinske koristi smatra kaznenopravnom sankcijom? Zašto?
3. Mora li imovinska korist, da bi se oduzela, biti dijelom zakonskog opisa toga djela? Zašto?
4. Što se sve smatra imovinskom koriśću koja podliježe oduzimanju u kaznenom postupku?
5. Navedite makar dva primjera koristi pribavljene kaznenim djelima koja se sastoji ne u povećanju imovine, nego u sprječavanju umanjenja postojeće imovine!
6. Kakva je razlika između imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima i predmeta koji su uporabljeni ili namijenjeni izvršenju kaznenoga djela (*instrumenta sceleris*) i predmeta koji su nastali izvršenjem kaznenoga djela (*producta sceleris*)?
7. Koja je glavna svrha financijskih istraga?
8. Što se treba postići privremenom mjerom osiguranja imovine koja se može oduzeti u kaznenom postupku?
9. Koje su glavne karakteristike kaznenopravnoga pristupa u oduzimanju imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima?
10. Koje su glavne karakteristike građanskopravnoga pristupa u oduzimanju imovinske koristi pribavljene kaznenim djelima?

dr.sc.Darko Datzer

	Čista dobit	Neizravna dobit		Protuvrijednost		Prošireno oduzimanje
		Prihod od koristi	Sjedinjena, pretvorena ili preoblikovana korist	Imovinska	Novčana	
Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstancija (1988)	Da	Da	Da	Da	Da	Ne
Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (2000)	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (2003)	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom (CETS 141)(1990)	Da	Podrazumijeva se iz shvaćanja čiste dobiti	Podrazumijeva se iz shvaćanja čiste dobiti	Da	Da	Ne
Kaznenopravna konvencija protiv korupcije (CETS 173) (1999)	Da	Podrazumijeva se iz shvaćanja čiste dobiti	Podrazumijeva se iz shvaćanja čiste dobiti	Da	Da	Ne
Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, oduzimanju i privremenom oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma (CETS 198)(2005)	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća Europske Unije o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji (2014)	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Republika Hrvatska	Da	Da	Da	Ne	Da	Da
Republika Srbija	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Federacija Bosne i Hercegovine	Da	Da	Da	Ne	Da	Da

Tablica 1. Oblici koristi pribavljene kaznenim djelom prema međunarodnom, usporednom i domaćem (FBiH) pravu

III. ULOGA TUŽIOCA U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

III.1. UVODNE NAPOMENE

Finansijske istrage su sastavni dio postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. One suštinski predstavljaju dio krivične istrage, ali njihov početak i okončanje se ne moraju podudarati sa vremenom vođenja krivične istrage. S obzirom na činjenicu da omogućavaju praćenje i lociranje „tragova" nezakonito stečenog novca, finansijske istrage su postale jedan od najznačajnijih alata u rukama organa krivičnog gonjenja za efikasno suprotstavljanje kriminalu koji je motiviran sticanjem imovinske koristi.

Historijski posmatrano, prve primjere vođenja finansijskih istraga nalazimo na američkim sudovima, koji su neke od metoda finansijske istrage preuzeli iz postupaka poreskih službi koje se preduzimaju s ciljem utvrđivanja neprijavljenih prihoda i izbjegavanja plaćanja poreza, te su kao takve prilagođene potrebama borbe protiv organizovanog kriminala. Do šire primjene metoda finansijske istrage u borbi protiv organizovanog kriminala u SAD-u dolazi sa donošenjem Zakona o organizacijama koje se bave reketom i korupcijom[17] iz 1970. godine, kojim su ove metode prihvaćene kao važno sredstvo za borbu protiv organizovanog kriminala, prije svega u dokazivanju nezakonitih prihoda.

Finansijsku istragu provodi nadležni tužilac. Provodi se prema osumnjičenom, optuženom i povezanim osobama (Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, čl. 4. tač. d). Pokreće se kad postoje osnovi sumnje da postoji imovina koja je pribavljena izvršenjem krivičnog djela. Finansijska istraga se sastoji u prikupljanju dokaza koji ukazuju na obim, iznos, vrstu, stvarnu vrijednost imovine osumnjičenog ili optuženog, odnosno povezane osobe. Njen cilj je pronaći dokaze, između ostalog, o zakonitim prihodima navedenih osoba, njihovim troškovima života i stvarnim mogućnostima zakonitog sticanja imovine za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnim djelom. Traganje za imovinom može biti izvršeno u čitavoj Bosni i Hercegovini, ali i u inostranstvu.

Tužilac kao nosilac aktivnosti u vođenju finansijskih istraga, ima na raspolaganju niz mjera, radnji i aktivnosti kojima može ulaziti u trag sredstvima, prihodima ili imovini za koju se sumnja da potiče iz krivičnog djela. Vođenje finansijskih istraga zahtjeva posebna znanja i vještine da bi se njima prikupili podaci potrebni za identifikaciju, osiguranje, dokazivanje i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Tužilac može koristiti sve radnje dokazivanja propisane procesnim krivičnim zakonodavstvom, počev od saslušanja svjedoka, pretresanja stana i drugih prostorija, privremenog oduzimanja predmeta i imovine, ispitivanja osumnjičenog, posebnih istražnih radnji, prijedloga sudu da izda naredbu banci ili drugoj pravnoj osobi koja vrši finansijsko poslovanje, pa sve do podnošenja prijedloga za osiguranje imovine i prijedloga za (trajno) oduzimanje imovinske koristi. Tužilac je dakle ovlašten da donese naredbu o sprovođenju finansijske istrage, da je obustavi, te da predlaže sudu obezbjeđenje takve imovine i preduzima druge radnje u skladu sa zakonom.

17. e. *Racketeer Influence and Corruption Organization Act* – RICO.

Važno je praviti razliku između finansijske istrage i operativne, neformalne aktivnosti ovlaštenih službenih osoba usmjerene ka prikupljanju podataka da je učinjeno krivično djelo iz kojeg je proistekla imovinska korist (tzv. finansijski ili imovinski izvidi). Finansijska istraga kao zakonska kategorija formalnog je karaktera i provodi se na osnovu naredbe sa ciljem prikupljanja dokaza. Ima specifične ciljeve u postupku, a svi prikupljeni dokazi tokom finansijske istrage se mogu koristiti kao dokazi u redovnom ili posebnom postupku oduzimanja imovinske koristi. S druge strane, saznanja do kojih se dođe u toku imovinskih ili finansijskih izvida, operativnog su karaktera i u kasnijoj fazi se trebaju pribaviti po naredbi tužilaštva i/ili suda. S tim u vezi brojni su primjeri kako ovlaštene službene osobe mogu doći do korisnih informacija i podataka koji ukazuju na osnove sumnje da je učinjenjem krivičnog djela pribavljena imovinska korist. Do tih informacija se može doći prilikom rada ne nekom drugom predmetu (npr. tokom vršenja pretresa stana), inspekcijskog i poreznog nadzora, ili redovnim aktivnostima policije na terenu, prilikom kontrole saobraćaja, legitimisanja, vršenja provjera u evidencijama, obilaska terena, uočavanja naglog i neosnovanog sticanja vrijedne imovine od strane osoba od ranije poznatih po činjenju krivičnih djela, obavljanju razgovora i prikupljanju obavještenja od građana i sličnim rutinskim aktivnostima. Tom prilikom službene osobe mogu doći u posjed i evidentirati različite informacije, kao što su: brojevi računa na bankovnim karticama i ugovorima, fotografije na kojima se vidi trošenje novca (praznične kupovine), računi iz kupovine i putovanja, nakit, skupocjeni satovi i dizajnerska garderoba, automobili i motocikli koje sumnjive osobe koriste i sl. Ove osnovne informacije mogu poslužiti kao početna osnova i putokaz za nastavak istraživanja i prikupljanje dokaza u okviru finansijske istrage (Association of Chiefs of Police i Centrex, 2006).

Ovaj dio priručnika nastoji praktičarima približiti načine traganja za imovinom za koju postoje osnovi sumnje da potiče iz krivičnog djela, metode utvrđivanja nezakonito stečene imovine, te načine obezbjeđenja i dokazivanje porijekla takve imovine. Bit će ukazano na uočene nedostatke koji su se pojavili u praksi u vezi sa utvrđivanjem nezakonito stečene imovine. Pojasnit će se načini prevazilaženja tih problema kroz odredbe novog Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine pribavljene krivičnim djelom (2014). Na kraju se daje pregled prakse domaćih i međunarodnih sudova u vezi vođenja finansijskih istraga i uporednopravni prikaz rješenja u regionu.

III.2. PRAVNI OKVIR, CILJ I OBIM PRIMJENE FINANSIJSKIH ISTRAGA

III.2.1. PRAVNI OKVIR

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine[18] (2014, čl. 114 - 116) propisuje osnov i način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, način zaštite oštećenika, te opšti princip da „niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom“ i da se korist može oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je to krivično djelo učinjeno. Izmjenama i dopunama Zakona usvojen je institut tzv. proširenog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.[19]

18. U daljnjem tekstu KZ FBiH.

19. Član 114. tačka a) KZ FBiH (2014) koji propisuje: “Kada se krivični postupak vodi za krivična djela iz glava XXII, XXIX i XXXI ovog zakona, sud može odlukom iz člana 114, stav 2 oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužitelj pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena počinjenjem ovih krivičnih djela, a počinitelj nije pružio dokaze da je korist zakonito pribavljena”.

Zakonom o krivičnom postupku FBiH[20] (2014, čl. 45, st. 2. tač. g)) propisano je da, u skladu sa članom 413. istog Zakona, tužilac ima pravo i dužan je da utvrđuje činjenice potrebne za odlučivanje o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Ovim članom je propisano da se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom utvrđuje u krivičnom postupku po službenoj dužnosti, te naglašena obaveza tužioca da prikuplja i izviđa okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Također je propisano da će se imovinska korist utvrđivati samo u onom dijelu koji nije obuhvaćen imovinskopravnim zahtjevom. Ovim Zakonom su propisane i odredbe o izdavanju naredbe banci ili drugoj pravnoj osobi (ZKP FBiH, 2014, čl. 86), obaveza dostavljanja podataka o finansijskim transakcijama, privremenoj obustavi finansijskih transakcija, postupak za oduzimanje imovinske koristi, te upućujuća odredba o mogućnosti primjene posebnih istražnih radnji. Zakonom je propisano i da tužilac može u optužnici zatražiti od suda da izda kazneni nalog u kojem će optuženom izreći određenu krivično-pravnu sankciju ili mjeru bez provođenja glavne rasprave.

Na nivou države ne postoji zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine, dok na nivou entiteta postoji *Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela* u Republici Srpskoj (2010)[21], te *Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom* u Federaciji BiH (2014).[22] Federalnim zakonom je propisan pojam „finansijska istraga“, uređeno pitanje *forme* naredbe, *postupka* provođenja, *organa* nadležnih za provođenje finansijske istrage, *rokova* za provođenje istrage, načina *okončanja* istrage, *ciljevi* provođenja i dr. Uređeno je pitanje dostavljanja informacija i podataka potrebnih za donošenje sudske odluke, te propisane procesne kazne za neizvršenje sudskih naredbi, ukidanje bankarske i druge finansijske tajne kako u odnosu na pravne tako i u pogledu obaveza fizičkih osoba (ZONSIKD, čl. 13).

III.2.2. POJAM I CILJEVI FINANSIJSKE ISTRAGE

Finansijska istraga predstavlja skup kriminalističko-istražnih aktivnosti, vještina i tehnika koje se u pravilu provode sinhronizovano sa krivičnom istragom i imaju za cilj da otkriju prihod stečen krivičnim djelom, utvrde imovinu koja se može oduzeti i privremeno osigurati kako bi se kasnije omogućilo konačno oduzimanje. Radi se o relativno novijem konceptu proširenja “perimetra” klasičnih kriminalističko-taktičkih pravila otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja krivičnih djela na pitanja povezana sa sticanjem i raspolaganjem sa imovinskom koristi direktno ili indirektno pribavljenom krivičnim djelom. Finansijske istrage su u funkciji primjene instituta oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Vrlo često se smatraju sastavnim dijelom sveobuhvatnog istraživanja krivičnih djela pranja novca što nekada dovodi do pogrešnih interpretacija u vezi finansijskih istraga. Nekada se pod finansijskim istragama smatra istraživanje finansijskog kriminala, što je dosta usko tumačenje jer se imovinska korist ne javlja isključivo kao rezultat učinjenja ovih krivičnih djela. U nekim slučajevima se finansijske istrage isključivo posmatraju kao zasebna djelatnost neovisna od klasične istrage krivičnog djela, koju provode usko specijalizirani eksperti. Ovdje bi se opravdano moglo postaviti pitanje svrhe takvih istražnih aktivnosti, posebno jer se imovinska korist nužno povezuje sa učinje-

20. U daljnjem tekstu ZKP FBiH.

21. Koji je u primjeni od 01.07.2010. godine. U Republici Srpskoj postoji i specijalizirana policijska služba pri MUP-u Republike Srpske, UKP Služba za suzbijanje org. kriminaliteta i korupcije, Jedinica za suzbijanje privrednog kriminaliteta, finansijske istrage i pranje novca.

22. U daljnjem tekstu ZONSIKD

njem nekog krivičnog djela koje se istražuje sa stanovišta utvrđenja svih bitnih okolnosti tog djela i činjenice da je njegovim učinjenjem pribavljena imovinska korist. Na kraju, određena stanovišta finansijske istrage poistovjećuju sa finansijsko-računovodstvenim i ekonomskim vještačenjem kao radnjom dokazivanja, čime je ova djelatnost ograničena samo na jednu od radnji dokazivanja koje se provode u krivičnom postupku.

Savremena je tendencija da se finansijske istrage posmatraju kao integralni dio otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja krivičnih djela. Neophodni uslov za takvo nešto je sumnja da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist. Ukoliko govorimo o finansijskim istragama kao sastavnom dijelu prve faze istraživanja krivičnih djela (otkrivanje), onda se govori o finansijskim izvidima koji imaju za cilj prikupljanje svih relevantnih finansijskih i drugih povezanih podataka i informacija koji ukazuju na prirodu i porijeklo imovine za koju se sumnja da je pribavljena nezakonito. Dakle, finansijska istraga je prikupljanje, kontrolisanje, kompletiranje, obrada i analiziranje finansijskih i/ili povezanih podataka u svrhe provođenja zakona (Van Duyne et al.. 2001). Provođenje finansijske istrage (izvida) imperativ je kod složenih krivičnih djela privrednog kriminala, korupcijskih krivičnih djela i organizovanog kriminala. Bez provođenja finansijskih istraga najčešće u tim postupcima nije moguće utvrditi stečenu imovinsku korist, a samim time nije moguće ni njeno učinkovito oduzimanje (Novosel, 2007, s. 782).

Finansijska istraga treba da ponudi odgovor na ključna pitanja, i to:

- Da li je pribavljena imovinska korist izvršenjem krivičnih djela, što praktično znači da će se u finansijskoj istrazi utvrditi da li je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist i za koga, jer ako se ne radi o krivičnom djelu povezanom sa sticanjem imovinske koristi, neće doći u obzir primjena instituta oduzimanja imovinske koristi, ili u slučaju kad je krivično djelo, iako motivirano sticanjem imovinske koristi, ostalo u pokušaju;
- Šta je od imovine još tu; u finansijskoj istrazi će se utvrditi da li je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom još uvijek dostupna i da li ima uslova za predlaganje mjera osiguranja, s obzirom da se može desiti da se finansijska istraga vodi dosta vremena nakon izvršenog krivičnog djela, te da se u finansijskoj istrazi utvrde tragovi kretanja novca (npr. putem bankovnih računa, koji se mogu dovesti u vezu sa nezakonito pribavljenom imovinskom koristi), ali dalje praćenje tokova novca ukaže da je osumnjičeni/optuženi ili povezana osoba taj novac, koji potiče iz krivičnog djela, otuđio, odnosno, potrošio, tako da se, objektivno, nema šta oduzeti. Smatramo da se u tim slučajevima takvi podaci mogu koristiti kao dokaz u krivičnoj istrazi, iako ne dovode do oduzimanja imovinske koristi;
- Da li je dio, ili sva imovina stečena krivičnim djelom prebačena u druge vrijednosti; finansijskom istragom će se utvrditi da li je prihod od krivičnog djela uložen u neku drugu legalnu imovinu, odnosno „opran“, te da li je sa njom sjedinjen, u kojem slučaju se može raditi i o krivičnom djelu pranja novca;
- Koja je legalno stečena imovina, tj. finansijskom istragom će se utvrditi šta osumnjičeni/povezana osoba ima od imovine koja ima zakonito porijeklo, a koji će se podaci najčešće pribaviti od Porezne uprave, što će biti od značaja kako bi se utvrdilo da li postoji nesrazmjer između zakonito stečene imovine i one za koju se pretpostavlja da potiče iz izvršenog krivičnog djela.
- Da bi vođenje finansijske istrage rezultiralo oduzimanjem nezakonito stečene imovine, potrebno je doći do dokaza o takvoj imovini, što znači preduzeti *hitne* istražne radnje kako bi se prikupili dokazi vezani za:
- identifikaciju, pronalaženje i praćenje imovine stečene krivičnim djelom (vrsta i iznos);
- privremeno oduzimanje i osiguranje imovine, radi sprječavanja svakog prijenosa ili raspolaganja tom imovinom i radi lakšeg kasnijeg oduzimanja i
- oduzimanje sredstava i dobiti ili imovine u vrijednosti takve dobiti.

Finansijska istraga doprinosi i prikupljanju podataka i obavijesti o počiniocu i krivičnom djelu (kao dijelu redovnih istraga); dolasku do informacija da su nezakonito stečena sredstva uložena u legalno poslovanje; da postoje privredni subjekti koji služe kao „paravan" za kriminalne djelatnosti; dolasku do saznanja o potencijalnim svjedocima i međunarodnim finansijskim vezama i operacijama, te podnošenju argumentovanog prijedloga za određivanje privremenih mjera osiguranja. Finansijsku istragu je potrebno započeti u ranoj fazi istraživanja krivičnih djela kod kojih se sumnja da je pribavljena imovinska korist. Činjenica je da počinioci krivičnih djela redovno imaju znanja i vještine da otežaju dokazivanje u ovoj oblasti, te je zbog zakonitosti postupka potrebno da tužilac neposredno vrši nadzor nad obezbjeđivanjem dokaza.

III.2.3. OBIM PRIMJENE

Međunarodni standardi govore o potrebi vođenja finansijskih istraga kako bi se efikasnije suzbijala *teška krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, finansijskog kriminala, terorizma i dr*. U KZ FBiH (2014) u Glavi XII propisana je primjena odredbi o oduzimanju imovinske koristi u odnosu na *sva* krivična djela propisana pomenutim Zakonom. Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014, čl. 3) je ograničena primjena odredbi o finansijskim istragama i oduzimanju imovinske koristi prema pravilima koja propisuje ovaj Zakon, na ona krivična djela za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od *tri godine ili teža kazna.* Iz ovog proizlazi da se finansijska istraga po *lex specialis* propisu može voditi za bilo koje krivično djelo koje je rezultiralo pribavljanjem imovinske koristi, za koje se prema KZ FBiH može izreći kazna zatvora od tri godine.

III.3. DOSADAŠNJA ISKUSTVA U PROVOĐENJU FINANSIJSKIH ISTRAGA I OSVRT NA NOVA ZAKONSKA RJEŠENJA

ZKP FBiH (2014) ne obuhvata pojedine faze postupka oduzimanja imovinske koristi, ne propisuje pojedine mjere osiguranja, finansijsku istragu, postupak izvršenja, niti razrađuje specifična pitanja vezana za postupak identificiranja takve imovine, njenog obezbjeđenja i oduzimanja. Procesni zakon nema odredbu koja bi striktno upućivala na dužnost tužioca za potpuno pribavljanje dokaza o nesrazmjernosti u prihodima i vrijednosti imovine kojom osumnjičeni, optuženi ili povezana osoba raspolažu.
Bez obzira na važnost ranog pokretanja finansijske istrage, u praksi je primjećeno da su se podaci o nezakonito stečenoj imovini uglavnom pribavljali naknadno u odnosu na tok krivične istrage, što je u određenom broju slučajeva imalo za rezultat da se ta imovina, zbog činjenice da nisu preduzete mjere osiguranja, prenosi na treće osobe, prodaje ili poklanja (pa čak i iz pritvora). To je kasnije otežavalo dokazivanje porijekla, načina sticanja takve imovine i izvršenja sudskih odluka. U praksi su se pojavljivali problemi koji su se ogledali u neselektivnom oduzimanju obimne dokumentacije bez dokaznog značaja i problem njenog držanja i zaštite od propadanja; u komunikaciji sa bankama je postojao problem u vezi sa neblagovremenim dostavljanjem informacija po naredbi suda; zatim, problem u vezi sa skidanjem oznake tajnosti nad podacima koji predstavljaju poslovnu ili službenu tajnu; (ne)obezbjeđivanje prava odbrani da se izjasni o porijeklu imovine, prijedlogu za mjeru osiguranja i izvodi dokaze pred sudom; upravljanje oduzetom imovinom i snošenje troškova provođenja mjere osiguranja, itd. Dosadašnja iskustva na sudovima u Bosni i Hercegovini uglavnom poznaju slučajeve kada je, po prijedlogu tužioca, oduzimana imovina koja direktno potiče iz izvršenja krivičnog djela, dok je neznatan broj predmeta gdje je oduzeta imovinska korist u postupku za "prošireno" oduzimanje (gdje je postojao opravdan razlog za zaključak da je korist pribavljena krivičnim djelom, a vlasnik ili korisnik nije dokazao da je korist pribavljena zakonito). Ukazani problemi iz oskudne prakse sudova u Federaciji BiH u ovoj oblasti su velikim dijelom uzrokovani i manjkavo-

šću pravnog okvira prije donošenja *lex specialis* propisa, te se može reći da, do sada, privremeno oduzimanje imovine radi obezbjeđenja i prošireno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, nije bila često izricana mjera. Mali je broj presuda kojim je zaista oduzeta imovina pribavljena krivičnim djelom, jer se uglavnom dešavalo da se tužilac nije bavio prikupljanjem dokaza koji upućuju na nesrazmjer u imovini osumnjičenog, niti je blagovremeno podnosio prijedloge za osiguranje te imovine, dok su sudovi, s druge strane, rijetko i na kratak vremenski period donosili i držali na snazi mjere osiguranja, tako da se u postupku izvršenja sudske odluke ispostavljalo da osuđeni nema imovinu na kojoj bi se moglo provesti izvršenje sudske odluke.

Uloga tužioca u postupku vezanom za oduzimanje imovinske koristi je od iznimnog značaja jer se postupak po ZONSIKD (2014) i pokreće po prijedlogu tužioca, iako je propisano da će sud, u slučaju da tužilac u postupku ne podnese prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, po službenoj dužnosti donijeti odluku o oduzimanju navedene koristi. Za očekivati je da će sudovi po službenoj dužnosti ovakvu odluku donijeti samo onda kada izvedeni dokazi upućuju na takav zaključak, ili će se izricanje mjere oduzimanja svoditi na oduzimanje tako što će presudom sud utvrditi da je optuženi dužan isplatiti novčani iznos koji je srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi. Međutim, ako imovina osumnjičenog nije blagovremeno obezbjeđena, na način da je na osnovu dokaza pribavljenih u finansijskoj istrazi predloženo i odlukom suda određeno privremeno oduzimanje takve imovine, u izvršenju će takva naplata opet biti neizvjesna. Iz tih i drugih razloga je bitna aktivnost tužioca u fazi identifikacije i osiguranja imovinske koristi.

U nastavku će biti naglašeni ključni sadržaji postupanja vezani za ulogu tužioca po ZONSIKD (2014). Donošenjem ovog Zakona, finansijska istraga postala je formalna zakonska kategorija, za čiju primjenu ne postoji više ni jedna prepreka. Ključnu ulogu u provođenju ove istrage ima tužilac uz neophodnu saradnju svih agencija za provođenje zakona, kao i drugih organa. Tužioci bi, kao glavni nosioci aktivnosti po novom Zakonu, trebali inicirati vođenje finansijskih istraga, jer su njeni efekti i poruka koja se šalje javnosti i počiniocima krivičnih djela višestruki.

III.4. RADNJE KOJE PREDUZIMA TUŽILAC U FINANSIJSKOJ ISTRAZI

III.4.1. USLOVI ZA POKRETANJE FINANSIJSKE ISTRAGE

Kad tužilac donosi odluku o pokretanju finansijske istrage,[23] trebao bi poći od kriterija da se ona preduzima u svim slučajevima kad se provodi kriminalistička obrada krivičnog djela koje podrazumijeva postojanje nezakonito stečene imovine; zatim u predmetima *organiziranog* i *privrednog kriminaliteta i pranja novca*, i to kada su ispunjeni slijedeći uslovi:

- da je *potrebna* istraga za sveobuhvatno utvrđivanje obima, iznosa, vrste, stvarne vrijednosti imovinske koristi i druge okolnosti u vezi sa zakonitim prihodima osumnjičenog ili optuženog, odnosno povezane osobe, njihovim troškovima života i stvarnim mogućnostima zakonitog sticanja imovine;
- postojanje *osnova sumnje* da postoji imovina stečena izvršenjem krivičnog djela

23. „Ako je to potrebno za sveobuhvatno utvrđivanje stvarnog porijekla, vrijednosti i strukture imovinske koristi za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnim djelom, nadležni tužilac može izdati naredbu za provođenje finansijske istrage;"; „Ako drukčije nije propisano ovim zakonom, primjenjuju se odredbe Zakona o krivičnom postupku koje uređuju uvjete i načine provođenja pojedinih radnji koje po svojoj svrsi i sadržaju čine radnje finansijske istrage." (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 8, stavovi 1 i 2).

za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od 3 godine;[24]
- da prikupljeni preliminarni podaci ukazuju da je ta imovina u *očiglednoj nesrazmjeri* sa zakonitim prihodima vlasnika imovine.[25]

Cilj finansijskih istraga je sveobuhvatno utvrđivanje prirode, vrste, visine (iznosa), stvarne vrijednosti i strukture imovinske koristi za koju se sumnja da je stečena izvršenjem krivičnog djela. Isto tako, finansijskim istragama se utvrđuju i druge bitne okolnosti koje su u vezi sa sticanjem imovine. Predmet finansijskih istraga su osumnjičeni, optuženi, i povezana lica. One se zasnivaju na ocjeni tzv. „balansa mogućnosti", koji referira na stvarne mogućnosti zakonitog sticanja imovine nekog lica. Finansijskom istragom će se utvrditi cjelokupna imovina, te, shodno tome, šta je bilo moguće steći na zakonit način, a šta ukazuje na imovinu koja potiče od izvršenja krivičnog djela, bilo da se radi o: novčanim sredstvima, nekretninama, pokretnim stvarima, pravima, vrijednosnim papirima ili imovini u inostranstvu. Finansijskom istragom prikupit će se podaci o imovini: osumnjičenog, povezanih lica, saučesnika, njima bliskih lica i privrednih društava. To praktično znači da se istraga može voditi protiv saizvršilaca, srodnika, prijatelja i svih drugih lica koja se nalaze u bilo kojem odnosu sa osumnjičenim (kao npr. vanbračna zajednica, bivši partneri i sl.), a „širina", tj. opseg u pogledu utvrđivanja personalnih veza između osumnjičenog i povezanih lica u provođenju finansijske istrage zavisit će od strategije tužioca i preliminarnih podataka kojima tužilac raspolaže u momentu donošenja naredbe.

Dakle, ciljevi finansijskih istraga su:

- stvaranje (prikupljanje) dokaza,
- izgradnja fonda informacija,
- oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom,
- slabljenje ili ukidanje kriminalnih aktivnosti.

Za uspješno provođenje finansijske istrage nužno je da finansijska istraga bude *dio standardnog postupka* i policije i tužilaštva koji se primjenjuje kad se istražuje krivično djelo kojim je ostvaren prihod; da tužioci i policijski službenici budu *educirani* za vođenje finansijskih istraga i da, u slučajevima kada posebni timovi provode finansijsku istragu (to su rijetki složeni slučajevi), postoji *uska saradnja* s timom koji provodi redovnu (krivičnu) istragu. Jedna od ključnih podjela finansijskih istraga je na: a) taktičke i b) strateške finansijske istrage (van Duyne i sar., 2001).

Taktičke finansijske istrage se sastoje iz prikupljanja saznanja tj. podataka i informacija o imovinskoj koristi (operativna razina postupanja), njihove provjere (provođenjem složenih analiza), prikupljanja dokaza (formalna razina postupanja), i često se označava sa pojmom „praćenje traga novca", privremenog oduzimanja sumnjive imovine i predmeta

24. Čl. 8. i 9. ZONSIKD FBiH (2014) striktno ne propisuju da je krivična istraga nužan preduslov za provođenje finansijske istrage. Međutim, kada se analiziraju odredbe čl. 3 Zakona i odredbe o značenju izraza „osumnjičeni" iz čl. 21. tačka a) ZKP FBiH (2014), može se zaključiti da u momentu donošenja naredbe za provođenje finansijske istrage treba imati identifikovano: krivično djelo, osumnjičenog i osnove sumnje da postoji imovinska korist pribavljena tim krivičnim djelom.

25. Iako zakonodavac propisuje da niko ne može zadržati imovinu stečenu izvršenjem krivičnog djela, smatra se da nije učinkovito provoditi finansijsku istragu ako prikupljeni podaci iz izviđaja ukazuju da se radi o malom iznosu pribavljene imovinske koristi. ZONSIKD FBiH (2014) ne propisuje imovinski cenzus u tom smislu, ali npr. čl. 2 Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem Republike Hrvatske (2010) propisuje donju granicu visine imovinske koristi ispod koje se istraga ne vodi, a to je od 5.000 kuna.

(kada postoji opasnost od skrivanja i otuđenja imovine), i konačne procjene udjela nezakonito stečene u masi analizirane imovine.

Strateške finansijske istrage se sastoje iz širih nastojanja, objedinjavanja informacija iz taktičkih finansijskih istraga, stvaranja indikatora, procjena rizika i analiza, te generiranja korisnih informacija za unaprjeđenje javnih politika u ovom području. To su oni poslovi kojima se konkretno bavi Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom u dijelu svojih nadležnosti u oblasti provođenja složenih strateških analiza (v. niže).

Tužioci i ovlaštena službena lica koja rade na predmetima privrednog kriminala povezanim za nezakonito stečenom imovinom trebali bi imati vještine i znanja da pravilno kategoriziraju poslovne događaje; pravilno identificiraju vrste dokumenata koji predstavljaju relevantan dokaz da se poslovni događaj desio; znaju locirati mjesto gdje je dokument nastao, njegovo kretanje i mjesto gdje se isti čuva; znaju propisane rokove za čuvanje knjigovodstvenih isprava, poslovnih knjiga, finansijskih izvještaja, i sl.; poznaju procedure kojim se na zakonit način mogu pribaviti potrebni dokazi o finansijskoj sposobnosti osumnjičenog; blagovremeno uključe finansijske i druge stručnjake; jasno znaju šta su čije nadležnosti između nosilaca aktivnosti na dodirnim tačkama; primjenjuju posebne tehnike rada; te prihvate veći obim posla jer su najčešće ove istrage složene, dugotrajne i neizvjesne.

III.4.2. PROCEDURA ZA PROVOĐENJE FINANSIJSKE ISTRAGE

O rezultatima provedenih mjera i radnji institucija koja je dobila *naredbu tužioca za sprovođenje finansijske istrage*[26] sačinjava *izvještaj*[27] u kojem se navode svi podaci i informacije do kojih se došlo tokom finansijske istrage. Uz izvještaj se prilažu svi prikupljeni dokazi, isprave, službene zabilješke i drugi materijali koji mogu poslužiti kao izvor saznanja za tužioca. Izvještaj se dostavlja tužiocu koji je donio naredbu najkasnije u *roku tri mjeseca* od dana dostavljanja naredbe na postupanje. Ako se finansijska istraga ne završi *u roku od šest mjeseci* od donošenja naredbe o provođenju finansijske istrage, potrebne mjere da bi se ova istraga okončala poduzet će kolegij tužilaštva. Ako je za realizaciju naredbe o provođenju finansijske istrage potrebno preduzimati radnje dokazivanja, primijenit će se odgovarajuće odredbe ZKP FBiH. Sve dokaze do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage postupajući tužilac može koristiti u redovnom ili posebnom postupku za oduzimanje imovinske koristi. Tužilac će *naredbom obustaviti finansijsku istragu*[28] ako se ustanovi da nema dovoljno dokaza da su osumnjičeni ili optuženi, odnosno povezana osoba pribavili imovinsku korist iz krivičnog djela. Protiv odluke tužioca o obustavi istrage moguće je uložiti *pritužbu* uredu glavnog tužioca.[29] Tužilac može *ponovo otvoriti finansijsku istragu* ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju da postoje osnovi sumnje da su osumnjičeni ili optuženi, odnosno pove-

26. V. prilog: *Naredba za sprovođenje finansijske istrage*

27. V. prilog: *Izvještaj o rezultatima provedenih radnji*

28. V. prilog: *Naredba o obustavi finansijske istrage*

29. Ako se primjeni analogija za procesnim zakonom, pravo na pritužbu bi imao oštećeni - Pravobranilaštvo Federacije BiH, odnosno podnosilac prijave. U praksi će se najčešće dešavati da se momenat donošenja naredbe o obustavi krivične i finansijske istrage podudaraju, tako da je praktično rješenje da tužilac uputi jednu obavijest o obustavi istrage u kojoj će naznačiti okončanje obje istrage.

zana osoba pribavili imovinsku korist iz krivičnog djela. Tužilac okončava finansijsku istragu kada nađe da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da se može podnijeti prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom po odredbama ovog zakona (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 9).

Tužilac je u toku postupka dužan da, istovremeno sa vođenjem istrage o učinjenom krivičnom djelu, prikuplja dokaze koji su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, te upravlja aktivnostima ovlaštenih službenih lica vezanim za pronalaženje imovine. Prije donošenja naredbe o provođenju finansijske istrage bilo bi korisno prikupiti lične podatke o povezanim osobama, kako bi se onda moglo tražiti od odgovarajućih organa dostava podataka i o njihovoj imovini tako što bi se i oni obuhvatili naredbom o finansijskoj istrazi. Tužilac raspolaže brojnim ovlaštenjima, počev od uzimanja izjava od građana, korištenja prikrivenih istražitelja i ostalih posebnih istražnih radnji, prava da zahtijeva dostavljanje informacija od svih državnih organa, preduzeća, pravnih i fizičkih lica, predlaže pretresanje[30] i izdavanje naredbi bankama, naređuje vještačenje i predlaže oduzimanje imovine. Na prijedlog tužioca sudija za prethodni postupak može narediti pretres stambenog objekta, izdati naredbu bankama radi dostavljanja podataka iz bankovnih evidencija, te odrediti mjere osiguranja kojim se osigurava konačno oduzimanje imovine.

III.4.3. SUBJEKTI KOJI PROVODE FINANSIJSKU ISTRAGU I KORIŠTENI IZVORI

Za efikasno provođenje finansijskih istraga potrebno je da su ispunjeni određeni uvjeti, koji se najprije tiču upoznavanja sa subjektom/ima nad kojima se provodi ova vrsta istražnih aktivnosti, posebno njihovim rutinskim finansijskim aktivnostima, uloge u kriminalnim grupama ukoliko se radi o organiziranom kriminalu (jesu li to niže-rangirani članovi grupe koji često novac brzo troše za svoje potrebe, za razliku od višepozicioniranih članova koji akumuliraju dobit i ulažu je u nekretnine, vozila, finansijske instrumente, poslovne udjele i dr.), načinu raspolaganja sa imovinom koja je predmet istrage, tokovima novca i finalnoj destinaciji imovine koja je predmet istrage i sl. To se svakako tiče pouzdanog utvrđivanja identiteta tih osoba, kao i povezanih osoba, dobijanja podataka o svim ispravama koje koriste, posebno putnim dokumentima, jer se ti podaci vrlo često mogu koristiti za praćenje finansijskih aktivnosti (otvaranje računa, obavljanje transakcija), utvrđivanje kretanja i lociranje (prelazak državne granice) i druge svrhe istraživanja.

Što se tiče tipičnih izvora iz kojih je moguće dobiti podatke i informacije koje ukazuju na sumnju da je izvršeno krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist, odnosno, dokazi koji će se nakon okončanja finansijske istrage koristiti za podnošenje prijedloga za oduzimanje, može se reći kako postoji veliki broj tih izvora koji se teško mogu klasificirati na osnovu jasnih kriterija razlikovanja. Ipak, moguće je napraviti određenu sistematizaciju tih izvora prema subjektima koji raspolažu određenim podacima i informacijama, odnosno, prema kriteriju njihove dostupnosti (UNODC, 2012; Association of Chiefs of Police i Centrex, 2006). Tako razlikujemo sljedeće izvore, odnosno, podatke

30. Prilikom pretresa stana potrebno je obratiti pažnju na račune o kupovini, naročito za skuplje stvari kao npr. vozila, namještaj, elektronske uređaje i sl., fotografije, video snimke koji prikazuju osumnjičenog sa njegovim saradnicima, kao i imovinu, što može pomoći kod dokazivanja personalnih veza i postojanja imovine, ugovore o kupovini nekretnina, ugovore sa investicionim fondovima, dionice, druge vrijednosne papire, račune sa putovanja, avionske karte, dokumentaciju o porezima, vizit karte, pisma, bilješke, rokovnike i dr.

i informacije iz tih izvora koji se mogu koristiti tokom provođenja finansijskih istraga:

- Finansijske institucije (podaci o bankovnim računima, otvorenim sefovima za čuvanje gotovine i dragocjenosti, podaci o vrijednosnim papirima i pravima iz istih, udjelima u fondovima, korištenju *leasing* usluga, policama osiguranja i sl.);
- Otvoreni izvori (pretraživanje podataka i informacija o određenim osobama na Internetu, javno dostupne baze podataka kreditnih agencija i sl);
- Državni (javno nedostupni) registri, koji sadrže brojne podatke i informacije do kojih nadležna državna tijela dolaze u vršenju svojih poslova. To se odnosi na podatke o zaposlenju određenih osoba (PIO/MIO zavodi), socijalna i druga državna primanja i usluge (penzije, invalidnine, dječiji dodaci, subvencije, poticaji, stanarska prava), lični podaci određenih osoba i izdate dozvole za upravljanje vozilima (kojima raspolaže IDDEEA), kao i prijavu prebivališta i boravka (posebno tzv. "kretanje osoba" na pojedinim adresama). Naročito su za provođenje finansijskih istraga važni:
  a) porezni podaci (koji su često polazna tačka u finansijskim istragama, uzme li se u obzir da ove evidencije sadrže podatke o zakonitim prihodima osoba koje se istražuju),
  b) podaci iz carinskih i graničnih službi (utvrđivanje kretanja neke osobe je često važan segment finansijske istrage, ali i informacije o prijenosu gotovog novca ili određenih roba preko državne granice također imaju značajnu vrijednost).
- Javno dostupni registri državnih organa, posebno registri nekretnina i zemljišta koje su nezaobilazan segment provjera unutar finansijskih istraga, registri privrednih društava, hipoteka, zaloga, te posebno registri vozila, plovila i letjelica (neka zakonodavstva ih drže javno dostupnim);
- Sudski registri, posebno podaci o ranijoj osuđivanosti (kaznena evidencija), krivičnim postupcima koji su u toku, postojanju tužbi u građanskim postupcima (naročito za privredne sporove, potraživanja i dugovanja);
- Komunalni registri (računi za komunalne usluge), koji sadrže podatke i informacije o komunalnim uslugama koje koriste pravne i fizičke osobe (električna energija, gas, vodovodne usluge, telefon, kablovska TV i Internet), a koji se u finansijskim istragama mogu koristiti za identifikaciju osoba koje plaćaju te usluge (koje ne moraju biti vlasnici nekretnine ili firme za koje vrše plaćanja ovih usluga);
- Internet izvori (posebno društvene mreže), koji mogu otkriti socijalne veze između osoba koje su predmet finansijskih istraga, fotografije na kojima je moguće identificirati imovinu, kretanje, poznavanje određenih osoba i sl;
- Registri specijaliziranih državnih tijela (koja imaju posebna ovlašenja i ulogu u suzbijanju pojedinih oblika kriminaliteta, naročito pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti):
  a) finansijsko-obavještajne jedinice (u našoj državi to je FOO koje djeluje u okviru SIPA), koje se bave sprječavanjem i otkrivanjem pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, nadležne su za analizu podataka i informacija dobivenih od obveznika zakonâ o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, privremenu obustavu sumnjivih transakcija i sl.,
  b) državna tijela koja se bave nacionalnom sigurnosti (Obavještajno-sigurnosna agencija), posebno u oblasti suzbijanja terorizma i finansiranja terorističkih aktivnosti, koja mogu raspolagati brojnim saznanjima o osobama, pravnim subjektima i drugim informacijama koje se tiču finansiranja terorističkih aktivnosti.

IZVORI KOJI SE MOGU KORISTITI TOKOM PROVOĐENJA FINANSIJSKIH ISTRAGA

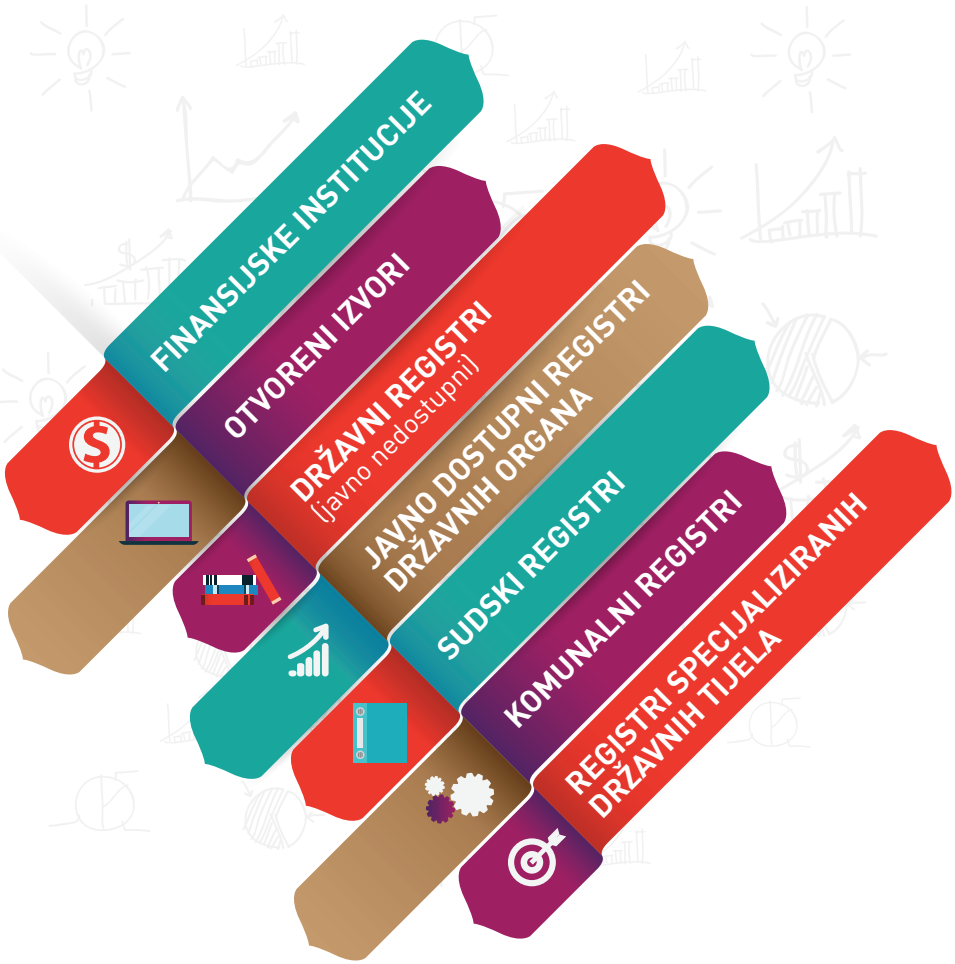

Ilustracija 2. Prikaz izvora koji se koriste tokom finansijske istrage

Već je naglašeno kako je poznavanje subjekata prema kojima se provodi finansijska istraga i identifikacija njihovih uobičajenih finansijskih aktivnosti jedan od prvih koraka za efikasno provođenje ove vrste istražnih aktivnosti. Time se stvara podloga za izradu **istražnog plana**, koji je dinamički dokument i treba da se mijenja kako se prikupljaju informacije i kako se mijenja status istrage. Prilikom planiranja istražnih aktivnosti potrebno je procjeniti porijeklo informacija i navoda i znati šta se pokušava dokazati ili pobiti. Treba imati na umu koje analize mogu ugroziti slučaj, ili otkriti povjerljive informacije, koje analize mogu identifikovati informante; da li ima nekih spornih pitanja u vezi s mjesnom ili stvarnom nadležnošću; da li ima pitanja vezanih za zastaru krivičnog gonjenja; hoće li biti saradnje sa drugim agencijama, istražiteljima ili pravosudnim organima; da li je ranije vođena istraga protiv osumnjičenih/povezanih osoba; da li ima ranijih izjava koje je dao osumnjičeni/povezana osoba; priznanja, lažnih ili obmanjujućih izjava koje se mogu dokazati ili pobiti; da li pribavljanje dokaza zahtijeva naredbu tužilaštva/suda, naredbu za pretres, ili međunarodni zahtjev?

Jedan od značajnijih problema na koje se nailazi u procesu krivične istrage je utvrđivanje

koliko dugo je osumnjičeni bio umiješan u nedozvoljene aktivnosti; opseg njegove umiješanosti; i novac koji je zaradio za vrijeme njegovog učešća u toj aktivnosti. Podaci o kupcima, ili poslovnim saradnicima osumnjičenog, pružaju listu mogućih svjedoka. Potrebno je napraviti listu lica umiješanih u potencijalna krivična djela, te procijeniti da li ima onih koji bi mogli biti pogodni za saradnju.[31]

Vezano za poslovne knjige, treba naročitu pažnju usmjeriti na izvode iz banaka koji su esencijalni dio informacije za predstojeće finansijske analize, jer pružaju pregled toka novca, identifikuju bankovne račune i mogu dati informacije o imovini/investicijama, sefovima, kreditima, poslovnom interesu (udjelu) itd. Pored banaka, značajni su podaci koji se dobijaju od institucija koje nisu banke (npr. Western Union i registri o transferu novca), Berza i brokerske kuće, prodavci automobila, hoteli, agencije za iznajmljivanje, izvodi/listinzi telefonskih kompanija (fiksni i mobilni brojevi), računi za komunalije, putničke agencije (avio-kompanije, itd), dozvole za gradnju i dr.

Kada je riječ o **pretresu** stana i drugih prostorija osumnjičenog, potrebno je obratiti pažnju na dokaze koji bi upućivali na to: da li osumnjičeni putuje na mjesta koja su pogodna za pranje novca; da li posjeduje imovinu/aktivu u drugim zemljama ili u regionu; da li on na taj način prebacuje svoj novac? Izvodi o putovanjima mogu uputiti istražitelje prema novom smjeru istrage. Računi o kupovini, naročito za velike predmete, kao što su vozila, čamci (plovila), terenska vozila, namještaj, elektronski uređaji, su također korisni kao i podaci o zaposlenju, koji pružaju istražiteljima podatke na osnovu kojih se može odrediti legitimni prihod osumnjičenog kroz intervjue sa poslodavcima i/ili radnim kolegama. Često bilješke, „vizit kartice", i pisma pružaju vrijedne informacije koje se tiču imovine, te mogu dati potpuno novu perspektivu kada se gledaju u kontekstu drugih informacija koje su pribavljene. Fotografije/video snimci koje prikazuju osumnjičenog sa imovinom (npr. vozilo, čamac, kuća, itd.) ili njegove saradnike, otežavaju mu da se distancira od jednih ili drugih. Stvari koje treba oduzeti po naredbi za pretres su dokumenti o isporukama i carini, gotovina, čekovne knjižice, potvrde, potvrde o kreditnim karticama, izvodi o kupovini, drugi finansijski izvodi, telefonski imenici, dnevnici, organizatori, mobilni telefoni, računi, ugovori o zakupu, ugovori o najmu, računi za komunalije (struja, voda, telefonske usluge, itd.), bilješke i poruke, kompjuterska oprema i drugi relevantni dokazi.

Kod finansijskih istraga, nužna je **međusobna saradnja** između tužioca i ostalih agencija koje mu pružaju asistenciju u prikupljanju dokaza, odnosno da u svakom momentu tužilac koordinira rad između agencija za provedbu zakona, koje shodno ZKP FBiH (2014, čl. 21. tač. g) imaju status ovlaštene službene osobe, a to su:

- Državna agencija za istrage i zaštitu;
- Organi unutrašnjih poslova u kantonima, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova;
- Finansijska policija Federacije BiH;
- Poreska uprava Federacije BiH i dr.

Pored ovih agencija, obavezu postupanja po nalogu tužioca imaju i svi organi vlasti i institucije u Federaciji BiH, uključujući Komisiju za vrijednosne papire FBiH, Registar vrijednosnih papira u FBiH, Agencija za bankarstvo FBiH, sudovi (zemljišno-knjižni ured), pravobranilaštva, općine (katastar) i drugi.[32]

31. V. prilog: *Pitanja koja se postavljaju prilikom intervjua u finansijskim istragama*

32. V. prilog: *Naredba za sprovođenje finansijske istrage*, gdje je specificirano kakve podatke, i o kojoj imovini

***Uloga Državne agencije za istrage i zaštitu, Finansijsko-obavještajni odjel*:** U okviru Finansijsko-obavještajnog odjela se vodi baza podataka o svim sumnjivim, gotovinskim transakcijama iznad utvrđenog limita i vezanim transakcijama pravnih i fizičkih lica koje su u propisanoj proceduri prijavili obveznici iz Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma odnosno njihovi supervizori/regulatori, kao i druge Finansijsko-obavještajne jedinice. Obveznici provođenja mjera radi sprječavanja pranja novca su: banke, osiguravajuća društva, društva za posredovanje u osiguranju, koja imaju dozvolu za obavljanje poslova životnog osiguranja, lizing društva, mikrokreditne organizacije („...“) (Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, 2014, čl. 5). Svi naprijed navedeni obveznici imaju dužnost preduzeti mjere identifikacije i praćenja klijenta prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom, obavljanja transakcije u iznosu od 30.000 KM ili više bez obzira je li transakcija obavljena u jednoj operaciji ili u nekoliko evidentno povezanih transakcija; postojanja sumnje u vjerodostojnost i adekvatnost prethodno dobivenih informacija o klijentu i stvarnom vlasniku; postojanja sumnje na pranje novca ili finansiranje terorističkih djelatnosti u pogledu transakcije ili klijenta bez obzira na izbor transakcije (Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, 2014, čl. 6). FOO može izdati pisani nalog za privremenu obustavu transakcije ili transakcija u trajanju od najviše pet radnih dana. Postoji mogućnost i izdavanja usmene naredbe ali, u svakom slučaju, nakon isteka roka od pet dana, potrebno je pribaviti rješenje nadležnog suda (Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, 2014, čl. 58). Ova ovlaštenja FOO su značajna mjera kojom se omogućava da se odmah spriječi da se izvrši nalog za prijenos sredstava na drugi način, posebno u inostranstvu. U takvim slučajevima, od posebnog je značaja imati dobru i brzu saradnju sa sudom, koji izdaje te naredbe, i finansijskom institucijom koja ih provodi. Saznanja koja prikupi FOO su operativne prirode, a u kasnijoj fazi postupka, posebno ako ukazuju na druga krivična djela osim pranja novca i finansiranja terorizma, ista bi se trebala potkrijepiti dokazima pribavljenim po naredbi suda. FOO ima široke mogućnosti kontakata s brojnim ustanovama i osobama radi prikupljanja podataka o prometu sredstava, novca, prihoda, pa se stoga pokazuje naročito interesantnim za saradnju s tužiocima koji vode finansijske istrage.

Uloga Porezne uprave Federacije BiH: Bilo kakvi navodi o sumnji o postojanju imovine, prihoda, ili sredstava koji bi mogli biti ostvareni krivičnim djelom, upućuju tužioca na direktne kontakte s Poreznom upravom. Naime, Porezna uprava je ustanova koja, na razini entiteta, vodi računa o plaćanjima poreza i obveznih doprinosa. Stoga ona ima važnu dokumentaciju o osobama, imovini, sredstvima, prihodima te o prometu tih sredstva. Zato se od Porezne uprave mogu dobiti kvalitetne informacije o tome šta bi netko mogao legalno posjedovati.[33] Uz to, Porezna uprava ovlaštena je provoditi postupke radi utvrđivanja porijekla prihoda, sredstva ili imovine. Porezne ispostave su, obično, dobro informatički umrežene, a to osigurava brzu i kvalitetnu informaciju. Podaci koji se dobiju od Porezne uprave mogu biti iznimno korisni, ima li se na umu što sve mogući prijedlog za pokretanje postupka donošenja mjere osiguranja treba sadržavati (između ostalog i podatke o vrijednosti imovine, prihoda ili sredstva) (Čule, 2005).

---

tužilac može dobiti i od koga.

33. V. Zakon o Poreznoj upravi Federacije BiH (2014), Zakon o Poreskoj upravi Republike Srpske (2009) i Zakon o porezu na dohodak Federacije BiH (2013).

Uloga banaka: Posebno su zanimljive informacije koje mogu posjedovati banke ili drugi subjekti platnog prometa.[34] Kada su za istragu bitni podaci o transakcijama na određenom bankovnom računu, u hitnim slučajevima, tužilac može narediti bankama ili drugim pravnim osobama da dostave podatke o bankovnim depozitima i drugim finansijskim transakcijama i poslovima te osobe, o čemu odmah obavještava sud koji može u roku od 72 sata izdati naredbu (ZKP FBiH, 2014, čl. 86, st. 3).

Uloga Komisije za vrijednosne papire: osnovne nadležnosti ove institucije koje su bitne u kontekstu provođenja i primjene ZONSIKD FBiH se odnose na osiguravanje primjene i nadzora nad provođenjem zakona i drugih propisa koji se odnose na emisiju i promet vrijednosnih papira, a u čijoj su nadležnosti subjekti koji vode evidencije o vrijednosnim papirima koje mogu biti korisne za provođenje finansijske istrage: **Registar vrijednosnih papira u FBiH** (podaci o vlasnicima vrijednosnih papira); **Sarajevska berza** (podaci o prometu vrijednosnih papira), **banke srkbnici** (podaci o stvarnim vlasnicima vrijednosnih papira koji se nalaze na skrbničkim računima banaka), **banke depozitari** (podaci o prometu po računu klijenata na tržištu vrijednosnih papira), **društva za upravljanje fondovima** (podaci o dioničarima fondova, a posebno podaci o vlasnicima udjela Otvorenih investicijskih fondova), **brokerske kuće** (podaci o klijentima) (Zakon o Komisiji za vrijednosne papire, 2013, čl. 12). Ministarstvo finansija Federacije BiH i Agencija za bankarstvo Federacije BiH dužni su sarađivati s Komisijom u vršenju njenih ovlaštenja u regulisanju i nadzoru aktivnosti banaka i drugih finansijskih organizacija. Fizička i pravna lica dužna su dostaviti informacije i isprave koje od njih traži Komisija u vršenju njenih ovlaštenja i odgovornosti, na način i u roku koji odredi Komisija. Nedostavljanje traženih podataka je propisano kao prekršaj.

Iz navedenog je jasno da se svi podaci potrebni za provođenje finansijske istrage i određivanje mjera osiguranja ovih oblika imovine (koji se odnose na vrijednosne papire) mogu dobiti putem Komisije za vrijednosne papire, koja će iste u kratkom roku ishodovati od navedenih subjekata iz nadležnosti Komisije.

Pored navedenih, institucije koje posjeduju i čuvaju evidenciju, poslovne knjige, finansijske izvještaje i drugu dokumentaciju o prihodima, rashodima/troškovima, imovini i sredstvima i obavezama pravnih i fizičkih lica su:

- Centralna banka BiH,[35]
- Uprava za indirektno oporezivanje BiH,[36]
- Agencija za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka BiH (IDDEEA),[37]

34. V. Zakon o bankama Federacije BiH (2003), Zakon o bankama Republike Srpske (2013) i Zakon o bankama Brčko Distrikta (2007).

35. V. Zakon o Centralnoj banci Bosne i Hercegovine (2006).

36. V. Zakon o Upravi za indirektno oprezivanje Bosne i Hercegovine (2005); Zakon o postupku indirektnog oporezivanja u BiH (2013); Zakon o carinskoj politici Bosne i Hercegovine (2011); Zakon o carinskim prekršajima Bosne i Hercegovine (2005); Zakon o carinskoj tarifi Bosne i Hercegovine (2012) i Zakon o porezu na dodatu vrijednost Bosne i Hercegovine (2005).

37. V. Zakon o Agenciji za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka BiH (2008).

- Komisija za hartije od vrijednosti RS,[38] Komisija za vrijednosne papire FBiH[39] i Komisija za papire od vrijednosti BD BiH,[40]
- sarajevska i banjalučka berza,
- Registar vrijednosnih papira u Federaciji BiH,[41] Centralni registar hartija od vrijednosti Republike Srpske,[42]
- Agencija za informatičke i posredničke usluge FBiH (Sarajevo i Mostar),[43] Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka,[44]
- javna i privatna preduzeća/društva za distribuciju električne energije, PTT usluga, RTV pretplate, usluge mobilne telefonije, zemnog gasa, vode i kanalizacije, te usluge odvoza smeća i održavanja zajedničkih dijelova zgrada,
- Fond za penzijsko-invalidsko osiguranje Republike Srpske, Federalni zavod za penzijsko-invalidsko osiguranje, Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta BiH,[45]
- Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH[46] i zavodi zdravstvenog osiguranja u kantonima, Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske,[47]
- Agencija za rad i zapošljavanje BiH, Zavod za zapošljavanje FBiH, JU Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH,[48]
- općinski organi, uredi za katastar, Javni registar,
- sudovi nadležni za upis pravnih lica u registar,[49]
- općinski/osnovni sudovi - zemljišno knjižni uredi[50]
- BH Direkcija civilne avijacije,[51]

38. V. Zakon o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske (2013).

39. V. Zakon o tržištu vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine (2012).

40. V. Zakon o papirima od vrijednosti Brčko Distrikta BiH (2007).

41. V. Zakon o Registru vrijednosnih papira u Federaciji Bosne i Hercegovine (2004).

42. V. Zakon o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske (2013).

43. V. Zakon o prestanku važenja Zakona o unutrašnjem platnom prometu Federacije Bosne i Hercegovine (2004).

44. V. Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske (2011); Zakon o jedinstvenom registru finansijskih izvještaja Republike Srpske (2010).

45. V. Zakon o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (2005) i Zakon o matičnoj evidenciji o osiguranicima, obveznicima uplate doprinosa i korisnicima prava iz PIO (2011).

46. V. Zakon o zdravstvenoj zaštiti Federacije Bosne i Hercegovine (2010).

47. V. Zakon o zdravstvenom osiguranju Republike Srpske (2007).

48. V. Zakon o Agenciji za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine (2009); Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba Federacije BiH (2005) i Zakon o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti Brčko distrikta BiH (2008).

49. V. Okvirni Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini (2004), Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine (2014) i Zakon o registraciji poslovnih subjekata BD BiH (2005).

50. V. Zakon o zemljišnim knjigama u FBiH (2004).

51. V. Zakon o zrakoplovstvu BiH (2009).

- Kapetanije za unutrašnju i kapetanije za pomorsku plovidbu,[52]
- Mikrokreditne organizacije.[53]
- lizing-društva,[54]
- Agencije za bankarstvo Federacije BiH i Republike Srpske,
- Investiciono-razvojna banka Republike Srpske i Razvojna banka Federacije BiH,[55]
- Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine,[56]
- društva za osiguranje,[57]
- Agencija za osiguranje u BiH, Agencija za nadzor osiguravajućih društava u Federaciji BiH i Republici Srpskoj,[58]
- notari,[59]
- poslovni subjekti (preduzeća ili privredna društva),[60]
- udruženja i fondacije.[61]

Tužilac treba, s posebnom pažnjom, voditi računa i o stvarnim odnosima između agencija, organa, službi i institucija, tim prije što su finansijske istrage veoma složene i obuhvataju finansijske aktivnosti osumnjičenog, optuženog ili povezane osobe, nekad i od nekoliko godina. Tokom provođenja finansijske istrage potrebno je analizirati i ocjenjivati istražne rezultate, vršiti procjenu smjera istrage, blagovremeno korigovati smjer istrage, koordinirati i razmjenjivati informacije. U praksi je bitno da ovlaštena službena lica tužiocu, kroz izvještaj i prikupljene dokaze i kroz prethodna i/ili naknadna objašnjenja, na razumljiv, koncizan i prihvatljiv način prezentiraju rezultate finansijske istrage. Radi pravilnog tumačenja i daljeg efikasnog korištenja rezultata finansijske istrage u daljnjem postupku pred sudom neophodno je da tužilac, sa ovlaštenim službenim licima, u toku i nakon provedene finansijske istrage razjasni svaki specifičan detalj koji se odnosi na finansijsku istragu i sačini taktiku prezentiranja rezultata finansijske istrage i prikupljenih dokaza pred sudom.

52. V. Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske (2005), Zakon o unutrašnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije BiH (2005) i Zakon o unutrašnjoj plovidbi u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine (2010).

53. V. Zakon o mikrokreditnim organizacijama Republike Srpske (2006) i Zakon o mikrokreditnim organizacijama Federacije BiH (2006).

54. V. Zakon o lizingu Republike Srpske (2007) i Zakon o leasingu Federacije BiH (2013).

55. V. Zakon o Razvojnoj banci Federacije BiH (2006).

56. V. Zakon o osiguranju depozita u bankama Bosne i Hercegovine (2013).

57. V. Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju Federacije BiH (2010) i Zakon o društvima za osiguranje Republike Srpske (2010).

58. V. Zakon o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini (2004).

59. V. Zakon o notarima Federacije BiH (2002), Zakon o notarima Republike Srpske (2011) i Zakon o notarima Brčko Distrikta BiH (2006).

60. V. Zakon o privrednim društvima FBiH (2015).

61. V. Zakon o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine (2011), Zakon o udruženjima i fondacijama Federacije BiH (2002), Zakon o udruženjima i fondacijama Republike Srpske (2005) i Zakon o udruženjima i fondacijama Brčko Distrikta BiH (2007).

III.4.4. METODE IZRAČUNAVANJA NEZAKONITO STEČENE IMOVINSKE KORISTI

Nakon otkrivanja imovine za koju se sumnja da potiče iz izvršenja krivičnog djela, potrebno je analizirati dokumentaciju koja prikazuje finansijski položaj pojedinca. Na temelju analitičkih podataka i dokumentacije o prihodima, troškovima, imovini i obavezama može se dobiti potpuna slika o finansijskom stanju osumnjičenog koja ponekad obuhvata vremenski period od nekoliko godina i na koncu primjeniti metodu rekonstrukcije novčanog toka (Manning, 2005, str. 119-143). Rekonstrukcija novčanog toka je tretiranje prihoda i troškova, odnosno, onoga što je legalno zarađeno i onoga što je potrošeno. Analizom uplata i isplata i novčanih naloga utvrđuje se kretanje finansijskih sredstava u posjedu učinioca krivičnog djela i ostalih osoba. Detaljna analiza identificiranih prihoda i troškova prvi je korak u definisanju finansijske pozicije/profila pojedinca koji je predmet finansijske istrage. Potom se mogu kao pomoćne ili glavne metode prilikom izračuna koristiti:

- **Metod dokazivanja na osnovu neto vrijednosti** se zasniva na praćenju neto vrijednosti[62] koja predstavlja razliku između imovine i obaveza pojedinca. Dakle, cijene se podaci o prihodima, rashodima, obavezama i imovini sadržanim u dokumentaciji i evidencijama i poslovnim knjigama koje se odnose na finansijske transakcije osumnjičene osobe; svako uvećanje imovine, za koje ne postoji odgovarajuća dokumentacija, svrstava se u kategoriju neprijavljenih odnosno nezakonitih prihoda, zavisno od prirode istrage (Govedarica, 2014, s. 349);
- **Metod dokazivanja na osnovu troškova** je posredan metod dokazivanja neprijavljenih ili nezakonitih prihoda i u osnovi je sličan metodu dokazivanja na osnovu neto vrijednosti. Osnov ove metode je upoređivanje izvora imovine/sredstava sa njihovim korištenjem. Primjenjuje se kada počinilac većinu svojih nezakonitih prihoda troši i vodi rasipnički život. I ova metoda se primjenjuje da bi se dokazalo da je osumnjičeni, stekao nezakonitu imovinu koja prevazilazi njegove zakonite prihode (Govedarica, 2014, s. 352);
- **Metod dokazivanja na osnovu bruto vrijednosti** podrazumjeva da se počiniocu krivičnog djela ne priznaju zakoniti troškovi, odnosno, u bruto vrijednost uračunava se i kasnije oduzima i zakonita imovina, u njenoj protuvrijednosti (kada oduzimanje nezakonite imovine nije moguće – imovina je prodata savjesnom kupcu, potrošena itd.) Metodom bruto vrijednosti sabira se cjelokupna imovina počinioca, vlasnika, trećeg lica, i ne odbijaju se stvarni i nužni troškovi koje je počinilac snosio i koji su posljedica njegove zakonite aktivnosti (Govedarica, 2014, s. 354).

ZONSIKD FBiH (2014, čl. 15) propisuje da prilikom donošenja presude o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom po ovom zakonu, sud neće priznati kao troškove sredstva uložena u pripremanje, počinjenje, saučesništvo ili prikrivanje krivičnog djela. Iz ovog se može zaključiti da se prema odredbama ZONSIKD FBiH primjenjuje bruto načelo.

Dakle, finansijskom istragom utvrdit će se visina zakonitih i nezakonitih (neprijavljenih) prihoda, zatim visina ostvarene dobiti izvršenjem krivičnog djela, i visina nezakonito stečene imovinske koristi. Najčešće se taj račun - iznos dokazuje vještačenjem po vještaku finansijske struke, na osnovu čijih izračuna će se izvući pravni zaključak o (ne)postojanju očiglednog nesrazmjera između pomenutih kategorija. Tužilac bi trebao, ukoliko se odluči za vještačenje po vještaku finansijske ili druge struke, znati osnovne informacije o ovim

62. V. prilog: *Primjer obračuna neto vrijednosti*

metodama, kako bi u naredbi za vještačenje mogao odrediti zadatak vještačenja i kako bi znao prednosti i nedostatke svake od metoda. Činjenice u pogledu kojih je potrebno izvršiti vještačenje bi mogle biti određene na način da vještak procijeni vrijednost imovine koja je u vlasništvu, posjedu, ili pod kontrolom učinioca krivičnog djela (osumnjičenog, optuženog) i/ili povezane osobe na dan izdavanja naredbe;[63] da izračuna iznos prihoda koje je osumnjičeni/optuženi odnosno povezana osoba prijavio nadležnim organima u tačno određenom vremenskom periodu; da izračuna razliku između vrijednosti imovine koja je de facto u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinioca krivičnog djela, ili povezane osobe, od iznosa njegovog/ih de iure prijavljenih prihoda. Na osnovu nalaza vještaka tužilac bi trebao znati odgovor na pitanje da li se radi o očiglednoj nesrazmjeri između zakonito pribavljene imovine i one za koju osumnjičeni nema pokriće.[64] Poznati su slučajevi u praksi da je tužilac kao dokaze za utvrđivanje troškova života pribavljao podatke od Federalnog zavoda za statistiku (tzv. „prosječni troškovi domaćinstva"),[65] koji provodi statistička istraživanja o prosječnoj potrošnji domaćinstva. Mogući su prigovori odbrane da su statističke cijene nerealne i da za život normalne porodice iznos potrošačke korpe nije dovoljan.

III.5. RADNJE TUŽIOCA U POSTUPKU OSIGURANJA, DOKAZIVANJA I IZVRŠENJA ODLUKA O ODUZIMANJU IMOVINSKE KORISTI

III.5.1. POSTUPANJE TUŽIOCA U POSEBNOM POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

Poseban postupak za oduzimanje imovinske koristi, prema odredbama ovog zakona, vodi se kada postoji osnovana sumnja da je činjenjem krivičnog djela pribavljena imovinska korist, a nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka zbog:

- smrti osumnjičenog ili optuženog, ili
- bjekstva osumnjičenog ili optuženog, a prijeti opasnost od nastupanja zastare krivičnog gonjenja.

Ovaj postupak pokreće nadležni tužilac *Zahtjevom za pokretanje posebnog postupka,* koji sadrži obrazloženje postojanja procesnih prepreka koje su takve prirode da se ne može voditi redovni postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 5, st. 3).[66] Nakon pravosnažnosti rješenja, kojim je pokrenut posebni postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, tužilac će podnijeti *Prijedlog za oduzimanje imovinske koristi u posebnom postupku,* koji sadrži: podatke o osobi od koje se oduzima imovinska korist, opis i zakonski naziv krivičnog djela, podatke ili opis imovine koju treba oduzeti, dokaze o imovini koja je predmet oduzima-

63. Razmotriti i mogućnost da procjenu ove vrste vrše, osim vještaka ekonomske struke, i sudski vještaci druge odgovarajuće struke (npr. arhitektonske i druge).

64. V. prilog : *Naredba za finansijsko vještačenja*.

65. Za izračunavanje potrošačke korpe se uzimaju tačno određene cijene u aktuelnom periodu za sljedeće stavke: hrana i bezalkoholna pića, alkoholna pića i duhan, odjeća i obuća, stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva, namještaj, opremanje domaćinstva i održavanje, zdravstvo, transport, komunikacije, rekreacija i kultura, obrazovanje, restorani i hoteli, ostala dobra i usluge V. http://www.fzs.ba/

66. V. prilog: *Zahtjev za pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi.*

nja a do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage, dokaze o zakonitim prihodima te osobe, okolnostima koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda te osobe i razloge koji opravdavaju potrebu za trajnim oduzimanjem imovine. Prijedlog protiv povezane osobe sadrži dokaze da je naslijedio imovinu pribavljenu krivičnim djelom, a prijedlog protiv treće osobe dokaze da je imovina, stečena izvršenjem krivičnog djela, prenesena bez naknade, ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, u cilju onemogućavanja oduzimanja.

III.5.2. POSTUPANJE TUŽIOCA U POSTUPKU OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

S ciljem osiguranja imovinske koristi, za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom, tužilac može u toku ili nakon okončanja krivičnog postupka ili kada nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka zbog okolnosti iz člana 5, stav 1 ZONSIKD (2014), predložiti osiguranje bilo kojom privremenom mjerom kojom se najefikasnije može postići svrha osiguranje (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 16-22). Prijedlog za donošenje mjere osiguranja treba sadržavati kratak činjenični opis krivičnog djela i njegov zakonski naziv, te, ukoliko postoje, navesti konkretne okolnosti koje ukazuju na postojanje opasnosti da potraživanje Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvareno, ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena.[67] Prema Zakonu, postojanje takve opasnosti se pretpostavlja, što predstavlja bitnu odredbu kojom se utiče na efikasnost osiguranja. S druge strane, ona ni na koji način ne onemogućava protustranku u ostvarivanju prava na naknadu eventualne štete zbog neosnovane privremene mjere, jer za nju odgovara Federacija BiH (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 22, st. 1). Uzmu li se u obzir vrijeme i okolnosti pod kojima se može očekivati podnošenje prijedloga, očito je da će u sastavljanju tog dijela prijedloga trebati poći od svega onoga što je prethodno utvrđeno traganjem. Jako je bitno dobro procijeniti pravi trenutak za podnošenje tog prijedloga. Naime, sve do podnošenja tog prijedloga može se računati na tajnost postupanja, pa prema tome postoji i bolja mogućnost pribavljanja podataka, dok će nakon stavljanja prijedloga te posebno nakon donošenja mjere, koja se dostavlja protivniku, biti otežano pronalaženje naknadno pronađenih sredstava, imovine ili prihoda. Stoga je pravovremenost u podnošenju prijedloga vrlo važna. Da bi mjera osiguranja bila donesena te da bi bila provediva, potrebno je da prijedlog sadrži i podatke o pravnoj ili fizičkoj osobi koja ta sredstva, prihode ili imovinu drži pod kontrolom. Izvjesno je da će praćenje tokova novca i imovine, koja je u jednom momentu bila u posjedu osumnjičenog, nerijetko dovesti i do pravnih ili fizičkih lica koja ta sredstva drže pod kontrolom, a za koje će istraga pokazati da li su treće, ili povezane osobe. Jasno je da bez podataka o tim licima nije moguće donijeti privremenu mjeru kojom će se ostvariti njeni ciljevi. U prijedlogu moraju biti navedeni i razlozi o sumnji da su sredstva, imovina, ili prihodi direktno ili indirektno povezani s počinjenjem krivičnih djela.

III.5.3. POSTUPANJE TUŽIOCA U REDOVNOM POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom utvrđuje sud svojom presudom kojom je optuženi proglašen krivim. Presuda se donosi na osnovu *Prijedloga za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom* kojeg podnosi nadležni tužilac prilikom podizanja optužnice. Prijedlog sadrži: podatke o osobi od koje se oduzima imovinska korist, opis i

67. V. prilog: *Prijedlog za donošenje rješenja o određivanju privremene mjere osiguranja imovinske koristi*.

zakonski naziv krivičnog djela, podatke ili opis imovinske koristi koju treba oduzeti, dokaze o imovini koja je predmet oduzimanja a do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage, dokaze o zakonitim prihodima te osobe i okolnostima koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda tog lica. Prijedlog protiv povezane osobe sadrži dokaze da je naslijedila imovinu pribavljenu krivičnim djelom, a prijedlog protiv treće osobe dokaze da je imovina stečena izvršenjem krivičnog djela prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti radi onemogućavanja oduzimanja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10).[68] Tužilac će na glavnom pretresu izvesti dokaze prikupljene tokom finansijske istrage i u tom smislu se primjenjuju odredbe procesnog zakona, što praktično znači da će svjedoci i vještaci biti podvrgnuti unakrsnom ispitivanju, te svi dokazi tužilaštva stavljeni na uvid odbrani koja će moći da ih pobija drugim dokaznim sredstvima.[69] U svakom slučaju tužilac će morati dokazati *očiti nesrazmjer* između zakonito pribavljene imovine i one koju osumnjičeni/povezana osoba imaju u vlasništvu, koriste ili kontrolišu. Sud će presudom obavezno oduzeti i imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela, a počinilac nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito (prošireno oduzimanje po analogiji iz člana 114a. KZ FBiH). Bitno je naglasiti da činjenični opis optužnice u predmetima gdje se predlaže oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom treba sadržavati navod da je izvršenim krivičnim djelom imovinska korist zaista pribavljena (opširnije u dijelu vezanom za postupanje suda) (Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, 2013)

III.5.4. POSTUPANJE TUŽIOCA U POSTUPKU NAKON ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

Kako je ZONSIKD FBiH (2014, čl. 21) propisano da osiguranje privremenom mjerom može trajati najduže 60 dana nakon što sud dostavi predlagaču osiguranja, odnosno tužiocu, obavijest o tome da je presuda postala pravosnažna, iz navedenog proizilazi da tužilac o pravomoćnosti presude obavještava Federalno pravobranilaštvo kako bi se blagovremeno pokrenuo postupak izvršenja presude.[70] Treba pomenuti da je na više mjesta u Zakonu naglašena i obaveza suda da pravomoćnu presudu dostavi i Agenciji na izvršenje (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 6, st. 7 i čl. 10, st. 7), te da sud provođenje izvršenja može u potpunosti ili djelimično povjeriti Agenciji (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 24, st. 4).

III.6. MEĐUNARODNA SARADNJA U VOĐENJU FINANSIJSKIH ISTRAGA

Potreba za praćenjem tokova novca u drugim državama i za međunarodnom saradnjom je u vezi sa jednom od osnovnih, često spominjanih i lako prepoznatljivih karakteristika organizovanog kriminala a to je njegova internacionalnost, njegova prekograničnost. Ne samo da „novac ne poznaje granice", već ni prihodi, sredstva ili imovina stečena krivičnim djelima ne poznaju granice. Naprotiv, često je potrebno ulaganje takvog novca u stranim državama kako bi se prikrilo porijeklo novca, te kako bi se dalje mogao upotrebljavati, ili se često sredstva, novac ili prihodi jednostavno skrivaju u stranim državama, s ciljem onemogućavanja traganja, pronalaženja i sankcioniranja počinitelja krivičnih djela, pa i

68. V. prilog: *Prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom*.

69. Ako je za realizaciju naredbe o provođenju finansijske istrage potrebno poduzimati radnje dokazivanja, primijenit će se odgovarajuće odredbe Zakona o krivičnom postupku (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 9, st. 1).

70. V. prilog: *Obavještenje Federalnom pravobranilaštvu*.

oduzimanja imovinske koristi, kao redovne posljedice vođenja krivičnog postupka. Čitav je niz međunarodnih dokumenata koji propisuju potrebu da države usvoje mjere koje će omogućiti svojim nadležnim institucijama da oduzmu imovinu/prihod stečen kriminalom.

Osnovni pravni izvor u ovoj oblasti je Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima BiH (2013), kojim je propisana mogućnost da se imovinska korist, koja je privremeno oduzeta, može dostaviti stranom pravosudnom organu i pod kojim uslovima, uvedena je mogućnost formiranja zajedničkih istražnih timova za ograničeno vremensko razdoblje radi vođenja određene istrage na teritoriju jedne ili više ugovornica, uslovi provođenja posebnih istražnih radnji izvan državnih granica strana ugovornica, dostava podataka o fizičkim i pravnim osobama, te je uvedena mogućnost da se u hitnim slučajevima zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć mogu dostavljati putem EUROJUST-a - Agencije Evropske unije za pravosudnu saradnju u krivičnim stvarima.

Međunarodna saradnja u ovoj oblasti može se odnositi na:

- pomoć u istrazi, što ima za cilj pronalaženje i obezbjeđivanje dokaza o postojanju, porijeklu, transformaciji, miješanju (sa legalnim sredstvima), prebacivanju, razmjenjivanju, lokaciji i vrijednosti prihoda stečenih kriminalom;
- zajedničke istrage i primjenu posebnih istražnih radnji;
- sprovođenje privremenih mjera zamrzavanja odnosno privremenog oduzimanja imovine i
- pomoć u oduzimanju, vraćanju ili razmjeni prihoda stečenih kriminalom.

Od drugih država može biti podnesen zahtjev za dostavljanje podataka o bankovnim računima, zahtjev za dostavu podataka o bankovnim transakcijama i zahtjev za praćenje bankovnih transakcija.

Potrebno je ove zamolnice tretirati hitnim predmetima jer, u protivnom, postoji rizik da, zbog sporosti u preduzimanju provjera, sva imovina bude otuđena u toku postupka i da samo postupanje po zamolnici izgubi smisao. S druge strane, neblagovremenim postupanjem na osnovu dostavljenih zamolnica se u diplomatskim odnosima, zbog primjene načela reciprociteta, rizikuje da se na sporost odgovori na isti način. Neposrednost komuniciranja pretpostavka je brze razmjene informacije, a bez brzine u komuniciranju teško je očekivati efikasnost.[71] Dozvoljeno je i bez prethodnog zahtjeva proslijediti drugoj državi podatke o sredstvima i nezakonito stečenom prihodu, ukoliko se smatra da bi pružanje tih podataka moglo pomoći državi koja ih prima u pokretanju ili provođenju istražnog ili sudskog postupka, ili ukoliko bi takvi podaci omogućili drugoj državi podnošenje zahtjeva. Dakle, podaci iz finansijskih istraga mogu se samoinicijativno dostavljati drugim državama, pod gore navedenim uslovima, bez obzira na ishod postupka koji se vodi u Bosni i Hercegovini. Ukoliko se sumnja da postoji imovina u stranim zemljama stečena izvršenjem krivičnog djela, sve što je moguće obavit će se posredstvom policijske saradnje između država na osnovu zaključenih sporazuma, posredstvom INTERPOL-a, EUROPOL-a, EUROJUST-a, te direktno saradnjom pojedinih tužilaštava ili agencija ukoliko postoji takav ugovorni vid saradnje, te na osnovu pravila međunarodne pravne pomoći. Ovo su ujedno i najvažnije međunarodne organizacije putem kojih se

71. Radi efikasnije međunarodne saradnje, u Hrvatskoj je pri USKOK-u formiran posebni Odjel za međunarodnu suradnju i zajedničke istrage (Novosel, 2015, s. 7), koji može sarađivati u skladu s međunarodnim ugovorima s nadležnim tijelima drugih država i međunarodnih organizacija, može odrediti članove zajedničkih istražnih tijela koja se formiraju radi obrade pojedinog predmeta (istrage, krivičnog gonjenja, zastupanja optužbe pred sudom u jednoj ili više drugih država).

podstiče implementacija mehanizama za oduzimanje prihoda stečenih kriminalom.[72]

Jedna od mogućnosti je i da se putem Tužilaštva BiH na obrazloženu molbu pribave podaci o imovini na području Republike Hrvatske, Srbije i Crne Gore na osnovu Memoranduma -Sporazuma o razumjevanju u vezi regionalne saradnje u borbi protiv organiziranog kriminaliteta s pozivom na Protokole koji su pojedinačno zaključeni sa pojedinim tužilaštvima. Protokoli se odnose na teška krivična djela, posebno organiziranog kriminala, nedozvoljene trgovine drogom, krijumčarenja ljudi, trgovine ljudima, trgovine oružjem, korupcije, pranja novca i međunarodnog terorizma i s tim povezanim krivičnim djelima (Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, 2015).

III.7. UPOREDNO-PRAVNI (REGIONALNI) PRIKAZ ULOGE TUŽIOCA U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

III.7.1. REPUBLIKA HRVATSKA

Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom i prekršajem u Republici Hrvatskoj ne propisuje pojam finansijske istrage. Međutim, čl. 206 Zakona o krivičnom postupku *(Narodne novine br: 145/13)* propisuje da je državni tužilac, ukoliko postoje osnove sumnje da je počinjeno krivično djelo za koje se krivični postupak pokreće po službenoj dužnosti, te ako je tim djelom stečena imovinska korist, dužan odmah preduzeti, ili nalagati preduzimanje istrage, kako bi se utvrdila vrijednost te koristi, te kako bi se utvrdilo gdje se tako stečena imovina nalazi i osiguralo njezino oduzimanje. Isti član propisao je i osnivanje posebnih odjela za istraživanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom u sastavu državnog tužilaštva. Sva tijela državne vlasti i sve pravne osobe, koje u svom djelokrugu, ili u obavljanju svoje djelatnosti saznaju za okolnosti i podatke koji upućuju da je u pravnom prometu imovina stečena krivičnim djelom, posebno ako postupanje s ostvarenim finansijskim sredstvima, ili imovinom, ukazuje na pranje novca, ili na prikrivanje te imovine, dužne su, bez odlaganja, o tim okolnostima i podacima obavijestiti državnog tužioca, koji je, nakon što prikupi potrebne činjenice i podatke o toj imovini, dužan, bez odlaganja, predložiti određivanje privremene mjere obezbjeđenja, a također je dužan u optužnici, ili najkasnije na pripremnom ročištu, predložiti da se ta imovina oduzme.

Pored navedenog, i Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala, koji propisuje nadležnost USKOK-a, u čl. 26 navodi da „ako istraga policije ili tužilaštva pokažu da postoje naznake organizovanog kriminala kod krivičnih djela prijevare, uključujući privrednu prijevaru i prijevaru osiguranja, krivičnih djela kojima se povređuju prava intelektualnog vlasništva, krivičnih djela prikrivanja nezakonito stečenog novca, zloupotrebe u postupku stečaja, utaje poreza ili drugih davanja, zloupotreba ovlaštenja u privrednom poslovanju, nedozvoljene trgovine, izbjegavanja carinske kontrole i drugih krivičnih djela koja su počinjena s ciljem pribavljanja veće imovinske koristi, Ured će od nadležnih upravnih organizacija Ministarstva finansija (Porezne uprave, Financijske policije, Carinske uprave, Finansijskog inspektorata, Ureda za sprječavanje pranja novca) zatražiti kontrolu poslovanja pravne i fizičke osobe i privremeno oduzimanje novca, vrijednosnih papira, predmeta i dokumentacije koji mogu poslužiti kao dokaz, te zatražiti obavijesti o prikupljenim, obrađenim i pohranjenim podacima, u vezi s neobičnim i sumnjivim novča-

72. Zaključen je strateški sporazum između BiH i EUROPOL-a, te se očekuje da će operativni sporazum otvoriti mogućnost korištenja bogate baze podataka EUROPOL-a za dobijanje različitih informacija iz ove oblasti.

nim transakcijama. U svom zahtjevu Ured može pobliže označiti potreban sadržaj tražene mjere, ili radnje, te zahtijevati da ga se o njoj izvijesti, kako bi im mogao biti prisutan direktor ili zamjenik direktora. Nepostupanje po zahtjevu ili duže neizvršavanje zahtjeva predstavlja težu povredu službene ili radne dužnosti. Čim sazna za postojanje mogućnosti da određena osoba na svojim bankovnim računima prima, drži ili na drugi način posluje sa prihodima ostvarenim krivičnim djelima iz člana 21 ovoga Zakona, a ti su prihodi važni za istragu tih krivičnih djela, ili podliježu prisilnom oduzimanju prema odredbama Kaznenog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Ured će zahtjevom zatražiti od banke dostavljanje podataka o tim računima. Zahtjev sadrži podatke iz člana 56, stava 1. ovoga Zakona, ali se sredstva, prihodi i imovina ostvareni krivičnim djelima ne moraju označiti u tačnoj visini, ako ona još nije potpuno poznata. Banka je dužna zatražene podatke, sadržane u zahtjevu Ureda, dostaviti u roku određenom zahtjevom. Ako banka ne postupi po zahtjevu, Ured će zatražiti da o zahtjevu odluči sudac istrage.

III.7.2. REPUBLIKA SRBIJA

Tužilac je jedan od organa nadležnih za otkrivanje, oduzimanje i upravljanje imovinom proisteklom iz krivičnog djela. Pored tužioca, organi uključeni u postupak oduzimanja imovinske koristi su sud, organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova nadležna za finansijsku istragu, te Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom. Nadležnost javnog tužioca i suda određuje se prema nadležnosti suda za krivično djelo iz koga potiče imovina. Finansijska istraga pokreće se protiv vlasnika kada postoje osnovi sumnje da posjeduje znatnu imovinu proisteklu iz krivičnog djela. U finansijskoj istrazi prikupljaju se dokazi o imovini, zakonitim prihodima i troškovima života okrivljenog, okrivljenog saradnika ili ostavioca, dokazi o imovini koju je nasljedio pravni sljedbenik, odnosno dokazi o imovini i naknadi za koju je imovina prenijeta na treće lice. U svrhu vođenja finansijske istrage Jedinica može angažovati stručno lice ili instituciju, radi pružanja stručne pomoći. Finansijska istraga pokreće se naredbom javnog tužioca, koji njom rukovodi. Javni tužilac može narediti bankarskoj ili drugoj finansijskoj organizaciji da Jedinici dostavi podatke o stanju poslovnih i ličnih računa i sefova vlasnika. Kada postoji opasnost da bi kasnije oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog djela bilo otežano ili onemogućeno, javni tužilac podnosi zahtjev za privremeno oduzimanje imovine.

III.7.3. REPUBLIKA CRNA GORA

Kada se postupak vodi za krivično djelo za koje Krivični zakonik Crne Gore propisuje mogućnost proširenog oduzimanja imovine od osuđenog, njegovog pravnog sljedbenika ili lica na koje je osuđeni prenio imovinu, a koje ne može da dokaže zakonitost njenog porijekla a postoje osnovi sumnje da je ta imovina pribavljena nezakonito, sud može, na prijedlog državnog tužioca, odrediti privremeno oduzimanje imovine. U ovom slučaju, državni tužilac pokreće finansijsku istragu u kojoj će se prikupiti dokazi o imovini i prihodima osumnjičenog, odnosno okrivljenog, njegovog pravnog sljedbenika, ili lica kojem je okrivljeni prenio imovinu. O privremenom oduzimanju predmeta, imovinske koristi ili imovine odlučuje sudija za istragu odmah, ili u roku od 8 dana od prijema zahtjeva koji podnosi državni tužilac. Ako je postupak u fazi glavnog pretresa, onda o ovom zahtjevu državnog tužioca odlučuje predsjednik vijeća pred kojim se održava glavni pretres. Zahtjev tužioca sadrži: opis predmeta, imovinske koristi ili imovine, podatke o licu koje te predmete, imovinsku korist ili imovinu posjeduje, razloge za sumnju da su predmeti, imovinska korist ili imovina nezakonito stečeni i razloge za vjerovatnoću da će do kraja krivičnog postupka biti znatno otežano ili onemogućeno oduzimanje predmeta, imovinske koristi ili imovine (Bašović, 2014).

III.8. MEĐUNARODNI I NACIONALNI STANDARDI VOĐENJA FINANSIJSKIH ISTRAGA I DOKAZIVANJA NEZAKONITO STEČENE IMOVINE

U postupku oduzimanja imovinske koristi nužno je pružiti efikasnu *zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda* jer mjera oduzimanja imovinske koristi predstavlja *oblik ograničavanja ustavnog prava na mirno uživanje imovine,* koje je sastavni dio kataloga zaštićenih prava iz Ustava BiH.[73] Zakonom zagarantovana prava u postupku za oduzimanje imovinske koristi nemaju samo vlasnici imovine i počinioci protivpravnih djela, već i oni na koje je imovinska korist prenesena (tzv. „povezane osobe") i treće osobe. O tome postoji razvijena sudska praksa.

III.8.1. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Evropski sud za ljudska prava je pitanje oduzimanja imovine pribavljene krivičnim djelom razmatrao u kontekstu povrede:

- člana 7, stav 1 Konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (kažnjavanje samo na osnovu zakona),
- člana 6, stav 1 Konvencije (pravo na pravično suđenje) i
- člana 1 Protokola 1 (zaštita imovine) (Grayson & Barnham protiv Velike Britanije, 2008).

Postoji veći broj odluka iz kojih je vidljiv razvoj ovog instituta u praksi suda, a standardi koji su odlukama utvrđeni trebaju predstavljati korektiv i našim sudovima da u postupku oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ne povrijede ljudska prava lica kojima se pruža zaštita Konvencijom i ojačaju svoje argumentacije prilikom donošenja odluka po prijedlozima tužilaca. Značajan je stav istaknut u jednoj od odluka kako *„Nije nespojivo s pojmom pravične rasprave tokom krivičnog postupka da teret dokazivanja bude na svakom od podnosilaca predstavke da bi pružili uvjerljivo objašnjenje svoje trenutne finansijske situacije...*" U tom predmetu, oba podnosioca predstavke su tvrdila da teret dokazivanja da je vrijednost njihove imovine manja od procjenjenog iznosa imovinske koristi koju su stekli nezakonitom trgovinom opojnim drogama, predstavlja povredu njihovog prava na pravično suđenje, shodno članu 6, stav 1 Konvencije (1950) i članu 1 Protokola br. 1. Konvencije (1952). Sud je utvrdio da u slučaju oba aplikanta, pošto je dokazano da su bili umješani u kompleksne i unosne poslove u vezi s trgovinom opojnim drogama tokom niza godina, opravdano je očekivati od podnosilaca predstavki da objasne šta se dogodilo sa svim onim novcem za koji je tužilaštvo dokazalo da se nalazilo u njihovom posjedu, isto kao što je bilo opravdano očekivati da podnosioci predstavki u prvoj fazi postupka dokažu legitimnost izvora prihoda, odnosno odakle taj novac ili sredstva potiču. Te stvari su nešto u šta isključivo imaju uvid podnosioci predstavki, pa im teret dokazivanja ne bi teško pao da je ono što su oni naveli i izjavili u vezi sa svojim finansijama bilo istinito. Stoga je sud utvrdio nije došlo do povrede člana 6, stav 1 Konvencije ni kod jednog ni kod drugog podnosioca predstavke (Grayson & Barnham protiv Velike Britanije, 2008).

73. Ovo pravo je izvorno sadržano u čl. 1. Protokola i uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koja se, skupa sa svim protokolima, direktno primjenjuje u BiH i ima prioritet u primjeni nad domaćim propisima. V. čl. II.2. Ustava BiH.

III.8.2. PRAKSA SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Sud Bosne i Hercegovine je mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom uglavnom donosio u predmetima organizovanog kriminala povezanim sa neovlaštenim prometom opojnih droga, pranjem novca, trgovinom ljudima, krijumčarenjem osoba, u predmetima poreznih utaja, zloupotrebe ovlasti u privrednom poslovanju i carinskim prevarama. Iz obrazloženja presuda Suda BiH proizilazi da se kod donošenja odluka, da se od optuženih oduzme imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela, sud pozivao na članove 110 i 111 Krivičnog zakona BiH (2015), rukovodeći se principom da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom (Sud Bosne i Hercegovine, 2014). Sud je u manjem broju predmeta primjenio institut *proširenog oduzimanja imovinske koristi*, gdje se optuženim sudilo za krivična djela vršena iz koristoljubljivih motiva, odnosno radi sticanja protivpravne imovinske koristi, a optuženi nisu pružili dokaze da je navedena imovinska korist pribavljena zakonito (Sud Bosne i Hercegovine, 2014). Dalje će biti prikazani dijelovi obrazloženja sudskih odluka iz kojih je vidljivo kojim dokazima je tužilac dokazao postojanje nezakonito stečene imovine pribavljene krivičnim djelom.

- *U jednoj od prvostepenih presuda utvrđeno je da je optuženi vršenjem krivičnog djela, odnosno novcem pribavljenim neovlaštenim prometom opojnih droga, pribavio putničko motorno vozilo, koje je tokom istrage privremeno oduzeto od njegove supruge, koja je upisana kao vlasnica navedenog vozila. Zaključak da navedeno motorno vozilo potiče od vršenja krivičnog djela sud je temeljio na* ***sadržaju presretnutih telekomunikacija, te na iskazima saslušanih svjedoka****. Iz sadržaja presretnutih telekomunikacija sud je utvrdio da optuženi u razgovoru sa osobom K.I., prilikom razgovora o novcu i međusobnim potraživanjima i dugovanjima, govori da je od novca iz njihovog poslovnog odnosa kupio vozilo. Obzirom da se u tim razgovorima govorilo o opojnoj drogi, te da je utvrđeno da se optuženi bavio preprodajom opojne droge, sud je zaključio da je optuženi novcem od preprodaje opojne droge pribavio i navedeno motorno vozilo. Osim toga, svjedoci su izjavili da im je poznato da optuženi nije nikada radio, ali da je s druge strane dobro živio i vozio dobro auto, što je dodatno sud uvjerilo u navedeni zaključak i to da optuženi zasigurno nije zakonito stekao navedeno vozilo, pri čemu postoji mogućnost da je navedeno vozilo po samom sticanju optuženi registrovao na ime supruge. Činjenica da je navedeno motorno vozilo bilo registrovano na ime supruge optuženog, nije za sud bilo od značaja kod donošenja odluke o oduzimanju nezakonito stečene imovine, jer je sud utvrdio da je predmetno motorno vozilo preneseno na nju bez naknade i da je ista zasigurno znala da je motorno vozilo pribavljeno krivičnim djelom. Odbrana optuženog je nastojala dokazati da je navedeno vozilo optuženi dobio kao poklon od brata koji živi u Americi, međutim za takve svoje navode branilac ili optuženi nisu pružili dokaze, na što ih je obavezivala odredba člana 110 a) KZ BiH* (Sud Bosne i Hercegovine, 2012).
- *U obrazloženju jedne od odluka se navodi kako sud nije prihvatio navode odbrane optuženog, kako je njegova supruga ostvarivala velike prihode u inkriminisanom periodu, jer dokazi ukazuju da je supruga optuženog ostvarivala prosječna primanja na mjesečnoj osnovi, koja kao takva, zasigurno nisu mogla pokriti, osim osnovnih životnih potreba, neke posebne investicije i kupovine nekretnina. Osim toga, sud je imao u vidu da iz* ***nalaza vještaka ekonomske struke*** *proizilazi da nije utvrđeno da je optuženi ostvarivao prihode po osnovu vlasništva nad firmom B.I., niti je za to odbrana dostavila dokaze. Sud je pri tome pošao od činjenice da je utvrđeno da se optuženi bavio neovlaštenim prometom opojnih droga, za što je i oglašen krivim. Također se sud oslonio i na iskaze svjedoka koji su naveli da je od prodaje droge optuženi kupovao nekretnine. Osim toga, sud je doveo u vezu da je imovina koja se oduzima stečena*

upravo u periodu od 2005. godine do 2010. godine (period za koji je sud utvrdio da se optuženi bavio neovlaštenim prometom opojnih droga), te da je predmetne nekretnine, optuženi platio znatnijim novčanim sredstvima (Sud Bosne i Hercegovine, 2013).

- *Shodno odredbama članova 110 i 111 KZ BiH od optuženog je oduzeta imovinska korist - novčani iznosi od 172.000,00 KM, vozilo džip marke Opel Frontiera i nekretnina-kuća označena u katastru pod brojem k.č. 3427 u Tuzli na ime imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Uvažen je* ***nalaz i mišljenje vještaka finansijske struke,*** *kojeg je sud prihvatio kao objektivan i tačan u dijelu koji se odnosi na procjenu vrijednosti imovine i ostvarene prihode optuženog i njegove porodice (koji su se sastojali u zaradi od prodaje drva, kojim poslom se zvanično bavio optuženi),* ***uz iskaze svjedoka*** *koji su potvrdili djelovanje optuženog na krijumčarenju osoba i govorili o obimu njegovog posla* (Sud Bosne i Hercegovine, 2010).[74]
- *Provedena je finansijska istraga, te je, nakon prikupljenih dokaza i finansijskog vještačenja pravosnažnom presudom od optuženih K. i P. oduzeta imovinska korist pribavljena krivičnim djelom u iznosu od 286.440,00 KM, gdje iz obrazloženja II-stepene presude proizilazi da se iz* ***iskaza svjedokinja oštećenih, kao i iz iskaza vještaka Tužilaštva finansijske struke*** *došlo do iznosa novčane dobiti za koje je utvrđeno da predstavljaju nezakonito pribavljenu imovinsku korist koja potiče isključivo od ilegalne djelatnosti seksualnog iskorištavanja ovih oštećenih radi prostitucije. Vijeće je prihvatilo dopunu nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke M.A. od 11.04.2007. godine kao stručan i objektivan nalaz i mišljenje, u kojem vještak, polazeći od utvrđenih činjenica u spisu, daje detaljnu analizu pružanja seksualnih usluga pojedinačno za svaku oštećenu svjedokinju, a da pri tome ova kalkulacija sadrži samo pregled seksualnih usluga 7 djevojaka (M1, A2, LJ3, Š4, Lj5, S1 i I.L), iako je utvrđeno, na osnovu ostalih izvedenih dokaza, da su u objektu optuženog K. seksualne usluge pružale i druge strane državljanke. Nadalje, njegov nalaz i mišljenje sadrži detaljan pregled prihoda ostvarenog pružanjem seksualnih usluga, pri čemu ovaj pregled sadrži kalkulacije od minimalnog broja klijenata dnevno do maksimalno 6 klijenata dnevno. Bitno je napomenuti da je ova kalkulacija povoljnija za optužene, budući da je sprovedenim dokaznim postupkom iz iskaza saslušanih djevojaka utvrđeno da se broj klijenata po jednom danu kretao i do maksimalno 10. Optuženi K. i optužena P. na račun naplate pružanja seksualnih usluga stekli su novčanu dobit u iznosu od 209.600 KM, te na račun naplate za korištenje sobe u Motelu za svakih pola sata pružanja seksualnih usluga stekli su također novčani iznos koji je pribavljen izvršenjem krivičnog djela i to od najmanje 76.840 KM. Vijeće je do ovog iznosa došlo uzimajući u obzir iskaze oštećenih, koje su navele da je pola sata pružanja seksualnih usluga iznosilo 60 KM, od toga 25 KM su zadržavale oštećene, a 25 KM je uzimala optužena M., dok je 10 KM naplaćivana usluga korištenja sobe u objektu. Oštećene su u svojim iskazima pominjale da je prosječan broj klijenata po danu varirao, a da je ljeti bio veći. Tako je oštećena svjedokinja M1 navela da je imala 4-5 klijenata, ljeti do 8, dok je oštećena svjedokinja S1 navela da je imala od 2 do 10 klijenata. Odbrana je prigovarala nalazu i mišljenju ovog vještaka, navodeći da nije postojala materijalna dokumentacija na temelju koje bi mogla biti izvršena precizna procjena. Međutim, iskazi svjedoka, na kojima se temelji ovaj nalaz, predstavljaju sami po sebi vjerodostojnu materijalnu činjenicu, jednako vrijednu kao i materijalna dokumentacija. Naročito jer su iskazi ovih*

74. Prvostepena presuda Suda BiH, X-K-07/436 od 10.05.2010. godine, koja je potvrđena Drugostepenom presudom, X-KŽ-07/436 od 16.12.2010. godine protiv optuženog A. S. koji je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedanaest godina za krivično djelo organizirani kriminal iz čl. 250 st. 3 u vezi sa krivičnim djelom krijumčarenje osoba iz člana 189. stav 1 KZ BiH, a optužena H.Đ. zbog krivičnog djela pranje novca iz člana 209. stav 2 KZ BiH.

svjedokinja, koje su i oštećene istovremeno, vjerodostojni i konzistentni, pogotovo u dijelu u kojem se govori o cijenama seksualnih usluga (Sud Bosne i Hercegovine, 2009).[75]

- *Optuženi Ć. N. osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 14 godina za krivično djelo organizirani kriminal iz člana 250, stav 3 KZ BiH u vezi sa produženim krivičnim djelom trgovine ljudima iz člana 186, stav 2 KZ BiH i krivično djelo pranja novca iz člana 209. stav 2 KZ BiH, pa je u vezi s tim provedena finansijska istraga i shodno odredbama članova 110 i 111 KZ BiH od optuženog je oduzet iznos od 38.518,45 KM na ime imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela, i stan izgrađen na građevinskom zemljištu označenom kao KČ-3235 KO Mostar, površine 82 m^2, izgrađen novčanim sredstvima u iznosu od 61.481,00 KM, kao dio imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, te je optuženi istovremeno obavezan da isplati preostali iznos od 45.000,00 KM. Odbrana je pokušala dokazati da je imovina stečena zakonito, kao prihod kafića, vlasništvo optuženog, ali s obzirom da je kroz poslovne knjige bio prikazan mali prihod - pazar kafića, takvi prigovori su odbijeni kao neosnovani* (Sud Bosne i Hercegovine, 2006).

III.9. PITANJA ZA PONAVLJANJE

1. Kada treba provesti finansijsku istragu?
2. Koji organi i institucije pomažu tužiocu u pribavljanju podataka o prihodima, imovini i rashodima osumnjičenih, optuženih ili povezanih osoba? Da li se može provesti finansijska istraga za krivično djelo iznude i zašto?
3. Može li se provoditi finansijska istraga protiv vanbračne supruge osumnjičenog?
4. Kako vještak može pomoći u finansijskoj istrazi?
5. Kojim dokaznim sredstvima se može dokazivati postojanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom?
6. Kada će tužilac zahtijevati pokretanje posebnog postupka?
7. Kada i zašto tužilac treba predložiti mjeru osiguranja imovinske koristi?
8. Šta prijedlog za oduzimanje imovinske koristi treba da sadrži?
9. Šta treba da sadrži činjenični opis kod optužnica za krivična djela koja ne spadaju u grupu k.d. protiv imovine, a u kojim se predlaže oduzimanje imovine stečene krivičnim djelom (osim zakonskih obilježja djela)?

mr.iur.sc. Sabina Sarajlija

75. U predmetu Suda BiH, X-KŽ-06/181 od 21.04.2009. godine optuženi T.K. osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 12 godina za krivično djelo organizirani kriminal iz čl. 250. st. 3. KZ BiH u vezi sa krivičnim djelom trgovine ljudima iz čl. 186. st. 1. KZ BiH i krivičnim djelom pranja novca iz čl. 209. st. 2. KZ BiH, te novčanu kaznu u iznosu od 20.000,00 KM, a optužena P. M. je osuđena na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 godina i novčanu kaznu kao sporednu u iznosu 10.000,00 KM.

IV. MJERE OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI

IV.1. UVOD

Za normalan tok postupka je potrebno prisustvo određenih lica i raspolaganje izvjesnim stvarima. Ono se postiže nametanjem dužnosti odazivanja pozivu u slučaju lica, dok se u pogledu stvari postiže nametanjem dužnosti izdavanja stvari, čije neispunjenje povlači pravne sankcije. Prisustvo lica i osiguranje stvari se u nekim slučajevima postiže i prinudom (Vasiljević, 1981). U postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, osiguranje oduzimanja imovine treba posmatrati dvojako. Prvenstveno je akcenat na činjenici da se privremenom mjerom osigurava zahtjev u kojem je sadržana mjera oduzimanja imovinske koristi, bilo privremeno ili trajno, kako se u konačnici provedeni postupak, u odnosu na oduzimanje imovinske koristi, ne bi sveo na „mrtvo slovo na papiru“, odnosno na isplatu novčane protuvrijednosti ostvarene koristi, koja odluka se u pravilu teško izvršava u praksi. Ovo naročito kada imamo u vidu da se svrha kažnjavanja može postići samo onda kada se uz krivično pravnu sankciju predviđenu zakonom, počiniocu krivičnog djela izrekne mjera oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom i počinilac obaveže da naknadi štetu žrtvi (oštećenom) krivičnog djela. Osiguranje oduzimanja imovinske koristi može se obezbjediti primjenom privremene mjere koja je sredstvo sudskog prisilnog osiguranja potraživanja. Nije riječ o privremenom oduzimanju, već osiguranju zahtjeva u kojem je sadržana mjera privremenog ili trajnog oduzimanja imovinske koristi. Pored navedenog, neophodno je voditi računa da donošenje privremene mjere ne bude u koliziji sa elementarnim ljudskim pravima, zagarantovanih ustavima i međunarodnim standardima. Naime, usljed činjenice da mjere osiguranja predstavljaju teret za građane i ograničenje njihovih prava (na mirno uživanje imovine), i to od jedne opasnosti koja nije sigurna već samo vjerovatna, i zbog činjenice da je lice, prema kojem se poduzimaju i koje trpi posljedice ovih mjera, samo vjerovatno krivo, ove mjere se uvijek određuju sa rizikom da se na kraju pokažu kao nepotrebno određene, ili kao nepravično određene (Vasiljević, 1981). Inače, o eventualnom postojanju povrede prava na zaštitu vlasništva u vezi s primjenom privremenih mjera osiguranja i oduzimanjem imovinske koristi, ESLJP je već odlučivao u više predmeta (Raimondo protiv Italije, 1994; Arcuri protiv Italije, 2001; Agosi protiv Velike Britanije, 1986). Ovo naročito u pravnim situacijama kada se odstupa od načela kontradiktornosti u korist načela hitnosti, a sve s ciljem buduće realizacije donesene mjere oduzimanja imovinske koristi u paricionom roku, ili prinudnim putem, primjenom odredaba Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (2009), njenim oduzimanjem. Kada imamo u vidu da se institut oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom temelji na jednom od osnovnih pravnih postulata, da niko ne može zadržati korist koju je protivpravno stekao, kao i obavezu Bosne i Hercegovine da u svoj zakonski okvir unese zakonodavna rješenja shodno potpisanim međunarodnim sporazumima, jasno je da je neminovno bilo determinisati i mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi na način kako ih normira predmetni zakon, sve u cilju postizanja suštine, odnosno realizacije same odluke čiji se zahtjev štiti mjerom osiguranja, a uz to osigurati zaštitu kako aktivnih i pasivnih učesnika u postupku, tako i trećih lica.

Svrha mjere praktično se postiže u ranijim fazama postupka, prvenstveno u fazi istrage kada postoji realna opasnost da se imovina otuđi, prikrije ili osimnjičeni/optuženi sa imovinskom koristi raspolaže na način koji sprječsprječava ili znatno otežava oduzimanje koristi. Privremena mjera osiguranja otklanja mogućnost izbjegavanja oduzimanja imovinske koristi. Zbog navedenog, načelo hitnosti u postupku donošenja privremene

mjere osiguranja je ključno, jer ako izostane brza reakcija i ne odrede se ove mjere cijeli postupak se dovodi u pitanje.

U nastavku će se izložiti primjena instituta privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi kako je regulisano krivičnim zakonodavstvom, konkretno ZKP FBiH (2014), te ZONSIKD (2014), procedura postupanja po ovom zakonu, komparativni osvrt, sudska praksa sudova u primjeni odredaba ZKP FBiH i ZONSIKD, te modeli akata po navedenom zakonu sadržani u prilozima.

IV.2. PRAVNI OKVIR U BOSNI I HERCEGOVINI

IV.2.1. ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Mjere osiguranja u okviru ZKP FBiH (2014) propisane su u odredbama članova 86, 87 i 416 ovog zakona. Tako ZKP FBiH (2014, čl. 86), propisuje „Nalog banci ili drugoj pravnoj osobi", u sklopu dokaznih radnji. Ovom odredbom, između ostalog, propisano je: „Ako postoje osnove sumnje da je neka osoba počinila krivično djelo koje je povezano s dobivanjem imovinske koristi, sud može na temelju prijedloga tužitelja naložiti da banka ili druga pravna osoba koja obavlja finansijsko poslovanje dostavi podatke o bankovnim polozima i drugim finansijskim transakcijama i poslovima te osobe, kao i osoba za koje se osnovano vjeruje da su uključene u te finansijske transakcije ili poslove osumnjičenika, ako bi takvi podaci mogli biti dokazom u kaznenom postupku". ZKP FBiH (2014, čl. 86, st. 4) propisuje: „Sud može rješenjem naložiti pravnoj ili fizičkoj osobi da privremeno obustavi izvršenje finansijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja krivično djelo, ili je namijenjena počinjenju krivičnog djela, da služi prikrivanju krivičnog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene krivičnim djelom. Rješenjem iz stava 4 ovoga člana, sud će odrediti da se finansijska sredstva namijenjena za transakciju i gotovinski iznosi novca domaće i strane valute privremeno oduzmu prema članu 79, stav 1 ZKP FBiH (2014), pohrane na poseban račun i čuvaju do okončanja postupka, odnosno dok se ne steknu uvjeti za njihovo vraćanje. U ovoj odredbi riječ je o specifičnoj mjeri kojom se privremeno obustavlja izvršenje finansijske transakcije. Do privremene obustave izvršenja finansijskih transakcija dolazi onda ako postoji sumnja da određena finansijska transakcija: predstavlja krivično djelo, da je namijenjena izvršenju krivičnog djela, da služi prikrivanju krivičnog djela ili da služi prikrivanju dobiti koja je ostvarena krivičnim djelom. Od krivičnih djela, ovdje dolazi u obzir pranje novca i sl. Prema sudskoj praksi, odluka o privremenom obustavljanju finansijskih transakcija pravne ili fizičke osobe za koju postoji sumnja da predstavlja krivično djelo, kao i prijedlog za donošenje takve odluke, mora se odnositi na tačno određenu transakciju.

S druge strane, članom 87 ZKP FBiH (2014) je propisano: „Sud može u bilo koje vrijeme tokom postupka da donese na prijedlog tužioca privremenu mjeru oduzimanja imovine koja se oduzima po KZ FBiH, mjeru zapljene ili drugu neophodnu privremenu mjeru kako bi se spriječilo korištenje, otuđenje ili raspolaganje tom imovinom." Privremeno oduzimanje imovine predviđeno je iz razloga sprječavanja korištenja, otuđenja ili raspolaganja određenom imovinom. Privremenu mjeru izriče Sud, na prijedlog Tužioca. Mjera se može izreći u toku cijelog krivičnog postupka i treba doprinijeti efikasnijem sprovođenju krivičnog postupka. Shodno navedenom zakonskom rješenju, sud je ovlašten na prijedlog tužioca u bilo koje vrijeme tokom postupka da donese privremenu mjeru oduzimanja imovine, mjeru zapljene (...).

U praksi se pojavljuju dileme oko toga koja je to mjera zapljene i šta se podrazumijeva pod terminom „zapljene", te koja bi to bila druga neophodna mjera u cilju sprječavanja korištenja, otuđenja (...).? Naročito kada se ima u vidu da se citirana zakonska odredba nalazi u dijelu procesnog zakona kojim su normirane radnje dokazivanja, mada je istom propisano „u bilo koje vrijeme tokom postupka".

Nadalje, član 416 ZKP FBiH (2014) propisuje: „Kada dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud će po službenoj dužnosti, po odredbama koje važe za izvršni postupak, da odredi privremeno bezbjednosne mjere. U takvom slučaju, shodno se primjenjuju odredbe člana 216 ovog Zakona. „Članom 216 ZKP FBiH (2014) je normirano da privremene mjere obezbjeđenja imovinskopravnog zahtjeva nastalog zbog počinjenja krivičnog djela mogu se odrediti u krivičnom postupku po odredbama koje važe za izvršni postupak. Iz naprijed navedene zakonske formulacije proizilazi da privremene mjere osiguranja određuje Sud po službenoj dužnosti, jer se i imovinska korist pribavljena krivičnim djelom utvrđuje po službenoj dužnosti. Određivanje privremene mjere osiguranja dolazi u obzir kad postoje uslovi za oduzimanje imovinske koristi. U tom slučaju shodno se primjenjuju odredbe člana 216 ZKP FBiH (2014), a to znači da se privremena mjera osiguranja imovinske koristi u krivičnom postupku određuje po odredbama koje važe za izvršni postupak.

Praksa sudova u Federaciji BiH (kada je riječ o primjeni navedene procesne odredbe) je pokazala da se izvršenje mjere oduzimanja imovinske koristi odnosno naplata novčanog potraživanja najčešće obezbjeđuje sljedećim privremenim mjerama: zabrana otuđenja, oduzimanje i polaganje gotovog novca, zabrana daljih isplata sa računa osumnjičenog, odnosno optuženog otvorenog kod poslovnih banaka itd. Sud odlučuje rješenjem o određivanju privremene mjere osiguranja koje donosi po službenoj dužnosti, a ova odluka po pravilima izvršnog postupka ima dejstvo rješenja o izvršenju. Protiv donesene odluke stranke, branilac, fizičko lice i predstavnik pravnog lica imaju pravo žalbe analogno pravu žalbe na presudu kojom se oduzima imovinska korist i čiji se ovjereni prepis dostavlja. Ako je rješenje o određivanju privremene mjere donio sudija za prethodni postupak ili sudija za prethodno saslušanje o žalbi (prigovor po pravilima izvršnog postupku) odlučuje vijeće iz člana 25. stav 6 ZKP FBiH, dok o žalbi na isto rješenje sudije pojedinca, odnosno vijeća krivičnog odjeljenja odlučuje vijeće višeg suda (Filipović, 2005).

Sa aspekta civilnog prava, otuđiti stvar ili pravo može se valjanim pravnim poslom (npr. ugovornom obligacijom kao jednim od izvora obligacionog prava), dok termin korištenja ili raspolaganja podrazumijeva da titular tog prava koristi ili raspolaže, bilo u okviru vlasništva, koje u sebi podrazumijeva i posjedovanje i korištenje i raspolaganje sa određenim stvarima, ili pravom, ili samo ostvaruje jedno od navedenih prava, pa mu se takvo korištenje ili raspolaganje treba zabraniti privremenom bezbjednosnom mjerom, kako je determiniše odredba člana 416 ZKP FBiH (2014), a sve u cilju izvršenja mjere oduzimanja imovinske koristi. Dakle, da se kondemnatornim zahtjevom naloži neko činjenje ili nečinjenje, trpljenje ili pak davanje na štetu nekog od navedenih prava, a u korist obezbjeđenja izvršenja oduzimanja imovinske koristi.
Dileme u praksi se pojavljuju na koju odredbu procesnog zakona se pozvati?

U dosadašnjoj praksi je uočeno da su se sudovi, prilikom donošenja privremene mjere iz člana 416 ZKP FBiH (2014), pogrešno pozivali na odredbu člana 87 ZKP FBiH ili obrnuto.[76]

76. Primjenom ovih ponuđenih zakonskih rješenja, odluka suda o privremenoj mjeri osiguranja zahtjeva privremenog/trajnog oduzimanja imovine, temeljila se na navedenim zakonskim odredbama. Tako je *npr.*

IV.2.2. PROBLEMI KOJI SU SE JAVLJALI U PRAKSI U ODNOSU NA NAVEDENO ZAKONSKO RJEŠENJE

U implementaciji ovih zakonskih rješenja uočeni su određeni problemi i nejasnoće u postupanju (član 87 ZKP FBiH propisuje jednu od radnji dokazivanja, donošenje privremene mjere bezbjednosti iz člana 416 ZKP FBiH po službenoj dužnosti od strane suda odstupa od načela akuzatornosti (adverzarni princip), Zakon o izvršnom postupku FBiH (2009) ne propisuje mjere bezbjednosti (...)).

Naime, u domaćem krivičnom procesnom zakonodavstvu, radnje dokazivanja propisane su glavom VIII ZKP FBiH (2014) i predstavljaju: pretresanje stana, prostorija i lica, privremeno oduzimanje predmeta i imovine, postupak sa sumnjivim stvarima, ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka, uviđaj i rekonstrukciju i vještačenje. Tako je odjeljkom 2. normirana oblast privremeno oduzimanje predmeta i imovine, kao jedna od vrlo značajnih radnji dokazivanja iz glave VIII ZKP FBiH. Klasifikacija istražnih mjera i radnji koje se podvode pod radnju dokazivanja privremenog oduzimanja predmeta i imovine su: Naredba za oduzimanje predmeta, Privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki, Naredba banci ili drugom pravnom licu, Naredba operateru telekomunikacije, Privremeno oduzimanje imovine radi obezbjeđenja (ZKP FBiH, 2014, čl. 79-88). Dakle, privremeno oduzimanje predmeta i imovine je radnja dokazivanja kojom se ostvaruju višestruki efekti i ne stoji u vezi sa institutom mjera obezbjeđenja kojim se obezbjeđuje zahtjev za oduzimanje imovinske koristi, kako je to propisano članom 416 ZKP FBiH (2014). Međutim, pored činjenice da su u praksi često susretani slučajevi da se privremena mjera oduzimanja imovine propisana članom 87 ZKP FBiH (2014), kao jedna od istražnih mjera i radnji u sklopu radnje dokazivanja (obezbjeđenja dokaza za krivični postupak), primjenjuje s ciljem osiguranja oduzimanja imovinske koristi. Dodatnu poteškoću u radu predstavljala je i neharmonizacija propisa, pa član 416 ZKP FBiH (2014) upućuje na izvršni postupak analognom primjenom člana 216 ZKP FBiH, iz kojeg proizlazi da će sud po službenoj dužnosti (kada dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom) odrediti privremene mjere obezbjeđenja u krivičnom postupku po odredbama Zakona o izvršnom postupku. Izmjene krivičnog procesnog zakonodavstva nisu pratile odgovarajuće izmjene izvršnog prava, tako da važeći Zakon o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (2009) (u daljem tekstu ZIP FBiH), više ne sadrži odredbe o privremenim mjerama, nego se ove odredbe sada nalaze u novom Zakonu o parničnom postupku (2006). Iz navedenoga proizlazi da uslijed neusklađenosti Zakona o krivičnom postupku i Zakona o izvršnom postupku nisu postojale formalne pretpostavke za efikasno osiguranje, pa samim time i oduzimanje imovinske koristi. Nadalje, određivanje mjera sigurnosti od strane suda po službenoj dužnosti pod uvjetima koje propisuje odredba člana 416 ZKP FBiH, budući da bi bilo neophodno pribaviti dokaze o imovini, bilo bi moguće primjenom odredbe člana 37 stav 7 ZIP FBiH, tj. utvrditi dužnikovu imovinu, odnosno uputiti zahtjev licu u odnosu na kojeg bi bila određena privremena mjera osiguranja (protivnik osiguranja) da dostavi podatke o imovini uz prijetnju izricanja novčanih kazni. Licima koja po nalogu ne postupe sud će izricati novčane kazne na način određen u članu 17 ZIP FBiH (2009). Ove kazne će se izricati i odgovornim licima u pravnom licu ili organu odnosno

---

Kantonalni sud u Sarajevu, pozivom na odredbe člana 87 i 79, stav 1 u vezi člana 216 i 416 ZKP FBiH donio rješenje kojim je odredio mjeru osiguranja – privremena obustava izvršenja finansijske transakcije (...), otvorenog na ime fizičkog lica L.A., uz navođenje naziva banke. Navedeno je da će se finansijska sredstva namijenjena za navedenu transakciju privremeno oduzeti u skladu sa članom 79, stav 1 ZKP FBiH i ista će biti pohranjena na poseban račun i čuvana do okončanja krivičnog postupka ili dok se ne steknu uvjeti za njihovo vraćanje. Mjera je donesena u fazi istrage.

organizaciji (što bi u odgovarajućoj mjeri odgovaralo zakonskoj formulaciji po odredbama zakona o izvršnom postupku). Postavlja se pitanje efikasnosti ovakvog postupka imajući u vidu činjenicu da privremena mjera sigurnosti zahtjeva hitnost u postupanju. Pored navedenog, postavlja se pitanje i odstupanja od načela akuzatornosti, budući da dokazni postupak primarno ima adversarni karakter (akuzatorski sistem), ukoliko bi sud po službenoj dužnosti utvrđivao imovinu osumnjičenog/optuženog, prikupljao dokaze, a koje načelo je inkorporirano u zakonodavnom okviru kojim je regulisana krivična oblast.

Dakle, neusaglašen zakonski okvir, kako između propisa kojima je regulisana oblast oduzimanja imovinske koristi, tako i same implementacije procesnih zakona, počev od samog sudskog postupka, odlučivanja o pravnom lijeku, pa do osiguranja zahtjeva u kojem je sadržano oduzimanje koristi, kao i neusaglašenost sa međunarodnim standardima, otklonio je posebni zakon, tj. ZONSIKD (2014).

IV.3. OSIGURANJE ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

IV.3.1. ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM FBIH

ZONSIKD FBiH (2014), regulisao je, između ostalog i „Osiguranje oduzimanja imovinske koristi", tako da je na ovakav način otklonjena prepreka za efikasno određivanje i izvršenje ovih mjera, čime je cijeli postupak oduzimanja bio doveden u pitanje, posebno u fazi izvršenja kada ono što nije bilo osigurano nije bilo moguće ni faktički oduzeti od osoba od kojih je presudom bila oduzeta imovinska korist. Bitno je za naglasiti da je navedenim Zakonom ostavljena mogućnost primjene supsidijarnih zakonskih rješenja.

Odredbe drugih zakona kojima se uređuje utvrđivanje, osiguranje oduzimanja, izvršenja odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i upravljanje oduzetom imovinom primjenjuju se samo ako ovim zakonom nije drukčije propisano (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 1, st. 3). Riječ je o *lex specialis* i *lex posteriori* karakteru Zakona, što znači da se ima primjeniti ovaj zakon kao *lex specialis*, a odredbe drugih zakona samo pod uvjetom kako je naprijed izloženo (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 1, st. 3). Zakonodavac propisuje osiguranje oduzimanja imovinske koristi na način kako bi se postigla svrha i ostvario cilj materijalnopravnog instituta oduzimanja imovine s jedne strane, a s druge strane kako bi se ispoštovala osnovna prava i slobode zagarantovane EKLJP.[77]

Vodeći računa o osnovnom načelu u postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi privremenom mjerom, jasnim determinisanjem privremenih mjera zabrane, rokovima, određivanjem jemstva na prijedlog protivnika osiguranja[78], propisivanjem dvostepenosti u odlučivanju o pravnom lijeku, pravima trećih lica, odredbama članova od 16. do 23. navedenog Zakona normirana je oblast osiguranja oduzimanja imovinske koristi uz mogućnost primjene odredbi drugih zakona kojima se uređuje osiguranje oduzimanja.

Osnovno načelo predviđa ispunjenje uslova pod kojima sud može odrediti mjeru osiguranja, a to je da postoji opasnost da bez takve mjere potraživanja Federacije Bosne i

77. Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava (Prvi protokol uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, 1952, čl.1).

78. Osoba protiv koje je mjera usmjerena (optuženi/osumnjičeni i povezana osoba).

Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena.[79]

U svakom konkretnom slučaju situacija mora biti takva da sud može izvesti zaključak da će, ukoliko se predložena privremena mjera osiguranja ne usvoji, postati bespredmetno bilo kakvo raspravljanje o zahtjevu oduzimanja imovinske koristi, koji se osigurava ovakvom privremenom mjerom. U određenim situacijama bit će dovoljno učiniti vjerovatnim da bi takve posljedice u konkretnoj životnoj situaciji zbilja mogle nastati, pa se ne mora nesumnjivo dokazivati njihov nastanak. Mora se imati osjećaj da je određivanje takve privremene mjere zbilja neophodno. Pored navedenog, neophodna je i funkcionalna veza između privremene mjere osiguranja i zahtjeva koji se s njom osigurava.

Ovdje se kao uvjet ne postavlja kumulativno i da predlagač osiguranja (nadležni tužilac) učini vjerovatnim postojanje potraživanja u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Međutim, kada imamo u vidu odredbe ovog zakona koje se odnose na postupanje suda u redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi, odnosno da prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom koji podnosi nadležni tužilac prilikom podizanja optužnice treba da sadrži: podatke o osobi od koje se oduzima imovinska korist, opis i zakonski naziv krivičnog djela, podatke ili opis imovinske koristi koju treba oduzeti, dokaze o imovini koja je predmet oduzimanja a do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage, dokaze o zakonitim prihodima te osobe i okolnostima koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda tog lica, te da prijedlog protiv povezane osobe sadrži dokaze da je naslijedila imovinu pribavljenu krivičnim djelom, a prijedlog protiv treće osobe dokaze da je imovina stečena izvršenjem krivičnog djela prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti radi onemogućavanja oduzimanja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10, st. 1-3), jasno proizilazi da prijedlog osiguranja bilo kojom privremenom mjerom kojom se najefikasnije može postići svrha osiguranja, treba da sadrži i drugi kumulativni uvjet, odnosno da predlagač osiguranja učini vjerovatnim postojanje potraživanja, odnosno imovinske koristi koja je predmet osiguranja. Nadalje, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 17, st. 3) propisuje da o prijedlogu tužioca za određivanje privremenih mjera rješenjem odlučuje sud koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist koja je predmet osiguranja. I ova zakonska formulacija jasno upućuje na činjenicu da je neophodno učiniti vjerovatnim postojanje potraživanja (imovinske koristi koja je predmet osiguranja).

Dakle, osnovno načelo za određivanje privremene mjere predviđa ispunjenje kumulativnih uslova, pod kojima sud može odrediti bilo koju privremenu mjeru. Opasnost mora biti subjektivna i poticati od protivnika osiguranja, bilo da se ona sastoji u aktivnom djelovanju ili propuštanju djelovanja koje bi dovelo do sprječavanja ili otežavanja izvršenja potraživanja koje se ogleda u oduzimanju imovinske koristi. U suštini, da bi se smanjio rizik od neosnovanog određivanja mjera osiguranja imovinske koristi, i ograničenja prava na mirno uživanje imovine potrebno je da kod mjera osiguranja postoje: (a) opasnost, i (b) vjerovatnoća. Opasnost se sastoji od mogućnosti štete koju treba odvratiti na vrijeme, nekad je ocjenjena u samom zakonu, a nekad je cijeni sud. Ocjena opasnosti, zbog

79. „U postupku osiguranja privremenom mjerom po ovom zakonu pretpostavlja se postojanje opasnosti da potraživanja Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena“ (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 16, st. 1).

toga što je podloga za hitnu mjeru, vrši se sumarno (što ne znači površno), dok dublje ispitivanje (koje i dalje nije definitvnog karaktera), dolazi nakon što je mjera osiguranja određena, nakon žalbe protivnika osiguranja, a njena konačna sudbina zavisi od daljneg toka postupka, nekad čak i od konačnog ishod stvari (do donošenja presude o oduzimanju ili pravosnažnosti takve odluke suda). Vjerovatnoća pretpostavlja da lice prema kojem se određuje mjera osiguranja posjeduje stvar. U tom smislu, mjere osiguranja se razlikuju od kazne po tome što im je isključivi cilj sprječavanje neispunjenja procesnih obaveza (Vasiljević, 1981). Privremena mjera osiguranja mora obezbjeđivati zahtjev koji je sadržan u prijedlogu za oduzimanje imovinske koristi.[80]

Prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 16, st. 1) osiguranje se može odrediti i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanom licu omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužioca za određivanje mjera osiguranja. Radi se o primjeru dobrih praksi u oblasti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, jer ovakav vid *ex parte* određivanja mjera osiguranja, gdje protivnik osiguranja ne mora biti obavješten prije nego se mjera osiguranja donese, pretpostavlja da bi imovinu mogao sakriti, otuđiti, opteretiti ili uništiti ukoliko bi se obavjestio o mogućnosti da mjera osiguranja bude određena (UNODC, 2012). Intencija zakonodavca jeste ostvarivanje cilja instituta mjere osiguranja, pa tako kada prijeti opasnost od odlaganja, odnosno da je mjera osiguranja hitna i da bi se drugačijim postupanjem izgubila svrha mjere osiguranja, Sud može, što će se cijeniti u svakom konkretnom slučaju na osnovu dokaza dostavljenih uz prijedlog za određivanje privremene mjere osiguranja, odstupiti od načela kontradiktornosti i odrediti privremenu mjeru osiguranja, kao mjeru *ex parte*.

Sa razlogom se postavlja pitanje, da li sud po službenoj dužnosti, bez prijedloga tužioca, može odrediti privremenu mjeru osiguranja, kako to propisuje odredba člana 416 ZKP FBiH, te da li bi to, ako se sagleda odredba člana 2. stav 6 ZONSIKD FBiH , bilo u skladu sa članom 1, stav 3 ZONSIKD FBiH?

O prijedlogu tužioca za određivanje privremenih mjera (ZONSIKD FBiH, čl. 17, st. 1) rješenjem odlučuje sud koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist koja je predmet osiguranja. Ovo rješenje mora sadržavati i tačno vrijeme na koje je privremena mjera određena, nakon čega sud u zavisnosti od ishoda krivičnog postupka ili posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi donosi rješenje o produženju privremene mjere ili rješenje o ukidanju privremene mjere. Rješenje kojim se određuju mjere osiguranja do podizanja optužnice donosi sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice do njenog potvrđivanja sudija za prethodno saslušanje, a nakon potvrđivanja optužnice, sudija pojedinac ili vijeće krivičnog odjeljenja suda u skladu sa ZKP FBiH, najkasnije u roku sedam radnih dana od dana podnošenja prijedloga tužioca iz stava 1 ovog člana. Ako se radi o prijedlogu za osiguranje oduzimanja imovinske koristi koji se podnosi u okviru posebnog postupka, o njemu odlučuje sud koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist. Protiv navedenog rješenja može se izjaviti žalba neposredno višem sudu u roku tri dana od dana njegovog dostavljanja. Žalba ne zadr-

80. Npr. protivniku osiguranja-osumnjičenom/optuženom se na teret stavljaju osnovi sumnje ili osnovana sumnja, u zavisnosti od toga u kojoj je fazi postupak, da je krivičnopravnim radnjama počinio krivično djelo zloupotreba položaja čime je sebi pribavio imovinsku korist u iznosu od 50.000,00 KM. Predlaže se oduzimanje te imovinske koristi. Postoji opasnost da potraživanja Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena (jasno proizilazi da je neophodno ispunjenje kumultnih uvjeta).

žava izvršenje rješenja. Izvršenje rješenja provodi sud, Agencija ili drugi organ određen Zakonom. Rješenje se dostavlja sudu, Agenciji ili drugom organu nadležnom za njegovo izvršenje odmah, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja. Postupak izvršenja rješenja smatra se hitnim (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 3-9).

Kada se govori o donošenju jedne od privremenih mjera osiguranja, kako će biti taksativno pobrojane u potonjem tekstu, trebamo znati da se na taj način ograničava ili privremeno oduzimaju prava titularu, bilo da je riječ o stvarima ili određenim pravima. Stvari koje mogu biti obuhvaćene mjerama osiguranja jesu pokretne i nepokretne, a u vezi s tim sva prava koja mogu biti zasnovana na tim stvarima, npr. stvarna prava koja u subjektivnom smislu predstavljaju skup ovlaštenja koja pripadaju određenom licu (osobi) povodom njegovog odnosa prema nekoj stvari (pravo vlasništva-nosilac prava vlasništva ima ovlaštenja da stvar koja mu pripada posjeduje, koristi i njome raspolaže, pravo stvarne služnosti-titular ovog prava je ovlašten da u određenoj mjeri koristi tj. upotrebljava tuđu stvar ili da zahtijeva od njenog svakodobnog vlasnika da je na određeni način upotrebljava, dakle sadržaj prava služnosti ograničava se samo na korištenje tuđe stvari u određenoj mjeri na određeni način i pravo zaloga na nekretninama je pravo na tuđoj pokretnoj ili nepokeretnoj stvari odnosno tuđem pravu na osnovu koga titularu tj. zalogoprimcu pripada ovlaštenje da se iz založene stvari, odnosno prava namiri ako mu njegovo dospjelo potraživanje ne bude blagovremeno izmireno). Prilikom izbora mjere osiguranja podnosilac prijedloga-ovlašteni tužilac, a kasnije i sud (zamjena drugom mjerom) trebaju voditi računa o efikasnosti i ekonomičnosti predmetne mjere, odnosno o svim aspektima, eventualnim konsekvencama, izloženosti troškovima realizacije mjere, čuvanja predmeta mjere i sl.

Lista privremenih mjera radi osiguranja potraživanja u odnosu na oduzimanje imovinske koristi je taksativno određena u ZONSIKD FBiH (2014, čl. 17, stav 2, tačke a-g). To može biti svaka mjera kojom se postiže svrha osiguranja. Razlikuju se mjere kojima se vrši fizičko oduzimanje imovine iz posjeda protivnika osiguranja i kontrola nad tom imovinom od strane državnih organa (agencija), čime vlasnik imovine gubi fizičku kontrolu ali ne i vlasništvo nad tom imovinom. U stranim govornim područjima se takva mjera najčešće naziva mjera zapljene (eng. *seizure*). S druge strane, mjere "zamrzavanja" (eng. *freezing*) su više specijalizirane. Ovim mjerama vlasnik imovine zadržava kontrolu nad imovinom koja je predmet postupka, ali uz nametanje određenih uvjeta korištenja imovine, ili određivanja zabrane prodaje, iznajmljivanja, uništenja, ili drugog otuđenja, odnosno, umanjenja vrijednosti imovine, za vrijeme trajanja ovih mjera. Nekada se takvi nalozi nazivaju i naredbe za uzdržavanje od činjenja (eng. *restraint orders*[81]), "blokada" ili "čuvanje" imovine. U većini država ovlaštenje za određivanje mjera osiguranja imaju sudovi, dok neka zakonodavstva dopuštaju da se takve mjere određuju i nalozima tužilaštva, pa čak i nalozima koje izdaju agencije za sprovođenje zakona (npr. obustava izvršenja finansijske transakcije u predmetima pranja novca) (UNODC, 2012).

Prema ZONSIKD FBiH (2014), mjerama osiguranja se može odrediti zabrana protivniku osiguranja da otuđi ili optereti pokretnine, oduzimanje tih stvari i njihovo povjeravanje na čuvanje predlagatelju osiguranja ili trećoj osobi; oduzimanje i polaganje gotovoga novca,

81. U pogledu ovih naloga Alldridge (2003), analizirajući pravni okvir i sudsku praksu u Engleskoj, nalazi da u cilju efikasnog vršenja funkcija sudske vlasti i ostvarivanja svrhe njenog postojanja, sudovi na raspolaganju moraju imati i ovu vrstu "pomoćnih" mjera, koje su sastavni (neraskidivi) dio općih ovlaštenja suda u području oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. One su, dakle, osnovna pretpostavka za efikasno provođenje postupka za oduzimanje takve imovine.

zabrana raspolaganja vrijednosnim papirima i pravima iz istih; zabrana protivniku osiguranja otuđenja ili opterećenja svoje nekretnine ili stvarnih prava koja su na nekretnini uknjižena u njegovu korist, uz zabilježbu te zabrane u zemljišnu knjigu; zabrana dužnika

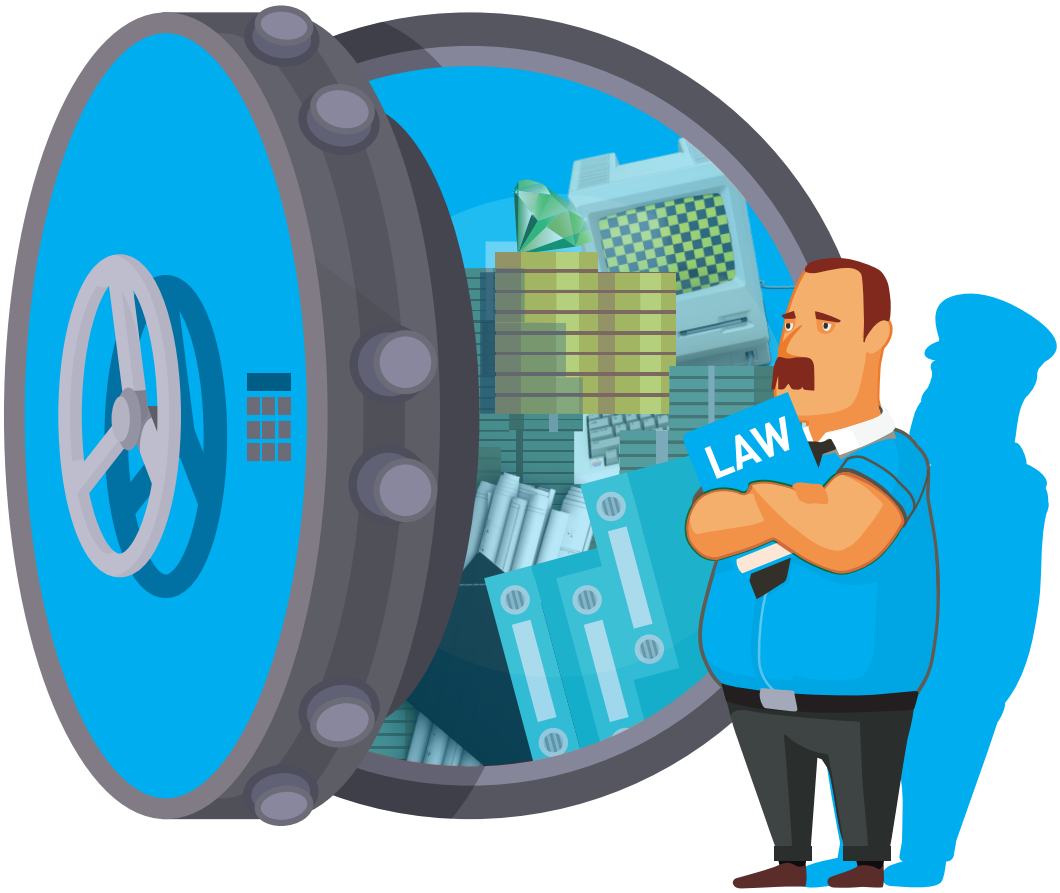

protivnika osiguranja da dobrovoljno ispuni svoju obvezu protivniku osiguranja te zabrana protivniku osiguranja da primi ispunjenje te obveze, odnosno da raspolaže svojim tražbinama; nalog pravnoj osobi koja obavlja poslove platnoga prometa da protivniku osiguranja ili trećoj osobi, na temelju naloga protivnika osiguranja, uskrati s dužnikova računa isplatu novčanog iznosa za koji je odredba privremena mjera, te zabranom otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela.

Privremenom mjerom ne stiče se založno pravo. Navedene zabrane smatraju se provedenima dostavom osobi kojoj su izrečene, odnosno zemljišnoknjižnom odjelu suda. Otuđenje i opterećenje pokretnina koje protivnik osiguranja obavi protivno zabrani bez pravnoga su učinka, osim ako ima mjesta primjeni pravila o zaštiti poštenoga sticatelja. Učinak zabilježbe zabrane u zemljišnoj knjizi je u tome što predlagač osiguranja može predložiti izvršenje radi naplate svog potraživanja kada ona postane izvršna na nekretnini uknjiženoj u zemljišnoj knjizi ili na pravu uknjiženom na nekretnini, na koje se zabrana odnosi, bez obzira na to što je poslije te zabrane treća osoba na temelju dobrovoljnog raspolaganja protivnika osiguranja, stekla i uknjižila u zemljišnu knjigu neko svoje pravo.

Učinak zabrana izrečenih trećim osobama je u tome što predlagač osiguranja može od dužnika protivnika osiguranja, odnosno pravne osobe koja obavlja poslove platnoga prometa tražiti u parnici naknadu štete koju su mu nanijeli postupivši protivno zabrani. Predlagaču osiguranja pripadaju i druga prava protiv tih osoba po općim pravilima obaveznog prava o zabranjenim, odnosno protivpravnim radnjama.

Jedna od privremenih mjera osiguranja jeste i zabrana otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela (...), a što je bilo neminovno uvrstiti kao predmet mjera osiguranja uzmu li se u obzir savremeni trendovi poslovanja, sve veći broj investicijskih fondova kojim upravljaju društva za upravljanje investicijskim fondovima i sl.

Kako jedna od od privremenih mjera osiguranja jeste zabrana otuđenja ili opterećenja udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela, za pravilnu primjenu ZONSIKD FBiH trebalo bi poznavati pojmove investicijski fond (otvoreni ili zatvoreni), cijena dionice, fondovi sa javnom ponudom i fondovi sa privatnom ponudom, udjeli u fondovima, društva za upravljanje fondovima i srodna društva i vlasnici udjela, a što je uređeno Zakonom o investicijskim fondovima (2008) i podzakonskim aktima donesenim na osnovu istog.

Kada je u pitanju spomenuta odredba ZONSIKD FBiH koja se odnosi na osiguranje tzv. "finansijske imovine" u vidu vrijednosnih papira, istom je obuhvaćeno efikasno osiguranje svih vrsta vrijednosnih papira. Ovom odredbom je najprije propisana: (a) zabrana prava raspolaganja (otuđenje i opterećenje), i (b) zabrana korištenja ili raspolaganja pravima po

osnovu dionica i vrijednosnih papira.[82] Prava iz dionica, su:

- upravljanje dioničkim društvom;
- raspodjela dobiti;
- dioba imovine preostale nakon stečaja ili likvidacije dioničkog društva (Zakon o privrednim društvima, 2015, čl. 186. stav 3.).

Pod vrijednosnim papirima se smatraju dugoročni i kratkoročni vrijednosni papiri emitirani u seriji. Kratkoročni vrijednosni papiri su vrijednosni papiri sa rokom dospijeća do godinu dana. Dugoročni vrijednosni papiri su dionice i obveznice. Kratkoročni vrijednosni papiri su varanti, blagajnički i komercijalni zapisi, trezorski zapisi i certifikati o depozitu. Vrijednosni papiri emitirani u seriji su vrijednosni papiri istog emitenta emitirani istovremeno i koji daju ista prava. Vrijednosni papiri glase na ime (Zakon o tržištu vrijednosnih papira FBiH, 2012, čl. 6).[83]

82. Za praktičnu primjenu navedene odredbe, odnosno realizaciju privremene mjere osiguranja koja se odnosi na vrijednosne papire nadležan je Registar vrijednosnih papira u FBiH, koji postupajući po mjeri osiguranja upisuje ograničenje prava raspolaganja na vrijednosnim papirima, odnosno zabranjuje se da vlasnik vrijednosnih papira otuđuje, raspolaže i na drugi način ostvaruje sva druga prava na dijelu svojih dionica, u tačno navedenoj količini i oznaci vrijednosnih papira, do okončanja sudskog postupka. Odredba iz člana 9. st. 3. Zakona o tržištu vrijednosnih papira (2012) propisuje da se prava iz vrijednosnog papira stiču, ograničavaju ili prestaju odgovarajućim upisom kod Registra, a osnov za sticanje i ograničenje prava iz vrijednosnog papira je pravni posao, odluka suda ili drugog nadležnog organa, zakon i drugi propis, odnosno opći akt emitenta kada je to predviđeno zakonom.

83. Član 7 ovog Zakona propisuje obilježja pojedinih vrijednosnih papira:
(1) Dionica je vlasnički vrijednosni papir kojeg emitira dioničko ili drugo društvo, u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje osnivanje, poslovanje, upravljanje i prestanak privrednih društava i odredbama ovog Zakona. Dionice iste klase sadrže ista prava i kada su emitirane u različitim serijama.

Zakonodavac propisuje da se osiguranje imovinske koristi može odrediti donošenjem jedne od privremenih mjera osiguranja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 2, tač. a) – g)):

- zabranom otuđenja i opterećenjem nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama, oduzimanjem nekretnine i njenim povjeravanjem na čuvanje i upravljanje Agenciji,
- zabranom osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaže pokretnom imovinom, oduzimanjem i povjeravanjem tih stvari na čuvanje Agenciji,
- oduzimanjem gotovog novca i vrijednosnih papira, te njihovom predajom Agenciji,
- zabranom dužniku osumnjičene, optužene ili povezane osobe da im dobrovoljno ispuni svoju obavezu, te zabranom osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi da primi ispunjenje te obaveze, odnosno da raspolažu svojim potraživanjima,
- nalogom banci ili drugom pravnom licu da osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi uskrati da na osnovu njihovog naloga izvrši isplatu novčanih sredstava sa njihovog računa u vrijednosti za koju je određena privremena mjera, zabranom otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela uz zabilježbu zabrane kod Registra vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine, Registru privrednih društava, zabranom korištenja ili raspolaganja pravima po osnovu takvih dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnih udjela, njihovim povjeravanjem na upravljanje Agenciji ili postavljanjem privremene uprave u društvu,
- zabranom dužniku osumnjičene, optužene ili povezane osobe da im preda stvari, prenese pravo ili obavi drugu novčanu transakciju.

Prije ovog zakonskog rješenja, a o čemu je bilo riječi u uvodu, zakonodavac niti u odredbi člana 416 ZKP FBiH, a niti u odredbi člana 87 ZKP FBiH, ne navodi koje mjere sud može donijeti radi osiguranja imovinskopravne koristi. Značaj ZONSIKD FBiH i jeste u tome da je detaljno propisao uvjete za određivanje privremene mjere osiguranja potraživanja iz zahtijeva za oduzimanje imovinske koristi, taksativno nabrojao privremene mjere osiguranja, postupak, stvarnu, mjesnu i funkcionalnu nadležnost, odlučivanje o žalbi, provođenje, rokove, čime je otklonjena svaka dilema u pogledu distinkcije ovog instituta sa privremenim oduzimanjem predmeta kao obezbjeđenja dokaza u krivičnom postupku, primjeni procesnog propisa u postupanju donošenja odluke u odnosu na istaknuti prijedlog od strane tužilaštva, odlučivanje o žalbi o kojoj odlučuje neposredno viši sud.

---

(2) Obveznica je dužnički vrijednosni papir koji imaocu daje pravo na naplatu glavnice i kamata, odnosno drugih prihoda u skladu sa zakonom odnosno odlukom o emisiji. Obveznice se mogu emitirati prema: načinu osiguranja prava iz obveznice, roku dospijeća obaveze emitenta, načinu ostvarivanja prava na kamatu, prinosu, načinu ostvarivanja prava na povrat nominalnog iznosa i prema posebnim pravima iz obveznice.

(3) Varant za kupovinu dionica ili obveznica je vrijednosni papir koji imaocu daje pravo na kupovinu dionica, odnosno obveznica budućih emisija emitenta varanta određenog dana, odnosno u određenom periodu po unaprijed određenoj ili odredivoj cijeni.

(4) Varant emitira pravno lice koje može biti emitent dionica odnosno obveznica.

(5) Blagajnički i komercijalni zapisi su dužnički vrijednosni papiri koji se emitiraju radi prikupljanja novčanih sredstava i koji zakonitom imaocu daju pravo da mu emitent isplati u roku dospijeća određeni novčani iznos sa kamatom. Blagajnički zapis mogu emitirati banke i druge finansijske organizacije, a komercijalni zapisi druga pravna lica u skladu sa zakonom.

(6) Trezorski zapis je dužnički vrijednosni papir koji može emitirati Federacija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija), kanton, grad i općina u Federaciji, kao i drugi nivo vlasti u Bosni i Hercegovini, ako je tako predviđeno njihovim propisima i koji zakonitom imaocu daje pravo da mu emitent isplati u roku dospijeća određeni novčani iznos sa kamatom.

(7) Certifikat o depozitu je dužnički vrijednosni papir kojim se emitent obavezuje da će zakonitom imaocu certifikata u određenom roku isplatiti iznos deponiranih novčanih sredstava sa pripadajućom kamatom.

U sadržaju sudske prakse vidljivo je da je povodom žalbe na odluku o privremenoj mjeri osiguranja/obezbjeđenja odlučivalo vanraspravno vijeće istog suda. Odredbama ZKP FBiH (2014, čl. 337, st. 2) (analogne odredbe postoje i u ZKP BiH, ZKP RS i ZKP BD) propisano je da o žalbi protiv rješenja sudije za prehodni postupak, odnosno sudije za predhodno saslušanje odlučuje vijeće istog suda (čl. 25, st. 6), osim ako ZKP FBiH nije drugačije propisano. Međutim, takođe je primijećeno da je i protiv rješenja donesenog od strane sudije pojedinca u fazi suđenja, odlučivalo vanraspravno vijeće, što je pogrešan primjer iz sudske prakse i u suprotnosti sa međunarodnim standardima. Odredba ZONSIKD FBiH bi morale otkloniti bilo kakvu dilemu u pravcu odlučivanja o žalbi izjavljenoj na rješenje o donošenju privremene mjere osiguranja, budući da je propisano da odlučuje neposredno viši sud (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 6). U odnosu na odredbu člana 337 ZKP FBiH, ova odredba je *lex specialis* i primjenjuje se bez obzira da li je rješenje kojim se određuje mjera osiguranja doneseno do podizanja optužnice kada odluku donosi sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice do njenog potvrđivanja kada odluku donosi sudija za prethodno saslušanje, ili nakon potvrđivanja optužnice, kada tu odluku (rješenje) donosi sudija pojedinac ili vijeće krivičnog odjeljenja suda u skladu sa ZKP FBiH (ZONSIKD FBiH, 2014, član 17. stav 4.).

Pravni lijekovi su vrsta pravnih sredstava kojima stranke i druga ovlaštena lica u krivičnom postupku pobijaju odluku suda o krivičnoj stvari koju smatraju nepravičnom ili nezakonotom tražeći od suda pravnog lijeka da je izmjeni ili ukine (Vasiljević, 1981, s. 554). Dakle, pravni lijekovi su procesne radnje subjekata u krivičnom postupku kojima se pobija sudska odluka s ciljem da se izmjeni ili ukine donošenjem nove sudske odluke. U konkretnom slučaju, zakonodavac je kao rješenje uveo devolutivne pravne lijekove, odnosno normirano je da o žalbi odlučuje neposredno viši sud, a ne remonstrativne pravne lijekove da o žalbi odlučuje vijeće istog suda. Kada imamo u vidu činjenicu da se određivanje mjere osiguranja treba posmatrati dvojako, kao sredstvo obezbjeđenja zahtjeva oduzimanja imovinske koristi i ograničavanje/oduzimanje osnovnih ljudskih prava zagarantovanih međunarodnim standardima (Evropska konvencija o ljudskim pravima - EKLJP), jasno je da je devolutivni pravni lijek efikasnije sredstvo za borbu protiv nezakonitih odluka. Budući da se pravnim lijekovima "napada" rad suda, a vodeći računa o navedenom balansu, umjesno je što ispitivanje pravilnosti tog rada i njegovih rezultata zakonodavac povjerava drugom, višem, objektivnijem, kvalificiranijem sudu. Devolutivna kvaliteta pravnih lijekova uvjetuje stepenastu instacionu organizaciju sudova. U konačnom, navedeno zakonsko rješenje je obaveza koja proizilazi iz EKLJP, u smislu osiguranja prava na djelotvoran pravni lijek. Svako čija su prava i slobode priznata ovom Konvencijom narušena ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnom vlastima, čak i onda kada su povrede ovih prava i sloboda učinila lica u vršenju svoje službene dužnosti.[84]

Radi sigurnosti pravnog prometa, te kako bi se zadovoljili međunarodni standardi, konkretno pravo na mirno uživanje imovine, pravo na privatnost (...), zakonodavac predviđa i upis u javne knjige, javne registre ili registre, u kojem slučaju odluka suda mora sadržavati i nalog za upis privremene mjere u javne knjige, javne registre ili registre, kao i nalog

84. Pravo na žalbu protiv sudskih krivičnih odluka nije samo ustavno i zakonsko pravo čovjeka i građanina već je i osnovno ljudsko pravo koje kao takvo predviđa i garantuje i član 13 EKLJP (1950), te posebno član 2 Protokola 7 uz ovu Konvenciju (1984). Pored navedenog, Ustavni sud BiH, kao i Evropski sud za ljudska prava nalaze da nije potrebno iscrpiti domaće pravne lijekove ukoliko se pokažu neefikasnim (Ustavni sud Bosne i Hercegovine, 2001)). Navedeni međunarodni standardi u uvodnom djelu Priručnika nameću obavezu državi da omogući što efikasnije pravno sredstvo. Sve prednje je pokazatelj da nacionalno zakonodavstvo, a kada je riječ o modalitetima preispitivanja odluke u krivičnim stvarima, u svoj zakonodavni okvir ugradi efikasnija rješenja, što je u konkretnom slučaju ZONSIKD FBiH i učinjeno.

za brisanje, ako je privremenu mjeru potrebno brisati iz javnih knjiga, javnih registara ili registara (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 18, stavovi 1 i 2). Pravni posao kojim protivnik osiguranja nakon upisa privremene mjere u javnu knjigu ili registar raspolaže stvarima ili pravom koje je predmet osiguranja, nema pravnog djelovanja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 19).

Dakle, takav pravni posao je ništav (relativna ili apsolutna ništavost). Inače, riječ je o institutu iz oblasti civilnog prava, a svaka zainteresirana stranka svoje pravo može ostvariti putem parničnog postupka, primjenom materijalnog prava, konkretno Zakona o obligacionim odnosima (2003).[85] Kada je privremena mjera upisana u javni registar treće osobe, cijeneći načelo povjerenja upisa u javne knjige, ne mogu biti pošteni sticatelji. Nakon zabilježbe zabrane sve dok ona traje nije moguć upis u registar bilo kakvih promjena prava koje nastanu na osnovu dobrovoljnog raspolaganja protivnika osiguranja, a što znači da svi pravni poslovi nakon izvršenog upisa bi bili bez pravnog učinka, jasno ukoliko su obje strane i protivnik osiguranja i druga strana iz pravnog posla nesavjesne. Međutim, u slučaju da je druga ugovorna strana savjesna, odnosno pošteni sticatelj, koji nije znao, niti mogao znati za zabranu, pravni posao ostaje na snazi. Protivnik osiguranja u svakom slučaju koji je povrijedio zabranu snosi odgovarajuće posljedice, odnosno odgovoran je po pravilima građanskog prava, a što je i logično, prednje se na odgovarajući način primjenjuje i u slučaju postupanja osoba (trećih lica) suprotno odluci suda u određivanju mjera osiguranja.

Pored navedenog, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 20 i 21) normira postupak ukidanja, produženja zamjene ili određivanja dodatne privremene mjere, na koji se također primjenjuju odredbe člana 17. ZONSIKD FBiH, te trajanje mjere nakon pravomoćnosti presude. Tako ZONSIKD FBiH (2014, čl. 20, st. 1) propisuje da, u slučajevima kada je podnesen prijedlog za određivanje mjere osiguranja, u okviru posebnog postupka iz člana 5 ZONSIKD (2014), kada nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka, osiguranje privremenom mjerom ukinut će se ako u roku dvije godine od dana kada je ta mjera određena ne bude određena rasprava za odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu ili podnesen zahtjev iz člana 5. stav 2. ovog Zakona. Nadalje je propisano da se privremena mjera može ukinuti ili zamijeniti drugom prije isteka vremena na koje je ona određena ili prije isteka spomenutog roka, ako sud na prijedlog protivnika osiguranja utvrdi da ona nije potrebna ili da se osiguranje može postići drugom privremenom mjerom, te ako protivnik osiguranja ili treća osoba položi jemstvo. Jemstvo se uvijek daje u gotovom novcu, a izuzetno u stvarima ili pravima koja se, po ocjeni suda, mogu unovčiti u kratkom roku. Odredbom iz člana 20 stav 3 ZONSIKD FBiH (2014) je propisano: „Ako je privremena mjera određena na vrijeme koje je kraće od roka iz stava 1 ovog člana, predlagač osiguranja može predložiti da se trajanje privremene mjere produži".

ZONSIKD FBiH (2014, čl. 21, st. 1) propisuje da osiguranje privremenom mjerom može trajati najduže 60 dana nakon što sud dostavi predlagaču osiguranja obavijest o tome da je presuda iz članova 6, 10 i 11 ovog Zakona postala pravomoćna, a ako je presuda iz članova 6, 10 i 11 ovog Zakona pobijana žalbom, rok iz stava 1 ovog člana teče od dana kad je predlagaču osiguranja dostavljena odluka drugostepenog suda kojom je ta presuda potvrđena (stav 2.).

85. Na ništavost se mogu pozvati sva zainteresovana lica, a i sud po službenoj dužnosti pazi na ništavost. Pozivanje na ništavost ne zastarijeva. Kod ništavosti se smatra da pravni posao nije ni nastao i da njegova ništavost postoji od početka. Također se može utvrditi djelimična ništavost. Kod ništavosti je dovoljno da se zainteresirano lice pozove na ništavost na način što će istaknuti prigovor ništavosti ili tražiti povrat onoga što je dao suprotnoj strani. Međutim, može biti sporno da li postoje razlozi ništavosti ili ne, u kojem slučaju će zainteresirano lice podnijeti tužbu. Odluka suda ima deklaratorni karakter.

Predlagač osiguranja shodno odredbama ZONSIKD FBiH (2014) je nadležno tužilaštvo kojem je sud obavezan dostaviti obavijest o pravomoćnosti presude. Po proteka roka od 60 dana nakon što sud dostavi tužilaštvu obavijest o pravomoćnosti presude, ukida se rješenje kojim je određena privremena mjera osiguranja, odnosno privremena mjera prestaje trajati, dakle, oduzimanje imovine koja se po odredbama materijalnog zakona ima oduzeti, neće više biti osigurano privremenom mjerom, pa proizilazi da pravna osoba ovlaštena za podnošenje prijedloga temeljem kojeg se određuje izvršenje odluke o oduzimanju imovinske koristi, a to je Federalno pravobranilaštvo Federacija BiH, treba u ovom roku podnijeti prijedlog (ukoliko u paricionom roku nije izvršena činidba).

Bitno je za naglasiti da se takav prijedlog može podnijeti i nakon roka od 60 dana, s tim što više nije na snazi privremena mjera osiguranja imovine pa lice može bez pravnih posljedica raspolagati sa istom i u konačnom osujetiti postupak prinudnog namirenja temeljem odluke o oduzimanju imovinske koristi.

Upravo ove odredbe su pokazatelj da se privremene mjere osiguranja imovine ne bi trebale primjenjivati duže nego što je potrebno za očuvanje raspoloživosti imovine s obzirom na moguće naknadno oduzimanje, a što je u skladu sa Direktivom o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Evropskoj uniji. Da je zakonodavac imao intenciju uspostavljanja balansa između prava zagarantovanih EKLJP sa jedne strane i uspješnog vođenja postupka radi konačnog oduzimanja imovinske koristi s druge strane, vidljivo je i kroz mogućnost određivanja blaže mjere u vidu jemstva, umjesto privremenih mjera osiguranja kako su taksativno pobrojane u članu 17 ZONSIKD FBiH (2014), kao i određivanje rokova za trajanje privremene mjere osiguranja, što u konačnom utiče i na dužinu trajanja postupka, te u vezi s tim ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku, takođe garantovano odredbama EKLJP (1950). Kako se privremena mjera može ukinuti ili zamijeniti drugom prije isteka vremena na koje je ona određena ili prije isteka roka iz člana 20, st. 1 ZONSIKD FBiH (2014), a sve na prijedlog protivnika osiguranja, što bi u konkretnom bio osumnjičeni odnosno optuženi, ili povezano lice, kada sud utvrdi da ona nije potrebna ili da se osiguranje može postići drugom privremenom mjerom, te ako protivnik osiguranja ili treća osoba položi jemstvo, jasno proizlazi da je ispoštovano pravo na jednakost u postupanju, bez obzira što je odredbom ZONSIKD FBiH (2014, čl. 16, st. 1) propisano da se osiguranje privremenom mjerom može odrediti i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanom licu omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužioca za određivanje mjera osiguranja. Jasno je da će sud ukoliko postoji opasnost od odlaganja, a sve kako bi se ispoštovalo načelo hitnosti i ostvarila svrha privremene mjere, što će se procijeniti u svakom konkretnom slučaju, analizom dostavljenih dokaza uz prijedlog, donijeti odluku o privremenoj mjeri kako to propisuje odredba ZONSIKD FBiH (2014, čl. 16, st. 2) , a koju je dužan dostaviti kako predlagaču osiguranja-tužiocu, tako i licu na koje je usmjerena mjera osiguranja, odnosno protivniku osiguranja, koji mogu sudu dostaviti prijedlog iz člana 20, stav 2 ovog Zakona.

Zakonodavac kao odgovornu osobu za nastalu štetu koja stoji u uzročno-poljedičnoj vezi privremene mjere radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, aktivno legitimiše Federaciju Bosne i Hercegovine, koja inače ima svojstvo pravnog lica i kao takva može biti stranka u postupku (stranačka sposobnost), koju zastupa zastupnik određen Zakonom o federalnom pravobranilaštvu (lice ovlašteno za zastupanje po zakonu). Prihodi dobijeni od prodaje privremeno ili trajno oduzete imovine pripadaju budžetu Federacije Bosne i Hercegovine, pa je i realno da Federacija Bosne i Hercegovine odgovara za eventualnu nastalu štetu u svakom konkretnom slučaju.

I u konačnom, zaštita prava trećih lica, a kako se i nameće međunarodnim standardima (Direktiva o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Evropskoj uniji, čl. 8), osigurana je odredbom ZONSIKD FBiH (2014) iz člana 23. Naime, treća osoba ima pravo podnijeti prigovor do donošenja rješenja o izvršenju i tražiti da se privremena mjera ukine. O prigovoru odlučuje sud koji je donio rješenje o osiguranju privremenom mjerom. Protiv tog rješenja dopuštena je žalba u roku tri dana od dana njegovog dostavljanja. Žalba ne odgađa izvršenje osiguranja određenog po ZONSIKD FBiH. O žalbi odlučuje neposredno viši sud. Ako treća osoba dokazuje svoje pravo javnom ispravom ili se postojanje tog prava može utvrditi na osnovu pravila o zakonskim pretpostavkama, žalba odgađa provođenje rješenja o osiguranju privremenom mjerom (ZONSIKD FBiH, čl. 23, st. 1-3). U konkretnoj pravnoj situaciji, osoba protiv koje je usmjereno izvršenje privremene mjere (treća osoba), kao predlagač mjere osiguranja, u svrhu zaštite svojih prava, eventualno bi podnijela prijedlog za određivanje mjere osiguranja shodno odredbi Zakona o izvršnom postupku (2009, čl. 53), kojim se odgađa izvršenje na stvarima ili pravu, do pravosnažnog okončanja parničnog postupka, budući da neminovno svoja prava u konkretnom jedino i može ostvariri putem praničnog postupka, dokazivanjem javnom ispravom ili na osnovu pravila o zakonskim pretpostavkama. U ovakvoj složenoj pravnoj situaciji, sudbina privremene mjere kojom se osigurava predmet oduzimanja imovinske koristi je neizvjesna, te svakako može da i dođe do zloupotrebe ovog instituta, međutim, akcenat ove odredbe je isključivo na zaštiti prava trećih osoba, koju primarno ostvaruju kroz institute prigovora, odnosno žalbe, a koja u konačnici može imati suspenzivno dejstvo, sve u cilju davanja prostora i mogućnost dokazivanja svog prava u odnosu na predmet privremene mjere osiguranja.

IV.4. UPOREDNO PRAVO

U decembru 2010. godine Hrvatski sabor donio je Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (ZOPOIK), koji je stupio na snagu 1. januara 2011. godine. ZOPOIK (2010, čl. 11-18) sadrži odredbe kojima je normirano osiguranje oduzimanja imovinske koristi. Zakonodavac nudi isto zakonsko rješenje kako je ugrađeno u entitetskom zakonu u Federaciji BiH. Predviđa mogućnost predlagatelja osiguranja da predloži primjenu privremene mjere radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom. Navedeno je sedam privremenih mjera kojim se postiže navedena svrha. Normirano je vrijeme na koje je određena privremena mjera, osnovno načelo, upis u javne knjige, zaštita prava trećih lica i sl.

Osiguranje oduzimanja pribavljene imovinske vrijednosti moguće je već tokom prethodnog postupka da bi se počinilac, odnosno sudionik, spriječio da poduzme određena raspolaganja. Mjera osiguranja izvršava se prema odredbama o zapljeni, ili primjenom odredbi o tzv. „pritvoru stvari". Mjera zapljene, prema odgovarajućim odredbama zakona, predstavlja prethodni izvršni naslov koji dopušta zahvat na inkriminiranoj imovini već u prethodnom postupku. Mjeru određuje, u pravilu, samo sudac, te tužilac u slučajevima opasnosti od odgode, a u odnosu na pokretne stvari može je odrediti i istražitelj državnog tužilaštva. Posljedica izvršne mjere zaplijene je relativna zabrana prodaje zaplijenjenoga na dražbi, koja se odnosi i na druge oblike raspolaganja zaplijenjenim. Bilo kakvo raspolaganje poduzeto protivno navedenoj odredbi neće proizvoditi pravne učinke. „Pritvor stvari" drugi je mogući oblik osiguranja imovinske koristi tokom prethodnog postupka. Mjera se primjenjuje ako su ispunjene pretpostavke za oduzimanje imovinske koristi, ali se ne može doći do predmeta koji treba biti oduzet i zaplijeniti ga pa bi došlo u obzir jedino oduzimanje protuvrijednosti. Predmet ove mjere su pravna dobra počinioca pokretnine i nekretnine. Mjera predstavlja privremeni ovršni naslov, izriče je u pravilu sud, a uslučaju opasnosti od odgode i državno tužilaštvo. Ako sud, na temelju rezultata dokaznog postupka zaključi da nema mjesta izricanju oduzimanja imovinske koristi

mora u presudi odrediti povlačenje mjere. Važno je da u presudi bude označeno tačno šta predstavlja imovinsku korist koju će obuhvatiiti mjera oduzimanja i da se ona osigura za kasniju zapljenu (Ivičević Karas, 2011).

U engleskom pravu, velika promjena engleskog zakonodavstva u materiji konfiskacije dogodila se u lipnju 2002. godine, kada je stupio na snagu novi *Proceeds of Crime Act* (POCA). POCA predviđa primjenu zabrane raspolaganja kao preventivnu mjeru, čija je svrha očuvanje imovine koja bi mogla biti obuhvaćena konfiskacijom. Zabranu rspolaganja nalaže Krunski sud u bilo kojem trenutku nakon što je započeta kriminalna istraga, dakle i prije podizanja optuženog akta, ako postoji razborit razlog za sumnju da je okrivljenik pribavio imovinsku korist svojim kriminalnim ponašanjem. Zabrana raspolaganja djeluje *in personam*, prema okrivljeniku, ali i trećim osobama, a odnosi se na unovčivu imovinu tj. iznos koji okrivljenik treba platiti kako bi ispunio nalog za konfiskaciju bez obzira na to predstavlja li ta konkretna imovina dobit od kaznenog djela (iako zabrana raspolaganja ponajprije djeluje prema okrivljeniku ta zabrana zapravo djeluje prema svima u smislu zabrane da bilo ko raspolaže tom imovinom, tako primjerice sud može izdati zabranu raspolaganja kako bi spriječio bračnog druga da raspolaže zajedničkom bračnom stečevinom) (Ivičević Karas, 2011).
U Republici Italiji, oblast privremenih mjera, kao i općenito postupka za oduzimanje imovinske koristi kod krivičnih djela iz oblasti organiziranog kriminala je uređena Zakonom o borbi protiv mafije iz 2011. godine (ita. *Codice Antimafia*). Ovaj Zakon u svojim odredbama sadrži i tzv. "hitne mjere" koje su usmjerene blagovremenom i efikasnom osiguranju imovine za koju se sumnja da je stečena ovim krivičnim djelima. Tako je odredbom Zakona o borbi protiv mafije (2010, čl. 22) propisano da kada postoji konkretan rizik da imovina, za koju se pretpostavlja da će biti izdat nalog za oduzimanje, bude izgubljena, pronevjerena ili otuđena, ovlašteni subjekti (tužilaštvo, direktor policije, direktor Istražne direkcije za borbu protiv mafije-DIA i dr.), mogu, zajedno sa prijedlogom za oduzimanje, zatražiti od predsjednika suda nadležnog za primjenu mjera prevencije da unaprijed izda nalog za privremeno oduzimanje imovine prije zakazivanja ročišta. Predsjednik suda je dužan na osnovu ovog prijedloga donijeti dekret sa obrazloženjem u roku od trideset dana podnošenja prijedloga. Nadalje, u toku postupka, na zahtjev spomenutih subjekata ili organa zaduženih da sprovode daljnje izvide u skladu sa članom 19, stav 5 spomenutog Zakona, u slučajevima naročite hitnosti nalog za privremeno oduzimanje izdaje predsjednik suda dekretom sa obrazloženjem, a prestaje da važi ukoliko ga sud ne potvrdi u narednih deset dana. Analogno se postupa, ukoliko se u toku postupka ispostavi, što se može uraditi i na osnovu informacije sudskog upravitelja, da postoji i neka druga imovina koja bi mogla biti predmetom oduzimanja.[86] Dakle, ovim Zakonom se mjere osiguranja vezuju za primjenu tzv. "preventivnih imovinskih mjera" o kojima se govorilo na početku ovog Priručnika i evidentno je kako su uvjeti za primjenu (zakonska) pretpostavka da će se imovina koja je predmet postupka izbubti, pronevjeriti ili otuđiti, da je ovlaštenje za podnošenje prijedloga zakonom dodjeljeno ne samo tužilaštvu nego i policijskim organima, te da odluku o ovim mjerama donosi predsjednik suda, koja se naknadno treba konvalidirati u roku od deset dana. Time su stvorene pretpostavke za brzo, efikasno i provodivo određivanje ovim mjera koje se i po nazivu tretiraju kao hitne mjere jer načelo hitnosti u njihovoj primjeni očigledno ima prednost nad svim drugim načelima ovog postupka.

86. Naime, odredbom Zakona o borbi protiv mafije (2010, čl. 16, st. 5) je propisano da u toku postupka za primjenu neke od preventivnih mjera započetog na teret osoba navedenih u članu 16, sud, kada je to potrebno, može vršiti dodatne istražne radnje osim onih koje su već izvršene u skladu sa prethodnim tačkama.

IV.5. PRIMJERI IZ PRAKSE

1.Općinski sud u Sarajevu je u predmetu iz 2012. godine, donio rješenje kojim je odredio privremenu mjeru osiguranja čuvanja privremeno oduzetih predmeta konstatiranih na Potvrdama o privremenom oduzimanju predmeta, pozivajući se na odredbu člana 269. i 272. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. Povodom žalbe odlučivalo je vanraspravno vijeće iz člana 25. stav 6. ZKP FBiH koje je dobilo žalbu kao neosnovanu i potvrdilo odluku sudije pojedinca.[87]

2. Kantonalni sud u Sarajevu je pozivom na odredbe člana 87. i 79. stav 1. u vezi člana 216. i 416. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine donio rješenje kojim je odredio mjeru osiguranja – privremena obustava izvršenja finansijske transakcije (...), otvorenog na ime fizičkog lica L.A., uz navođenje naziva banke. Finansijska sredstva namijenjena za navedenu transakciju privremeno će se oduzeti u skladu sa članom 79. stav 1. ZKP FBiH i ista će biti pohranjena na poseban račun i čuvana do okončanja krivičnog postupka ili dok se ne steknu uvjeti za njihovo vraćanje. Ovo rješenje izvršiće UNI Credit banka d.d. Mostar, nalaže se odgovornim licima banke da obavjesti ovaj sud o preduzetom. Mjera je donesena u fazi istrage.

3. Općinski sud u Sarajevu je temeljem odredbe člana 216 i 87. ZKP FBiH odredio privremenu mjeru zabrane otuđenja imovine, prema osumnjičenom i članovima njegove porodice koji su upisani kao suvlasnici na naekretninama koje se stavljaju pod zabranu, i to zabrana otuđenja i raspolaganja sa pet nekretnina (u rješenju opisano stanje u zemljišnoknjižnom izvadku-broj katastaske čestice, broj zemljišno knjižnog uloška, te naziv katastaske općine), navedena klauzua intabulandi-nalog za provođnje rješenja dat zemljišnoknjižnom uredu i period trajanja mjere, odnosno do okončanja krivičnog postupka ili do druge odluke suda. Pouka o pravnom lijeku sadrži uputu podnošenja žalbe u roku od tri dana, Vanraspravnom vijeću istog suda.

4. Kantonalni sud u Sarajevu, na osnovu člana 87., u vezi sa članom 416 ZKP FBiH, a u vezi sa članom 114. i članom 115. KZ FBiH, dana 10.7.2013. godine, donio je rješenje kojim je odredio privremenu mjeru osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i to zabrana otuđenja i opterećenja nekretnine, uz navođenje podataka iz zemljišnih knjiga, dao nalog zemljišnom uredu za provođenje, odredio rok u kojem će donesena mjera ostati na snazi, do naredne odluke suda. Pouka o pravnom lijeku sadrži upustvo izjavljivanja žalbe Vanraspravnom vijeću, istog suda.

5. Na osnovu rješenja Osnovnog suda u Trebinju određena je privremena mjera zabrane otuđenja i oduzimanja imovine od lica čiji su inicijali X.Y. koja je prenesena na povezana lica i treća lica ukupne vrijednosti 1.717.482 KM.Privremena mjera zabrane otuđenja i oduzimanja imovine od X.Y. koja je prenesena na povezana lica i treća lica odnosi se na: imovinu lica čiji su inicijali Y.Y. - dvije nekretnine na Jahorini ukupne vrijednosti 86.600,00 KM, pravnom licu XX d.o.o. Banjaluka kao povezanom licu privremeno je oduzeto 12 kamiona, dva bagera, buldožer i cisterna ukupne vrijednosti 1.590.882 KM i preduzeću YY d.o.o. Istočno Sarajevo privremeno je oduzeta radna mašina - grejder čija je vrijednost 40.000 KM.
Na osnovu Rješenja Osnovnog suda u Trebinju kamioni i radne mašine koji su privremeno oduzeti predati su na upravljanje Agenciji za upravljanje oduzetom imovinom.

87. U obrazloženju rješenja je navedeno da je krivični postupak obustavljen zbog nastupanja apsolutne zastarijelosti krivičnog gonjenja, dok su oštećeni upućeni na parnični postupak radi ostvarivanja imovinsko-pravnog zahtjeva.

IV.6. PITANJA ZA PONAVLJANJE

1. Kada se (u kojoj fazi postupka obzirom na rokove u kojima sud donosi mjeru) i kojim aktom zahtijeva primjena navedenih mjera osiguranja imovinske koristi?
2. Da li sud po službenoj dužnosti treba da donese privremenu mjeru osiguranja?
3. Koje od navedenih mjera su primjenjive kao osiguranje oduzimanje konkretne imovine?
4. Kada Sud treba donijeti odluku i kojim aktom?
5. Koji uslovi moraju biti ispunjeni za donošenje odluke o privremenoj mjeri?
6. U kojim situacijama će sud donijeti odluku o jemstvu?
7. Ko odlučuje o pravnom lijeku i da li je faza postupka u kojoj je mjera donesena od utjecaja za funkcionalnu nadležnost?
8. Kako se izvršava odluka suda o donesenim mjerama i ko izvršava odluku?
9. U kojem postupku se odlučuje o pravu treće osobe koja dokazuje svoje pravo javnom ispravom ili se postojanje tog prava može utvrditi na osnovu pravila o zakonskim pretpostavkama, u kojem slučaju žalba odgađa izvršenje rješenja?
10. Da li u navedenoj pravnoj situaciji pod tačkom 9., treba obustaviti postupak izvršenja privremenemjere osiguranja do okončanja postupka dokazivanja?

Sanela Rondić

V. POSTUPANJE SUDA U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Krivični postupak u Federaciji BiH je uređen Zakonom o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKP FBiH). ZKP FBiH uređuje odnose među subjektima i učesnicima krivičnog postupka. Ako je krivičnim djelom ostvarena imovinska korist ne bi smjelo biti (ni krivične) odluke koja o tome ne vodi računa. Dakle, svaka krivična odluka morala bi imati, a sada još uvijek nema (iako bi to trebala biti bitna povreda odredba krivičnog postupka)[88] odluku o imovinskoj koristi ostvarenoj krivičnim djelom. Odluka o oduzimanju imovinske koristi je supsidijarna imovinskopravnom zahtjevu (ZKP FBiH, 2014, čl. 2, st. 4). Isto vrijedi za mjere iz odredbe člana 216 ZKP FBiH koje uređuju mjere osiguranja imovinsko-pravnog zahtjeva. Odredba člana 218 ZKP FBiH se odnosi na oduzimanje imovinske koristi (mjere osiguranja prema trećim licima).

V.1. ODNOS ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM FBIH SA ODREDBAMA O ODUZIMANJU IMOVINSKE KORISTI IZ ZAKONA O KRIVIČNOM POSTUPKU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

ZKP FBiH (2014, čl. 413-420) uređuje postupanje pri oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Postavlja se pitanje odnosa tih odredbi prema odredbama ZONSIKD FBiH. Nema nikakve sumnje da i ovdje vrijedi *maxima lex posterior derogat legi priori*. ZONSIKD FBiH je u odnosu na ZKP FBiH *lex posterior*. Osim toga je *lex specialis.* U tom slučaju vrijedi *maxima lex specialis derogat legi generali.* U istom smislu govori odredba člana 1, stava 3 ZONSIKD FBiH.

Jedno od ključnih pitanja nastalih početkom primjene ZONSIKD FBiH jeste: Da li se rješenja u ZONSIKD FBiH razlikuju od onih u ZKP FBiH? Praktično ne. Naime, nema razlike u praksi između odredaba člana 413, stava 1 i 2 ZKP FBiH i odgovarajućih odredaba ZONSIKD FBiH. Član 413, stav 3 ZKP FBH je potpuno određen, ali to uređuje član 1 stav 3 ZONSIKD FBiH. Ovdje treba imati u vidu obim primjene novog zakona, jer se prema odredbi člana 3. odredbe ovog zakona primjenjuju u postupcima za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima propisanim KZ FBiH za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, tako da bi za sva ostala krivična djela izvan ovog kataloga trebalo primjenjivati odredbe ZKP FBIH.

Glede člana 414, stava 1 ZKP FBH valja podsjetiti da je tužilac prema članu 5, stavu 2 ZONSIKD FBiH (2014) obvezan podnijeti zahtjev kad postoji osnovana sumnja da je učinjenjem krivičnog djela pribavljena imovinska korist. Krivično djelo može biti izvršeno od fizičke i pravne osobe. Pravna osoba je pojmovno određena u KZ FBiH (2014, čl. 2, st. 11). Primjena krivičnog zakonodavstva (i) na pravne osobe je predviđena u članu 11 KZ FBiH (2014), a odgovornost pravnih osoba uređuju članovi 126 – 148 KZ FBiH (2014).

88. U suštini radi se o bitnoj povredi postupka i u slučaju ulaganja žalbe od strane tužilaštva ili oštećene osobe, a presuda se u tom dijelu u pravilu ukida.

Odredba člana 414 ZKP FBiH je jedna od rijetkih koja se ima i dalje primjenjivati. Tu najprije valja imati na umu odredbe koje se odnose na pojam „osoba na koje je prenesena imovinska korist"[89] u odnosu na pojam „povezane osobe" iz ZONSIKD FBiH. ZKP FBiH (2014, čl. 414) jasno daje uputu da se u slučajevima kada su ispunjeni uslovi za oduzimanje imovinske koristi, osoba na koju je prenesena imovinska korist mora pozvati u tom svojstvu na glavni pretres sa ciljem njenog saslušanja. Dakle, **ona je na taj način posebna kategorija stranke**, jer postoji potreba da se izjasni na okolnosti pribavljanja imovinske koristi koja je predmetom postupka. Takva kategorija osoba nije optužena, jer ZKP FBiH predviđa mogućnost provođenja postupka za oduzimanje u slučaju da se pozvane osobe na koje je prenesena imoviska korist ne pojave na glavnom pretresu. U slučaju da se postupak vodi protiv pravne osobe ista pravila vrijede i za pozivanje i saslušavanje predstavnika pravne osobe na glavnom pretresu.

Što se tiče odredbe ZKP FBH (2014, čl. 414, st. 2), ona propisuje redoslijed saslušanja osobe na koju je prenesena imovinska korist i predstavnika pravne osobe. Oni se u pravilu saslušavaju nakon optuženog, izuzev situacija kada je osoba na koju je prenesena imovinska korist ujedno pozvana kao svjedok. U tim situacijama se može zaključiti da se osoba na koju je prenesena imovinska korist, a koja je i svjedok u krivičnom postupku u okviru izvođenja dokaza saslušanjem svjedoka može istovremeno saslušati na okolnosti iz člana 95, stav 1 ZKP FBiH (2014), kao i na okolnosti načina pribavljanja imovinske koristi koja je predmetom postupka za oduzimanje.

U pogledu odredbe ZKP FBiH (2014, čl. 414, st. 3) treba istaći da osoba na koju je prenesena imovinska korist koja se odazvala pozivu na glavni pretres, kao i predstavnik pravne osobe, imaju pravo da predlažu dokaze, te da po ovlaštenju sudije ili predsjednika vijeća postavljaju pitanja optuženom, svjedocima i vještacima. Time ova kategorija stranaka dobija aktivnu ulogu u postupku, u dijelu postupanja Suda u cilju utvrđivanja i oduzimanja imovinske koristi, jer je ključni cilj utvrđenja u odnosu na te osobe okolnost načina sticanja tj. je li ono bilo *bona fide* ili sa ciljem prikrivanja i/ili onemogućavanja oduzimanja imovinske koristi.U pogledu javnosti postupka odredba ZKP FBiH (2014, čl. 414, st. 4) izričito zabranjuje isključenje javnosti na glavnom pretresu u odnosu na osobe na koje je prenesena imovinska korist ili predstavnika pravne osobe.

Na kraju, odredba ZKP FBiH (2014, čl. 414, st. 5) nalaže sudu da u svim onim slučajevima kada utvrdi da dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi ima **obavezu da prekine glavni pretres,** te pozove osobu na koju je imovinska korist prenesena, kao i predstavnika privrednog društva i predstavnika druge pravne osobe radi njihovog saslušanja u skladu sa odredbom iz člana 414, stav 1 ZKP FBiH (2014).

Treba jasno naglasiti kako se ove procesne odredbe isključivo vežu za one situacije u kojima je došlo do **prenošenja imovinske koristi** pribavljene krivičnim djelom na fizičku ili pravnu osobu, a cilj tih odredbi je da se omogući oduzimanje imovinske koristi i od takvih osoba u skladu sa maksimom da „niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenju krivičnim djelom". ZONSIKD FBiH (2014, čl. 4, st. 1., tač. d i e) pravi razliku između pove-

89. Povezana osoba je određena kao "*podstrekač ili pomagač u krivičnom djelu; pravni sljedbenik počinioca i saučesnika u krivičnom djelu ili druge fizičke ili pravne osobe za koje Sud utvrdi da su na njih prenesene stvari ili prava koje predstavljaju imovinsku korist pribavljenju krivičnim djelom, a da to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri*" (ZONSIKD FBiH, čl. 4, st. 1, tač. d). Materijalno-pravni osnov za oduzimanje od ovih osoba se nalazi u odredbi KZ FBiH (2014, čl. 115, st. 1) koja propisuje da se imovinska korist može oduzeti i od onih osoba na koje je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja na odgovara stvarnoj vrijednosti, ako je ona znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

zane osobe i trećih osoba, te nudi rješenje za ovu uočenu nedosljednost iz prakse sudova u BiH na način da štiti prava trećih osoba (2014, čl. 23) koje mogu, sve do donošenja rješenja o izvršenju, podnijeti prigovor, čime se ostvaruje njihova puna procesna zaštita. Nadalje, ZONSIKD FBiH povezane osobe štiti na drugi način, jer su to osobe na koje po samoj zakonskoj definiciji imovinska korist nije prenesena u dobroj vjeri, ali im ipak pruža mogućnost da budu protivnici osiguranja, koji kao takvi mogu pokrenuti parnični postupak za naknadu štete pred parničnim sudom (ZONSIKD FBiH 2014, čl. 22, st. 2), ponuditi jemstvo ili predložiti drugu mjeru osigurnja (ZONSIKD FBiH 2014, čl. 20, st. 2), čime su i ova lica ostvarila pravo na pristup sudu.

U Bosni i Hercegovini postoji donekle razvijena sudska praksa po pitanju oduzimanja imovinske koristi od osoba na koje je ona prenesena, i moguće je reći kako u tom pogledu postoje različita postupanja i tumačenja sudova koji su donijeli odluke o oduzimanju imovinske koristi u ovim procesnim situacijama:

Tako je npr. Sud BiH u jednoj od svojih novijih odluka (Sud Bosne i Hercegovine, 2013 i 2015), na osnovu člana 110 KZ FBiH (2014), oduzeo od optuženog imovinsku korist stečenu krivičnim djelom,[90] među kojom i novčani iznos od 47.766,56 KM, koji je bio položen na transakcijski račun otvoren kod banke na ime Š.J. (supruga osuđenog).

U obrazloženju presude se navodi kako je zakonom normirano da se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može oduzeti od osobe na koju je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, ako je ona znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom. Sud zaključuje da je jasno da je KZ BiH omogućio oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i od treće osobe, ako su ispunjeni navedeni uslovi, kao što je to u konkretnom predmetu utvrđeno u odnosu na sredstva položena na transakcijski račun, otvoren kod banke na ime Š.J. Sud je zaključio da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi za oduzimanje imovinske koristi jer je, na osnovu svih provedenih dokaza, posmatranih pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, utvrđeno izvršenje krivičnih djela Neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195 KZ BiH. Sud je pri tome pošao od činjenice da je utvrđeno da se optuženi bavio neovlaštenim prometom opojnih droga, za što je i oglašen krivim. Također su cijenjeni iskazi svjedoka i to da je svjedok K. naveo da je od prodaje droge optuženi Z.T. kupovao nekretnine, dok je svjedok Z. naveo da mu je K. pričao kako je sa optuženim Z.T. kupio restoran i druge nekretnine koje su pripadale bivšem suprugu od sestre optuženog Z.T. Osim toga, Sud je utvrdio da je navedena imovina stečena upravo u periodu od 2005. godine do 2010. godine (period za koji je Sud utvrdio da se optuženi bavio neovlaštenim prometom opojnih droga). Sud je imao u vidu i da je predmetne nekretnine, optuženi platio znatnijim novčanim sredstvima (apartman na Vlašiću – 70.000,00 KM dijelom novcem dijelom kompenzacijom; firma "B.A" – 35.000 Eura, Kuća – 30.000,00 KM).

Sud nije prihvatio navode odbrane optuženog Z.T., kako je njegova supruga ostvarivala velike prihode u inkriminisanom periodu, jer dokazi koje je odbrana dostavila po ovom

90. *„... iznos od 277.000,00 KM stečen prenosom-ustupanjem udjela u privrednom društvu za proizvodnju, trgovinu, export-import, promet, konsignaciju i usluge "B.A.C" d.o.o. Sarajevo, na način da se optuženi obavezuje da navedeni novčani iznos uplati na račun budžeta Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dana pravosnažnosti ove presude, Apartman broj 11, površine 71,88 m², označenim u ZK. ulošku .., upisan u zemljišne knjige ZK Ureda Općinskog suda u Travniku kao vlasništvo Z.T. sa dijelom 1/1, Iznos od 30.000,00 KM koji potiče od izvršenja krivičnog djela iz tačke 1 izreke presude, a kojim iznosom je optuženi kupio ½ vlasništva na nekretnini-porodičnoj kući upisanoj u ZK ulošku broj .. u Sarajevu, na način da se optuženi obavezuje da navedeni novčani iznos uplati na račun budžeta Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dana pravosnažnosti ove presude".*

osnovu, ukazuju da je supruga optuženog ostvarivala prosječna primanja na mjesečnoj osnovi, koja kao takva, zasigurno nisu mogla pokriti, osim osnovnih životnih potreba, neke posebne investicije i kupovine nekretnina. Sud je imao u vidu da iz nalaza vještaka ekonomske struke proizilazi da u odnosu na vlasništvo nad firmom "B.I.", nije utvrđeno da je optuženi Z.T. ostvarivao prihode po tom osnovu, niti je za to odbrana dostavila dokaze niti su prihvaćeni navodi optuženog koji se tiču imovine koja je stečena nasljedstvom. Kad se sve ove okolnosti dovedu u vezu, iste čine čvrst zatvoreni krug koji dozvoljava samo jedan opravdan zaključak u odnosu na relevantnu činjenicu, te objektivno isključuju mogućnost bilo kakvog drugog, osim onog da je optuženi poduzimao radnje izvšenja krivičnog djela s ciljem ostvarivanja protupravne imovinske koristi, te da je takvu korist i ostvario.

U odnosu na sredstva u iznosu od 47.766,56 KM koja su pohranjena na bankovnom računu Š.J., a koja sredstva su rješenjem suda obuhvaćena privremenom obustavom izvršenja finansijske transakcije, a čije oduzimanje je Tužilaštvo predložilo, Sud je ista također oduzeo jer je nespornim utvrdio da je optuženi Z.T., novcem pribavljenim izvršenjem krivičnog djela kupio vlasništvo nad firmom "B.A.", koju je kasnije prodao C. Svjedok C., svjedočeći na glavnom pretresu, naveo je da je novac optuženom Z.T. davao u ratama, a da je posljednju ratu – 74.000,00 KM, dao supruzi optuženog – Š.J., nakon što je podigao kredit, i nakon što je optuženi Z.T. lišen slobode u ovom krivičnom predmetu. S obzirom dakle, na navedeni iskaz svjedoka o izvršenoj uplati, Sud je našao da iznos koji se nalazi na računu Š.J. – potiče od izvršenog krivičnog djela – Pranja novca od strane optuženog Z.T., a da ista kao ni njen suprug – optuženi Z.T, nisu Sudu dostavili dokaze da se radi o legalno stečenom novcu, zbog čega je novac sud oduzeo.

Iz obrazloženja ove pravomoćne presude proizlazi da je sud prilikom donošenja odluke o oduzimanje imovinske koristi pošao od slijedećih utvrđenja: da je krivično djelo vezano za neovlašten promet drogom dokazano; da je krivično djelo donosilo optuženom protivpravnu imovinsku korist; da postoji kauzalna veza između stečene imovine i učinjenja upravo tog krivičnog djela; da za imovinsku korist nije bitno da li je njeno postizanje bilo i cilj poduzimanja inkriminiranog djela, nego je dovoljno da se ona pojavila kao rezultat krivičnog djela, odnosno da je nastala učinjenjem djela; da postoji vremenska povezanost između vremena počinjenja krivičnog djela i pribavljanja imovinske koristi (povećanje imovine); da je pribavljena imovinska korist u znatnijem novčanom iznosu; da nisu postojali dokazi o zakonitim prihodima optuženog jer nisu prihvaćeni dokazi o stečenom nasljedstvu i velikim prihodima supruge, dok je vještak finansijske struke utvrdio da optuženi nije ostvarivao dobit od restorana; da su svjedoci potvrdili da je optuženi kupovao nekretnine dok se bavio prodajom droge itd. Vidljivo je iz presude da je supruga optuženog Š.J. saslušana na prijedlog odbrane kao svjedok odbrane optuženog Z.T., a ne kao svjedok tužilaštva ili treća osoba pozvana od suda.[91]

S druge strane, *Vrhovni sud Federacije BiH (2013) u svojoj odluci zauzima stav prema kojem d*a bi se od osoba na koje je optuženi prenio imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom ona oduzela potrebno je da te osobe budu pozvane i saslušane na glavnom pretresu i poučene da su ovlaštene da u vezi sa utvrđivanjem imovinske koristi predlažu dokaze i postavljaju pitanja optuženom, svjedocima i vještacima.

Ustavni sud BiH utvrdio je povredu prava na pravičan postupak, jer osobama od kojih je

91. Vidi stranu 281. i 289. prvostepene presude te rješenje suda da će se kao svjedok odbrane saslušati Š.J. te paragraf 447. prvostepene presude: *„Svjedok odbrane otpuženog Z.T. - T.Š., navela je da je njen suprug – optuženi Z.T. od oca naslijedio oko 900.000,00 KM, da je ona imala veliku platu i da su jako dobro živjeli."* V. stranu 192. Drugostepene presude.

imovina oduzeta (a koje su de facto imale i status povezanih osoba) nije data mogućnost da na suđenju daju izjašnjenje povodom prijedloga tužioca za oduzimanje imovine (Ustavni sud BiH, 2014). Naime, Ustavni sud BiH, postupajući po apelacijama aplikanata u vezi sa oduzimanjem imovinske koristi u krivičnom postupku, ispitivao je da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Odlukom Ustavnog suda BiH se navodi da je osporenom presudom Vrhovnog suda FBiH u dijelu odlučivanja o oduzimanju imovinske koristi od apelanata prekršeno pravo na pristup sudu kao segment prava na pravično suđenje iz člana II/3 e) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6 st. 1. Evropske konvencije u situaciji kada apelantima kao osobama od kojih je imovinska korist oduzeta pred prvostepenim sudom nije pružena puna procesna zaštita, u smislu odredbe čl. 414 ZKP FBiH, što je Vrhovni sud propustio da uoči i blagovremeno korigira.

ZKP FBH (2014, čl. 415) uređuje utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Ako bi njeno utvrđivanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka sud će visinu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom utvrditi **po slobodnoj ocjeni.** Mora se raditi o nesrazmjernim teškoćama ili o znatnom (a ne o manjem) odugovlačenju. Time zakonodavac nastoji isključiti uobičajene teškoće i uobičajeno odugovlačenje. Ova odredba se odnosi samo na redovni kazneni postupak koji se vodi po ZKP FBiH. Za postupak koji se vodi prema odredbama ZONSIKD FBiH ne vrijedi. Naime, derogirana je u slučajevima primjene ZONSIKD FBiH, i to odredbama članova 10, 11 i 15 ovog Zakona.

U tom smislu, značajna je odredba iz ZONSIKD FBiH (2014, čl. 15) koja predviđa da prilikom donošenja presude o oduzimanju imovinske koristi, sud neće priznati kao troškove sredstva uložena u pripremanje, počinjenje, saučesništvo ili prikrivanje krivičnog djela. Iz ovog se može zaključiti da se prema odredbama ZONSIKD FBiH primjenjuje **bruto načelo** u smislu utvrđivanja iznosa imovinske koristi. Na ovaj način se znatno pojednostavljuje utvrđivanje imovinske koristi i olakšava zadaća sudovima. Osim tog argumenta pragmatične naravi, važniji su pravni argumenti u prilog bruto načelu. Sredstva uložena u nezakonitu kriminalnu djelatnost za počiniocu se mogu smatrati nepovratno izgubljenim. U krajnjoj liniji teško je pronaći i moralno opravdanje za priznavanje troškova uloženih u počinjenje krivičnog djela i njihovo „vraćanje" počiniocu. Međutim, uprkos navedenim opravdanim argumentima primjenom bruto načela ne ostvaruje se „samo" imovinsko – pravno poravnanje, već se sankcionira počinioc koji gubi više nego je stekao počinjenjem krivičnog djela (Ivičević Karas, 2011, str. 76-82).[92]

92. U njemačkom pravu se do izmjene krivičnog zakonika iz 1992. godine pri utvrđivanju imovinske koristi primjenjivalo neto načelo, što znači da se kao imovinska korist oduzimala samo čista dobit od krivičnog djela, tako su se od ukupnog prihoda ostvarenog krivičnim djelom odbijali naprimjer troškovi nabave opojne droge, prijevoza – cijena željezničke karte do mjesta počinjenja, transporta, prenoćišta i slično. Oduzimanje imovinske koristi je predstavljalo mjeru *sui generis*, a ne sporednu kaznu. Međutim, njemački teoretičari krivičnog prava uglavnom se slažu u tome da od prelaska na primjenu bruto načela, kojim se od počinitelja oduzima više nego što je zaradio počinjenjem krivičnog djela, oduzimanje imovinske koristi ima karakter kazne i u biti predstavlja prenos određene imovinske vrijednosti s osobe pogođene mjerom oduzimanja na državu. S druge strane, njemačka sudska praksa nije prihvatila takvo stajalište. Prema Saveznom Vrhovnom sudu oduzimanje imovinske koristi iz člana 73 nema karakter kazne i ne može se smatrati dijelom izrečene kazneno pravne sankcije, štaviše i njemački Savezni ustavni sud potvrdio je da usljed primjene bruto načela oduzimanje imovinske koristi ne poprima karakter kazne, odnosno ne postaje mjera slična kazni te stoga ne vrijedi načelo krivnje. Ipak u teoriji ostaju dileme glede primjene bruto načela u slučaju kada je isključena krivnja ili kada postoje mogućnosti ublažavanja kazne.

Odredba ZKP FBiH (2014, čl. 416) odnosi se na materiju mjera osiguranja, koju detaljnije uređuju članovi 16 – 22 ZONSIKD FBiH (2014), o čemu je bilo govora u prethodnom poglavlju Priručnika.

ZKP FBiH (2014, čl. 417) sadrži manje zahtjeve od članova 10 i 11 ZONSIKD FBiH (2014), zbog čega se primjenjuju ovi posljednji. Ujedno su to bitni elementi za efikasnost provođenja postupka izvršenja pravosnažne presude suda kojom je određeno oduzimanje imovinske koristi. Iz tog razloga, ZONSIKD FBiH (2014) predviđa puno **veće zahtjeve u smislu sadržaja presude** o čemu se posebno govori u dijelu Priručnika koji govori o postupku izvršenja.

Član 418 ZKP FBiH (2014) **zapravo je suvišan**. Naime, imajući u vidu da je odluka o oduzimanju imovinske koristi u izreci osuđujuće presude jasno je da ovlaštena osoba može podnijeti zahtjev za ponavljanje postupka. Ovo je važna odredba iz razloga što je važno naglastiti da i u ovom dijelu pravoznažna presuda može biti podvrgnuta ponavljanju krivičnog postupka.

Članovi 419 i 420 ZKP FBiH (2014) upućuju na shodnu primjenu odgovarajućih propisa.

V.2. TREBA LI POSEBAN ZAKON O ODUZIMANJU IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM?

Područje oduzimanja imovinske koristi je sada obilježeno:

- postojanjem (pre)velikog broja „krivičnih“ odluka u kojima to pitanje nije ni razmatrano,
- u nekim slučajevima imovinu treba oduzeti iako se krivični postupak ne može pokrenuti u slučajevima postojanja negativnih procesnih pretpostavki povezanih sa smrću, bjekstvom ili drugim okolnostima koje ne omogućavaju vođenje redovnog krivičnog postupka,
- ne predviđa se postojanje i djelovanje posebnog tijela izvršenja,
- izričito se ne propisuje obveza dostavljanja podataka Poreznoj upravi.

Odnose bilo koje osobe stranke u postupku izvršenja (ovrhe) uređuje drugi zakon. **Oduzimanje imovinske koristi u krivičnom postupku je obligatorno, a imovinskopravni zahtjev je fakultativan.** On izražava volju oštećenika kao sudionika krivičnog postupka koja može svjesno i nesvjesno odstupati od stvarnog iznosa imovinske koristi. Tužilac na osnovu odredbi ZONSIKD FBiH (2014, čl. 5, st. 3 i čl. 10, st. 2) dobiva obavezu podnošenja prijedloga - zahtjeva. Krivično djelo nikad ne bi smjelo biti osnova za pribavljanje imovinske koristi. U tom smislu valja tumačiti i odredbu ZKP FBiH (2014, čl. 209, st. 5), koja propisuje obavezu suda da u okviru osuđujuće presude izrekne mjeru oduzimanja imovinske koristi u onim slučajevima kada ovlaštena osoba do okončanja glavnog pretresa ne podnese imovinskopravni zahtjev ili predloži upućivanje na parnični postupak. Uvjet za takvo postupanje suda je da podaci krivičnog postupka pružaju pouzdan osnov za potpuno ili djelimično rješenje imovinskopravnog zahtjeva (Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, 2009).

Odgovor bi mogao biti: kad bi krivični sudovi u svakom predmetu vodili računa o krivičnim djelom pribavljenoj imovinskoj koristi i kad bi odgovarajuća pravila uređivala postupak oduzimanja imovinske koristi, možda posebni zakon ne bi trebao. Imajući u vidu da u mnogim slučajevima visina koristi nije utvrđena i da ne postoje pravila postupanja koja sadrži ZONSIKD FBiH valja ih primijeniti u posebnom i redovnom postupku.

V.3. POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom ima se oduzeti (KZ BiH, 2015, čl. 110, 110a i 111; KZ BD BiH, 2011, čl. 114 i 115; KZ FBiH, 2014, čl. 114, 114a i 115; KZ RS, čl. 94 i 95). ZONSIKD FBiH (2014) u III dijelu uređuje postupak za oduzimanje imovinske koristi. Članovi 5 - 7 su u 1. odjeljku koji ima podnaslov *Pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi*. Posebni postupak za oduzimanje imovinske koristi se vodi samostalno u slučajevima koje određuje član 5, stav 1. Podnaslov tog dijela ZONSIKD FBiH (2014) nije sasvim precizan s obzirom da on ne uređuje samo pokretanje nego i vođenje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi. Imajući u vidu što je rečeno, posebni postupak za oduzimanje imovinske koristi se pokreće i vodi kad se iz razloga koje predviđa ZONSIDK FBiH ne može voditi krivični postupak.

U članovma 10 -15 (oznaka podnaslova je C) je propisano postupanje suda u redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi. To je situacija kad se ZONSIKD FBiH primjenjuje s odredbama krivičnog prava i postupka. Dakle, radi se o redovnom, uobičajenom postupku gdje se iz optužnicu ili u okviru optužnice podnosi prijedlog tužilaštva za oduzimanje imovinske koristi, i koji se provodi u situacijama kada su ispunjene sve procesne pretpostavke za vođenje krivičnog postupka.

Osnovni je uvjet (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10, st. 1) da je optuženi oglašen krivim. Upravo ova okolnost razlikuje redovni od posebnog postupka, gdje se imovinska korist oduzima samostalno, nezavisno od utvđene krivice počinioca. Na ovom mjestu treba spomenuti načelo krivice iz KZ FBiH (2014, čl. 4a) koje ukazuje da niko ne može biti kažnjen niti se prema njemu mogu izreći druge krivično-pravne sankcije ako nije kriv za krivično djelo. Kako je pravni karakter mjere oduzimanja imovinske koristi specifičan, i kako se ne radi o krivičnoj sankciji već mjeri *sui generis,* onda je jasno kako postoje potrebne pretpostavke za samostalno izricanje ove mjere u okviru ZONSIKD FBiH, tj. uređenog postupka u koji su ugrađene potrebne garancije. S druge strane, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda izričito ne predviđa oduzimanje imovinske koristi počiniocima krivičnih djela, ali se iz tumačenja odredaba Prvog protokola uz Konvenciju može zaključiti da država ima pravo primjenjivati takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu sa opštim interesom.

V.4. POKRETANJE POSEBNOG POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZONSIKD FBiH (2014, čl. 5, st. 1) propisuje da se posebni postupak za oduzimanje imovinske koristi i vodi (1) prema odredbama ovog zakona, (2) kada postoji osnovana sumnja da je počinjenjem krivičnog djela pribavljena imovinska korist, ali (3) nisu ispunjeni uslovi za vođenje krivičnog postupka zbog (a) smrti okrivljenika ili (b) zbog njegova bjekstva (4) da prijeti opasnost nastupanja zastare krivičnog gonjenja. Krivično djelo je (1) ostvareno od strane određenih osoba (2) učinjeno na određen način (3) u mjestu i (4) u određeno vrijeme. To je dakle krivično djelo što znači da se mora raditi o djelu koje je sukladno opisu u KZ FBiH (2014) i mora biti skrivljeno (višestepeni model krivičnog djela: radnja, protupravnost, krivica, a prema nekima i kažnjivost).

ZONSIKD FBiH (2014) govori o osnovanoj sumnji. Općenito sumnja postoji ako postoji vjerovatnoća da je određena osoba na određenom mjestu u određeno vrijeme, s određenom sviješću i voljom na određeni način počinila krivično djelo. Početni stepen vjerovatnoće su osnove sumnje. Karakteristika je tog početnog stepena vjerovatnoće da postoji sumnja (dakle vjerovatnoća) da je određena osoba počinila određeno krivično djelo, ali nema dokaza koji bi se mogli kontradiktorno provjeriti.

Pojam osnovane sumnje je određen u zakonima (ZKP BiH, 2013, čl. 20; ZKP BDBiH, 2014, čl. 20; ZKP FBiH, 2014, čl. 21 i ZKP RS, 2012, čl. 20). To je (određeni, viši) stepen vjerovatnoće: sumnja koja se utemeljuje na prikupljenim podacima (ZKP FBH, 2014, čl. 21m). Najčešće se zahtjeva da osnovana sumnja mora postojati u različitim situacijama kod npr: a) donošenja odluke o oduzimanju slobode, b) podizanja optužnice itd. Predmetno osnovana sumnja je u pravilu usmjerena (1) na krivično djelo kao predmet krivičnog postupka (2) na određenu osobu. Rijetko se odnosi na drugu okolnost. Između osnova sumnje i osnovane sumnje postoje međustepeni, a primjer je vjerovatnoća (ZKP FBiH, 2014, čl. 66, st. 1).

Prvostepena presuda se utemeljuje na izvjesnosti (sigurnosti). To je kvalitetom druga vrsta: saznanje, a ne vjerovatnoća. To je u pravilu moguće samo nakon što su (na glavnom pretresu (ZKP FBiH, 2014, čl. 249 – 293) izvedeni dokazi. Nakon održanog glavnog pretresa izriče se (ZKP FBiH, 2014, čl. 294 – 296) i objavljuje (ZKP FBiH, 2014, čl. 301 – 303) presuda koja se pismeno izrađuje i dostavlja strankama (ZKP FBiH, 2014, čl. 304 - 308).

Nadalje, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 5, st. 2) obavezuje tužioca da podnosi kod nadležnog suda **zahtjev za pokretanje posebnog postupka** oduzimanja imovinske koristi. Ovdje pojam tužilac zapravo označava nadležnog tužioca koji je dužan (jer je državno tijelo) podnijeti zahtjev. Prema odredbi ZKP FBiH (2014, čl. 20, tač. f) "stranke" u postupku su tužilac i osumnjičeni, odnosno optuženi, a prema odredbi tačke h) "oštećeni" je osoba kojoj je lično ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo.

U ZONSIKD FBiH (2014, čl. 5, st. 3) je propisan sadržaj zahtjeva u kojem se trebaju obrazložiti procesne prepreke koje su takve prirode da se ne može voditi redovni postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Posebno se određeni razlozi traže glede postojanja procesnih prepreka za vođenje redovnog postupka.

Krivični postupak je uređen u ZKP BiH, ZKP BD BiH, ZKP FBiH, ZKP RS. Prema tome ZONSIKD FBiH (2014, čl. 5, st. 1) izričito određuje da se odredbe ovog Zakona primjenjuju kada krivični postupak ne može biti pokrenut niti vođen iz određenih razloga. Pod uslovima koju su tačno određeni se ima pokrenuti posebni postupak za oduzimanje imovinske koristi. Ako ti uslovi ne postoje posebni postupak se ne može pokrenuti. Imajući u vidu da u ovoj odredbi (za razliku od npr. člana 6. stava 5. ZONSIKD FBiH) nema odredbe o tome da se posebni postupak pokreće i za protupravno djelo, iz takva uređenja slijedi da se u tom slučaju može pokrenuti postupak samo za krivično djelo jer posebnog (u ovom slučaju šireg) pojma krivičnog djela nema u članu 4 ZONSIKD FBiH. Isto se tako posebni postupak za oduzimanje imovinske koristi ne može pokrenuti protiv bilo koje osobe nego samo osobe koja ispunjava uslove iz ZKP FBiH (2014, čl. 300). S druge strane, treba uzeti u obzir odredbu iz člana 410 ZKP FBiH (2014), koja govori o protivpravnom djelu, iako u odredbi iz člana 21 istog zakona nema definicije ovog pojma. Mogao bi se analogijom izvesti zaključak kako se radi o objektivnom pojmu krivičnog djela kao pretpostavci za vođenje ova dva odvojena postupka (postupak u slučaju neuračunljivosti i posebni postupak za oduzimanje imovinske koristi).

Prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 5, st. 4) o zahtjevu tužioca sud odlučuje rješenjem. Rješenje donosi sud koji bi sudio za krivično djelo iz kojega je pribavljena imovinska korist, a prema stavu 5. stranke imaju pravo žalbe protiv sudskog rješenja o čemu odlučuje vijeće istoga suda sastavljeno od trojice sudija. Stav 6. propisuje postupanje nakon pravomoćnosti rješenja. Tužilac podnosi sudu prijedlog za oduzimanje imovinske koristi. U stavu 7. posebno se uređuje sadržaj prijedloga protiv povezane i treće osobe. Stav 8. propisuje supsidijarnu primjenu odredaba ZKP FBiH, a stav 9. uređuje prava optuženog koji prije pravomoćnog okončanja postane dostupan.

Član 6, stav 1 uređuje postupanje nakon pravomoćnosti rješenja iz člana 5, stav 4 ZONSIKD FBiH (2014). Sud može (ali ne mora) održati pretpretresno ročište. Ako se održava to ročište na njemu se razmatraju pitanja važna za glavno ročište za oduzimanje imovinske koristi po odredbama ZONSIKD FBiH. Stav 2 se odnosi na glavno ročište. Na tom ročištu se izvode dokazi a po potrebi se ispituje povezana osoba. Cilj radnji na glavnom ročištu je utvrđivanje **postojanja vrste i vrijednosti imovinske koristi.** Nakon okončanja dokaznog postupka na tom ročištu sud donosi presudu o tome da je imovinska korist (1) pribavljena protivpravnim djelom, (2) koje stvari i prava je čine, (3) koja je njihova novčana protuvrijednost. Tu je pojam **protivpravnog djela**, čime se ZONSIKD FBiH (2014) uvodi objektivni pojam krivičnog djela koji se sastoji iz radnje (ponašanja) sukladnog zakonskom opisu i protivpravnosti. Prema tome slijedi da se ta presuda može izreći i onda kad nema krivnje (jer je npr. počinitelj neuračunljiv) ili nema potrebnog oblika krivnje (jer se npr. zahtijeva umišljaj a ponašanje je iz nehata).

U odnosu na **neuračunljive osobe**, koje su počinile objektivna obilježja krivičnog djela, ali kod koje je zbog neuračunljivosti izostala subjektivna komponenta, i gdje sudovi utvrđuju da je optužena osoba ostvarila objektivna obilježja krivičnog djela tj da je počinila protivpravno djelo, također se oduzima imovinska korist. Ta obaveza suda je izričito naglašena odredbom ZKP FBiH (2014, čl. 417, st. 1), a u vezi sa članom 410 ZKP FBiH (postupak u slučaju neuračunljvosti).

Presudom se prema ZONSIKD FBiH mora: (a) utvrditi sastav odnosno vrijednost imovinske koristi, tačnije (b) koje stvari i prava predstavljaju imovinsku korist (c) te da stvari i prava postaju vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine. Tačka d) se odnosi na povezana lica. Prema tački d) povezanom licu se nalaže predaja stvari ili prijenos određenih prava. Prema ZONSIKD FBiH (2014) pomenuta predaja mora uslijediti odmah a vlasnik postaje Federacija Bosne i Hercegovine, a prema tački (e) promjena vlasništva odnosno imovina upisuje se u javne knjige i odgovarajuće registre. Time se ispunjavaju osnovni uvjeti za provođenje izvršnog postupka o čemu se detaljnije govori u posebnom poglavlju Priručnika o izvršenju presuda kojima je određeno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Kako je navedeno ranije, posebni postupak vodi sud koji bi bio nadležan da vodi krivični postupak, a sam postupak se vodi prema pravilima kaznenog postupka. Za donošenje presude iz stava 2. članka 6. ZONSIKD FBiH isključivo je nadležan taj sud.

Imajući uvidu da se radi o posebnom postupku nije jasno, osim slučaja iz člana 5. stava 9. ZONSIKD FBiH kad osumnjičeni ili optuženi uopće može sam uzeti branioca. Za povezanu osobu se ne postavlja taj uslov ako nije osumnjičen ili optužen. Pojam osumnjičenog valja tumačiti u smislu ZKP FBiH (2014, čl. 21), a optuženi je osoba koju određuje član 21b istog Zakona.

Prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 7, st. 1)., nema zastare za pokretanje. Imajući u vidu odredbu stava 1., stav 4. ZONSIKD FBIH spomenutu odredbu valja izbaciti. Odredbe iz stavova 2. i. 3. odnose se na situacije ako je krivični postupak obustavljen zbog smrti ili bjekstva osumnjičenog ili optuženog. Poseban uslov je da postoji osnovana sumnja da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist. Stav 3 istog člana, tužiocu nalaže posebne dužnosti koje prelaze obavezu gonjenja.

V.5. POSTUPANJE SUDA U REDOVNOM POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Odjeljak C (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10–15) uređuje postupanje suda u redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi. Zapravo se radi o tome da (1) se vodi krivični postupak za krivična djela iz člana 3. ovog Zakona, (2) za primjenu ZONSIKD FBiH treba prijedlog za oduzimanje imovinske koristi (u sastavu optužnice ili uz optužnicu, a tužilac bi mogao i morao predlagati oduzimanje i na glavnom pretresu npr. kada to propusti uraditi ili ako tada nije imao dovoljno dokaza ili ako oštećeni odustane od imovinskopravnog zahtjeva na glavnom pretresu), (3) prijedlog podnosi nadležni tužilac, (4) treba dokazati da je imovinska korist nastala kao rezultat krivičnog djela. Posebne odredbe odnose se na povezane i treće osobe.

ZONSIKD FBiH (2014, čl. 10, st. 1) određuje da se oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom čini **osuđujućom presudom**. Sadržaj te presude su u ZKP FBiH (2014, čl. 300), uključujući i presude po osnovu priznanja krivnje i sporazuma o krivnji.[93] Stav 2 određuje da se presuda donosi (samo) na osnovu prijedloga kojeg podnosi nadležni tužilac. Taj prijedlog on mora podnijeti prilikom podizanja optužnice. Ako tada ne podnese prijedlog sud može odlučiti o oduzimanju imovinske koristi na temelju rezultata na glavnoj raspravi. Valja imati u vidu odredbu ZONSIKD FBiH (2014, čl. 2, st. 6) prema kojoj sud postupa po službenoj dužnosti i glede postupka za oduzimanje imovinske koristi. Stav 3. uređuje sadržaj prijedloga o kojem je bilo govora u dijelu Priručnika koji obrađuje postupanje tužioca u postupku za oduzimanje imovinske koristi. U stavu 4. je odredba koja služi za ocjenu dokaza. To je ujedno odredba istovjetna onoj iz člana 114a KZ FBiH (2014) (tzv. „Prošireno oduzimanje imovinske kori*sti*"). Kao nivo saznanja je opravdano vjerovanje da je imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela ako počinilac nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito. Valja imati u vidu da ZONSIKD FBiH (2014) govori o počinitelju, a ne o osumnjičenom i optuženom. Počinilac je inače pojam materijalnog krivičnog prava. Počinilac mora biti osumnjičeni (ZKP FBiH, 2014, čl. 21a) ili optuženi (ZKP FBiH, 2014, čl. 21b), jer se jedno prema njima može podnijeti zahtjev – prijedlog. Ovom odredbom ZONSIKD FBiH je evidentno prihvaćeno rješenje o "proširenom oduzimanju" iz člana 114a KZ FBiH (2014), uz dvije uzajamne razlike:

a) u odnosu na KZ FBiH (2014) gdje je ono fakultativno ("....Sud može...."), ZONSIKD FBiH (2014) polazi od toga da je ovaj vid oduzimanja obavezan tj imperativan ("....Sud će...."), što će svakako zavisiti od nivoa saznanja (opravdano vjerovanje) koje tužilac na osnovu dokaza može prezentirati sudu u cilju prebacivanja tereta dokazivanja na počinitelja;

b) prema KZ FBiH (2014) prošireno oduzimanje se primjenjuje na krivična djela iz tri glave KZ FBIH (XXII, XXIX i XXXI), dok je u ZONSIKD FBiH (2014) ono primjenjivo na sva krivična djela za koja se prema KZ FBiH može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, shodno odredbi iz člana 3 ZONSIKD FBiH koja uređuje obim primjene.

Iz sudske prakse je moguće uočiti neke od ključnih argumenata kojima se sudovi rukovode prilikom donošenja presuda o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom primjenom instituta "proširenog" oduzimanja:

93. ZKP FBiH (2014, čl. 246, st. 6, tač. a.) propisuje obavezu suda da prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivice, između ostalog, provjeri i da li je do sporazuma došlo nakon upoznavanja sa mogućim posljedicama vezanim za imovinskopravni zahtjev i oduzimanje imovinske koristi.

Sud Bosne i Hercegovine je u manjem broju predmeta primijenio odredbu čl. 110 a) KZ BiH o tzv. „proširenom oduzimanju imovinske koristi", gdje se optuženim sudilo za krivična djela vršena iz koristoljubljivih motiva, odnosno radi sticanja protivpravne imovinske koristi, a optuženi nisu pružili dokaze da je navedena imovinska korist pribavljena zakonito (Sud Bosne i Hercegovine, 2014)*. Tako se u obrazloženju jedne od odluka suda navodi kako je sud postupajući u skladu sa članom 110., 110a KZ BIH, kojim je izričito propisano da sud za određena krivična djela može oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem tih krivičnih djela, a počinilac nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito, to Vijeće našlo opravdanim prijedlog Tužilaštva da se od optuženog oduzme imovinska korist u novčanom iznosu od 28.920,00 Eura i 19.770,00 KM. Sud nije prihvatio dokaze odbrane (potvrde) u cilju dokazivanja da novac, pronađen u vozilu optuženog, ne potiče od izvršenja krivičnog djela jer iz potvrda proizilazi da je supruga optuženog 2008. godine podigla kredite u različitim novčanim iznosima (60.000 KM, 17.602,00 KM i 5.000,00 KM), dok je pretres automobila optuženog izvršen dana 11.03.2009. godine, kada je navedeni novčani iznos i oduzet. Vijeće upravo u toj činjenici nalazi nelogičnost u tvrdnji odbrane, s obzirom da je od dana podizanja posljednjeg kredita do oduzimanja novca prošlo više od tri mjeseca, pa se opravdano postavlja pitanje zašto podignuti novac nije potrošen, zbog čega je čuvan, posebno imajući u vidu da je iznos kredita od 60.000 KM bio podignut na ime dugoročnog stambenog kredita. Vijeće je konstatovalo da je odbrana optuženog podnijela sudu dokaze o porijeklu imovine, koje sud nije mogao prihvatiti, te je postupajući u skladu sa članom 394. ZKP BiH, odlučeno kao u izreci presude* (Sud Bosne i Hercegovine, 2011).[94]

Ovakav stav Suda BiH potvrđen je i *odlukom Ustavnog suda BiH, kojom je utvrđeno da nema povrede čl. 6 i 7. Evropske konvencije jer iz obrazloženja drugostepene presude proizlazi da je taj sud, u smislu člana 110. i 110 a) KZBiH, detaljno razmotrio apelantove navode i dokaze da predmetni novac ne pripada apelantu (već njegovom puncu, punici i supruzi), kao i da ne potječe od izvršenja krivičnog djela za koje je apelant osuđen, te dao iscrpne razloge zašto smatra da apelant nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito, odnosno zašto smatra da su vjerovatnije tvrdnje Tužilaštva da novac potječe od izvršenja krivičnog djela. U konkretnom postupku je prilikom rasprave o oduzimanju spornog novca bilo osigurano prisustvo i apelanta i tužioca, te time apelantu omogućeno da ospori tvrdnje Tužilaštva (u čemu apelant, prema zaključku drugostepenog suda, nije uspio), te je Ustavni sud i ove apelantove navode cijenio kao neosnovane* (Ustavni sud Bosne i Hercegovine, 2014).[95]

Što se tiče **maloljetnika** iz odredbe ZKP FBiH (2014, čl. 390) slijedi da maloljetnik može ispuniti imovinskopravni zahtjev. Posebnih odredbi u ZONSIKD FBiH (2014) u odnosu na maloljetnika nema. Prema postojećem uređenju valja zaključiti da kad sud za maloljetnike odlučuje prema ZKP FBiH (2014, čl. 300) može i odlučiti o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Ako međutim, odlučuje izvan toga, ne bi mogao tako odlučiti.

94. Prvostepena presuda Suda Bosne i Hercegovine (2011), kojom je optuženi Š. A. osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedanaest godina za krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250, stav 3 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195, stav 1 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, učinjenih kao produženo krivično djelo (KZ BiH, 2015, čl. 54), te su shodno odredbama članova 110. i 111. KZ BiH od optuženog oduzeti novčani iznosi od 28.920,00 Eura i 19.770,00 KM, koji predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. Drugostepenom presudom Suda BiH (2011), ova odluka je u ovom dijelu postala pravomoćna.

95. Odluka Ustavnog suda BiH o dopustivosti i meritumu, AP 3433/11 od 17.07.2014.

S druge strane, odredbom Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine (2014, čl. 11) regulisana je shodna primjena odredaba drugih zakona. Odredbom iz člana 113, stav 6 Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičom postupku FBiH (2014) je regulisano pitanje sadržaja presude kada se maloljetniku izriče kazna maloljetničkog zatvora, dok je stavom 2 ovog člana propisan sadržaj rješenja kada se obustavlja postupak prema maloljetniku zbog razloga iz člana 298. tačka c., e., i f. (kao i člana 299 ZKP FBiH), kao i sadržaj ostalih rješenja.

Odredbom Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH (2014, čl. 115) regulisano je pitanje imovinskopravnog zahtjeva i položaj oštećenog, a odredbom člana 116, stav 1 je regulisano pravo na žalbu (ZKP FBiH, 2014, čl. 308).

Materijalnopravne odredbe Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine (2014) sadrže odredbu iz člana 67. (oduzimanje predmeta), dok se izričito **ne propisuje oduzimanje imovinske koristi**. U tom smislu bi valjalo uzeti u obzir član 11 Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH (2014), te zbog činjenice kako taj Zakon ne uređuje pitanje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od maloljetnika primjeniti odgovarajuće odredbe ZKP FBiH koje uređuju to pitanje. Ovdje posebno treba imati na umu odredbu iz člana 417, stav 1 ZKP FBiH (2014) koja predviđa oduzimanje imovinske koristi i rješenjem o primjeni vaspitne mjere.

ZONSIKD FBiH (2014, čl. 10, st. 5) nalaže da dio izreke presude koji se odnosi na utvrđivanje i oduzimanje imovinske koristi mora biti obrazložen.

U stavu 6. je propis koji se odnosi na žalbu. Stav 7. je odredba kojom se određuje postupanje nakon pravomoćnosti. Presuda se tada dostavlja Agenciji na daljnje postupanje. To je ono postupanje koje je u vezi sa obavljanjem analitičkih i strateških funkcija Agencije, statističkog izvještavanja i izrade različitih izvještaja i studija u oblasti oduzimanja imovinske koristi.

ZONSIKD FBiH (2014, čl. 11, st. 1, tač. a-d) propisuje sadržaje koje mora imati presuda o oduzimanju imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela. Oni su nužni element izvršne isprave potrebni za provođenje izvršnog postupka shodno odgovarajućim propisima koji uređuju izvršenje u Federaciji BiH. Stav 2. se odnosi na slučaj kad sud odbije prijedlog tužioca za oduzimanje imovinske koristi. Podaci iz spisa dostavljaju se tada Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine. Pretpostavka je da će na osnovu dostavljenog spisa Porezna uprava Federacije BiH provesti postupak *ex officio* u cilju utvrđivanja poreskih obaveza osobe protiv koje nisu postojali dokazi da je počinjenjem krivičnog djela stekla imovinsku korist, ali su prema navodima tužilaštva postojali nesrazmjeri između imovine kojom raspolaže i zakonitih prihoda te osobe (posebno u smislu odredbi Zakona o porezu na dobit, 2016). Odredbu stava 3. treba povezati s odredbom člana 212, stava 3 ZKP FBH (2014).

Tokom trajanja postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud može *narediti* državnim organima, bankama, finansijskim institucijama i drugim pravnim i fizičkim licima dostavljanje podataka i informacija neophodnih za donošenje odluka po ovom Zakonu.[96] Sud može narediti svim navedenim pravnim i fizičkim licima da dostave i *izvještaj* u vezi sa utvrđivanjem činjenica potrebnih za donošenje odluka po

96. V.prilog: *Naredba suda za dostavljanje podataka i informacija.*

ovom Zakonu. Naglašeno je da će se po naredbi suda postupati sa naročitom hitnošću, u roku kojeg odredi sud u naredbi, koji ne može biti duži od mjesec dana. ZONSIKD FBiH su propisane i procesne kazne koje sud može izreći zbog neizvršavanja naredbe suda u postavljenom roku ili zbog nepotpunog izvršavanja naredbe,[97] te mogućnost da sud u slučaju da fizičko lice i odgovorno lice u pravnom licu kojem je izrečena ova kazna i nakon toga ne postupi po naredbi suda, može biti kažnjeno kaznom zatvora do izvršenja naredbe, a najduže tri mjeseca.[98] Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba neposredno višem sudu koja ne odgađa njegovo izvršenje. Za neizvršavanje naredbe suda osumnjičeni i optuženi ne mogu biti kažnjeni.

Može se zaključiti da naredbu iz ZONSIKD FBiH (2014, čl. 13) može izdati sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje i sudija odnosno vijeće koje sudi na glavnom pretresu, i to onda kada su takvi podaci neophodni za donošenje odluke. Obzirom da sud može da izdaje ovakve naredbe, a s druge strane, ima obavezu da po službenoj dužnosti donese odluku i kada tužilac nije podnio prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 2, st. 6), za pretpostaviti je da će sud u praksi izdavati ovakve naredbe onda kad tužilac nije prikupio potrebne dokaze u finansijskoj istrazi, a postoje razlozi za donošenje odluke o oduzimanju imovinske koristi.

V.6. POSTUPANJE SUDA U POSTUPCIMA PROŠIRENOG ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI U UPOREDNOPRAVNIM SISTEMIMA[99]

- U **Republici Hrvatskoj** je 1.1.2011. godine stupio na snagu Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, koji kao i Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, koji predstavljaju pravni osnov za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. ZOPOIK je donio korjenite promjene temeljnih postavki dotadašnjeg uređenja postupka oduzimanja imovinske koristi. Ranije je KZ RH novelom iz 2006. godine uveo u hrvatsko krivično zakonodavstvo institut tzv. proširenog oduzimanja imovinske koristi, ali je zbog brojnih kritika već 2008. te 2011. godine izmijenjen, te za prošireno oduzimanje, tužilac mora dokazati nesrazmjer imovine i zakonitih prihoda počinilaca, da bi se primjenila pretpostavka o kriminalnom porijeklu te imovine koja će teret dokazivanja prebaciti na počinioca. S druge strane, počinilac mora učiniti vjerovatnim, drugim riječima dokazati, iako ne do stepena potpune izvjesnosti, da je porijeklo „sumnjive" imovine zapravo zakonito da bi izbjegao prošireno oduzimanje imovine.

- **Republika Srbija** ima poseban Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela. Specifičnosti ovog Zakona su u taksativnom navođenju krivičnih djela na koja se zakon primjenjuje: organizirani kriminal; prikazivanje pornografskog materijala i iskorištavanje djece za pornografiju; protiv privrede; neovlaštena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga; protiv javnog reda i mira;

97. Sud može svojim rješenjem kazniti pravno lice novčanom kaznom u iznosu do 200.000,00 KM, a fizičko lice i odgovorno lice u pravnom licu ili državnom organu novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 KM do 50.000,00 KM (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 13, st. 5).

98. V.prilog : *Rješenje o kažnjavanju zbog neizvršenja naredbe suda* .

99. V. opširnije u (Sekretarijat/Tajništvo Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine - Istraživački sektor, 2012), u kojem je dat komparativni pregled rješenja u BiH, Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Austriji, Irskoj, Italiji, Slovačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu.

protiv službene dužnosti; protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Zakon pod imovinom proisteklom iz krivičnog djela podrazumijeva imovinu okrivljenog, svjedoka saradnika ili ostavioca. Javni tužilac je zakonom dobio ovlaštenje da podnosi zahtjev za privremeno oduzimanje imovine, kao i da donosi naredbu o zabrani raspolaganja imovinom. O zahtjevu tužioca odlučuje sud. Tužilac u postupku dokazuje postojanje imovine koja po vrijednosti prevazilazi zakonite prihode, dok je teret dokazivanja zakonitosti sticanja na okrivljenom, svjedoku, odnosno nasljednici ostavioca (Drašković, 2015).

- U **Velikoj Britaniji** na snazi je Zakon o imovinskoj koristi stečenoj krivičnim djelima. Takvu imovinu od aprila 2008. godine oduzima i za nju brine Agencija za teška krivična djela (SOCA). Cilj oduzimanja imovine je da se spriječi njeno korištenje za finansiranje novih krivičnih djela. Rizik gubitka sredstava, prema uvjerenju britanskih stručnjaka, odvraća počinitelje od izvršenja krivičnih djela. Za razliku od krivičnog postupka u građanskoj zapljeni, naglasak nije na pojedincu osuđenom zbog krivičnog djela, već na imovini koja je stečena krivičnim djelom. Prema engleskom Krivičnom zakonu postoji mogućnost oduzimanja imovine za koju se može *pretpostaviti* da je pribavljena činjenjem krivičnih djela, ukoliko okrivljeni ima *kriminalni životni stil (criminal lifestyle)*. Zakon čak predviđa razdoblje od šest godina prije izvršenja krivičnog djela za koje se mora pretpostaviti da je imovina pribavljena izvršenjem krivičnih djela (Ivičević, 2004a).

- U **austrijskom Krivičnom zakonu** za prošireno oduzimanje imovinske koristi tužiocu je dovoljno da dokaže *vremensku povezanost* sticanja određene imovinske koristi sa počinjenim krivičnim djelom iz kategorije zločina *(Verbrechen)* i dokazima učini osnovanim *pretpostavku kriminalnog porijekla imovine.* Nakon toga teret dokazivanja zakonitog porijekla prelazi na okrivljenog (čl. 20. 2 KZ Austrije) (Perić, 2011).

- I **njemački Krivični zakon** (čl.73d KZ Njemačke) predviđa prošireno oduzimanje imovinske koristi pod uslovom da je presudom utvrđeno izvršenje krivičnog djela organizovanog kriminala i ukoliko okolnosti izvršenja *opravdavaju pretpostavku* da je određena imovinska korist stečena činjenjem krivičnih djela i ako nije moguće dokazati postojanje tih krivičnih djela i zakonitost pribavljanja imovine.

- **Federalno pravo Sjedinjenih Američkih Država** poznaje dva modela oduzimanja imovine: krivično-pravni *(criminal forfeiture)* i građansko-pravni *(civil forfeiture)*. Krivično oduzimanje sud izriče u krivičnom postupku u slučajevima zloupotrebe droge, pranja novca, reketiranja i korupcije i zloupotrebe djece i ono obuhvata imovinu koja potiče iz krivičnog djela ili se može dovesti u vezu sa krivičnim djelom. Građansko oduzimanje nije uslovljeno podizanjem optužnog akta. Vlada pokreće postupak na osnovu identifikacije imovine i pretpostavke do stepena veće vjerovatnoće *(preponderance of evidence)* da je njeno sticanje u vezi sa krivičnim djelom. Ako vlada uspije u dokazivanju pretežnosti dokaza da imovina potiče iz kriminalne djelatnosti, teret dokazivanja prelazi na onoga od koga se imovina oduzima (najčešće vlasnik) (Ivičević, 2004a).

Čini se da za prošireno oduzimanje imovine u uporednom zakonodavstvu postoji jedinstven standard: opravdane (zakonske) pretpostavke da određena imovina potiče iz kriminalne aktivnosti.

V.7. SUDSKA PRAKSA

Postoji veći broj odluka Evropskog suda za ljudska prava - ESLJP iz kojih je vidljiv razvoj ovog instituta u praksi tog suda, a standardi koji su odlukama utvrđeni trebaju predstavljati korektiv i našim sudovima da u postupku oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ne povrijede ljudska prava lica kojima se pruža zaštita Konvencijom i ojačaju svoje argumentacije prilikom donošenja odluka po prijedlozima tužilaca. Osnovna stanovišta koja proizlaze iz sudskih odluka su:

- *Vezano za pravnu prirodu trajnog oduzimanja imovine zauzeto je stanovište da je trajno oduzimanje imovine specifična vrsta sankcije, mjera sui generis, a precizirani su kriteriji pod kojima konfiskaciju kao mjeru oduzimanja imovinske koristi, treba smatrati kaznom* (Welch protiv Velike Britanije, 1995).
- *Oborive pravne pretpostavke same po sebi nisu protivne pretpostavci nevinosti pod uslovom da okrivljenik ima mogućnost dokazati suprotno, uzimajući u obzir važnost uloga i ako su zajamčena prava odbrane* (Pham Hoang protiv Francuske, 1992; Salabiaku protiv Francuske, 1998).[100] *Težnja demokratije jeste da privatna svojina uživa zaštitu ali samo pod uslovom da nije protivna javnim interesima, kao i da postoji legitimni zahtjev javnih vlasti i da vlasnik dokaže porijeklo imovine.*
- *Vezano za navode o kršenju principa pretpostavke nevinosti i načelu proporcionalnosti Evropski sud za ljudska prava je istaknuo sljedeće dvije garancije: prvo, okrivljenik mora biti u mogućnosti oboriti zakonsku pretpostavku o kriminalnom porijeklu svoje imovine dokazivanjem, do nivoa ravnoteže mogućnosti (balance of probabilities), da je imovinu stekao zakonitim putem, te drugo, sud ima diskrecijsku ovlast da ne primijeni spomenutu pravnu pretpostavku ako smatra da bi se time mogla dovesti u pitanje pravičnost postupka. Miješanje države u pravo na neometano uživanje imovine primjenom postupka za trajno oduzimanje imovine treba biti srazmjerno cilju kome se teži. Pravičnost postupka bi mogla biti dovedena u pitanje da je npr.iznos na koji glasi nalog za konfiskaciju bio utemeljen na vrijednosti dobara za koja se pretpostavlja da su sakrivena* (Filips protiv Velike Britanije, 2001).[101]

100. Odluka Evropskog suda za ljudska prava u predmetu gdje je aplikant pred francuskim sudom pravomoćno osuđen zbog trgovine drogom, te mu je uz pravnu pretpostavku o nelegalnom porijeklu imovine oduzeta imovina velike vrijednosti jer nije imao nikakav prihod koji je legalno oporezovan. U tom predmetu je utvrđeno da *pravne pretpostavke* u svim pravnim sistemima funkcionišu i Konvencija takve pretpostavke, u načelu, ne zabranjuje, ali ipak zahtijeva od država ugovornica da ih postave unutar određenih ograničenja koja uzimaju u obzir ulog koji je u pitanju i održavaju prava na odbranu. Apelacija je odbijena sa obrazloženjem da privatno vlasništvo mora biti *transparentno* jer je transparentnost preduslov za zaštitu svojine. Sud je utvrdio da nije došlo do povrede prava na mirno uživanje privatne svojine, kao ni do povrede prezumpcije nevinosti.

101. Presuda Evropskog suda za ljudska prava, gdje je podnosilac predstavke između ostalog tvrdio da zakonom predviđena pretpostavka na osnovu koje je sud izdao nalog za trajno oduzimanje imovine posle donošenja osuđujuće presude za krivično delo u vezi sa opojnim drogama, predstavlja povredu njegovog prava na pretpostavku nevinosti, shodno čl. 6 st. 2 Konvencije. U ovoj presudi sud je prihvatio argumente domaćeg suda koji je utvrdio da je mješanje države u pravo na neometano uživanje imovine, bilo *srazmjerno cilju kome se teži,* primjenom postupka za trajno oduzimanje imovine. Naime, ova ovlašćenja su data sudovima kao oružje u borbi protiv pošasti trgovine opojnim drogama. Shodno tome, donošenje rješenja o trajnom oduzimanju imovine funkcioniše kao sredstvo odvraćanja za one koji razmišljaju o bavljenju trgovinom opojnim drogama, kao i način da se neko lice liši dobiti koju je steklo od trgovine opojnom drogom i da se vrijednost imovinske koristi ukloni, odnosno na taj način eliminiše mogućnost njenog daljeg korišćenja za buduću trgovinu opojnim drogama. Sud je utvrdio da iznos koji mora da se plati shodno rješenju o trajnom

- *Ako nije utvrđeno da je osoba počinila krivično djelo i ako se ne može utvrditi da je krivičnim djelima ostvarena određena imovinska korist, konfiskacija se ne može zasnivati samo na pretpostavci nevinosti* (Gering protiv Holandije, 2007).

Ustavni sud BiH je u svojoj ustavnopravnoj praksi utvrdio jasne standarde zaštite ljudskih prava i sloboda u ovakvoj vrsti postupaka, te zauzeo slijedeća stanovišta:

- *Svako ograničenje prava na mirno uživanje imovine mora biti: a) predviđeno zakonom i općim načelima međunarodnog prava, b) imati legitimni cilj u javnom ili općem interesu, i c) biti u skladu sa principom proporcionalnosti. Utvrđeno je da je apelant lišen imovine u javnom interesu, te da je teret koji se nameće apelantu, a koji se odražava u lišavanju imovine, proporcionalan cilju kojem se teži, tim prije što je od apelanta oduzeta samo ona imovina za koju su sudovi utvrdili da je stečena izvršenim krivičnim djelom* (Ustavni sud BiH, 2006a, 2006b, 2007a, 2007b, 2007c, 2011).
- *Ustavni sud BiH je odbio apelantove navode kao očigledno neosnovane u situaciji kad je apelantu oduzeta imovina, u konkretnom slučaju novac, kao rezultat krivičnog postupka koji je protiv njega vođen, a za koji je Ustavni sud utvrdio da je pravičan* (Ustavni sud BiH, 2009).

Iz prakse Vrhovnog suda Federacije BiH značajni su stavovi zauzeti u jednoj od novijih presuda kojom je u postupku po žalbi došlo do ukidanja sudske odluke u dijelu kojom je od optuženih na osnovu člana 114 KZ FBiH oduzeta protupravno stečena imovina (putnička motorno vozila) (Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine 2013). Ovom presudom je utvrđeno da:

- *Mjerom oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od optuženog se ne može oduzeti imovina koja se ne nalazi u njegovom vlasništvu nego u vlasništvu drugih osoba. Ako se radi o osobama koje su vlasništvo na toj imovini stekle tako što im je optuženi prenio imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, ta se imovina od tih osoba može oduzeti ako im je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti i ako su one znale ili mogle znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.*
- *Imovinska korist se oduzima pojedinačno od svakog optuženog u iznosu koji je realno pribavio, a tek ako bi to utvrđivanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka, onda se iznos pribavljene imovinske koristi u skladu sa članom 415 ZKP FBiH za svakog optuženog utvrđuje po slobodnoj ocjeni.*
- *Utvrđene su manjkavosti po pitanju izreke pobijane presude koja ne sadrži utvrđenje da je izvršenim krivičnim djelom takva korist doista pribavljena, te da takvu tvrdnju nije sadržavao ni opis djela u optužnici.*[102]

---

oduzimanju imovine jeste pozamašan. Međutim, on odgovara iznosu za koji je sudija prvostepenog suda procjenio da predstavlja imovinsku korist koju je podnosilac predstavke stekao trgujući opojnom drogom tokom poslednjih šest godina i da je to iznos koji on može da ostvari iz imovinskih sredstava čiji je vlasnik. Sud je utvrdio da je postupak koji je sproveden prilikom donošenja rješenja o trajnom oduzimanju bio pravičan i da je poštovao prava odbrane, te se izvodi zaključak da mješanje u pravo na neometano uživanje imovine, koje je podnosilac predstavke pretrpio, nije bilo nesrazmjerno.

102. Naime, u opisu djela je sadržana konstatacija da je optuženi J.Č. organizirao grupu ljudi radi vršenja krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238, stav 2 u vezi sa stavom 1 KZ FBiH, sve radi sticanja protupravne imovinske koristi, ali isti ne sadrži naznaku da je ovaj i ostali optuženi i stekao, odnosno da su stekli imovinsku korist činjenjem tog krivičnog djela. Stoga sud zaključuje da u konkretnom slučaju nije ispunjen uvjet za izricanje mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom iz člana 114. KZ FBiH. Izricanje navedene mjere se stoga ukazuje kao povreda

- *Drugom odlukom Vrhovnog suda FBiH također je uvažena žalba branilaca optuženih zbog izrečene mjere oduzimanja imovinske koristi i predmet vraćen na ponovni postupak koji je još u toku* (Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, 2014).
- *U jednoj od odluka utvrđeno je da je manjkavo sačinjen sporazum o priznanju krivnje ako prvostepeni sud postupi protivno odredbi čl. 246. st. 6. ZKP FBiH i prihvati sporazum o priznanju krivnje, koji nije sadržavao izjašnjenje optuženog da je prije zaključenja sporazuma o priznanju krivnje upoznat sa mogućim posljedicama vezanim za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, onda je time sud isključio mogućnost oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od strane optuženog, pa je pogriješio kada je presudom koja je donesena na osnovu takvog sporazuma o priznanju krivnje donio i odluku o oduzimanju imovinske koristi od optuženog* (Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, 2011).

V.8. PITANJA ZA PONAVLJANJE

1. Da li sud može po službenoj dužnosti donijeti odluku o oduzimanju imovinske koristi?
2. Kakva je uloga suda u pogledu pribavljanja dokaza o nezakonito stečenoj imovini?
3. Šta je to prošireno oduzimanje imovinske koristi?
4. Šta su to oborive zakonske pretpostavke u kontekstu proširenog oduzimanja?
5. Šta je to neto i bruto načelo?
6. Šta treba da sadrži presuda kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom?
7. Može li se mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom izreći prema maloljetnim i neuračunljivim licima?
8. Kako se obezbjeđuje zaštita trećih lica po ZONSIKD FBiH?

Vildana Helić & dr.sc. Berislav Pavišić

krivičnog zakona iz člana 313. tačka e) ZKP FBiH učinjena na štetu optuženih.

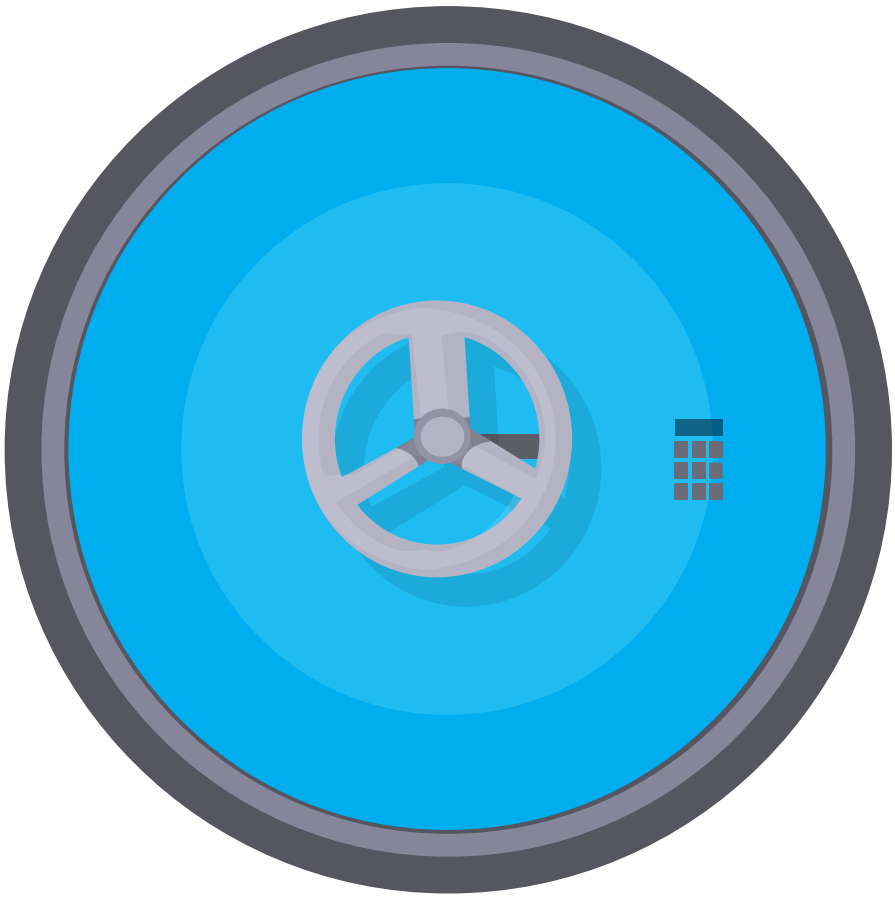

VI. IZVRŠENJE SUDSKIH PRESUDA KOJIMA JE ODREĐENO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

VI.1. UVOD

Postupak oduzimanja nezakonito stečene imovine se sastoji iz nekoliko uzajamno povezanih faza, i svaka od njih ima svoj specifični značaj. Ova oblast je, između ostalog, obilježena primjenom nekoliko različitih instituta krivičnog, građanskog, izvršnog, upravnog i drugih grana prava, i teško je očekivati bilo kakav uspjeh u primjeni ove mjere ukoliko se sa istom pažnjom ne pristupi primjeni odgovarajućih odredbi ZONSIKD FBiH u svakoj od pojedinačnih faza postupka. Kada je riječ o izvršenju odluka suda o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, moglo bi se reći da je ova faza odlučujuća za sam postupak oduzimanja, jer tek nakon uspješno okončanog postupka izvršenja možemo konstatirati da je rad policije, tužilaštva, suda i svih drugih institucija koje učestvuju u postupku za oduzimanje imovinske koristi ostvario cilj koji se ovom mjerom htio postići (da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom).
U suprotnom, ukoliko faze u postupku oduzimanja koje prethode izvršenju budu uspješno okončane, a faza izvršenja izostane ili ne bude efikasno proveden postupak izvršenja pravosnažne presude suda kojom je određeno oduzimanje imovinske koristi, opravdano se postavlja pitanje smisla vođenja takvih postupaka, kao i donošenja takvih odluka.

Koliko je značajna faza izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine i koliko su njene mogućnosti ograničene najbolje pokazuju službeni podaci koji su poražavajući, obeshrabrujući i koji ukazuju na veliki broj pravosnažnih presuda koje vjerovatno nikada neće biti izvršene. Naime, prema podacima Pravobranilaštva Bosne i Hercegovine (Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine, 2015) u periodu od 2004. do 2012. godine evidentirano je 75 predmeta u kojima je na osnovu pravosnažnih sudskih odluka o oduzimanju imovinske koristi pokrenut postupak izvršenja naplate imovinske koristi tražioca izvršenja tj. Suda Bosne i Hercegovine protiv osuđenih osoba. Ukupna vrijednost imovinske koristi iznosi 9.024.667,36 KM. Međutim, postavlja se pitanje da li će se ikad uspjeti realizirati, obzirom na dosadašnju neusklađenost pravnih propisa i izostanak konkretnih i preciznih rješenja u odnosu na izvršenje mjere oduzimanja, što u konačnici rezultira malim brojem izvršenih sudskih odluka o oduzimanju imovinske koristi.

VI.2. NEDOSTACI U DOSADAŠNJOJ PRAKSI IZVRŠENJA ODLUKA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

U postupku izvršenja odluka suda o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom zabilježen je najveći neuspjeh, i to zbog nemogućnosti realizacije ovih odluka kojima su počinitelji krivičnih djela oglašavani krivim i određeno oduzimanje imovinske koristi. Neusklađenost pravnih propisa, kao i izostanak konkretnih i preciznih rješenja u odnosu na izvršenje mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ostavljalo je otvorena brojna pitanja i dileme u praksi sudova, što je u konačnici rezultiralo izuzetno malim brojem izvršenih presuda o oduzimanju imovinske koristi. Drugim riječima, upravo problemi koji su se javljali u postupku izvršenja često su dovodili do toga da i ono što je pravosnažnim presudama bilo oduzeto, u velikom broju slučajeva vrlo

vjerovatno nikada nije stvarno bilo oduzeto. To je u konačnici dovelo do toga da je cjelokupni sistem za oduzimanje nezakonito stečene imovine u BiH, u okviru sva četri krivična zakonodavstva, često ocijenjen kao neuspješan.[103] Naime, propisi koji su uređivali predmetnu materiju nisu u potpunosti omogućavali postupak izvršenja. Ključne prepreke za postupak izvršenja bile su:

- pitanje načina pokretanja izvršnog postupka radi oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u pogledu aktivne legitimacije,
- forma i sadržaj izreke presude kojom se oduzima nezakonito stečene imovina krivičnim djelom u pogledu:
  a) elemenata koje treba da sadrži,
  b) dileme u čiju korist se nezakonito stečena imovina krivičnim djelom oduzima i
  c) u pogledu sastava, odnosno, stvari i prava koje predstavljaju imovinsku korist stečenu krivičnim djelom, a koja se ima oduzeti.

To je uzročno-posljedično uticalo na neujednačenu i neefikasnu praksu sudova u ovoj oblasti. Tačnije, ZKP FBiH (2014, čl. 413-420) propisuje postupak oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom,[104] te, između ostalog, propisuje da će se mjera oduzimanja provoditi prema pravilima ZIP FBiH (2009). Međutim, ZKP FBiH ne propisuje način pokretanja izvršnog postupka, te je ostalo otvoreno pitanje ko je bio ovlašten da pokreće izvršni postupak radi izvršenja mjere oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.[105]

103. Tako se u Izvještaju o napretku BiH ka članstvu u Evropskoj uniji za 2015. godinu zahtijeva od BiH da u narednom periodu razvije efikasan **sistem** za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom na svim nivoima vlasti, kao jednu od pretpostavki za uspješnu borbu protiv organiziranog kriminala (str. 18). Ovakva preporuka, zapravo, ukazuje na potrebu izgradnje sveobuhvatnog postupka i institucionalnih kapaciteta za oduzimanje unutar kojeg će sve pojedinačne faze, uključujći i izvršenje odluka suda o oduzimanju, biti adekvatno zakonski uređene i provodive u praksi.

104. ZKP FBiH (2014) koristi termin *oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom,* dok ZONSIKD FBiH (2014) koristi termin *oduzimanje nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.*

105. Na državnom nivou ova problematika je ipak malo bolje riješena obzirom na postojanje Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera Bosne i Hercegovine (2010), ali je postupak izvršenja ipak neefikasan. Naime, ovaj Zakon (2010, čl. 215-218) u glavi XI propisuje postupak izvršenja mjere oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Prema odredbama ovog Zakona (2010) nadležnost za pokretanje postupka izvršenja je na Krivičnom odjelu Suda Bosne i Hercegovine. Dakle, Sud Bosne i Hercegovine pokreće postupak izvršenja odluke o oduzimanju imovinske koristi, na način da Pravobranilaštvu Bosne i Hercegovine, kao zakonskom zastupniku Suda, dostavlja presudu kojom je izrečena mjera oduzimanja imovinske koristi, sa prijedlogom da Pravobranilaštvo pokrene izvršni postupak. Postupak se provodi prema Zakonu o izvršnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine (2003), a oduzeta imovinska korist unosi se u budžet institucija Bosne i Hercegovine. Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine je nadležno za vođenje postupka izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine pred Sudom Bosne i Hercegovine. Ipak, Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine nailazi na brojne probleme jer statusno, organizaciono, kadrovski i materijalno nisu u stanju odgovoriti na zahtjeve koji se postavljaju pri izvršenju ove mjere (jedan od zaključaka Okruglog stola *Mjesto i uloga pravobranilaštva u sistemu pravosuđa* održanog u Neumu 2010.). Naime, prije podnošenja prijedloga za izvršenje pred Sudom Bosne i Hercegovine kojim se određuje predmet i sredstvo izvršenja, Pravobranilaštvo se obraća nadležnim institucijama u cilju prikupljanja podataka o imovini osobe kojoj je izrečena mjera oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Međutim, nailazi se na problem neažurnog dostavljanja podataka o osuđenikovoj imovini koji traje mjesecima, a istovremeno, s druge strane, dolazi do pokušaja ili uspješnog osujećenja imovine izvršenika, tj. osobe kojoj

Međutim, logičkim tumačenjem možemo zaključiti da se nezakonito stečena imovina krivičnim djelom oduzima u korist Federacije, te da je Federalno pravobranilaštvo prema Zakonu o Federalnom pravobranilaštvu/Federalnom pravobraniteljstvu (2006) ovlašteno da pokrene izvršni postupak pred nadležnim sudom. Kako dolazimo do tog zaključka? Naime, uzmemo li u obzir da se sudske odluke donose *U ime Federacije Bosne i Hercegovine*, te da se troškovi krivičnog postupka, kao i novčane kazne uplaćuju u korist Federalnog budžeta (Burzić, 2012), nije sporno u čiju korist se nezakonito stečena imovina krivičnim djelom oduzima.

Nadalje, prema članu 8, stav 1 Zakona o federalnom pravobranilaštvu (2006) *Federalno pravobranilaštvo obavlja poslove pravne zaštite imovine i imovinskih interesa Federacije*; dok prema članu 12, stav 1 istog Zakona (2006) zakonodavac propisuje da *Federalno pravobranilaštvo poduzima pravne radnje i pravna sredstva radi zaštite vlasništva Federacije pred sudovima i drugim nadležnim organima, kad je na to ovlašteno federalnim zakonom*; i najzad, prema članu 11, stav 1 *u vršenju poslova zastupanja Federalno pravobranilaštvo je ovlašteno da poduzima sve radnje koje poduzima stranka u postupku*. Ove odredbe nas upućuju na jasan zaključak da uloga Federalnog pravobranilaštva u pogledu zastupanja interesa Federacije Bosne i Hercegovine i ranije bila nesporna.

Ukoliko pravne propise sagledamo na ovaj način, aktivna legitimacija za pokretanje izvršnog postupka za odluke kojima se oduzima nezakonito stečena imovina krivičnim djelom uopće nije bila sporna. Međutim, suprotno tome, sudska praksa je pokazala da je Federalno pravobranilaštvo vraćalo presude Kantonalnom sudu u Sarajevu oglašavajući se nenadležnim za postupanje u oblasti izvršenja odluka sudova o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.[106]

Obzirom na navedenu situaciju, kao i propisanu mogućnost pokretanja izvršnog postupka po službenoj dužnosti (ZIP FBiH, 2009, čl. 3, st. 2), sudovi koji su donijeli sudsku odluku kojom se oduzima nezakonito stečena imovina krivičnim djelom, pokretali su izvršni postupak po službenoj dužnosti.[107] Sporno je iz više razloga da li je sud koji je donio odluku o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom uopće nadležan da po službenoj dužnosti pokreće postupak izvršenja i da li taj sud uopće može biti u ulozi tražioca izvršenja, obzirom da imovina koja se oduzima postaje vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine? Ukoliko zanemarimo prethodnu dilemu, i u tom slučaju u kojem je sud ipak po službenoj dužnosti prijedlogom pokrenuo postupak izvršenja, do izvršenja nije došlo obzirom na nejasnoće u izreci presude. **Dakle, nije sporno samo pitanje aktivne legitimacije za pokretanje postupka izvršenja ove mjere, već i sadržaja izreke sudske odluke.**

---

je u krivičnom postupku izrečena mjera oduzimanja. Zbog toga, u velikom broju slučajeva, do okončanja postupka nema podobne imovine za izvršenje i provođenje izvršenja nije moguće (Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine, 2015.). Na osnovu izloženog zaključujemo da su i na državnom nivou mogućnosti izvršenja mjere oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom zaista ograničene. Upravo ovi nedostaci utiču na ocjenu efikasnosti sistema za oduzimanje imovinske koristi koji se zbog ovih i drugih nedostataka često ocjenjuje neefikasnim u našoj državi.

106. Tako na primjer, Federalno pravobranilaštvo je u predmetu Kantonalnog suda u Sarajevu br. 09 0 K 000313 07 K gdje je izrečena mjera oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, sudu vratilo pravosnažnu i izvršnu presudu navodeći kako *izvršenje mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela treba po službenoj dužnosti da provodi sud koji je izrekao navedenu mjeru, kako to čine i ostali sudovi u Federaciji Bosne i Hercegovine.* Podnesak Federalnog pravobranilaštva br. K-13/11 od 16.2.2012. upućen Kantonalnom sudu u Sarajevu (Burzić, 2012).

107. Npr. u predmetu Kantonalnog suda u Sarajevu br. 122/00.

Nadalje, ZKP FBiH (2014) propisuje elemente koje treba da sadrži odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom propisujući da sud u izreci navodi samo koji se predmet, odnosno novčani iznos oduzima. Međutim, da bi bila provodiva, tj. izvršna, prema ZIP FBiH (2009, čl. 27), bilo je neophodno potrebno da sudska odluka sadrži i dodatne elemente, pored već propisanih elemenata ZKP FBiH, kao na primjer, **da je naznačen tražilac izvršenja i izvršenik, predmet, vrsta, obim i vrijeme ispunjenja obaveze**. To znači da su sudovi prilikom pisanja izreke presude trebali uzeti u obzir elemente koji su propisani ZKP FBiH, i oni su to činili, ali i ZIP FBiH, što ponekad nisu činili, kako bi sudska odluka bila i izvršna. Naime, do sada je praksa sudova bila neujednačena u pogledu određenja roka za dobrovoljno ispunjenje, kao i navođenja u čiju korist se ta imovina oduzima. Dok se u pojedinim presudama izricalo da se od optuženog ima oduzeti imovinska korist pribavljena krivičnim djelom uz navođenje roka i u čiju korist, suprotno tome, u pojedinim presudama se nije navodilo. To nije ni nelogično, jer sud je postupao je u skladu sa ZKP FBiH (2014, čl. 417, st. 2). Poznavanje u dovoljnoj mjeri relevantnih odredbi Zakona o izvršnom postupku FBiH (2009) da bi ispunili pretpostavke za pokretanje izvršnog postupka iziskivalo bi poseban dodatni angažman suda koji je izrekao mjeru oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u krivičnom postupku. Tako je, obzirom na gore navedene elemente sudske odluke kao izvršne isprave prema ZIP FBiH u većini slučajeva nedostajao **tražilac izvršenja i vrijeme ispunjenja obaveze**.[108]

Tako je i sadržaj izreke sudske odluke u pogledu elemenata koje treba da sadrži bio jedan od razloga nemogućnosti izvršenja mjere oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnom djelom, jer je Federalno pravobranilaštvo insistiralo da se navede u sudskoj odluci u čiju korist se nezakonito stečena imovina oduzima.[109] Pored toga što na tome temelje svoju nadležnost za pokretanje izvršnog postupka u korist Federacije Bosne i Hercegovine, navođenjem u čiju korist se ona oduzima definiše se tražilac izvršenja prema odredbama ZIP FBiH (2009). Navođenjem i roka za dobrovoljno ispunjenje obaveze ispunjavaju se, između ostalih, elementi podobne izvršne isprave, iako je ZIP FBiH (2009, čl. 27, st. 2) propisao da je to element koji se može odrediti i rješenjem o izvršenju. Ipak, dosadašnja praksa je pokazala da Federalno pravobranilaštvo vraća sudovima odluke sa navedenim primjedbama.

Još jedan od razloga nemogućnosti oduzimanja nezakonito stečene imovine na osnovu pravosnažne presude bio je i sadržaj izreke presude u pogledu sastava, odnosno stvari i prava koje predstavljaju imovinsku korist stečenu krivičnim djelom. Sud nije bio dodatno opterećen komplikovanim pronalaženjem i utvrđivanjem imovine koja bi bila predmet u postupku oduzimanja. Najčešće se u presudama navodio samo novčani iznos koji se ima oduzeti. Prema ZIP FBiH (2009) propisano je da prijedlog rješenja o izvršenju ne mora sadržavati obavezno i predmet na kome izvršenje treba provesti jer tražilac izvršenja često ne raspolaže podacima o imovini izvršenika. U tim slučajevima, potraga za imovinom bila je otežana jer su se ti podaci izvršenika često prikrivali, postupak izvršenja se iz tog razloga odugovlačio ili obustavljao, te je vlasnik u većini slučajeva u međuvremenu osujetio imovinu koja bi bila predmetom trajnog oduzimanja.

108. O sadržaju izreke presude kojom se oduzima nezakonito stečena imovina u sudskoj prakse pogledati u poglavlju VI.

109. Tako prema presudi Kantonalnog suda u Sarajevu br. 122/00 izrečeno je oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi u iznosu od 150.000,00 KM. Međutim, Općinski sud u Sarajevu je zahtijevao da se naznači i u čiju korist se treba naplatiti određeni iznos, obzirom na nejasnoće u izreci, nakon čega je svojim rješenjem odbacio prijedlog za izvršenje (Burzić, 2012).

VI.3. PREDNOSTI DONOŠENJA ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

S obzirom da su teorija i sudska praksa ukazivali na nejasnoće u postojećim propisima koje su vodile do ograničenih mogućnosti, ili nemogućnosti izvršenja mjere oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (Petrović, 2011, Burzić, 2012), pojavila se potreba za donošenjem novog zakona koji bi na sveobuhvatan i precizan način uredio ovu materiju. Tako je ZONSIKD FBiH (2014) propisao postupak utvrđivanja, osiguranja, ali i izvršenja odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i *pro futuro* otklonio sve ranije navedene nejasnoće koje su do početka primjene ovog zakona postojale.

Prednosti ZONSIKD FBiH su brojne. Kad je riječ o postupku izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine, zakonodavac je, prije svega, uzeo u obzir probleme u dosadašnjoj praksi, kao i navedene nejasnoće ili nedorečenosti do sada važećih zakona, te ih otklonio na sljedeći način:

- Prije svega, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 2, st. 2) je izričito propisao da sva imovina, koja je trajno oduzeta, postaje vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine, te na taj način riješio dileme koje se su pojavljivale u odnosu na izreke presuda u čiju korist se nezakonito stečena imovina krivičnim djelom oduzimala.

- Nadalje, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 24, st. 1) propisao je da se izvršenje radi oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom određuje i provodi na prijedlog Federalnog pravobranilaštva Federacije Bosne i Hercegovine. Na ovaj način ZONSIKD FBiH (2014) uspješno je otklonio dileme koje su se javljale po pitanju načina pokretanja izvršnog postupka radi oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u pogledu aktivne legitimacije.

- Sljedeća nejasnoća javljala se u pogledu sadržaja izreke odluke kojom se oduzima nezakonito stečena imovina krivičnim djelom u pogledu elemenata koje treba da sadrži da bi bila i izvršna. Uzimajući u obzir elemente koje treba da sadrži presuda, kao izvršna isprava, kako bi bila podobna za izvršenje prema ZIP FBiH, ZONSIKD FBiH (2014) je izričito propisao koje elemente prijedlog tužioca za oduzimanje imovinske koristi mora sadržavati, na osnovu kojeg sud donosi odluku o oduzimanju. Nadalje, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 11) je posebno propisao i elemente presude kojom se izriče mjera oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Na taj način otklonjene su prepreke koje su se, do donošenja ovog Zakona, pojavljivale u postupku izvršenja u pogledu elemenata sadržaja izreke koji se vodi prema ZIP FBiH.

- Još jedan od razloga nemogućnosti oduzimanja nezakonito stečene imovine na osnovu pravosnažne presude bio je i sadržaj izreke presude u pogledu sastava, odnosno stvari i prava koje predstavljaju imovinsku korist stečenu krivičnim djelom. Novi *lex specialis*, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 6, st. 2, tač. d i čl. 11, st. 1, tač. a), je propisao obavezu sudu koji donosi presudu iz članova 6, 10 i 11 da u presudi tačno utvrdi, između ostalog, sastav, odnosno vrijednost imovinske koristi, tačnije, koje stvari i prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu protupravnim ili krivičnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost, kako to ne bi bila prepreka za izvršenje.

- Nadalje, ZONSIKD FBiH osigurao je također i efikasno oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi i nakon okončanog postupka. Naime, ZONSIKD FBiH (2014) je propisao da imovina, koja je predmet izvršenja, ili koja će biti predmet izvršenja, bude pod mjerama osiguranja i/ili privremenog oduzimanja tokom trajanja postupka, ali i nakon okončanja postupka, kako bi se onemogućilo njeno raspolaganje od strane vlasnika ili povezane osobe sve do momenta trajnog oduzimanja. Tačnije, u članu 21 ZONSIKD FBiH (2014) propisano je da osiguranje privremenom mjerom može trajati najduže 60 dana nakon što sud dostavi predlagaču osiguranja obavijest o tome da je presuda postala pravosnažna. Ukoliko je presuda pobijana žalbom, rok počinje teći od dana kada je predlagaču osiguranja dostavljena odluka drugostepenog suda kojom je ona potvrđena. Na ovaj način ZONSIKD FBiH (2014) je efikasno onemogućio moguće manipulacije sa nezakonito stečenom imovinom od strane vlasnika ili povezane osobe, u vremenskom periodu od momenta kada se pravosnažno okonča postupak, pa sve do momenta izvršenja, tj. trajnog oduzimanja.

Dakle, zakonodavac je odredbama ZONSIKD FBiH (2014) izričito propisao da imovina, oduzeta u postupku oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, postaje vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine, te je izričito propisao i obavezu Federalnog pravobranilaštva za pokretanje postupka izvršenja u ovim predmetima, na čemu će Federalno pravobranilaštvo temeljiti svoju nadležnost i izričito je propisao elemente izreke presude kojom se oduzima nezakonito stečena imovina, kako bi mogla biti i efikasno trajno oduzeta prema ZIP FBiH (2009). Na ovaj način zakonodavac je uspješno otklonio navedene prepreke za postupak izvršenja pravosnažnih sudskih odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, kako to predviđa ZIP FBiH (2009).

VI.4. POSTUPAK IZVRŠENJA ODLUKA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM PREMA ZAKONU O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Da bi bile ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka izvršenja, neophodno je, prije svega, da sud, u redovnom ili posebnom postupku propisanom ZONSIKD FBiH, okonča dokazni postupak i donese presudu. Nakon pravosnažnosti presude, Sud je dostavlja predlagaču osiguranja, tj. tužiocu (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 21, st. 1). Tužilac ima obavezu da pravosnažnu presudu odmah, a u cilju poštivanja načela hitnosti, proslijedi Federalnom pravobranilaštvu Federacije Bosne i Hercegovine na daljnje postupanje, tj. na pokretanje postupka izvršenja. Postupak izvršenja je hitan iz razloga što je ZONSIKD FBiH (2014) propisao da osiguranje privremenom mjerom može trajati najduže 60 dana nakon što sud dostavi predlagaču osiguranja obavijest o tome da je presuda postala pravosnažna. Federalno pravobranilaštvo pokreće postupak izvršenja pred nadležnim sudom. Sud u izvršnom postupku donosi rješenje o izvršenju i provodi izvršenje, ili ga u potpunosti ili djelimično povjerava Agenciji na izvršenje. U nastavku teksta je predstavljena detaljna procedura postupka izvršenja.

Da bi uopće došlo do postupka izvršenja mjere oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, neophodno je da su prethodne faze u postupku uspješno okončane, te da je sud nakon provedenog postupka donio odluku kojom se izriče, između ostalog, i mjera oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Prema ZONSIKD FBiH (2014), razlikujemo dvije vrste postupka: redovan i poseban postupak. ZONSIKD FBiH (2014) različito propisuje šta sud utvrđuje nakon okončanog redovnog, a šta nakon posebnog postupka. Iz tog razloga i mi na ovom mjestu u nastavku izdvajamo posebno.

Slijedom članova 10 i 11 stav 1 ZONSIKD FBiH (2014), da bi bile ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka izvršenja, neophodno je potrebno da, prije svega, sud u redovnom postupku okonča dokazni postupak i:

- donese presudu kojom se optuženi oglašava krivim i kojom se utvrđuje imovinska korist pribavljena krivičnim djelom,
- utvrdi koje stvari ili prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost,
- utvrdi da te stvari ili prava postaju vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine,
- utvrdi da optuženi ili povezane osobe moraju odmah predati Federaciji Bosne i Hercegovine određene stvari, odnosno na nju prenijeti određena prava, ako ona već nisu prešla na Federaciju Bosne i Hercegovine, ili isplatiti njihov novčani iznos koji je srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi u roku 15 dana od dana pravosnažnosti presude,
- utvrdi da se u javnim knjigama ili registrima koji se vode kod nadležnih organa izvrši upis prava vlasništva u korist Federacije Bosne i Hercegovine.

Slijedom ZONSIKD FBiH (2014, čl. 6, st. 2), da bi bile ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka izvršenja, neophodno je potrebno da, prije svega, sud u posebnom postupku okonča dokazni postupak i:

- donese presudu kojom se utvrđuje da je imovinska korist pribavljena protupravnim djelom koje sadrži zakonske elemente krivičnog djela,
- utvrdi sastav, odnosno vrijednost imovinske koristi, tačnije koje stvari i prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu protupravnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost,
- utvrdi da te stvari ili prava postaju vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine,
- naloži povezanoj osobi da Federaciji Bosne i Hercegovine odmah preda određene stvari, odnosno na nju prenese određena prava ako ona već nisu prešla na Federaciju Bosne i Hercegovine, ili da isplati njihov novčani iznos srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude,
- odredi da se u javnim knjigama ili registru koji se vode kod nadležnih organa izvrši upis prava vlasništva u korist Federacije Bosne i Hercegovine.

Nakon pravosnažnosti presude iz članova 6, 10 i 11, prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 21) propisana je obaveza suda da je dostavi predlagaču osiguranja, tj. tužiocu. U ZONSIKD FBiH nije izričito propisano, ali prema članu 10 Zakona o federalnom pravobranilaštvu (2006) *organi, tijela i pravne osobe ovog zakona* ***dužni su blagovremeno obavijestiti Federalno pravobranilaštvo o slučajevima u kojima je ono ovlašteno da ih zastupa i ulaže pravna sredstva i poduzima druge zakonom određene pravne radnje i da mu dostave svu potrebnu dokumentaciju***. Ova odredba je od posebnog značaja, jer na njoj temeljimo obavezu tužilaštva, tj. postupajućeg tužioca, da dostavi pravosnažnu presudu Federalnom pravobranilaštvu na dalje postupanje. Rok za dostavu presude nije posebno propisan, osim da je propisano blagovremeno dostavljanje dokumentacije, ali analogno činjenici da je postupak izvršenja uvijek hitan, zaključujemo da je postupajući tužioc obavezan pravosnažnu presudu dostaviti odmah, bez odlaganja, Federalnom pravobranilaštvu na dalje postupanje. Federalno pravobranilaštvo je i prema Zakonu o federalnom pravobranilaštvu (2006, čl. 2, st. 2) ovlašteno da od tužilaštva zahtijeva dostavljanje podataka, obavještenja i spisa koji su mu potrebni za poduzimanje radnji za koje je ovlašteno, što stvara obavezu Tužilaštvu da tražene podatke u tom slučaju i dostavi.

Izvršenje radi oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 24, st. 1) određuje se i provodi na prijedlog Federalnog pravobranilaštva Federacije Bosne i Hercegovine u skladu sa ZIP FBiH (2009). Federalno pravobranilaštvo ima u ovom slučaju aktivnu legitimaciju za pokretanje izvršnog postupka jer prema Zakonu o Federalnom pravobranilaštvu (2006, čl. 1 i 12) *to je poseban samostalan organ koji poduzima mjere i pravna sredstva radi pravne zaštite imovine i imovinskih interesa Federacije Bosne i Hercegovine*, tačnije, *poduzima pravne radnje i pravna sredstva radi zaštite vlasništva Federacije pred sudovima i drugim nadležnim organima, kad je na to ovlašteno federalnim zakonom*.

Nadalje, Federalno pravobranilaštvo ovlašteno je Zakonom o federalnom pravobranilaštvu (2006, čl. 10, st. 2 i čl. 11) da poslove zastupanja organa i pravnih osoba vrši u svim sudskim postupcima, te da je u vršenju tih poslova ovlašteno da poduzima sve radnje koje poduzima stranka u postupku. Također, ukoliko Federalno pravobranilaštvo smatra da ne treba pokrenuti određeni postupak, obavijestit će o tome subjekt koji zastupa. Ako se u tom slučaju ne postigne saglasnost u mišljenju ili ako subjekt ne odgovori u određenom roku, konačnu odluku donosi Federalno pravobranilaštvo i o tome obavještava subjekt koji zastupa. U vršenju pravnih radnji i pravnih sredstava radi zaštite vlasništva Federacije Bosne i Hercegovine pred sudovima, Federalno pravobranilaštvo ima položaj i prava stranke u postupku (Zakon o Federalnom pravobranilaštvu, 2006, čl. 12).[110]

Dakle, Federalno pravobranilaštvo je nadležno prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 24, st. 2) da podnosi prijedlog o izvršenju na osnovu presude kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom nadležnom sudu, a to je općinski sud koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu. Ova odredba o mjesnoj nadležnosti djelimično je u suprotnosti za ZIP FBiH (2009) jer tim zakonom su utvrđena posebna pravila o mjesnoj nadležnosti u zavisnosti od predmeta i sredstva izvršenja. Shodno navedenom, odredbe o mjesnoj nadležnosti sadržane su u poglavljima Zakona kojima se reguliraju sredstva i predmeti izvršenja, za svakog od njih posebno. Tako na primjer, prema ZIP FBiH (2009, čl. 67) za odlučivanje i provođenje izvršenja na nepokretnosti nadležan je sud na čijem se području nepokretnost nalazi; prema članu 114 ZIP FBiH za odlučivanje i provođenje izvršenja na pokretnim stvarima mjesno nadležan je sud gdje se pokretne stvari nalaze; prema članu 136 ZIP FBiH (2009) za odlučivanje i provođenje izvršenja na novčanom potraživanju mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi prebivalište izvršenika, itd. Međutim, prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 24, st. 2) za donošenje rješenja o izvršenju na osnovu presude (pravomoćne izvršne isprave) kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnom djelom i donošenje drugih odluka u tom postupku, nadležan je općinski sud koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu. Obzirom da je ova odredba u suprotnosti sa ZIP FBiH (2009), o mjesnoj nadležnosti, primjenjivaće se odredbe ZONSIKD FBiH (2014) jer kao *lex specialis* i u članu 1, stav 3 izričito propisuje da odredbe drugih zakona kojima se uređuje utvrđivanje, osiguranje oduzimanja, izvršenje odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnom djelom i upravljanje oduzetom imovinom primjenjuje samo ako ovim Zakonom nije drukčije propisano. Međutim, kako je već rečeno, za provođenje rješenja o izvršenju važe odredbe ZIP FBiH (2009).

110. Prema izvještaju o radu Federalnog pravobranilaštva za 2014. godinu, predmeti izvršenja su brojni. Naime, u 2014. godinu preneseno je iz predhodnih godina 6.292 predmeta izvršenja, primljeno je novih 501, što ukupno daje broj od 6.793 predmeta. Od ukupnog broja predmeta arhivirano je 452 predmeta, što znači da je ostalo u radu 6.341 predmet (Federalno pravobraniteljstvo/ pravobranilaštvo, 2014).

Dakle, obaveza je Federalnog pravobranilaštva da nakon prijema pravosnažne sudske presude o oduzimanju prijedlogom, kao tražioc izvršenja po službenoj dužnosti u korist Federacije Bosne i Hercegovine, pokrene izvršni postupak pred općinskim sudom koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu.

Izvršni postupak vodi se nakon što je spor riješen i nakon što je dužnik već sudskom odlukom ili drugim aktom obavezan na određeno ponašanje (Poznić i Rakić-Vodinelić, 2010, s. 477). Međutim, time traženoj pravnoj zaštiti još nije udovoljeno, ukoliko se dužnik dobrovoljno ne povinuje izrečenoj zapovijesti. To znači da postupak izvršenja nije uvijek obavezan. ZONSIKD FBiH (2014, čl. 11, st. 1, tač. c) propisao je rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze koji iznosi 15 dana od dana pravosnažnosti presude. Samo u slučaju da obaveza ne bude dobrovoljno izvršena u Zakonom propisanom roku, pokreće se postupak izvršenja.

Izvršni postupak je zasnovan na dvostranačkoj konstrukciji postupka. Stranka čije potraživanje se namiruje u izvršnom postupku u zakonu je označena kao *tražilac izvršenja*, dok stranka protiv koje se vodi izvršni postupak, odnosno protiv koje se potraživanje ostvaruje, označena je kao *izvršenik* (ZIP FBiH, 2009, čl. 2, st. 1, tač. 2 i čl. 3). Pored stranaka, u izvršnom postupku mogu sudjelovati i druge osobe koje ostvaruju svoja prava ili interese, ali nisu stranka. Takva osoba naziva se *učesnik* i označava osobu koja u postupku izvršenja nije stranka, a u postupku učestvuje zbog toga što se u njemu odlučuje o nekom njenom pravu ili zbog toga što za to ima pravni interes (ZIP FBiH, 2009, čl. 2, st. 1, tač. 5). Ovaj termin *učesnik* prema ZIP FBiH (2009) možemo povezati sa terminom *treće osobe* prema ZONSIKD FBiH (2014). Naime, to je osoba koja tvrdi da u pogledu imovine koja je predmet postupanja po ovom zakonu ima pravo koje sprječava njegovu primjenu i traži da se osiguranje ili izvršenje proglasi nedopuštenim (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 4, st. 1, tač. e).

Izvršni postupak se pokreće radnjom ovlaštenog subjekta – tražioca izvršenja, koja se zove prijedlog izvršenja. Izvršenje određuje i provodi sud, a u postupku izvršenja sud je dužan da postupa hitno (ZIP FBiH, 2009, čl. 4, st. 1 i čl. 5, st. 1). To iz razloga što se u postupku izvršenja ne odlučuje, već samo ostvaruje ono o čemu je već odlučeno. Zato brzina kojom sud postiže ostvarenje prava u izvršnom postupku ima veliki značaj. Inače, naglašavamo da je načelo brzine jedno od ključnih za efikasno provođenje postupka za oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi, te je i zastupljeno tokom cijelog postupka, posebno u postupku osiguranja privremenom mjerom kao i u postupku izvršenja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 9).

Pravni osnov za određivanje izvršenja je izvršna ili vjerodostojna isprava (ZIP FBiH, 2009, čl. 22 i 23). Izvršnom ispravom u postupku oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom smatra se pravosnažna presuda kojom se utvrđuje da je imovinska korist pribavljena protupravnim djelom koje sadrži zakonske elemente krivičnog djela (posebni postupak) (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 6, st. 2, tač. a), kao i presuda kojom se optuženi oglašava krivim i kojom se utvrđuje imovinska korist pribavljena krivičnim djelom (redovni postupak) (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10, st. 1).

Sud će uvijek na osnovu izvršne isprave dopustiti provođenje izvršenja ukoliko je ona podobna za izvršenje i ukoliko su ispunjene ostale pretpostavke, a pri tom se neće upuštati u ispitivanje osnovanosti potraživanja koje se prinudno ostvaruje (Čalija i Omanović, 2000, s. 389). Međutim, da bi sud mogao i odrediti izvršenje, izvršna isprava treba da bude podobna za izvršenje. Izvršna isprava je podobna za izvršenje ako su u njoj naznačeni sljedeći elementi: tražilac izvršenja i izvršenik, predmet, vrsta, obim i vrijeme ispunjenja obaveze (ZIP FBiH, 2009, čl. 27, st. 1). Dakle,

zakonom su utvrđeni elementi koji u svojoj ukupnosti čine jednu izvršnu ispravu podobnom za izvršenje, te nedostatak bilo kojeg od zakonom predviđenih elemenata vodi nepodobnosti izvršne isprave za određivanje izvršenja.

ZONSIKD FBiH (2014) je uzeo u obzir elemente izvršne isprave prema ZIP FBiH (2009) te je izričito propisao koje elemente prijedlog tužioca za oduzimanje imovinske koristi mora sadržavati na osnovu kojeg sud donosi odluku, a to su, između ostalih:

- podaci o osobi od koje se oduzima imovinska nezakonito stečena korist (čitaj u postupku izvršenja izvršenik kao element podobne izvršne isprave prema ZIP FBiH),
- podatke ili opis imovine koju treba oduzeti (čitaj predmet, vrsta i obim ispunjenja obaveze kao element podobne izvršne isprave prema ZIP FBiH), itd. (ZONSIKD FBiH, čl. 10, st. 3).[111]

Nadalje, ZONSIKD FBiH (2014, čl. 11) propisao je posebno i elemente presude kojom se izriče i mjera oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, a to su, između ostalih:

- koje stvari ili prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost (čitaj predmet, vrsta i obim kao element podobne izvršne isprave prema ZIP FBiH),
- da te stvari ili prava postaju vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine (na čemu se temelji nadležnost Federalnog pravobranilaštva, dakle, čitaj tražilac izvršenja kao element podobne izvršne isprave prema ZIP FBiH - Federalno pravobranilaštvo po službenoj dužnosti u korist Federacije Bosne i Hercegovine), da optuženi ili povezane osobe moraju odmah predati Federaciji Bosne i Hercegovine određene stvari, odnosno na nju prenijeti određena prava, ako ona već nisu prešla na Federaciju Bosne i Hercegovine, ili isplatiti njihov novčani iznos koji je srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi u roku 15 dana od dana pravomoćnosti presude (čitaj vrijeme ispunjenja obaveze – dobrovoljni rok za ispunjenje obaveze kao element podobne izvršne isprave prema ZIP FBiH) (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 11, st. 1, tač. a, b i c).[112]

Na ovaj način ZONSIKD FBiH (2014) je uspio objediniti i harmonizirati elemente koje treba da sadrži izvršna isprava kako bi bila podobna za izvršenje, te unaprijed otklonio eventualne prepreke koje bi se mogle pojaviti u postupku izvršenja koji se vodi prema ZIP FBiH (2009).[113]

Ovdje treba naglasiti da presuda suda kojom je oduzeta imovinska korist jeste podobna izvršna isprava, tj. buduća izvršna isprava temeljem koje se stiče pravo vlasništva. Naime, ZONSIKD FBiH je tačno propisano šta izreka presude mora da sadrži, pa u vezi sa navedenim proizilazi da je takva odluka suda temelj za sticanje prava vlasništva, a kako je to propisano Zakonom o stvarnim pravima (2013), i kao

111. Uz napomenu da su navedeni samo oni elementi prijedloga koji se odnose na problematiku koja je obrađena u ovom dijelu teksta.

112. Uz napomenu da su navedeni samo oni elementi presude koji se odnose na problematiku koja je obrađena u ovom dijelu teksta.

113. O podobnosti izvršne isprave u sudskoj prakse pogledati u podpoglavlju *Sudska praksa*.

takva nije u koliziji sa važećim pozitivnim propisima. Naime, članom 23, stav 1 Zakona o stvarnim pravima (2013) propisano je: „Pravo vlasništva stiče se na osnovu pravnog posla, zakona, **odluke suda** ili drugog nadležnog organa i nasljeđivanjem, uz ispunjenje pretpostavki propisanih zakonom. Ovim Zakonom (2013, čl. 23, st. 4) propisano je: „Odlukom suda ili drugoga tijela stiče se vlasništvo u slučajevima određenim zakonom, a na način i pod pretpostavkama određenim zakonom. Sticanjem prava vlasništva odlukom suda ili drugoga tijela ne prestaju stvarna prava koja su drugim osobama pripadala na odnosnoj stvari, osim onih za koje je to određeno tom odlukom ili zakonom, te onih koja po naravi stvari ne mogu dalje postojati.

Pored navedenog, izreka presude sadrži i tzv. "klauzulu intabulandi", tj. nalog za upis prava vlasništva u javnim knjigama i registrima, tako da je takva odluka podobna isprava za sticanje stvarnog prava, odnosno ispunjene su pretpostavke za upis u zemljišnim knjigama i sa aspekta Zakona o zemljišnim knjigama Federacije BiH. Pored navedenog, kada se ima u vidu sadržaj odluke kako to propisuje član 11 ZONSIKD FBiH (2014), a to je „da optuženi ili povezane osobe moraju odmah predati Federaciji Bosne i Hercegovine određene stvari, odnosno na nju prenijeti određena prava, ako ona već nisu prešla na Federaciju Bosne i Hercegovine", jasno proizilazi da je optuženim ili povezanim osobama primarno ostavljena mogućnost da odmah prenesu određena prava na Federaciju BiH (na osnovu pravnog posla...), tj. budućeg titulara tih prava, a ukoliko ne, slijedi postupak prinudnog prenošenja.

Nadalje, članom 52 Zakona o stvarnim pravima (2013) normirani su pravni osnovi sticanja, pa je propisano da sticalac prava vlasništva na nekretnini na osnovu zakona, nasljeđivanja, pravosnažne odluke suda ili konačne odluke drugog nadležnog organa, ovlašten je zahtijevati upis stečenoga prava vlasništva u zemljišne knjige.[114] U konkretnom, sticalac prava vlasništva je Federacija BiH, pa je i logično da je upravo ona kao pravno lice aktivno legitimisana i ima interes kako u postupku prinudnog izvršenja, tako i u postupku prijenosa prava. Međutim, treba imati na umu činjenicu kako pravni posao, sam za sebe, nije dovoljan za sticanje prava vlasništva jer se na samo na osnovu pravnog posla pravo vlasništva ne stiče. *Akcipijens* stiče samo obligacono pravo prema *tradensu*. Potreban je još jedan akt-način sticanja, a to je za nepokretnosti upis u zemljišnju knjigu. Kada je riječ o stvarima, pravo vlasništva na pokretnu stvar stiče se predajom stvari u državinu sticaoca. Dakle, kod nepokretnina, pravo vlasništva i druga stvarna prava na nepokretnostima, nastaju tek sa upisom u zemljišnju knjigu-konstitutivno dejstvo upisa (Babić i sar., 2014). Iz naprijed navedenog slijedi kako ovom odredbom ZONSIKD FBiH (2014) ovlaštene osobe, u konkretnom slučaju Federacija BiH kao sticatelj prava, tek stiču pravo tj. dobijaju ovlaštenje da zahtijevaju upis prava vlasništva u zemljišnim knjigama ukoliko se radi o nepokretnosti, što je potrebno zatražiti odgovarajućim zahtjevom koji u svakom slučaju podnosi Pravobranilaštvo Federacije BiH. Iako ovakav akt ima samo deklarativno dejstvo, on je ipak nužan jer je riječ o pravnoj tradiciji prema kojoj titular imovine zadržava dispozitivno pravo da sam odlučuje hoće li svoje pravo uknjižiti (Babić i sar., 2014).

114. Na sličan način odredba iz člana 9. Zakona o tržištu vrijednosnih papira (2012) propisuje da se pravo vlasništva na vrijednosnom papiru stiče upisom vrijednosnog papira kod Registra na račun vlasnika vrijednosnog papira. Osnov za sticanje i prijenos vlasništva je pravni posao, odluke vezane za emisiju vrijednosnih papira, odluka suda, drugog nadležnog organa i zakon.

Pravo vlasništva stečeno na osnovu nasljeđivanja, zakona, odlukom suda ili drugog nadležnog organa ne može se suprostaviti pravu treće savjesne osobe koja je postupajući sa povjerenjem u zemljišne knjige podnijela zahtjev za upis svoga prava prije nego je osoba koja je stekla pravo vlasništva na osnovu nasljeđivanja, zakona, odluke suda ili drugog nadležnog organa zatražila upis svog prava. Ovdje je važno imati na umu odredbu iz člana 23 ZONSIKD FBiH (2014) koja propisuje pravnu zaštitu tzv. "trećih osoba", koje shodno ovom zakonu imaju pravo podnošenja prigovora do donošenja rješenja o izvršenju i zahtijevati da se privremena mjera osiguranja imovinske koristi ukine. U kontekstu onemogućavanja izvršenja pravosnažne odluke suda, kojom je određeno oduzimanje imovinske koristi, na osnovu navedene odredbe iz Zakona o stvarnim pravima (2013) koja propisuje prava trećih savjesnih osoba, treba uzeti u obzir odredbu iz člana 19 ZONSIKD FBiH (2014) koja propisuje ništavnost pravnog posla kojim protivnik osiguranja, nakon upisa privremene mjere u javnu knjigu ili registar, raspolaže pravima ili stvarima koje su predmet osiguranja. Prednje je upravo pokazatelj koliko je neophodno blagovremeno osigurati potraživanje Federacije BiH, tj. budući zahtjev odluke o oduzimanju imovinske koristi, kako bi se osiguralo uspješno izvršenje pravosnažne presude koja sadrži odluku o oduzimanju.

Izvršni postupak se sastoji iz dva osnovna stadija: stadij donošenja rješenja o izvršenju (odlučivanje o izvršenju) i stadij provođenja izvršenja. Prvi stadij počinje podnošenjem prijedloga za izvršenje od strane Federalnog pravobranilaštva općinskom sudu koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu. Sud o prijedlogu odlučuje, po pravilu, van ročišta, na osnovu sadržine prijedloga i priložene izvršne ili vjerodostojne isprave, tačnije pravosnažne presude. Ukoliko su ispunjene sve pretpostavke, sud donosi odluku kojom usvaja prijedlog – rješenje o izvršenju. Drugi stadij postupka započinje po službenoj dužnosti, davanjem naloga pomoćnim organima suda da pristupe radnjama izvršenja. Da bi se započelo sa provođenjem izvršenja, rješenje o izvršenju ne mora biti pravosnažno. U toku provedenog izvršenja moguć je zastoj, zato što zakon predviđa mogućnost odlaganja izvršenja. Izvršenje se redovno okončava namirenjem povjerioca, ali je moguće, pod zakonom propisanim uvjetima, i obustava izvršnog postupka, bez namirenja povjerioca (Poznić i Rakić-Vodinelić, 2010, s. 480).

Obzirom da se prijedlog za izvršenje podnosi sudu koji nije odlučivao u prvom stepenu, uz prijedlog se podnosi i izvršna isprava, tj.presuda, u originalu ili ovjerenom prijepisu, na kojoj se nalazi i potvrda o izvršnosti. Tu potvrdu o izvršnosti daje sud koji je i odlučivao u prvom stepenu (ZIP FBiH, 2009, čl. 35, st. 1 i 2).

Prema članu 36 ZIP FBiH (2009) prijedlog za izvršenje mora sadržavati:

- zahtjev za izvršenje u kojem će biti naznačena izvršna ili vjerodostojna isprava na osnovu koje se traži izvršenje,
- tražilac izvršenja i izvršenik,
- potraživanje čije se ostvarenje traži,
- sredstvo kojim izvršenje treba provesti,
- predmet izvršenja ako je poznat,
- kao i druge podatke koji su potrebni za provođenje izvršenja.

Dakle, prijedlog za izvršenje kumulira dva zahtjeva: da se odluči o samom zahtjevu za izvršenje izvršenikove obaveze i da se zahtjev, odnosno odluka realizuje, odnosno izvrši prinudno ostvarenje potraživanja (Daupović et al., 2005, str. 142-143). O prijedlogu za izvršenje sud odlučuje, u pravilu, na osnovu sadržine prijedloga, van ročišta. Rješenje o izvršenju dostavlja se tražiocu izvršenja i izvršeniku i mora sa-

državati i uputu o pravnom lijeku koji stoji strankama na raspolaganju (ZIP FBiH, 2009, čl. 39, st. 4 i 5), a to je prigovor. Prigovor se izjavaljuje u roku od 8 dana. Pravo na podnošenje prigovora, osim stranaka u postupku, imaju i treće osobe koje imaju pravni interes. Treće osobe pravo na prigovor imaju do okončanja izvršnog postupka. Do zadiranja u pravnu sferu treće osobe dolazi onda kada se među predmetima izvršenja dužnika nalaze i takve stvari na kojima treća osoba ima neko pravo stvarnopravnog ili obligacionopravnog karaktera. Svaka treća osoba koje tvrdi da u pogledu predmeta izvršenja ima takvo pravo koje na tim predmetima sprječava izvršenje, može podnijeti prigovor i tražiti da se izvršenje na tim predmetima proglasi nedopustivim (Čalija i Omanović, 2000, s. 399).

Sud je u pravilu dužan da o prijedlogu za izvršenje odluči u roku od osam dana, a o prigovoru u roku od 15 dana od dana ispunjavanja uvjeta da se o prigovoru odluči (ZIP FBiH, 2009, čl. 15). Izvršenje se provodi po donošenju odluke o prigovoru, odnosno, ako je protekao rok za prigovor. Izvršenje se provodi i prije pravosnažnosti rješenja o izvršenju, što omogućuje efikasniji i brži izvršni postupak. Za provođenje izvršenja, prema ZONSIKD FBiH (2014), nadležan je sud. Obzirom da ovaj Zakon izričito ne navodi koji sud, zaključujemo da je za provođenje rješenja o izvršenju nadležan sud prema odredbama ZIP FBiH (2009).

Na ovom mjestu važno je naglasiti razliku između provođenja izvršnog postupka i provođenja rješenja o izvršenju. Naime, prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 24, st. 1) Federalno pravobranilaštvo je u obavezi da pokrene izvršni postupak prijedlogom pred nadležnim sudom. Općinski sud koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, nadležan je za donošenje rješenja o izvršenju, ali za provođenje izvršenja na osnovu rješenja o izvršenju važe odredbe o mjesnoj nadležnosti prema ZIP FBiH (2009). To znači, na primjer, ako je za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na nepokretnosti odlučivao jedan sud, a nepokretnost se nalazi na teritoriji drugog suda, za provođenje rješenja o izvršenju prema odredbama člana 67 ZIP FBiH (2009) biće nadležan sud na čijem se području nepokretnost nalazi. Na primjer, ako je rješenje o izvršenju donio Općinski sud u Sarajevu, a nepokretnost se nalazi na teritoriji Općinskog suda u Tuzli, za provođenje rješenja o izvršenju na nepokretnosti nadležan je Općinski sud u Tuzli. To, nadalje, obavezuje sud koji je donio rješenje o izvršenju, da u ovakvim slučajevima odmah (u cilju poštivanja načela hitnosti) po donošenju rješenja o izvršenju proslijedi rješenje sudu nadležnom za njegovo provođenje. Međutim, zakonodavac je sudu stavio na raspolaganje i mogućnost da nakon donošenja rješenja o izvršenju provođenje rješenja o izvršenju povjeri Agenciji, u potpunosti ili samo djelimično (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 24, st. 4). To je potpuno logično rješenje, obzirom da je Agencija nadležna, između ostalog, da upravlja privremeno i trajno oduzetom imovinom prema odredbama ZONSIKD FBiH (2014, čl. 30, st. 1, tač. a).

VI.5. MEĐUNARODNOPRAVNA POMOĆ U POSTUPKU IZVRŠENJA ODLUKA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

Međunarodnopravna pomoć u postupku izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom neophodno je potrebna, obzirom da organizirane kriminalne grupe, ali i učinitelji krivičnih djela kojima je glavni motiv sticanje finansijske moći, djeluju bez granica i sve češće stiču imovinu i u inostranstvu. Obzirom na to *Direktiva o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima u Evrop-*

skoj uniji (2014) posebno naglašava da postoji rastuća potreba za učinkovitom međunarodnom suradnjom u vezi s povratom imovine i uzajamnom pravnom pomoći, te u članu 9 pod naslovom *Učinkovito oduzimanje i izvršenje* propisuje da države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile otkrivanje i praćenje imovine koju treba zamrznuti i oduzeti, čak i nakon pravosnažne presude za krivično djelo kako bi osigurale učinkovito izvršenje naloga za oduzimanje.

Pitanje međunarodnopravne pomoći u postupku izvršenja mjera oduzimanja najdetaljnije uređuje *Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom*, donesena pod okriljem Vijeća Evrope u Strasbourgu 1990 (tzv. *Strasburška konvencija),* jer striktnije propisuje obaveze država stranaka kada je riječ o međunarodnoj suradnji. Cijelo poglavlje III Konvencije posvećeno je međunarodnoj suradnji koja je detaljno normirana (Ivičević Karas, 2011). Tako je međunarodna suradnja u oblasti izvršenja oduzimanja nezakonito stečene imovine propisana članom 14 Konvencije (1990) koji sadržava temeljno pravilo da, nakon što vlasti države prihvate zamolnicu za izvršenje ili nalog za oduzimanje, sve u vezi s tim zahtjevom mora biti učinjeno u skladu s pravom te države i putem njezinih vlasti. Stranka kojoj je zahtjev upućen vezana je utvrđenim činjeničnim stanjem u mjeri u kojoj je ono navedeno u sudskoj osudi ili sudskoj odluci stranke koja je zahtjev podnijela, ili u mjeri u kojoj se osuda ili sudska odluka implicitno zasniva na tim činjenicama. Ukoliko se oduzimanje sastoji u zahtjevu za plaćanje određenog novčanog iznosa, nadležno tijelo stranke kojoj je zahtjev upućen konvertirat će taj iznos u svoju valutu po kursu koji je bio na snazi u vrijeme donošenja odluke za izvršenje oduzimanja. Sa oduzetom imovinom države potpisnice raspolažu u skladu sa svojim internim zakonodavstvom, osim u slučaju kada se stranke drukčije dogovore.

I ZONSIKD FBiH (2014, čl. 37) propisuje obavezu Agencije da ostvari neophodnu saradnju sa nadležnim organima u Bosni i Hercegovini u postupcima pružanja međunarodnopravne pomoći sa ciljem privremenog ili trajnog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Tačnije, Agenciji će se, po potrebi, na izvršenje dostavljati odluke nadležnih organa u Bosni i Hercegovini donesene na osnovu Zakona o međunarodnopravnoj pomoći u krivičnim stvarima kojima se vrši priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka ukoliko sadrže i mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

VI.6. KRATKI OSVRT NA USPOREDNO (KOMPARATIVNO) PRAVNE PROPISE

Republika Srpska: Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela („Sl. glasnik RS", br. 12/10)

Nakon potvrđivanja optužnice, a najkasnije u roku od godinu dana po pravosnažnom okončanju krivičnog postupka, tužilac podnosi zahtjev za trajno oduzimanje imovine stečene izvršenjem krivičnog djela. Zahtjev sadrži: podatke o okrivljenom, opis i zakonski naziv krivičnog djela, označenje imovine koju treba oduzeti, dokaze o imovini koju okrivljeni posjeduje i zakonitim prihodima, dokaze da je imovinu stekao prije pokretanja krivičnog postupka, okolnosti koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda i razloge koji opravdavaju potrebu za trajnim oduzimanjem imovine. Zahtjev protiv pravnog sljedbenika sadrži dokaze da je naslijedio imovinu stečenu izvršenjem krivičnog djela, a zahtjev protiv treće osobe dokaze da je imovina stečena izvršenjem krivičnog djela prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti u cilju osujećenja oduzimanja. O zahtjevu odlučuje nadležni sud.

Ako je zahtjev podnesen u toku prvostepenog postupka, sud poziva vlasnika da se na glavnom pretresu izjasni da li će osporavati zahtjev. U slučaju da vlasnik ne dođe na glavni pretres ili se ne izjasni o zahtjevu, smatra se da ne osporava zahtjev. Međutim, ukoliko se vlasnik izjasni da ne osporava zahtjev, odluka o zahtjevu se donosi u presudi. Odluka o zahtjevu može se pobijati žalbom na presudu. Ukoliko se vlasnik izjasni da osporava zahtjev, odluka će se donijeti u posebnom postupku. Ovaj postupak će se okončati u roku od dvije godine od pravosnažnosti presude kojom je okrivljeni oglašen krivim ili je utvrđeno da je ostavilac vlasnik imovine stečene izvršenjem krivičnog djela.

Kada se vlasnik izjasni da osporava zahtjev, odnosno ako se nije izjasnio ili ako je zahtjev podnesen nakon pravosnažnog okončanja krivičnog postupka, sud će održati posebno ročište na kojem će odlučiti o zahtjevu. Ročište se zakazuje u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti odluke, odnosno od dana podnošenja zahtjeva tužioca. Ako je zahtjev usmjeren na imovinu osuđenog, tužilac iznosi dokaze o imovini koju osuđeni posjeduje, o zakonitim prihodima, dokaze da je imovina stečena prije pokretanja krivičnog postupka i okolnostima koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda okrivljenog. Osuđeni i njegov punomoćnik iznose dokaze o neosnovanosti zahtjeva tužioca ili o zakonitom porijeklu imovine. Ako je zahtjev usmjeren na imovinu pravnog sljedbenika ili treće osobe, tužilac iznosi dokaze da je pravni sljedbenik naslijedio imovinu stečenu izvršenjem krivičnog djela, odnosno da je prenesena na treću osobu bez naknade ili uz naknadu koja očigledno ne odgovara stvarnoj vrijednosti u cilju osujećenja oduzimanja imovine. Pravni sljedbenik ili treća osoba i njegov punomoćnik iznose dokaze o neosnovanosti navoda tužioca ili o zakonitom porijeklu imovine svog pravnog prethodnika. Po okončanju ročišta, sud donosi rješenje kojim usvaja ili odbija zahtjev za trajno oduzimanje imovine.

Rješenje o trajnom oduzimanju imovine sadrži: podatke o vlasniku, opis i zakonski naziv krivičnog djela, podatke o imovini koja se oduzima, odnosno vrijednost koja se oduzima od vlasnika ako je raspolagao imovinom stečenom izvršenjem krivičnog djela u cilju osujećenja oduzimanja imovine i odluku o troškovima upravljanja privremeno oduzetom imovinom. Po prijemu rješenja Agencija odmah preduzima mjere za čuvanje i održavanje oduzete imovine. Oduzetom imovinom Agencija upravlja do pravosnažnog okončanja postupka za oduzimanje imovine. Protiv rješenja ovlaštene osobe mogu izjaviti žalbu u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja, neposrednom višem sudu. Žalba ne sprječava Agenciju da postupi u skladu sa svojim nadležnostima. Rješavajući o žalbi sud može žalbu odbaciti kao neblagovremenu ili nedozvoljenu, odbiti žalbu kao neosnovanu ili uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti i predmet uputiti na ponovno odlučivanje. Rješenje postaje pravosnažno kada se više ne može pobijati žalbom ili kada žalba nije dozvoljena.

Republika Hrvatska: Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (2010)

Izvršenje radi oduzimanja imovinske koristi ostvarene krivičnom djelom u Republici Hrvatskoj određuje se i provodi prema posebnom zakonu, a na prijedlog tužioca. Posebni zakoni prema kojima se provodi izvršenje su Izvršni zakon, Pomorski zakon i Zakon o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnoj plovidbi. Za donošenje rješenja o izvršenju na temelju presude kojom se oduzima imovinska korist ostvarena krivičnim djelom isključivo je nadležan općinski sud koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu, dok je za provođenje izvršenja nadležan sud ili tijelo koje je određeno posebnim zakonom. Zaključujemo da je postupak izvršenja hitan iz razloga što je propisano da ako za provođenje izvršenja nije nadležan sud koji je donio presudu o oduzimanju imovinske koristi, rješenje se dostavlja sudu ili tijelu koje je nadležno za provedbu izvršenja odmah, a najkasnije prvog sljedećeg radnog dana nakon njihovog donošenja.

Republika Srbija: Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela (2013)

Javni tužilac podnosi zahtjev za trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog djela u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja pravosnažne presude kojom je utvrđeno da je učinjeno krivično djelo iz nadležnosti ovog Zakona. Zahtjev tužioca sadrži: pravnosnažnu presudu; podatke o okrivljenom, odnosno okrivljenom saradniku; zakonski naziv krivičnog djela; označenje imovine koju treba oduzeti; dokaze o imovini koju okrivljeni, odnosno okrivljeni saradnik posjeduje ili je posjedovao i zakonitim prihodima; okolnosti koje ukazuju da je imovina proistekla iz krivičnog djela, odnosno okolnosti koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i zakonitih prihoda; razloge koji opravdavaju potrebu za trajnim oduzimanjem imovine. Zahtjev protiv pravnog sljedbenika, pored navedenih, sadrži i dokaze da je pravni sljedbenik naslijedio imovinu proisteklu iz krivičnog djela, a zahtjev protiv treće osobe sadrži i dokaze da je imovina proistekla iz krivičnog djela prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti u cilju osujećenja oduzimanja. O ovom zahtjevu odlučuje vanpretresno vijeće u hitnom postupku. Odluku o zahtjevu za trajno oduzimanje imovine sud donosi na glavnom ročištu.

Po okončanju glavnog ročišta sud donosi rješenje kojim usvaja ili odbija zahtjev za trajno oduzimanje imovine. Rješenje o trajnom oduzimanju imovine sadrži podatke o vlasniku, zakonski naziv krivičnog djela iz presude, podatke o imovini koja se oduzima, odnosno vrijednost koja se oduzima od vlasnika ako je raspolagao imovinom proisteklom iz krivičnog djela u cilju osujećenja njenog oduzimanja i odluku o troškovima upravljanja privremeno oduzetom imovinom, imovinskopravnom zahtjevu oštećenog i troškovima zastupanja. Rešenje će sud dostaviti vlasniku, njegovom punomoćniku, javnom tužiocu, Direkciji i Jedinici. Ukoliko je pravnosnažnom presudom donesena odluka o imovinskopravnom zahtjevu oštećenog, sud će u rješenju o trajnom oduzimanju imovine taj iznos izlučiti iz oduzete imovine, a ako takva odluka nije donesena, sud može rješenjem izlučiti dio imovine radi namirenja imovinskopravnog zahtjeva. Sud će u rješenju vlasniku ostaviti dio imovine ako bi njenim oduzimanjem bilo dovedeno u pitanje izdržavanje vlasnika i osoba koje je dužan da izdržava u skladu sa odredbama zakona koji uređuje izvršenje i obezbjeđenje. Po prijemu rješenja o trajnom oduzimanju imovine, Direkcija odmah postupa u skladu sa nadležnostima, tačnije, Direkcija odmah preduzima mjere za upravljanje oduzetom imovinom. Protiv rješenja ovlaštene osobe mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja. Žalba ne sprječava Direkciju da postupi u skladu sa svojim nadležnostima. O žalbi protiv rješenja odlučuje nadležni drugostepeni sud. Rješavajući o žalbi sud može žalbu odbaciti kao neblagovremenu ili nedozvoljenu, odbiti žalbu kao neosnovanu ili uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti i predmet uputiti na ponovno odlučivanje.

Savezna Republika Njemačka

Njemački zakonodavac prema Zakonu o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke također razlikuje privremeno oduzimanje, tačnije, oduzimanje radi osiguranja, i trajno oduzimanje. Predmeti se mogu oduzeti radi osiguranja ako određene činjenice upućuju na zaključak da su ispunjeni uslovi za njihovu zapljenu ili trajno oduzimanje. Ukoliko razlozi upućuju na zaključak da su ispunjeni uslovi za trajno oduzimanje predmeta ili imovinske koristi, radi osiguranja može se narediti njihova zapljena. Ako ne postoji hitni razlozi, sud će ukinuti naredbu nakon 6 mjeseci, ali ako zbog određenih činjenica ima dovoljno osnova za sumnju da je učinjeno krivično djelo, a rok od 6 mjeseci nije dovoljan zbog poteškoća ili posebnog obima istrage ili zbog nekog drugog važnog razloga, sudija može na zahtjev tužilaštva produžiti trajanje mjere. Ukoliko ne postoje hitni razlozi, mjera ne smije trajati duže od 12 mjeseci.

Oduzimanje pokretne stvari vrši se tako što se stvar oduzme radi čuvanja ili se njeno oduzimanje vidno obilježi plombom ili na neki drugi način. Oduzimanje zemljišta ili prava koje podliježe odredbama prinudnog izvršenja na nepokretnoj imovini, vrši se zabilježbom oduzimanja u zemljišne knjige. Shodno tome važe odredbe Zakona o sudskoj prodaji i prinudnoj upravi. Oduzimanje potraživanja ili nekog drugog prava na imovini koje ne podliježe odredbama o prinudnom izvršenju, vrši se putem pljenidbe. Shodno tome važe odredbe Zakona o parničnom postupku. Kada se oduzimaju brodovi, brodske konstrukcije ili zrakoplovi koji su upisani u sudski registar brodova ili brodskih konstrukcija ili registar zaloga zrakoplova, oduzimanje se upisuje u takav registar. Oduzimanje ima dejstvo zabrane otuđivanja i druge oblike raspolaganja.

Za izdavanje naredbe o oduzimanju predmeta ili pljenidbi ovlašten je samo sud, a ako postoji opasnost od odlaganja ovlašteno je i tužilaštvo. Međutim, ako postoji opasnost od odlaganja, za izdavanje naredbe za pljenidbu pokretne stvari ovlašteni su i istražitelji tužilaštva. Ukoliko je oduzimanje ili pljenidbu naredilo tužilaštvo, dužno je u roku od jedne sedmice zatražiti odobrenje suda za tu naredbu.

Provođenje oduzimanja u nadležnosti je tužilaštva, a za oduzimanje pokretnih stvari nadležni su i njegovi istražitelji.

Ako je naređeno trajno oduzimanje, oduzimanje ili činjenje neupotrebljivim predmeta, nalog se izvršava tako što se predmet oduzima od osuđenog ili učesnika u oduzimanju. Za izvršenje važe odredbe Zakona o naplati u pravosuđu.

VI.7. SUDSKA PRAKSA

VI.7.1. O SADRŽAJU IZREKE PRESUDE KOJOM SE ODUZIMA NEZAKONITO STEČENA IMOVINA

U presudi Suda Bosne i Hercegovine (2009) navedeno je sljedeće:

Na osnovu čl. 396. ZKP BiH u vezi sa čl. 110 st. 1 KZ BiH od optuženog se oduzima imovinska korist u iznosu od 5.000,00 KM.

Dakle, u ovoj izreci presude navedeni su elementi koji se propisani ZKP FBiH (2014), ali ne i svi elementi koji su propisani ZIP FBiH (2009), jer nije izričito navedeno u čiju korist se oduzima nezakonito stečena imovina, niti je određen rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze, što bi se moglo smatrati nepodobnom izvršnom ispravom.

Suprotno prethodnoj odluci suda, u sljedećem primjeru, presudi Suda Bosne i Hercegovine (2007), naveden je rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze, ali ne i u čiju korist se imovina oduzima:

Na osnovu čl. 110. st. 1. i 111. KZ BiH, Sud oduzima od optuženog imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, i to: novac u ukupnom iznosu od 5.529,17 eura, koji je optuženik dužan nadoknaditi u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude.

Presudom Suda Bosne i Hercegovine (2010), utvrđen je, pored preostalih poznatih elemenata iz sudske odluke, i rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze i u čiju korist se mjera oduzimanja naplaćuje:

Na osnovu čl. 110. st. 1. i 2. KZ BiH i čl. 111. st. 1. KZ BiH, Sud od optuženog oduzima imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom u iznosu od 28.576,91 KM, a koja novčana sredstva će optuženi platiti na žiro račun Centralne banke BiH, Ministarstvo finansija i trezora, broj računa 0000030000000145 sa pozivom na broj 37111616, u roku od 12 mjeseci u jednakim mjesečnim ratama, i to počevši od dana pravosnažnosti presude pa nadalje do konačne isplate.
Može se pretpostaviti da bi ovakva odluka mogla biti cijenjena kao podobna izvršna isprava prema ZIP FBiH (2009), ali bi se ipak postavilo pitanje nadležnosti, odnosno aktivne legitimacije za pokretanje postupka izvršenja, što bi u konačnici opet dovelo do neizvršenja.

Federalno pravobranilaštvo je Kantonalnom sudu u Sarajevu vratilo pravosnažnu presudu navodeći da:

ne bi mogla biti izvršna isprava po kojoj bi Federalno pravobranilaštvo bilo ovlašteno da pokreće postupak izvršenja mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, jer u izreci predmetne presude nije odlučeno ni navedeno da se imovinska korist oduzima u korist Federacije Bosne i Hercegovine, osuđeni nije predmete koji mu se oduzimaju otuđio od Federacije Bosne i Hercegovine i Federacija Bosne i Hercegovine nije vlasnik tih predmeta, budžet Federacije nije oštećen izvršenjem krivičnog djela od strane osuđenog, Federacija Bosne i Hercegovine nije u predmetnom krivičnom postupku postavljala imovinskopravni zahtjev i Federacija Bosne i Hercegovine nije predmetnom presudom upućena da imovinskopravni zahtjev ostvaruje u parnici (Burzić, 2012).

VI.7.2. O PODOBNOSTI IZVRŠNE ISPRAVE

Prema načelu strogog formalnog legaliteta u postupku izvršenja potraživanja čije se izvršenje traži, u njegovom subjektivnom, objektivnom i vremenskom određenju, smije se dokazivati samo izvršnom ispravom, a u pogledu njegovih elemenata, još i javnom ili po zakonu ovjerenom ispravom. Stoga je postojanje izvršne isprave određenog sadržaja nužna pretpostavka za dopustivost izvršenja. Izvršna isprava koja nema zakonom utvrđeni sadržaj nije podobna za izvršenje (Daupović et al., 2005, s. 95).

Sud određuje izvršenje na osnovu izvršne isprave po kojoj je dužnik dužan ispuniti određenu obavezu prema vjerovniku. Izvršna isprava je podobna za izvršenje ako su u njoj naznačeni vjerovnik i dužnik, kao i predmet, opseg i vrsta obaveze, te vrijeme ispunjenja obaveze.....Prvostepeni sud je nakon uvida u priloženu dokumentaciju utvrdio da je dužnik temeljem izvršne isprave Općinskog suda I Sarajevo broj Mals-150/99 od 24.11.1999. godine, a pravomoćne sa danom 6.1.2000. godine dužan ispuniti obavezu kako je naznačeno u dispozitivu iste i predloženo u rješenju o izvršenju od 18.4.2000. godine, koje je potpuno usklađeno, pa je prigovor dužnika neosnovan, a navodi koje dužnik ističe u prigovoru ne predstavljaju razloge koji bi spriječili izvršenje a predviđeno čl. 50 ZIP-a. U svakom slučaju dužnik je označen i u izvršnoj ispravi, pa mu je žiro račun blokiran kao što dužnik i navodi u svom prigovoru“ (Kantonalni sud u Sarajevu, br. Pž-242/01 od 7.3.2002.) (Daupović et al., 2005, str. 79-81)
Nije podobna za sudsko izvršenje odluka suda kojom se nameće obaveza dužniku da povjeriocu dodijeli drugi odgovarajući trosoban stan na raspolaganje. Iz obrazloženja:

Predmet potraživanja je činjenje ili nečinjenje i ono je po svojoj prirodi obligacionopravna kategorija, pa shodno čl. 46 st. 2 Zakona o obligacionim odnosima (u daljem tekstu: ZOO) predmet mora biti moguć, dopušten i određen, odnosno odrediv. Predmet potraživanja je određen ako je unaprijed tačno utvrđeno šta dužnik treba tačno da čini ili ne čini da bi odgovorio svojoj obavezi, a odrediv ako izvršna isprava sadrži elemente putem kojih se može utvrditi šta dužnik treba da čini ili ne čini (ZOO, 2013, čl. 50, st. 2).

U konkretnom slučaju izvršna isprava – presuda Osnovnog suda u B.L. Rs-41/94 od 17.5.1995. godine na osnovu koje je dozvoljeno izvršenje rješenja Osnovnog suda U B.: I. Br. 3787/00 od 2.2.2001. godine, po ocjeni Vrhovnog suda, ne ispunjava uslove iz čl. 20 st. 1 ZPP. Ovom odlukom je, naime, naloženo dužniku da povjeriocu „dodijeli drugi odgovarajući trosobni stan na korištenje, a po osnovu konkursa objavljenog u aprilu mjesecu 1993. godine". Kako u toj izvršnoj odluci nije označena lokacija i površina tog stana, te kako taj stan nije moguće identifikovati na osnovu elemenata sadržanih u obrazloženju odluke čije se izvršenje traži, drugostepeni sud je pravilno zaključio da navedena izvršna isprava nije podobna za sudsko izvršenje zato što predmet dužnikove obaveze nije određen ili bar odrediv u skladu sa ovlaštenjima koja po ZPP-u ima sud koji odlučuje o prijedlogu izvršenja, pa je stoga neprihvatljivo pravno shvatanje izraženo u zahtjevu za zaštitu zakonitosti da je navedeni izvršni naslov podoban za sudsko izvršenje. Zato drugostepeni sud nije počinio bitnu povredu odredaba parničnog i izvršnog postupka na koju ukazuje zahtjev za zaštitu zakonitosti, kada je osporenom odlukom preinačio prvostepeno rješenje o izvršenju tako što je odbio prijedlog za izvršenje, ukinuo sve provedene radnje, i postupak izvršenja obustavio". (Vrhovni sud Republike Srpske, Gvl-10/02 od 23.8.2002. godine – DSP br. 1/2004, str. 48-49 i Bilten sudske prakse VS RS br. 1/2004, odluka br. 154, str. 267-268) (Daupović et al., 2005, str. 96-97).

U izreci presude kojom se dosuđuju pokretne stvari nije potrebno označavati i vrijednosti svake pojedine stvari da bi se presuda mogla izvršiti. (VsM Rev – 142/85 od 21.3.1985.) (Daupović et al., 2005, s. 99).

VI.7.3. PRIMJER IZVRŠENJA PRAVOSNAŽNE SUDSKE ODLUKE O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

Presudom Suda BiH (2011), broj: X-K-07/481, koja je postala pravosnažna donošenjem drugostepene presude istog suda broj: X-KŽ-07/481 od 26.05.2011. godine:

Optuženim U. M. i K. M. se pored izrečene kazne zatvora i mjere sigurnosti Zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, na osnovu člana 110. i člana 111. KZ BiH, od optuženih oduzima imovinsku korist pribavljenu počinjenjem produženog krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH , i to iznos od: 248.147,00 KM i 42.110,00 EURA koja novčana sredstva su optuženi dužni platiti u roku od 30 (trideset) dana od dana pravosnažnosti presude.

Prijedlog rješenja o izvršenju Pravobranilaštva Bosne i Hercegovine:

Presudom Suda BiH broj: X-K-07/481 od 23.11.2009. godine, a koja je postala pravonažna donošenjem drugostepene presude istog suda broj: X-KŽ-07/481 od 26.05.2011. godine, od dužnika U. M. izvršeno je oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela u visini od 248.147,00 KM i 42.111,00 Eura, a što ukupno iznosi 330.261,50 KM, koji iznos je dužnik bio dužan uplatiti u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti naprijed navedene presude. Nadalje, pravosnažnim rješenjem Suda BiH broj: X-K-07/481 od 03.09.2012. godine, imenovani dužnik obavezan je da, u korist Budžeta Bosne i Hercegovine, na ime naknade troškova krivičnog postupka izvrši uplatu sredstava u iznosu od 6.000,00 KM, i to u roku od mjesec dana. Obzirom da dužnik u ostavljenom mu roku nije dobrovoljno ispunio svoju obavezu utvrđenu naprijed navedenim pravosnažnim sudskim odlukama, povjerilac predlaže da Sud donese Rješenje o izvršenju kojim se određuje izvršenje na nekretnini dužnika i to:

- zabilježbom izvršenja na stanu dužnika upisanom u zemljišnoknjižni uložak broj 102, Katastarska općina SP_Sarajevo Mahala XXXVI, upisanom u A1 popisnom listu, broj parcele 20/E1

- utvrđivanjem vrijednosti i prodajom stana dužnika upisanog u zemljišnoknjižni uložak broj 102, Katastarska općina SP_Sarajevo Mahala XXXVI, upisanom u A1 popisnom listu, broj parcele 20/E1
- namirenjem povjerioca iz iznosa odbijenog prodajom predmetne nekretnine, na način da se sredstva dobijena prodajom uplate na jedan od depozitnih računa povjerioca.

Dužniku se zabranjuje raspolaganje zapljenjenom nekrentinom. Upozorava se dužnik na postojanje krivičnopranvih posljedica postupanja protivno zabrani.

Podnesak povjerioca - Pravobranilaštva BiH Sudu BiH o proširenju predmeta i sredstva izvršenja:

Nakon donošenja rješenja o izvršenju povjerilac je došao do dodatnih podataka o imovni dužnika, a koja u trenutku podnošenja rješenja o izvršenju nije postojala, te je dana 28.04.2015. godine uputio prijedlog za proširenje predmeta izvršenja i sredstva izvršenja.

U dosadašnjem toku izvršnog postupka utvrđene su sljedeće činjenice:

- da je na naprijed navedenoj nekretnini zasnovana hipoteka Hypo Alpe Adia Bank d.d. Sarajevo, koja obezbjeđenja novčanog potraživanja-kredita u visini od 175.000,00 KM,
- da je otplata posljednje rate kredita projektovana za januar 2015. godine, te da je trenutna visina potraživanja navedene banke cca 120.000,00 KM,
- da je supružnik izvršenika U. S. Presudom Općinskog suda u Sarajevu broj: 65 0 P 404223 14 P od 06.02.2015. godine utvrdila svoje pravo suvlasništva na predmetnoj nekretnini u omjeru 1/2,
- da je tržišna vrijednost predmetne nekretnine 333.000,00 KM.

Obzirom na sve naprijed navedeno, a imajući u vidu da je u skladu sa važećim propisima u konkretnom slučaju moguće provesti izvršenje samo na suvlasničkom dijelu dužnika na nekretnini koja je predmet izvršenja, te da Hypo Alpe Adria Bank d.d. Sarajevo kao hipotekarni povjerilac ima pravo prvenstvenog namirenja svoj potraživanja koje je još uvijek relativno visoko, povjerilac ovim putem predlaže naslovljenom sudu da, pod uslovom da bude moguće provoditi izvršenje po našem prijedlogu od 28.04.2015. godine na proširenom predmetu i sredstvu izvršenja, zastane sa provođenjem izvršnih radnji na predmetnoj nekretnini dužnika do dana 01.07.2016. godine.

Po mišljenju povjerioca ukoliko bude moguće provoditi izvršenje na penziji dužnika koju isti ostvaruje u Zavodu PIO/MIO FBiH, a koju penziju je povjerilac podneskom od 28.04.2015. godine predložio kao predmet na koji proširuje prijedlog za izvršenje, to bi se ukupni dug dužnika što po osnovu oduzimanja imovinske koristi utvrđene relevantnom odlukom Suda BiH, tako i po osnovu kreditnog zaduženja Hypo Alpe Adria Bank d.d. Sarajevo, u velikoj mjeri smanjio do dana 01.17.2016. godine, što bi stvorilo uslove mnogo potpunijeg i uspješnijeg namirenja povjerioca iz vrijednosti koja bi se postigla prodajom nekretnine u suvlasništvu dužnika, obzirom da iz takvog iznosa, u ovom trenutnu, pravo namirenja imaju navedena banka i supružnik dužnika. U suprotnom, ukoliko u konkretnom ne bude moguće provoditi izvršenje na penziji dužnika koju isti ostvaruje u zavodu PIO/MIO FBiH, molimo sud da o tome obavijesti povjerioca, kako bi isti mogao predložiti način daljeg vođenja ovog izvršenog postupka, te da do utvrđivanja činjenice mogućnosti provođenja izvršenja na penziji dužnika ne donosi odluku o odlaganju izvršenja do 01.17.2016. godine na nekretnini dužnika.

Rješenje Suda BiH:

Sud BiH donosi Rješenje kojim se određuje da će se prvobitno određen predmet izvršenja na nekretnini dužnika, izvršenje protiv dužnika provoditi i:

Pljenidbom do 1/3 starosne penzije koju dužnik ostvaruje kod Federalnog zavoda PIO/MIO do iznosa 1.000,00 KM, a preko tog iznosa ograničenja, prijenosom i uplatom zaplijenjenog iznosa do konačnog namirenja povjerioca u korist JRT Trezor Bih na jedan od depozitnih računa...

Zabrannjuje se Federalnom zavodu PIO/MIO, kao dužnikovom dužniku, da zaplijenjeni dio penzije dužnika isplaćuje dužniku, a dužniku se zabranjuje da taj iznos svoje penzije naplati i da inačem tim iznosom raspolaže.

Iz obrazloženja:

... S obzirom na navedeno, a odlučujući o postavljenom prijedlogu povjerioca, Sud je odlučio da se izvršenje protiv dužnika provodi kumulativno na prvobitno određenom predmetu izvršenja nekretnini – stanu koji je sada u suvlasništvu dužnika u dijelu 1/2 u skaldu sa presudom Općinskog suda u Sarajevu te pljenidbom, prijenosom i uplatom do 1/3 starosne penzije koju dužnik ostvaruje kod Federalnog zavoda PIO/MIO do konačnog namirenja povjerioca...

VI.8. PITANJA ZA PONAVLJANJE

1. Koji je značaj postupka izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom?
2. Koje su bile ključne prepreke za izvršenje odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine do donošenja Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine?
3. Koje su prednosti donošenja Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine?
4. Kako teče postupak izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom prema novom Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine?
5. Prema kojem zakonu se vodi postupak izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom?
6. Koje elemente treba da sadrži presuda kojom se oduzima nezakonito stečena imovina kako bi se smatrala podobnom izvršnom ispravom?
7. Ko je nadležan za pokretanje postupka izvršenja?
8. Ko je nadležan za donošenje rješenja o izvršenju na osnovu presude kojom se oduzima nezakonito stečena imovna pribavljena krivičnim djelom?
9. Ko provodi rješenje o izvršenju?
10. Na koji način se pruža međunarodnopravna pomoć u predmetima izvršenja odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovine?

dr.sc. Amila Ferhatović

IZVRŠENO

VII. UPRAVLJANJE SA PRIVREMENO I TRAJNO ODUZETOM IMOVINOM

VII.1. ZNAČAJ UPRAVLJANJA SA ODUZETOM IMOVINOM

Specifičnosti faze upravljanja u okviru postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom jeste što se radi u upravno-pravnom i organizacijskom postupanju koje se javlja u dvije različite situacije: (1) u toku trajanja mjera osiguranja (kada još uvijek nema pravosnaže odluke suda o oduzimanju), tj. u onim situacijama kada je sud odredio i privremeno oduzimanje pojedinih oblika imovine, i (2) nakon pravosnažnosti sudske odluke kojom je određeno oduzimanje imovinske koristi. U tom smislu, ZONSIKD FBiH (2014) je osnovano posebno upravno tijelo u vidu Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom (u nastavku: Agencija), koja ima status samostalne upravne organizacije koja za svoj rad odgovara Vladi i Parlamentu Federacije BiH. ZONDIKD FBiH (2014) su uređeni i način čuvanja, upravljanja, prodaje, najma, poklanjanja i uništenja privremeno i trajno oduzete imovine, u cilju njenog očuvanja, odnosno održivosti prave vrijednosti.

Ključna funkcija Agencije je da u cilju zaštite sigurnosti, integriteta i očuvanja vrijednosti upravlja sa privremeno i trajno oduzetom imovinom po odredbama Zakona i drugih zakonskih propisa. Agencija je svojevrsni servis nadležnim sudovima koji su donijeli odluke (rješenja i presude) u okviru postupka za oduzimanje imovinske koristi i treba da olakša provođenje takvog postupka u smislu postupanja sa različitim oblicima imovine koji mogu biti predmet postupka, i za čije upravljanje su potrebni posebni kapaciteti, resursi, znanja i procedure za očuvanje vrijednosti takve imovine.

Prihodi od prodaje oduzete imovine su sredstva koja se uplaćuju u Budžet Federacije BiH, iz kojeg se finansira rad Agencije i različiti troškovi upravljanja sa privremeno ili trajno oduzetom imovinom. U nekim evropskim zakonodavstvima je predviđeno da se iz tih sredstava mogu finansirati naknade štete (kompenzacija) oštećenim osobama tj. žrtvama krivičnih djela. Druge evropske zemlje provode odgovarajuće mjere i mehanizme kao što su: planovi distribucije za naknadu žrtvama krivičnih djela, finansiranje programa za borbu protiv zloupotrebe droga i društvenu ponovnu upotrebu oduzete imovine. Zbog niza problema koji se javljaju u postupku prodaje oduzete imovine, o kojima će se u nastavku detaljnije govoriti, u Evropskoj uniji se sve više naglašava značaj ponovne upotrebe oduzete imovine u društvene svrhe tj. u općem ineteresu.[115]

Do donošenja ZONSIKD FBiH (2014), odnosno, formiranja Agencije nisu postojali mehanizmi za upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom u Federaciji BiH. Imovinska korist, koju je na zahtjev tužilaštava, oduzimao nadležni sud je obično bila deponovana u policijskim prostorijama, ili na mjestima gdje je policija namjenski čuvala predmete kojima je učinjeno krivično djelo ili su proistekli učinjenjem krivičnog djela, odnosno pokretna imovina koja je bila u nekoj vezi sa krivičnim djelima.

115. Tako je Direktivom Evropskog parlamenta i Vijeća o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Evropskoj uniji (2014, čl. 10, st. 3), između ostalog, propisano da države članice „razmatraju poduzimanje mjera koje bi omogućile da se oduzeta imovina upotrebljava za javni interes ili u socijalne svrhe".

Uzme li se u obzir činjenica koliko je samo motornih vozila i druge pokretne imovine oduzeto na zahtjev tužilaštava, evidentno je koliko je tih vozila izgubilo na vrijednosti, najprije iz razloga nepostojanja kapaciteta za upravljanje oduzetom imovinom. Isto tako, kada su u pitanju nekretnine, nije postojao sličan mehanizam za upravljanje pa je i takva vrsta imovine često znala gubiti na svojoj vrijednosti. Slobodno se može reći da su ovi nedostaci demotivirajuće djelovali na cjelokupni sistem krivičnog pravosuđa u smislu opredjeljenja da se u konretnim predmetima pribjegava provođenju finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi jer je jako ili skoro pa nemoguće bilo fizički raspolagati sa oduzetom imovinom a da se sačuva njena vrijednost, jer nije postojala specijalizirana ustanova u vidu Agencije koja bi na osnovu ZONSIKD FBiH postupala u svim konkretnim predmetima.

Dakle, očuvanje vrijednosti privremeno ili trajno oduzete imovine se javlja kao imperativ u okviru postupka za oduzimanje imovinske koristi, usljed čega je naglašen značaj principa *„dobrog domaćina"* u radu Agencije.

Privremeno oduzetom imovinom upravlja Agencija nakon što nadležni sud donese rješenje o mjeri osiguranja koja sadrži i mjeru privremenog oduzimanja imovine. U tom slučaju Agencija će izvršiti preuzimanje takve imovine i odmah izvršiti njenu procjenu, a o tome odmah obavijestiti sud koji je donio rješenje o oduzimanju.

Agencija će također odmah donijeti odluku koji je najbolji način čuvanja i upravljanja privremeno oduzetom imovinom, odnosno koji je najbolji način da se očuva njena vrijednost ili da se od te imovine dobiju određena sredstva koja bi se čuvala na posebnom računu Agencije do konačne odluke suda. Tako Agencija, ukoliko procjeni da će biti manji troškovi može npr. vozilo dati na korištenje drugom federalnom budžetskom korisniku, da se on isto koristi i da se brine po principu dobrog domaćina, ukoliko se procjeni da je to najbolji način.

Također, kod oduzimanja nekretnina, Agencija ima zakonsku mogućnost da iste ustupi na korištenje drugom pravnom ili fizičkom licu do konačne odluke suda, da se isti brine o takvoj imovini, očuva njenu vrijednost. Isto tako, Agencija ima mogućnost da takvu imovina preda u najam, a sredstva koja se dobiju od najma se uplaćuju u Budžet Federacije Bosne i Hercegovine.

Po prijemu rješenja o o privremenom, odnosno trajnom oduzimanju imovine, Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom odmah postupa u skladu sa svojim nadležnostima. Pored principa da Agencija upravlja oduzetom imovinom sa pažnjom dobrog domaćina, jako su važni i drugi principi tokom ovog postupanja, poput javnosti, efikasnosti, stručnosti, odgovornosti, predvidivosti i dr.

O oduzetoj imovini sačinjava se zapisnik u koji se unose podaci o imovini i stanju u kojem je preuzeta, podaci o vrijednosti koja se oduzima, napomena da li se imovina oduzima privremeno ili trajno, da li je privremeno oduzeta imovina ostala kod vlasnika ili je povjerena drugom fizičkom ili pravnom licu i drugi podaci. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine propisuje bliži sadržaj tog zapisnika te sadržaj i način vođenja evidencija o poslovima koje obavlja Agencija.

Vrlo važno pitanje se odnosi na troškove čuvanja i održavanja privremeno oduzete imovine koje shodno ZONSIKD FBiH (2014) snosi Agencija. Direktor Agencije može odlučiti da privremeno oduzeta imovina ostane kod vlasnika uz obavezu da se o imovini stara sa pažnjom dobrog domaćina. Tada vlasnik snosi troškove čuvanja i održavanja imovine. U opravdanim slučajevima direktor može povjeriti upravljanje privremeno oduzetom imo-

vinom drugom fizičkom ili pravnom licu na osnovu ugovora. Privremeno ili trajno oduzeti predmeti od kulturne, historijske, umjetničke i naučne vrijednosti mogu se ustupiti na čuvanje ili korištenje specijalizovanim ustanovama koje se primarno finansiraju iz državnog, federalnog ili kantonalnog budžeta, o čemu odluku donosi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.

Ono što je jako bitno prilikom čuvanja i upravljanja imovinom da se očuva i zaštiti njena vrijednost koja je bila i prilikom preuzimanja od nadležnih organa. Naročito treba voditi računa da se ne ošteti imovina, za koju bi se prilikom vraćanja privremeno oduzete imovine pojavile razne tužbe za naknadu štete, radi umanjenja vrijednosti imovine do koje je došlo prilikom čuvanja.

Po donošenju rješenja suda kojim se određuje zabrana otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela, ili zabrana korištenja ili raspolaganja pravima po osnovu takvih dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnih udjela, Agencija će preuzeti upravljanje sa takvom imovinom po nalogu suda. U obavljanju ovih poslova Agencija će ostvariti saradnju sa Komisijom za vrijednosne papire, Registrom vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine, odgovarajućim Registrom privrednih društava, te drugim institucijama gdje sa ta imovina nalazi.

Agencija može, po nalogu suda, prenijeti pravo upravljanja vrijednosnim papirima, udjelima u fondovima, udjelima ili poslovnim udjelima na treće fizičko ili pravno lice na osnovu ugovora. Lice na koje je preneseno pravo upravljanja iz ima ovlaštenja, obaveze i odgovornosti kao zastupnik državnog kapitala u skladu sa ZONSIKD FBiH (2014).

Direktor Agencije može donijeti odluku o **hitnoj prodaji privremeno oduzete imovine** ukoliko se radi o pokretnim stvarima čije čuvanje je opasno, ako prijeti neposredna opasnost od njihovog propadanja ili znatnog gubitka vrijednosti ili se radi o stvarima čije vlasništvo se ne može pouzdano utvrditi. Po završenom postupku prodaje Agencija će obavijestiti sud koji je donio rješenje o osiguranju i privremenom oduzimanju tih pokretnih stvari. Prodaja imovine se provodi u hitnom postupku neposredne pogodbe, o čemu odluku donosi direktor Agencije. Novčana sredstva dobijena prodajem Agencija će čuvati na posebnom računu do konačne odluke suda o njenom porijeklu. Novčana sredstva dobijena prodajom mogu se oročavati isključivo kod banaka u većinskom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, a prihod od kamata pripada Agenciji.

Agencija će vlasniku privremeno oduzete imovine, za koju je u sudskom postupku utvrđeno da ne potiče iz krivičnog djela, bez odgađanja vratiti novčana sredstva dobijena prodajom te imovine, uz obračunatu kamatu po viđenju. Vlasnik imovine koji smatra da isplatom sredstava nije isplaćena adekvatna vrijednost imovine može podnijeti Agenciji zahtjev za naknadu štete prouzrokovane privremenom oduzimanju imovine. Agencija će donijeti odluku o prihvatanju, odbijanju ili djelimičnom prihvatanju zahtjeva u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva i obavijestiće Sud koji je donio rješenje o privremenom oduzimanju imovine.

Trajno oduzeta imovina je ona imovina koju je Sud oduzeo pravosnažnom presudom, i koja je data na upravljanje Agenciji, odnosno postala vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine. U tom slučaju, Agencija će prvenstveno voditi računa koja je najpovoljnija situacija sa upravljanjem takvom imovinom, odnosno šta je najbolje učiniti u okviru zakonskih nadležnosti da se najbolje ostvare interesi za Budžet Federacije Bosne i Hercegovine, tj. je li to prodaja, najam, poklanjanje, i tek na zadnjem mjestu uništenje.

Značaj upravljanja imovinom jeste u njenom korištenju na najbolji mogući način, odnosno dobijanjem koristi od upravljanja prvenstveno u smislu očuvanja njene vrijednosti, a kasnije i dobijanjem novčanih sredstava.

Iako se iz kratkog prikaza suštine procedure upravljanja sa privremeno i trajno oduzetom imovinom, koje vrši Agencija, može zaključiti kako se radi o relativno jednostavnom segmentu upravnog postupanja i raspolaganja sa različitim oblicima imovine u postupku za oduzimanje imovinske koristi, bilo da se radi o stvarima ili pravima, ipak postoji niz jako bitnih pitanja koja se tiču specifičnosti upravljanja sa pojednim oblicima imovine. Te specifičnosti i izazovi sa kojima se u praksi susreću organi koji se bave upravljanjem sa oduzetom imovinom će biti prikazani u nastavku izlaganja.

VII.2. SPECIFIČNOSTI UPRAVLJANJA SA POJEDINIM OBLICIMA IMOVINE

VII.2.1. ZAPLIJENJENI NOVAC, BANKOVNI RAČUNI I DRUGA FINANSIJSKA SREDSTVA

Opće je pravilo da je novac najlikvidniji oblik imovine koji se najbrže i najlakše može pretvoriti u neki drugi oblik imovine. Novcu je često teško ući u trag, ali njime je obično lakše upravljati. Zaplijenjeni novac, osim novca koji će se koristiti kao dokaz, najčešće se čuva na posebnom računu. Slična politika će biti na snazi u onim državama koje ograničavaju ili oduzimaju bankovne račune. Finansijska sredstva (kao što su čekovi, novčani nalozi, certifikati za potvrdu o depozitu, vrijednosni papiri i prava koja proističu iz istih) će također morati biti oduzeti s postupcima poduzetim za njihovo očuvanje ili otkup njihove vrijednosti. Važno je poduzeti i mjere na procjeni stvarne vrijednosti vrijednosnih papira koje su predmet postupka.

VII.2.2. NEKRETNINE (ZEMLJIŠTA)

Generalno govoreći, nekretnine predstavljaju dobro sredstvo za oduzimanje, posebno u državama s učinkovitim sistemom zemljišnog vlasništva kojim se vodi evidencija detalja o vlasništvu i opterećenju u centralnom registru zemljišta ili zemljišno-knjižnom uredu.[116] U takvim sistemima, evidentiranje založnog prava ili druge obavijesti o opterećenju u javnu evidenciju o zemljištu je vrlo jednostavno i daće informacije ako je zemljište predmet postupka za oduzimanje za bilo kojeg potencijalnog kupca kojem se želi prodati zemljište. Propust pri evidentiranju može omesti ili uništiti nastojanja nadležnih da oduzmu ovaj oblik imovine; čak i pod zabranom može se prebaciti vlasništvo nad zemljištem na kupca i on naknadno može potvrđivati vlasništvo.

Ako nema komplikacija, zemljište se često može efikasno osigurati mjerom osiguranja zabranom otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, bez imenovanja upravitelja imovine. Međutim, postoji nekoliko problema sa tim postupanjem:

(a) Obaveze, porezi i osigurani krediti. Zemljište je obično predmet plaćanja obaveza prema državi i poreza, a može služiti bankama kao jamstvo za hipoteku ili kredite. Tamo gdje je opterećeno zemljište, treba se osigurati da korisnik zemljišta po nalogu suda bude dužan

116. Stariji sistemi su uglavnom indeksirani u knjigama dostupnim javnosti, a noviji sistemi mogu se naći indeksirani u elektronskoj formi i često su dostupni putem online baze podataka.

za plaćanje poreza i drugih dugova kojim se opterećuje zemljište sa založnim pravom. U slučaju da vlasnik prestane plaćati kamate, poreze i isplate kredita, sud koji je donio mjeru osiguranja se o tome treba upozoriti. Alternativno, onaj koji upravlja sa takvim zemljištem može postići dogovor sa korisnikom zemljišta koji daje pravo na nastavak korištenja, uslovno, o plaćanju tih troškova, kao i da se onome ko vrši upravljanje osigura i neposredno pravo na oduzimanje zemljišta i iseljavanje korisnika ako se ne ispune uslovi. Ako je potrebno iseljavanje, upravitelj imovine može tražiti zakup imovine po stopi koja je dovoljna da zadovolji troškove ili da proda imovinu i koristi sredstva za plaćanje preostalih dugova. Na kraju krajeva, porezi i hipoteke će obično imati prioritet nad presudom za trajno oduzimanje ovog oblika imovine. Evidentno je da su najčešći problemi u procesu prodaje oduzete imovine povezani sa postojanjem hipoteka nad nekretninama. Kada Agencija preuzme takvu imovinu, ona također preuzima i teret koji je na njoj. U većini slučajeva kreditori traže povrat cijelog prihoda od prodaje oduzete imovine, pa će biti situacija kada će se iz Budžeta morati pokriti troškovi za upravljanje i čuvanje te nekretnine. S druge strane, stavljajući ovaj tip imovine u državno vlasništvo, kreditorima se oduzima pravo pokretanja postupka izvršenja za prikupljanje svoje zarade. Stoga hipoteka postaje jedna od uspješnih strategija pranja novca. U slučaju da je takva imovina oduzeta, učinitelji smatraju da su oslobođeni obaveze da otplate svoje hipoteke banci i nekada napuštaju državu ostavljajući iza imovinu koja je pod hipotekom i koja će teško donijeti ikakav prihod državi.

(b) Troškovi, rashodi i kapitalna ulaganja. Upravljanje i očuvanje vrijednosti zemljišta može biti komplicirano teškim, imovinskim troškovima i računima za komunalne usluge, od kojih neki mogu biti hitni. Neke vrste zemljišta zahtijevaju značajno i skupo održavanje da bi se zadržala njihova vrijednost, naprimjer, teren za golf ili farma. Ako su dostupna sredstva pribavljena od oduzimanja imovinske koristi, ili neki drugi izvori finansiranja (npr. fond za nepredviđene situacije), trebali bi se koristiti za održavanje ukupne vrijednosti. Ako sredstva nisu dostupna ili se vrijednost ne može održavati, iznajmljivanje ili prodaja zemlje (gdje je to dopušteno, sa ili bez pristanka vlasnika) su svakako bolji izbori.

Dakle, prodaja oduzetih nekretnina je uglavnom zakomplicirana problemima s hipotekama i troškovima izvršenja, postojanjem više (su)vlasnika, nepotpunom dokumentacijom o nekretninama, ugledom bivšeg vlasnika i nepovoljnim uvjetima na tržištu. Vrsta i vrijednost same nekretnine također određuju šanse za prodaju na javnoj aukciji. Manje su šanse da će se prodati skuplje i luksuzne nekretnine.

VII.2.3. MOTORNA VOZILA, PLOVILA I AVIONI

Motorna vozila nesumnjivo predstavljaju značajan izazov za upravljanje. Ona su komplicirana i skupa za čuvanje i održavanje u periodu između privremenog i trajnog oduzimanja koji potencijalno može trajati godinama. Tržišna vrijednost privremeno oduzetog vozila može biti sporna, a ona se obično smanjuje velikom brzinom. U nekim slučajevima, vozila oduzeta od strane nadležnih organa se jednostavno ostavljaju u dvorištima ili drugim neadekvatnim (nenamjenskim) prostorima. Ovo nije odgovarajuća strategija za upravljanje imovinom, jer izlaže agencije za oduzimanje zahtjevima za naknadu štete i značajno smanjuje povrat bilo kojeg prihoda od prodaje, ako se vozila na kraju trajno oduzmu.

Pravilno održavanje motornih vozila, plovila i aviona iziskuje siguran, odgovarajući skladišni prostor gdje se može obezbijediti pravilno održavanje i osoblje koje je stručno za održavanje i ispunjavanje svih regulatornih zahtjeva za tip vozila koji je oduzet. To skladištenje i stručnost mogu biti skupi, pa će finansiranje obezbjediti agencija odgovorna za upravljanje oduzetom imovinom (u nekim zakonodavstvima to mogu biti: agencija koja je izvršila privremeno oduzimanje, posebni fond u kojem se nalaze sredstva pribavljena trajnim oduzimanjem imovine, vlasnik imovine, ili dr.).

S obzirom na ove troškove i opadajuću vrijednost vozila, možda neće biti vrijedno privremeno oduzeti vozila koja su stara ili u lošem stanju, jer njihova prodajna vrijednost ne može pokriti troškove održavanja. Tamo gdje postoji zakonsko ovlaštenje, treba se razmotriti prodaja takvih vozila dok su relativno nova i u dobrom stanju (sa ili bez pristanka vlasnika). Budući da je često u interesu svih stranaka pretvoriti vozilo s opadajućom vrijednosti u sredstvo koje održava svoju vrijednost, ili mu se vrijednost povećava, može biti moguće napraviti takav dogovor uz saglasnost svih stranaka - uključujući i vlasnika ili korisnika. Jedna konačna opcija bi bila dozvoljavanje vlasniku ili korisniku da nastavi upotrebljavati vozilo ili drugo prijevozno sredstvo u toku trajanja postupka za oduzimanje imovinske koristi, i da potpiše mjenicu (garanciju, obveznicu) koja garantira isplatu iznosa jednakog vrijednosti vozila u vrijeme pokretanja postupka.[117]

Ipak, treba imati na umu iskustva u primjeni odredbi propisa o oduzimanju i upravljanju koje dozvoljavaju da imovina ostaje u posjedu vlasnika do pravosnažne odluke suda o oduzimanju. Najčešće se pretpostavlja u takvim situacijama da sve dok se predmet pravosnažno ne okonča, optužene osobe i dalje ostaju *bona fide* vlasnici i stoga su najsposobniji za čuvanje vlastite imovine. Međutim, praksa pokazuje da, nakon donošenja pravosnažne presude o oduzimanju te imovine, osuđeni vlasnici više nisu zainteresovani za očuvanje svoje bivše imovine, a kao rezultat ta imovina obično biva opljačkana ili uništena tokom takozvanog "sivog razdoblja". Zbog toga je jako važno da službenici Agencije imaju ovlaštenje da vrše postavljanje pečata na oduzetu imovinu kako bi spriječili neovlašteni ulazak, korištenje, ili uništenje te imovine. Dakle, jako je važno da se nakon donošenja pravosnažne presude o oduzimanju imovina obavezno zapečati i da je kontinuirano pod zaštitom i osiguranjem. Te mjere bi trebale stupiti na snagu od datuma donošenja presude.

VII.2.4. PRIVREDNA DRUŠTVA (POSLOVNI UDJELI)

Općenito, nije moguće efikasno osigurati i privremeno oduzeti privredno društvo bez kontrole upravitelja sredstvima, te postoje razni rizici i cijene ovog poduhvata. Budući da privredno društvo može imati malu vrijednost (npr. možda ne posjeduje svoj inventar ili objekte u kojima se posluje), treba se procijeniti vrijednost privrednog društva tj. vrijednost udjela/dionica i drugih prava u istom prije bilo kakvih ograničenja ili privremenog oduzimanja.

Ako se takvo vrednovanje ne može uraditi bez naloga za mjeru osiguranja ili privremeno oduzimanje, onda se treba učiniti nedugo nakon izricanja privremenih mjera. Kada je u pitanju privredno društvo sa malom vrijednosti, onda bi možda bilo najbolje da se ono uključi u imovinu koja se trajno oduzima, ali da se ne poduzimaju finansijski rizici koji su povezani sa nastavkom rada; umjesto toga treba prekinuti nastavak rada ili ga prodati.

Postoji i mogućnost da će identificiranje privrednog društva, kao objekta za trajno oduzimanje, oštetiti njegovu vrijednost. Jedan od načina da se to spriječi je da se omogući trenutnom upravitelju da nastavi svoj rad, ali pod kontrolom poslovnog menadžera/upravitelja ugovorenog od strane upravitelja imovine, ili kojeg je dodijelio sud. Blagovremeno planiranje takvih postupaka će biti presudno za bilo kakvo ograničavnje ili oduzimanje privrednog društva. Nalozi suda za ograničavanje prava nad ovim oblicima (finansijske)

117. Pretpostavka je da bi se u tim situacijama od vlasnika ili korisnika tražila i mjenična izjava u okviru koje bi se definisali svi uvjeti (iznos, rok za verifikaciju i dr.) aktivacije ovog oblika garancije u skladu sa propisima izvršnog prava.

imovine se trebaju podnijeti ex parte da se izbjegne uklanjanje poslovne imovine i novca. Pojedinci s potrebnim vještinama za upravljanje privrednim društvom trebaju biti dostupni za preuzimanje kontrole odmah u trenutku određivanja mjera osiguranja nad ovim oblicima imovine (što bi trebala biti funkcija Agencije).

Upravitelj imovine ili imenovani upravitelj ili ugovorna strana treba poduzeti hitnu kontrolu nad bankovnim računima, računovodstvenim sistemima i evidencijama, važnim poslovnim podacima (kao što je evidencija o kupcima/klijentima), vrijednosnim papirima, vrijednim postrojenjima i opremom privrednog društva koje su preuzeli na upravljanje. Ako će se posao nastaviti, sve poslovne knjige i računovodstvene evidencije moraju biti dostupne i treba ih procijeniti upravitelj. Osim toga, upravitelji će morati angažirati osoblje i glavne kadrove da se pripreme za eventualne odluke o pouzdanosti tih zaposlenika. Otpuštanje osoblja se može pokazati skupim i može rezultirati gubitkom korporativnog znanja, nezadovoljstvom kupaca/klijenata, i gubitkom posla. Međutim, zadržavanje osoblja koji su odani vlasniku, ili korisniku, od kojeg je privremeno oduzeta ova vrsta imovine, može biti opasno za poslovanje. Redovni izvještaji o obavljanju poslovanja trebaju se podnositi sudu i agenciji odgovornoj za upravljanje. Bilo kakvi problemi s poslovanjem trebaju se odmah prijaviti.

VII.2.5. FARME I STOKA

Ova kategorija imovine često prestavlja podskup poslovanja, jer su npr. goveda i ovce, ili divljač, obično dio poljoprivrednog poslovanja; ili konji koji se čuvaju za rasplod ili u trkače svrhe. To također mogu biti farme koje služe samo kao hobi. Bez obzira na vrstu, upravljanje farmama može biti vrlo problematično za upravitelje imovinom. Kada su ova sredstva vrlo visoke vrijednosti na određenim tržištima (na primjer, trkaći konji mogu biti vrijedni stotine hiljada ili čak milione dolara), praktikanti su više skloni da ih zbog njihove vrijednosti obuhvate mjerama osiguranja. Međutim, održavanje životinja može biti vrlo skupo, uzimajući u obzir troškove za hranu, veterinarske usluge, održavanje pašnjaka, troškove osoblja itd. S obzirom na ove troškove i činjenicu da njihovo finansiranje nije u potpunosti osigurano, u nekim zakonodavstvima se odbija privremeno oduzimanje stoke i farmi. U drugim zakonodavstvma sudovi mogu biti ovlašteni da mjerama osiguraju farmu, zatim oduzmu i prodaju stoku (sa ili bez pristanka vlasnika). U ovim slučajevima se također može se potpisati mjenica ako vlasnici, ili korisnici imovine, ili saradnici žele nastaviti rad tokom postupka za oduzimanje imovinske koristi.

VII.2.6. PLEMENITI METALI, DRAGULJI I UMJETNIČKA DJELA

Uz osiguravanje usklađenosti s postupcima i mjerama zaštite za popis takvih predmeta, upravitelji sredstava će morati zadržati stručnost za inspekciju, verifikaciju i vrednovanje (procjenu). Siguran i odgovarajući skladišni objekat mora biti ugovoren ili utvrđen u okviru Zakona ili podzakonskih propisa.

VII.2.7. KVARLJIVA IMOVINA I IMOVINA KOJOJ OPADA VRIJEDNOST

Ova kategorija sredstava obično uključuje:

- kvarljivu imovinu, kao što je brod pun svježe ribe ili pošiljka rezanog cvijeća, koji će izgubiti svu vrijednost ako ne prodaju u roku od nekoliko dana;
- umjereno kvarljivu imovinu, kao što je polje usjeva ili domaće životinje koji će izgubiti vrijednost ako se ne prikupe i prodaju u odgovarajućem vremenu (eventualno u roku od nekoliko sedmica ili mjeseci);
- imovinu kojoj opada vrijednost, kao što su automobili, plovila i elektronska oprema, koja gubi 15-30 posto svoje vrijednosti svake godine.

U idealnoj situaciji, zakoni o oduzimanju imovinske koristi imaju odredbe koje daju ovlaštenje upravitelju imovine za prodaju kvarljive imovine ili imovine sa opadajućom vrijednosti i da prebaci prihode na kamatonosni račun pod nadzorom upravitelja imovine ili suda. Kada te ovlasti nisu dostupne ili nisu primjenjive, onda je moguće zatražiti da sud izvrši opća diskreciona ovlaštenja da se donesu odgovarajući nalozi koji se odnose na privremeno oduzimanje ovih sredstava. Poželjna je saglasnost svih stranaka, ali sud treba imati ovlasti da donese takve naloge, čak i protivno drugim strankama.

VII.2.8. SREDSTVA KOJA SU U INOSTRANIM NADLEŽNOSTIMA (DRŽAVAMA)

Sredstva mogu biti zadržana i zaplijenjena od strane inostranih organa kroz neformalnu podršku (naprimjer, administrativnim načinima) i na osnovu zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć. Kada je prijavljen nalog suda za mjere osiguranja i privremeno oduzimanje imovine, njegovo izvršenje je u nadležnosti inostranog nadležnog organa. Kako bi se to postiglo, upravitelj imovinom može biti imenovan od strane suda iz inostranog organa. Općenito, upravitelji imovinom iz obje nadležnosti će zajedno raditi na održavanju imovine. U isto vrijeme, pametno je osigurati da upravitelj imovinom u državi koja je podnijela zahtjev ima dodatne ovlasti kako bi se sproveo inostrani nalog za mjeru osiguranja i upravljanje imovinom. Takve ovlasti ne daju upravitelju imovinom fizičku kontrolu nad imovinom u državi od koje se tražio zahtjev; ali će mu dati ovlaštenje za zapošljavanje advokata i drugih subjekata u svrhu dobivanja ovlaštenja od suda države od koje se tražio zahtjev. Mogući su dodatni problemi kada je riječ o stranim državama. Država od koje se traži zahtjev možda neće imati ovlaštenje ili operativne sposobnosti da privremeno oduzme ili zadrži/ograniči neka sredstva. Npr. u nekim državama se odbija privremeno oduzimanje, ili zadržavanje domaćih životinja, ili država od koje se traži zahtjev nema upravitelja imovinom, ili sredstva za upravljanje imovinom. Ovi problemi se mogu riješiti pregovorima sa nadležnima od kojih se tražio zahtjev iako će možda konačno država koja je podnijela zahtjev morati isplatiti sredstva za angažovanje upravitelja za upravljanje sredstvima u državi od koje se tražio zahtjev.

U odnosu na proceduralne probleme najčešće poteškoće u tom smislu javljaju se zbog nepotpune ili netačne dokumentacije koja je potrebna za identifikaciju imovine – npr. nedostatak upisa u katastar, nedostatak podataka ili neadekvatni podaci o imovini u sudskim nalozima i/ili u dokumentima o prethodnom vlasniku itd. Ove teškoće su još ozbiljnije kad je u pitanju zajedničko vlasništvo. Po pravilu, ovi problemi dovode do produžene procedure prodaje i većih troškova za očuvanje i upravljanje imovinom.

Nadalje, tržišni faktori, kao što su potražnja i vrijednost nekretnina imaju veliki utjecaj na efikasnost postupka upravljanja i posebno prodaje oduzete imovine. Isto tako, ugled vlasnika također u velikoj mjeri utiče na ishod prodaje na javnim pogodbama. U slučajevima imovine koja je u vlasništvu pripadnika organiziranih kriminalnih skupina, iskustva drugih država pokazuju da se rijetko može naći kupac za tu imovinu. U nekim državama je evidentirana i pojava da oduzetu imovinu na javnim pogodbama kupuju osobe od kojih je oduzeta, ili njihova rodbina, tako da je važno voditi računa o kontroli zakonitosti novca kojim vrše tu kupovinu.

VII.3. NADLEŽNOSTI I ORGANIZACIJA RADA FEDERALNE AGENCIJE ZA UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM

VII.3.1. ZAKONSKE NADLEŽNOSTI AGENCIJE

U skladu sa odredbom iz člana 30 ZONSIKD FBiH (2014) propisane su sljedeće nadležnosti Agencije:

- upravljanje privremeno oduzetom i oduzetom imovinom po odredbama Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i drugih zakona,
- provođenje analiza u području oduzimanja imovinske koristi pribavljenje krivičnim djelom,
- stručna edukacija iz područja finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom,
- obavljanje i drugih poslova propisanih Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.

Agencija nema operativne nadležnosti za provođenje finansijskih istraga i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, čime se ona svrstava u red tzv. AMO agencija (eng. *Asset Management Office*) za razliku od tzv. ARO agencija (eng. *Asset Recovery Office*) koje su najčešće određene kao nacionalne kontakt tačke za postupanje i razmjenu informacija i podataka u slučajevima finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi u skladu sa relevantnim odlukama Evropke unije.

Nadalje, na osnovu člana31 ZONSIKD FBiH (2014) Agencija obavlja sljedeće poslove:

- Skladišti, čuva, prodaje, vrši najam imovine oduzete na osnovu Zakona. Ako za to postoji opravdana potreba, ovu imovinu može povjeriti na čuvanje drugoj instituciji o čemu se zaključuje poseban ugovor;
- Vrši stručnu procjenu vrijednosti privremeno oduzete imovine i oduzete imovine po odredbama ovog i drugih zakona;
- Vodi evidencije o imovini kojom raspolaže i upravlja sudskim postupcima u kojoj se odlučuje o takvoj imovini;
- Prikuplja od nadležnih institucija podatke, statističke izvještaje i druge informacije iz pravomoćno okončanih postupaka za oduzimanje imovinske koristi u skladu sa ovim zakonom, sa ciljem obrade i analize tih podataka i informacija, uočavanja trendova u vršenju krivičnih djela iz kojih se pribavlja imovinska korist;
- Prikuplja informacije iz sudskih registara, porezne uprave, registra vrijednosnih papira i drugih javnih registara koji se tiču vlasništva nad imovinom;
- Vrši analize i procjene rizika sa ciljem identifikacije faktora i okolnosti koji pogoduju pribavljanju imovinske koristi iz vršenja krivičnih djela;
- Objavljuje redovne i godišnje izvještaje o stanju u oblasti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, te ih dostavlja Vladi Federacije Bosne i Hercegovine i Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine;
- Obavještava Vladu Federacije Bosne i Hercegovine i Parlament Federacije Bosne i Hercegovine o rezultatima analiza u području provođenja zakona i drugih propisa o finansijskim istragama i oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
- Inicira i daje preporuke za unapređenje pravnih propisa u oblasti provođenja

finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
- Sačinjava prijedlog Strategije za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine i Akcioni plan za njeno izvršenje, te ih upućuje Vladi Federacije Bosne i Hercegovine i Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine na usvajanje;
- Koordinira i prati provođenje Strategije za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine i Akcionog plana, te daje mišljenje i i preporuke za njihovo efikasnije provođenje;
- U saradnji sa drugim nadležnim institucijama, učestvuje u obuci državnih i policijskih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija u vezi sa finansijskim istragama i oduzimanjem imovinske koristi prribavljene krivičnim djelom.

U odnosu na organizaciju vršenja ovih poslova, u Agenciji su sistematizovana radna mjesta po grupama, vrsti i obimu obavljanja poslova. Tako postoji pet sektora: (1) Sektor za upravljanje oduzetom imovinom, (2) Sektor za analitičko strateške poslove, (3) Sektor za edukaciju, (4) Sektor za pravne poslove, i (5) Sektor za materijalno-finansijsko poslovanje.

Što se tiče vršenja stručnih analiza Agencija će pripremati izvještaje o tome šta su u koliko predmeta su sudovi u Federaciji Bosne i Hercegovine ukupno oduzeli imovinske koristi, i to u periodu od reforme pravosuđa do danas, odnosno od 2003. godine. Ova vrsta analitičke građe treba poslužiti Agenciji za izradu različitih oblika strateških analiza, preporuka, prijedloga poboljšanja zakonskih i podzakonskih propisa u ovoj oblasti, te posebno za pripremu Strategije i Akcionog plana za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Federaciji BiH. Korisnici ovih dokumenata na kojima će Agencija raditi u narednom periodu će biti svi nadležni organi u Federaciji BiH koji imaju određenu ulogu u poduzimanju preventivnih i represivnih mjera u oblasti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Važno je spomenuti da će službenici Agencije biti ovlašteni za zastupanje pred nadležnim sudovima ukoliko dođe do takvih postupaka, a tiču se eventualno naknade štete za umanjenjem vrijednosti imovine koja bude vraćena vlasnicima, ukoliko isti pokrenu sudske postupke za naknadu štete u skladu sa ZONSIKD FBiH (2014).

Naročito će se voditi računa prilikom procjena i prodaje imovine, dobijanja sredstava vezanih za prodaju i najam imovine, držanju takvih sredstava na posebnom računu Agencije i uplaćivanju tih sredstava u Budžet Federacije Bosne i Hercegovine kako to propisuje ZONSIKD FBiH (2014).

Na kraju, bit će jako važno uspostaviti javni *online* registar oduzete imovine u kojem bi bile dostupne sve informacije o imovini kojom Agencija upravlja i svi pojedinačni postupci za prodaju, najam, poklon ili uništenje imovine.

VII.3.2. PROCEDURE PRIJEMA, EVIDENCIJE, PROCJENE, ČUVANJA, IZNAJMLJIVANJA, POKLONA, UNIŠTENJA I PRODAJE ODUZETE IMOVINE

(a) Prijem imovine

Agencija vrši poslove upravljanja i raspolaganja sa imovinom koja je osigurana ili privremeno oduzeta na osnovu rješenja nadležnog suda u skladu sa ZONSIKD FBiH (2014). Rješenje suda ima karakter izvršne isprave. Po donošenju rješenja suda kojim se odre-

đuju mjere osiguranja ili privremenog oduzimanja imovine Agencija će preuzeti staranje o predmetnoj imovini. Agencija će po zaprimanju rješenja Suda i preuzimanja staranja o predmetnoj imovini sačiniti zapisnik o preuzimanju imovine, te takvu imovinu pohraniti na adekvatnom mjestu. U slučaju potrebe, Agencija će ostvariti službenu saradnju sa Sudskom policijom Federacije BiH u cilju pružanja asistencije radi nesmetanog i sigurnog izvršenja odluke suda o mjerama osiguranja i privremenog oduzimanja imovine.[118]

(b) Evidentiranje imovine

Nakon preuzimanja imovine i sačinjenog zapisnika o preuzimanju, Agencija evidentira takvu imovinu u knjige evidencija kojima raspolaže. Postoje evidencije o imovini koja je privremeno oduzeta i koja je trajno oduzeta. U evidencije se obavezno uvode broj rješenja kojim se oduzima imovina, gdje i kada je ista preuzeta, u kakvom je stanju, broj zapisnika kojim je imovina preuzeta, gdje je pohranjena, odluku suda o vraćanju privremeno oduzete imovine, broj zapisnika kojim je vraćena imovina, i broj odluke o prodaji imovine, gdje, kada i kome je prodata, kao i vrijednost za koju je prodata, broj odluke Vlade o poklanjanju ili uništenju imovine, kao i zapisnik o poklonu ili uništenju imovine.

(c) Procjena imovine

Nakon preuzimanja imovine Agencija sačinjava zapisnik o prijemu imovine, nakon čega se provodi postupak procjene imovine. Procjenu imovine vrši Agencija u odnosu na vrstu, tj. da li se radi o pokretnoj ili nepokretnoj imovini, vozilima, plemenitim metalima, umjetničkim djelima, nekretninama ili drugim oblicima finansijske imovine. Čim se izvrši procjena preuzete imovine odmah se, uz nalaz o procjeni, obavještava sud koji je donio rješenje o oduzimanju. U cilju dobijanja stručne, objektivne i stvarne procjene imovine Agencija može angažovati stručnjake ili pravne osobe koji su ovlašteni i osposobljeni za pružanje ovakvih usluga stručne procjene imovine.

(d) Čuvanje

Sa imovinom privremeno i trajno oduzetom u skladu sa ZONSIKD FBiH (2014) upravlja i raspolaže Agencija. Raspolaganje sa imovinom se odnosi na nepokretnosti, pokretnu imovinu, novčana sredstva, novčane transakcije, dionice, vrijednosne papire, udjele u fondovima, poslovne udjele, stvari, prava, plemenite metale, drago kamenje, predmete od kulturne, historijske, umjetničke i naučne vrijednosti, dugovanja i potraživanja i druge oblike imovine. Agencija je dužna imovinu u obliku stvari čuvati u adekvatnom skladišnom prostoru, tj. privremeno oduzete predmete do konačne odluke suda, a trajno oduzete predmete do prodaje, iznajmljivanja, poklona ili uništenja. U pojedinim i opravdanim slučajevima direktor Agencije može odlučiti da privremeno oduzeta imovina ostane kod vlasnika do okončanja postupka uz obavezu da se vlasnik o imovini stara sa pažnjom dobrog domaćina.

Predmete od historijske, naučne, umjetničke i kulturne vrijednosti Agencija predaje na čuvanje ustanovama nadležnim za čuvanje takve imovine do donošenja odluke po zahtjevu za trajno oduzimanje. Privremeno oduzete dionice, vrijednosne papire, plemenite

118. U tom smislu treba uzeti u obzir odredbe članova 2 i 10 Zakona o sudskoj policiji Federacije BiH (2004), koje propisuju da *„Sudska policija izvršava naloge suda o pretresanju stana i osoba i o privremenom oduzimanju predmeta, naloge u vezi sa osiguranjem provođenja izvršenja sudskih odluka, te druge sudske naloge za poduzimanje radnji kojima se osigurava uspješnost vođenja odgovarajućeg sudskog postupka".*

metale, drago kamenje Agencija može povjeriti na čuvanje ili korištenje ustanovama nadležnim za čuvanje takve imovine na osnovu ugovora uz obavezu staranja o takvoj imovini sa pažnjom dobrog domaćina.

(e) Prodaja (prije i nakon pravosnažnosti presude o oduzimanju)

Direktor Agencije može donijeti odluku o prodaji privremeno oduzete imovine ukoliko se radi o pokretnim stvarima čije čuvanje je opasno, ako prijeti neposredna opasnost od propadanja, ili znatnog gubitka vrijednosti, ili ako se radi o stvarima čije vlasništvo se ne može pouzdano utvrditi. Po okončanom postupku Agencija će obavijestiti sud koji je donio rješenje o privremenom oduzimanju tih stvari. Prodaja imovine se vrši u hitnom postupku neposredne pogodbe, a novčana sredstva dobijena prodajom Agencija čuva na posebnom računu do konačne odluke suda o njenom statusu. Novčana sredstva se mogu oročavati kod banaka u većinskom vlasništvu Federacije BiH, a prihod od kamate pripada Agenciji.

Nakon pravosnažnosti rješenja o izvršenju nad imovinom koja je na osnovu presude suda trajno oduzeta i postala vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine, Agencija će pokrenuti postupak prodaje te imovine. Prodaja imovine vrši se javnim nadmetanjem koje se objavljuje u Službenim novinama FBiH i u najmanje dva dnevna lista koja se distribuiraju na cijelom području Bosne i Hercegovine. Imovina se prodaje po istoj ili većoj cijeni od procijenjene vrijednosti koju je odredila Agencija. U slučaju da imovina ne bude prodata nakon jednog javnog nadmetanja, prodaja se može izvršiti na drugom javnom nadmetanju, ali za cijenu koja ne može biti niža od 50% vrijednosti procijenjene imovine. Sredstva od prodaje imovine se uplaćuju u Budžet Federacije Bosne i Hercegovine.

(f) Iznajmljivanje

Agencija na osnovu ZONSIKD FBiH (2014) može privremeno i trajno oduzetu imovinu iznajmiti fizičkom ili pravnom licu na osnovu ugovora. Sredstva koja se dobiju od trajno oduzete imovine idu direktno na račun Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, a sredstva koja se dobiju od iznajmljivanja privremeno oduzete imovine se čuvaju na posebnom računu Agencije do konačne odluke suda.

(g) Poklon

Agencija na osnovu ZONSIKD FBiH (2014) može imovinu pokloniti u humanitarne svrhe, ili federalnom budžetskom korisniku. Odluku o poklonu imovine donosi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog Agencije. Naročito će se voditi računa kome će se imovina poklanjati, da li će to biti u opštem interesu ili u socijalne svrhe. Poklanjanje imovine će se, u pravilu, izvršiti u onim slučajevima kada imovina ne bude prodata ili iznajmljena. Postoji mogućnost da imovina koja bude oduzeta od nekih javnih ličnosti kao što je bio slučaj u susjednim državama ili od nekih pripadnika organizovanih kriminalnih grupa o kojima postoji javni pogovor, ne bude prodata ili unajmljena iz neke vrste straha ili odbojnosti, te se onda nastoji takvu imovinu dati u poklon. Imovinu treba poklanjati prvenstveno humanitarnim, edukativnim, kulturnim, sportskim, vjerskim organizacijama, jer se time afirmiše načelo društvene ponovne upotrebe u opštem interesu što je danas jedan od najzastupljenijih standarda upravljanja sa oduzetom imovinom. Iskustva u drugim državama pokazuju kako je u cilju što efikasnije primjene ovog principa jako važno da se mogućnosti, procedure i svrha ovog vida upravljanja što više promovišu, publiciraju prema potencijalnim korisnicima imovine koja se najčešće dodjeljuje na poklon. Isto tako, jako je važno zbog načela javnosti (transparentnosti) da postoje u detalje razrađene procedure za prijenos vlasništva nad oduzetom imovinom (posebno nekretninama) u okvi-

ru ovog vida upravljanja, kako bi se olakšalo korištenje tih sredstava za opšte dobro.[119] U suštini se to najčešće vrši putem ugovora o donaciji - ili putem ugovora o osnivanju ograničenih imovinskih prava. Osim javnosti, potrebno je, u okviru procedura, propisati i druge objektivne kriterije za poklon oduzete imovine, koja treba da se iskoristi u opće društvene svrhe.

(h) Uništenje

U slučaju da ne uspije sa prodajom imovine, u roku od godine dana od prve prodaje Agencija može takvu imovinu uništiti. Odluku o uništenju imovine donosi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog Agencije. Troškove uništenja snosi Agencija. Imovina bi se u pravilu uništavala u slučajevima ako bi držanje takve imovine bilo opasno ili ako postoji opasnost da bi takva imovina nanosila veliku štetu u smislu troškova upravljanja.

VII.4. PREGLED KOMPARATIVNE PRAKSE U UPRAVLJANJU SA ODUZETOM IMOVINOM U SUSJEDNIM ZEMLJAMA

Analiza modelâ organizacije tijela za upravljanje oduzetom imovinom je primarno orijentisana na države članice Evropske unije, koje se, slijedeći vlastita iskustva te preporuke i obavezujuće smjernice usvojene na nivou EU, u najvećem broju slučajeva opredjeljuju za model specijaliziranih institucija za obavljanje ovih poslova. Trend specijalizacije pokazuje sve veću svijest među državama članicama da upravljanje sa nezakonito stečenom imovinom, koja je oduzeta u postupku za oduzimanje, jeste vrlo specifična aktivnost koja zahtijeva posebnu stručnost. Osim toga, u nekim zemljama članicama (npr. Italija i Francuska), ovaj specijalizirani pristup doprinosi i većem fokusiranju obrazovnih programa za obuku neophodnih kadrova za rad u ovakvim institucijama. Ovaj proces je međutim i dalje na neki način u svojim začecima u nekim državama EU. Prema pristupu raspolaganja imovinom koji su usvojile i razvile države članice EU, institucionalni oblici raspolaganja sa imovinom su:

- Centralizovani pristup sa specijalizovanim ustanovama (Agencije za upravljanje);
- Centralizovani pristup sa nespecijalizovanim ustanovama (porezni i carinski organi, tužilaštva, sudovi i dr.);
- Decentralizovani pristup.

Centralizovani pristup sa specijaliziranim ustanovama uspostavljen je u Francuskoj, Kipru, i Italiji. Centralizovani pristup sa nespecijaliziranim ustanovama je zastupljen u Belgiji, Holandiji, Luksemburgu, Hrvatskoj, Švedskoj, Finskoj, Češkoj, Slovačkoj, Bugarskoj, Rumuniji, i Malti.

119. Upotreba oduzete imovine u društvene svrhe (ili tzv. „društvena ponovna upotreba") je široko uspostavljena praksa u Italiji. Postupak uključuje prijenos vlasništva oduzetih nekretnina lokalnim vlastima pod uslovom da će se imovina koristiti za pružanje socijalnih usluga i uz uključivanje organizacija u zajednici. Postoji nekoliko razloga za takav pristup. Najvažniji među njima su poteškoće pronalaženja kupaca ove vrste imovine i postojeći rizik da će tu imovinu otkupiti pripadnici organiziranog kriminala i njihovi sudionici po minimalnoj cijeni. Drugi razlog je potreba da se odupre „kulturi kriminala", koja čini kriminalce popularnim uzorima. Posljednji, ali ne manje važan razlog, je ideja vratiti lokalnim zajednicama bogatstvo koje su stekli kriminalci na njihovu štetu.

Decentralizovani pristup primjenuje se u: Velikoj Britaniji, Republici Irskoj, Portugalu, Španiji, Njemačkoj, Poljskoj, Austriji, Mađarskoj, Grčkoj, Litvaniji, Estoniji, i Latviji.
Bez obzira na model organizacije koji se primjenjuje u pristupu sa upravljanjem oduzetom imovinom, sami metodi rada i organizacija poslova nadležnih tijela, kada je u pitanju upravljanje sa imovinom, je prilično ujednačena u svim ovim državama (Center for the Study of Democracy, 2014).
S druge strane, države u okruženju, koje imaju određena iskustva u primjeni propisa o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i upravljanju sa oduzetom imovinom, također su predmet usporedne analize u ovom poglavlju Priručnika.

VII.4.1. HRVATSKA

Privremeno oduzetim novčanim sredstvima, predanim stvarima i prenesenim stvarima upravlja Ured za upravljanje državnom imovinom, koji je dužan voditi evidenciju o navedenim sredstvima, stvarima i pravima. Ministar nadležan za pravosuđe, uz prethodnu saglasnost ministra nadležnog za finansije, donosi pravilnik o vođenju te evidencije. Ured može, bez prethodne objave javnog natječaja, donijeti odluku o prodaji privremeno oduzetih pokretnih stvari ako je njihovo čuvanje opasno ili ako predstoji neposredna opasnost od njihova propadanja ili znatnog gubitka vrijednosti. Također može donijeti odluku da privremeno oduzete stvari iznajmi ili preda u zakup u skladu sa njihovom namjenom.

Ured je dužan predati protivniku osiguranja sredstva od prodaje, najma ili zakupa u roku od petnaest dana od pravomoćnosti presude kojom je zahtjev tužioca odbijen. Protiv odluke Ureda protustranka može uložiti prigovor u roku od 48 sati od njenog dostavljanja. O prigovoru odlučuje sud koji vodi krivični postupak i sudac pojedinac koji je bio nadležan vođenje krivičnog postupka. Protiv odluke suda nije dozvoljena žalba.

Imovinom koja je oduzeta na temelju Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (2010) upravlja i raspolaže Ured u skladu sa posebnim propisom. Novac oduzet prema odredbama ovog Zakona i novčana sredstva dobijena prodajom imovine uplaćuju se na račun državnog budžeta.

VII.4.2. SRBIJA

U Srbiji postoji Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom koja se nalazi u sastavu Ministarstva pravde Srbije. Po prijemu rješenja o privremenom, odnosno trajnom oduzimanju imovine, Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom odmah postupa u skladu sa svojim nadležnostima. Do ukidanja rješenja o privremenom oduzimanju imovine, odnosno do pravosnažnog okončanja postupka za trajno oduzimanje imovine, Direkcija upravlja oduzetom imovinom sa pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog stručnjaka.

O oduzetoj imovini sačinjava se zapisnik u koji se unose podaci o vlasniku, o imovini i stanju u kojem je preuzeta, podaci o vrijednosti koja se oduzima, napomena da li je imovina privremeno ili trajno oduzeta, da li fizičkom ili pravnom licu i drugi podaci. Ministar nadležan za pravosuđe propisuje bliži sadržaj zapisnika, te sadržaj i način vođenja evidencija o poslovima koje obavlja Direkcija.

Privremeno oduzimanje imovine provodi se u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku (2004). Troškove čuvanja i održavanja privremeno oduzete imovine snosi Direkcija. Direktor može odlučiti da privremeno oduzeta imovina ostane kod vlasnika, uz obavezu da se o imovini stara sa pažnjom dobrog domaćina. U opravdanim slučajevima direktor može povjeriti upravljanje privremeno oduzetom imovinom drugom fizičkom ili pravnom licu na osnovu ugovora. Privremeno oduzete predmete od historijske, naučne, umjetničke vrijed-

nosti Direkcija predaje na čuvanje ustanovama nadležnim za čuvanje ovih predmeta do donošenja odluke o zahtjevu za trajno oduzimanje. Privremeno oduzete devize, strani novac, predmete od plemenitog metala, dragog i poludragog kamenja, i bisera Direkcija predaje Narodnoj banci Srbije do odnošenja odluke o zahtjevu za trajno oduzimanje imovine. Direkcija u ovim slučajevima zaključuje ugovore sa nadležnim ustanovama.

Prodaja imovine vrši se usmenim javnim nadmetanjem, a lako kvarljiva roba i životinje mogu se prodati bez usmenog javnog nadmetanja. Pokretna imovina se prodaje po višoj ili istoj cijeni od procijenjene koju je odredila Direkcija, a ako ne bude prodata u dva usmena javna nadmetanja prodaja će se izvršiti neposrednom pogodbom. Pokretna imovina koja ne bude prodata u roku dužem od godinu dana može biti poklonjena u humanitarne svrhe, ili uništena. Odluku o poklonu donosi Vlada na prijedlog direktora. Odluku o uništenju donosi direktor Direkcije, a troškove uništenja snosi Direkcija.

Imovina i sredstva dobijena prodajom imovine postaju svojina Republike Srbije kad odluka o trajnom oduzimanju imovine postane pravosnažna.

VII.4.3. SLOVENIJA

U Republici Sloveniji ne postoji posebna ustanova za upravljanje oduzetom imovinom, već imovinom upravljaju ovlašteni izvršitelji. Postoji Uredba o postupanju s oduzetim predmetima, imovinom i vrijednosnim papirima. Navedenom Uredbom uređuje se postupak upravljanja sa predmetima koji su oduzeti u krivičnom postupku, ili u vezi s njim i izručeni sudu na čuvanje ili je sud odredio njihovo čuvanje, predmetima i imovinom koja služi za privremeno osiguranje zahtjeva za oduzimanje imovinske koristi odnosno imovinom u vrijednosti imovinske koristi i predmetima ili imovinom koji su položeni kao kaucija.

Sud može odrediti da upravljanje i čuvanje predmetima obavljaju izvršitelji imenovani po zakonu o izvršnom postupku i osiguranju i koji su upisani u registar ovlaštenih izvršitelja koji vodi ministarstvo nadležno za pravosuđe. Za oblast svakog okružnog suda određuje se najmanje jedan, a za područje Okružnog suda u Ljubljani najmanje dva ovlaštena izvršitelja. Ovlašteni izvršitelj može čuvati i upravljati predmetima prema odredbi svih sudova u Sloveniji. Ministar pravilnikom određuje uslove koje ovlašteni izvršitelj mora ispunjavati u osiguranju odgovarajuće tehničke i fizičke sigurnosti predmeta te druge uslove za dobijanje ovlaštenja za čuvanje i upravljanje predmetima i postupak za upis u spomenuti registar. Troškovi čuvanja isplaćuju se iz sredstava suda koji je odredio čuvanje.

Upravljanje, čuvanje, prodaju i uništenje nadzire komisija za oduzete predmete, imenovana od strane Ministra. Predsjednik i zamjenik komisije imenuju se iz reda sudaca, jedan član i njegov zamjenik iz reda ovlaštenih zaposlenika ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, na prijedlog ministra nadležnog za unutrašnje poslove, a jedan član i njegov zamjenik iz reda državnih tužilaca.

Sud odnosno ovlašteni izvršitelj koji preuzme predmete bez odlaganja ih pregleda, i o preuzetom sastavlja zapisnik kojim potvrđuje prijem predmeta. Sud može ovlaštenom izvršitelju odrediti pojedinačne radnje ili dati uputstva za upravljanje predmetima. Sud ili ovlašteni izvršitelj predmete čuva i osigurava kao dobar domaćin.

Uništenje predmeta, ili poklon za javni interes određuje sud naredbom na prijedlog ovlaštenog izvršitelja. Sud prije donošenja naredbe pribavlja mišljenje vlasnika predmeta.

Prodaja predmeta se obavlja prema odredbama propisa koji se odnose na sudski izvršni postupak, a nadzire je komisija.

VII.5. PITANJA ZA PONAVLJANJE

1. Koja je funkcija Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom?
2. Koja je svrha upravljanja oduzetom imovinom?
3. Koje faze upravljanja postoje?
4. Kojim principima se rukovodi Agencija prilikom upravljanja oduzetom imovinom?
5. Ko vrši procjenu oduzete imovine?
6. U kojim slučajevima se može prodati privremeno oduzeta imovina?
7. Kako se vrši prodaja imovine u hitnom postpku?
8. Kako se vrši prodaja imovine?
9. Ko donosi odluku o poklonu imovine?
10. Kad se vrši uništenje imovine?

mr.sc. Kenan Kapo

PRODAJA
IZNAJMLJIVANJE
UNIŠTENJE
POKLON

VIII. BIBLIOGRAFIJA

VIII.1. KNJIGE I ČLANCI

- Alldridge, P. (2003). *Money Laundering Law. Forfeiture, Confiscation, Civil Recovery, Criminal Laundering and Taxation of the Proceeds of Crime.* Oxford: Hart Publishing.
- Association of Chiefs of Police i Centrex (2006). *Practice advice on financial investigation*. Bedfordshire: Association of Chiefs of Police i Centrex.
- Babić, I., i saradnici (2014). *Komentar zakona o stvarnim pravima Federacije Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Privredna štampa.
- Bačić, F. (1998). *Kazneno pravo:opći dio.* Zagreb: Informator.
- Bašović, M. (2014). Sudija za istragu kao subjekt istrage prema Zakoniku o krivičnom postupku Crne Gore. U: *Tužilačka istraga - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni, OEBS (ur.). Dostupno na:* http://www.osce.org/sr/serbia/119624?download=true, preuzeto 21.12.2015.
- Brun, J.-P., Gray, L., Scott, C., i Stephenson, K. M. (2011). *Asset Recovery Handbook. A Guide for Practitioners.* Washington DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Burzić, D. (2012). Problemi u praksi kod izvršenja mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. *Pravo i pravda*, *XI (1),* 445-460.
- Čalija, B., i Omanović, S. (2000). *Građansko procesno pravo*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Čule, J. (2005). Traganje i osiguranje prisilnog oduzimanja sredstava, prihoda ili imovine. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, *12 (2),* 703 - 737 .
- Daupović, A., Obradović, R., Povlakić, M., Zaćiragić, F., i Živanović, M. (2005). *Komentari zakona o izvršnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*. Sarajevo: Savjet/ Vijeće Evrope i Evropska komisija.
- Derenčinović, D. (1999). Pravna priroda instituta oduzimanja imovinske koristi i njegovo značenje u prevenciji organiziranog kriminala. *Policija i sigurnost, 8 (3-4)*, 161-170.
- Derenčinović, D. (2005). *Komentar Konvencije Ujedinjenih Nacija protiv korupcije.* Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta.
- Dika, M. (1999). Oduzimanje imovinske koristi u ovršnom postupku. *Policija i sigurnost, 8 (3-4)*, 281-286.
- Drašković, V. (2015). Novi instrumenti za obračun s mafijom. *Tužilačka reč, 10-11*.
- Federalno pravobraniteljstvo/ pravobranilaštvo (2014). *Izvještaj o radu*. Dostupno na: http://parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/bos/parlament/propisi/El_materijali_2015/Izvjestaj%20federalnog%20pravobranilastva%20za%202014.pdf, preuzeto 03.10.2015.
- Filipović, L. (2005). Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i pravne posljedice osude. U: Babić, M., Filipović, L., Marković, I. i Rajić, Z. (ur.). *Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini* (422-441). Sarajevo: Savjet/ Vijeće Evrope.
- G8 Lyon/Roma Group. Criminal Legal Affairs Subgroup. (2005). *G8 Best Practices for the Administration of Seized Assets.* Dostupno na: https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Web_ressources/G8_BPAssetManagement.pdf.,preuzeto 17.11.2015.
- Godefroy, T. i Kletzlen, A. (2002). Frankreich. U: Kilchling, M. (ur.). *Die Praxis der Gewinnabschöpfung in Europa* (135-237). Freiburg im Breisgau: Max- Planck- Institut für ausländisches und internationales Strafrecht.
- Govedarica, M. (2014). Finansijska i krivična istraga – istovjetnost ili paralelnost? (primjer Republike Srpske). U: *Tužilačka istraga - regionalna krivičnoprocesna za-*

konodavstva i iskustva u primjeni, OEBS (ur.). Dostupno na: http://www.osce.org/sr/serbia/119624?download=true, preuzeto 21.12.2015.

- Grubiša, M. (1980). *Činjenično stanje u krivičnom postupku.* Zagreb: Informator.
- Horvatić, Ž. (2002). *Rječnik kaznenog prava.* Zagreb: Masmedia.
- Horvatić, Ž. i Novoselec, P. (1999). *Kazneno pravo (opći dio).* Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske-Policijska akademija.
- Ivičević Karas, E. (2007). Kaznenopravno oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 14 (2)*, 673-694.
- Ivičević Karas, E. (2010). Utvrđivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom primjenom bruto ili neto načela s obzirom na pravnu prirodu mjere (proširenog) oduzimanja imovinske koristi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 17 (1)*, 181-210.
- Ivičević Karas, E. (2011). *Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem.* Zagreb: Narodne novine.
- Ivičević, E. (2004a). O pravnoj prirodi instituta oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom u poredbenom i hrvatskom pravu (s posebnim osvrtom na kaznenopravni i građanskopravni model oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom). *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 54 (3-4)*, 684-699.
- Ivičević, E. (2004b). Utvrđivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom u hrvatskom pravu i sudskoj praksi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 11 (1)*, 217-238.
- Jackson, J., Bradford, B., Hough, M., Myhill, A., Quinton, P., i Tyler, T. (2012). Why Do People Comply with the Law? Legitimacy and the Influence of Legal Institutions. *British Journal of Criminology, 52 (6)*, 1051-1071.
- Jescheck, H. H. (1978). *Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil.* Berlin: Duncker & Humblot.
- Kaleb, Z. (2003). Novo uređenje instituta oduzimanja imovinske koristi prema Noveli Kaznenog zakona s osvrtom na dosadašnju sudsku praksu. Usporedba s odlukom o imovinskopravnom zahtjevu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 10 (2)*, 449 - 477 .
- Kilchling, M. (2001). Tracing, Seizing and Confiscating Proceeds from Corruption (and other Illegal Conduct) Within or Outside the Criminal Justice System. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice,* 9(4), 264–280.
- Kilchling, M. (2002). Deutschland. U: Kilchling, M. (ur.). *Die Praxis der Gewinnabschopfung in Evropa* (19-81). Freiburg im Breisgau: Max-Planck - Institut für ausländisches und internationales Strafrecht.
- Kilchling, M. (2004). Organised Crime Policies in Germany. U: Fijnaut, C. i Paoli, L. (ur.). *Organised crime in Europe; concepts, patterns and policies in the European Union and beyond* (717-762). Dordrecht: Springer.
- Kilchling, M. (2014). Finance-Oriented Strategies of Organized Crime Control. U: Paoli, L. (ur.). *The Oxford Handbook of Organized Crime* (655-674). Oxford: Oxford University Press.
- King, C. (2012). Using civil processes in pursuit of criminal law objectives: a case study of non-conviction-based asset forfeiture. *International Journal of Evidence and Proof, 16 (4)*, 337–363.
- Kos, S. (2015). *Problematika oduzimanja imovinske koristi.* Dostupno na: www.vsrh.hr, preuzeto 20.09.2015.
- Kurtović, A. i Tomašević, G. (1999). Organizirani kriminalitet: oduzimanje koristi stečene kaznenim djelom. *Policija i sigurnost, 8 (3-4)*, 171-185.
- Leong, A. V. (2009). Assets recovery under the Proceeds of Crime Act 2002: the UK experience. U: Young, S. (ur.). *Civil Forfeiture of Criminal Property: Legal Measures for Targeting the Proceeds of Crime* (187-227). London: Edward Elgar.
- Levi, M. (2003). Criminal asset-stripping. Confiscating the proceeds of crime in

England and Wales. U: Edwards, A. i Gill, P. (ur.). *Transnational Organised Crime. Perspectives on global security* (212-226). New York: Routledge.
- Manning, G. A. (2005). *Financial Investigation and Forensic Accountin*g. Boca Raton, FL – London – Singapore: Taylor & Francis Group.
- McKenna, F. J. i Egan, K. (2009). Ireland: a multi-disciplinary approach to proceeds of crime. U: Young, S. (ur.). *Civil Forfeiture of Criminal Property: Legal Measures for Targeting the Proceeds of Crime* (52-92). London: Edward Elgar.
- Mihelčić, G. i Vučkov, D. (2013). Osiguranje oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem na nekretninama i pokretninama. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 34 (1)*, 417 - 439.
- Mrčela, M. (1999). Pravni i praktički aspekti oduzimanja imovinske koristi u kaznenom postupku. *Policija i sigurnost, 8 (3-4)*, 287-303.
- Mujanović, E. (2011). *Oduzimanje imovinske koristi pribavljene počinjenjem koruptivnih krivičnih djela (analiza pravnog okvira u Bosni i Hercegovini).* Transparency International. Dostupno na: http://ti-bih.org/wp-content/uploads/2011/03/Oduzimanje-imovinske-koristi-pribavljenje-pocinjenjem-koruptivnih-krivicnih-djela-u-BiH.pdf., preuzeto 13.01.2015.
- Mujanović, E., Datzer, D. i Budimlić, M. (2012). Imovinski kriminalitet u Bosni i Hercegovini prema zvaničnim statistikama. *Kriminalističke teme, XII (1-2)*, 1- 27.
- Mujanović, E. i Sarajlija, S. (2014). Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Bosni i Hercegovini-između ideala i stvarnosti. *Međunarodna naučno-stručna konferencija "Izgradnja modernog pravnog sistema". Zbornik radova* (871-896). Sarajevo: International Burch University.
- Nelen, H. (2004). Hit them where it hurts most? The proceeds-of-crime approach in the Netherlands. *Crime, Law & Social Change, 41*, 517–534.
- Novosel, D. (2007). Financijske istrage i progon počinitelja gospodarskog kriminaliteta. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, *14 (2),* str.739-783.
- Novosel, D. (2015). *Nove ovlasti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.* Dostupno na: www.dorh.hr/fgs.axd?id=1028, preuzeto 20.09.2015.
- UNODC (2012). *Manual on International Cooperation for the Purposes of Confiscation of Proceeds of Crime*. New York: United Nations;
- Paoli, L. (2002). Italien. U: Kilchling, M. (ur.). *Die Praxis der Gewinnabschopfung in Evropa* (239-295). Freiburg im Breisgau: Max-Planck - Institut für ausländisches und internationales Strafrecht.
- Pavišić, B. i Kunštek, E. (2010). *Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem. S bilješkama, stvarnim kazalom i prilozima.* Rijeka: Dušević i Kršovnik.
- Percel, Lj. (2007). Oduzimanje imovinske koristi u prekršajnom postupku. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 14 (2),* 907-919.
- Perić, B. (2011) *Prošireno oduzimanje imovinske koristi u krivičnom postupku*. Dostupno na: http://www.rs.cest.gov.ba/index.php/seminari-2011/12-82banja-luka-oduzimanje-imovinske-koristi-pribavljene-krivinim-djelom/522-materijal-bperic/file,
- Petranović, M. (2015). *Oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.* Dostupno na: www.vsrh.hr, preuzeto 20.09.2015. godine.
- Petrović, B. (2011). Oduzimanje protupravno stečene imovinske koristi (de lege lata i de lege ferenda). *Pravo i pravda, X, (1),* 339-341.
- Poznić, B. i Rakić-Vodinelić, V. (2010). *Građansko procesno pravo,* šesnaesto izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Savremena administracija.
- Roberts, J. V. i Plesničar, M. M. (2015). Sentencing, Legitimacy, and Public Opinion. U: Meško, G. i Tankebe, J. (ur.). *Trust and Legitimacy in Criminal Justice* (33-51). Cham: Springer International Publishing.
- Schneider, F. (2013). The Financial Proceeds of Transnational Organized Crime All Over the World: Some New Empirical Facts. *SAIS Review, 33 (1)*, 91-121.

- Sekretarijat/Tajništvo Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine - Istraživački sektor(2012). *Propisi o oduzimanju imovine stečene krivičnim djelom i upravljanju tom imovinom.* Dostupno na: https://www.parlament.ba/sadrzaj/about/istrazivanja/default.aspx?id= 34805&langTag=bs-BA&pril=b, preuzeto 13.01.2015.
- Sijerčić-Čolić, H. (2014). Uspješnost krivičnog postupka i neki aspekti provođenja istrage za krivična djela privrednog kriminaliteta (osvrt na situaciju u BiH). U: *Tužilačka istraga - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni, OEBS (ur.). Dostupno na:* http://www.osce.org/sr/serbia/119624?download=true, preuzeto 21.12.2015.
- Simser, J. (2009). Perspectives on Civil Forfeiture. U: Young, S. (ur.). *Civil Forfeiture of Criminal Property: Legal Measures for Targeting the Proceeds of Crime* (13-20). London: Edward Elgar.
- Stessens, G. (2003). *Money Laundering. A New International Law Enforcement Model.* Cambridge: University Press.
- Stojanović, Z. i Kolarić, D. (2010). *Krivično-pravno reagovanje na teške oblike kriminaliteta.* Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Šuškić, I. (2015). *Integrirana finansijska istraga, usmjerena ka oduzimanju nezakonito stečene imovinske koristi*. Dostupno na: http://tuzilastvobih.gov.ba/?opcija=sadrzaj&kat= 12&id=32&jezik=b, preuzeto 20.09.2015. godine.
- Tomašević, G. (2009). *Kazneno procesno pravo. Opći dio: temeljni pojmovi (elektronično izdanje).* Split: Pravni fakultet; Zavod za kaznenopravna i kriminološka istraživanja "Ivan Vučetić".
- Turković, K., Novoselec, P., Grozdanić, V., Kurtović Mišić, A., Derenčinović, D., Bojanić, I., i dr. (2013). *Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva.* Zagreb: Narodne novine.
- van Duyne, P., Pheijffer, M., Kuijl, H. G., Dijk, A. T., i Bakker, G. J. (2001). *Financial Investigation of Crime.* The Hague: Koninklijke vermande.
- Vasiljević, T. (1981). *Sistem krivičnog prava SFRJ*. Beograd: Savremena administracija;
- Vettori, B. (2006). *Tough on Criminal Wealth.* Dordrecht: Springer.
- Vijeće Evrope (2007). *Finansijske istrage i oduzimanje bespravno stečene imovine.* Strasbourg: Vijeće Evrope.
- Vijeće Evrope (2013). *Oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog djela Evropski sud za ljudska prava*. Odabrane presude i odluke. Dostupno na: www.coe.org.rs/REPOSITORY/ 762_odabrane_presude_iii , preuzeto 20.09.2015.
- Visoko sudsko/sudbeno i tužilačko/tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV). (2013; 2014). *Godišnji izvještaj za 2012/2013. godinu*. Sarajevo: Visoko sudsko/sudbeno i tužilačko/tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV).
- Von Hirsch, A. (1993). *Censure and Sanctions.* Oxford: University Press.

VIII.2. PRESUDE EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

- *Grayson & Barnham protiv Velike Britanije*, 19955/05 i 15085/06 (Evropski sud za ljudska prava, 2008).
- *Welch protiv Velike Britanije*, 17740/90 (Evropski sud za ljudska prava, 1995).
- *Pham Hoang protiv Francuske*, serija A, 243 (Evropski sud za ljudska prava, 1992).
- *Salabiaku protiv Francuske* , 10519/83 (Evropski sud za ljudska prava, 1998).
- *Philips protiv Velike Britanije*, 41087/98 (Evropski sud za ljudska prava, 2001).
- *Gering protiv Holandije*, 30810/03 (Evropski sud za ljudska prava, 2003).

VIII.3. PRESUDE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

- Ustavni sud BiH AP 3388/06, odlučeno 2009.
- Ustavni sud BiH AP 3147/07, odlučeno 2010.
- Ustavni sud BiH AP 2233/06, odlučeno 2007.
- Ustavni sud BiH AP 1394/07, odlučeno 2009.
- Ustavni sud BiH AP 2680/11, odlučeno 2012.
- Ustavni sud BiH AP 3609/07), odlučeno 2009.
- Ustavni sud BiH AP 2062/11, odlučeno 2014(a).
- Ustavni sud BiH AP 3433/11, odlučeno 2014(b).
- Ustavni sud BiH AP 3609/07, odlučeno 2009.

VIII.4. PRESUDE SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

- Sud BiH S1 2 K 013090 13 K, odlučeno 2013.
- Sud BiH S 1 2 K 002461 12 K, odlučeno 2014(a).
- Sud BiH S1 2 K 013737 13 K, odlučeno 2014(b).
- Sud BiH S1 2 K 005972 13 K, odlučeno 2014(c).
- Sud BiH S1 2 K 009063 12 K od 05.11.2012.
- Sud BiH S1 2 K 003344 11 Kž 4 (veza broj: X-K-08/638), odlučeno 2011.
- Sud BiH S1 2 K 006087 11 K, odlučeno 2013.
- Sud BiH X-K-07/436, odlučeno 2010.
- Suda BiH, X-KŽ-07/436 od 16.12.2010.
- Sud BiH X-KŽ-06/181, odlučeno 2009.
- Sud BiH KŽ-45/06, odlučeno 2006.
- Sud BiH KPV-03/03-A, odlučeno 2004.
- Sud BiH KŽ 06/315, odlučeno 2008.
- Sud BiH KPŽ 22/04, odlučeno 2005.
- Sud BiH X-K-10/876-2, odlučeno 2010.

VIII.5. PRESUDE VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

- Vrhovni sud Federacije BiH 03 0 K 007924 12 Kž 8, odlučeno 2013.
- Vrhovni sud Federacije BiH 09 0 K002471 14 Kž 3, odlučeno 2014.
- Vrhovni sud Federacije BiH 03 0 k 005071 11 kž 4, odlučeno 2011.

VIII.6. ZAKONI I DRUGI PRAVNI AKTI

- Krivični zakon Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14 (2014).
- Okvirni Zakon o registraciji poslovnih subjekata u BiH, Službeni glasnik BiH, 42/04 (2004).
- Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, Službeni glasnik BiH, 12/10 (2010).
- Zakon o Agenciji za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka BiH, Službeni glasnik BiH, 56/08 (2008).
- Zakon o Agenciji za osiguranje u BiH, Službeni glasnik BiH, 12/04 (2004).
- Zakon o Agenciji za rad i zapošljavanje BiH, Službeni glasnik BiH, 21/03, 43/09 (2009).
- Zakon o bankama Brčko distrikta, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 5/03, 19/07 (2007).

· Zakon o bankama Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 44/03, 74/04, 116/11, 5/12, 59/13 (2013).
· Zakon o bankama Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 39/98, 32/00, 48/01, 27/02, 41/02, 58/02, 13/03, 19/03, 28/03 (2003).
· Zakon o carinskim prekršajima BiH, Službeni glasnik BiH, 88/05 (2005).
· Zakon o carinskoj politici BiH, Službeni glasnik BiH, 57/04, 51/06, 93/08, 54/10, 76/11 (2011).
· Zakon o carinskoj tarifi BiH, Službeni glasnik BiH, 1/98, 5/98, 7/98, 31/02,19/03, 30/04, 32/04, 48/05, 76/06 i 35/09, 58/12 (2012).
· Zakon o Centralnoj banci BiH, Službeni glasnik Bi H, 1/97, 29/02, 8/03, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06 (2006).
· Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 24/05, 36/10 (2010).
· Zakon o društvima za osiguranje Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 17/05, 01/06, 64/06, 74/10 (2010).
· Zakon o Federalnom pravobranilaštvu - Federalnom pravobraniteljstvu, Službene novine Federacije BiH, 2/95, 12/98, 18/00, 61/06 (2006).
· Zakon o investicijskim fondovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 85/08 (2008).
· Zakon o izvršnom postupku Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09 (2009).
· Zakon o izvršnom postupku pred Sudom BiH, Službeni glasnik BiH, 18/03 (2003).
· Zakon o jedinstvenom registru finansijskih izvještaja Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 74/10 (2010).
· Zakon o Komisiji za vrijednosne papire, Službene novine Federacije BiH, 39/98, 36/99, 33/04, 92/13 (2013).
· Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 (2014).
· Zakon o leasingu Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 85/05, 39/09, 65/13 (2013).
· Zakon o lizingu Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 70/07 (2007).
· Zakon o matičnoj evidenciji o osiguranicima, obveznicima uplate doprinosa i korisnicima prava iz PIO Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 52/11 (2011).
· Zakon o međunarodnoj pomoći u krivičnim stvarima BiH, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, 53/09, 58/13 (2013).
· Zakon o mikrokreditnim organizacijama Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 59/06 (2006).
· Zakon o mikrokreditnim organizacijama Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 64/06 (2006).
· Zakon o notarima Brčko Distrikta, Službeni glasnik Brčko Distrikta Bi H, 9/03, 17/06 (2006).
· Zakon o notarima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 45/02 (2002).
· Zakon o notarima Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11 (2011).
· Zakon o obligacionim odnosima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 29/03 (2003);
· Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 12/10 (2010).
· Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, Službene novine Federacije BiH, 71/14 (2014).
· Zakon o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH, Službene

novine Federacije BiH, 32/01 i 18/05 (2005).
- Zakon o osiguranju depozita u bankama Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, 20/02, 18/05, 100/08, 75/09 i 58/13 (2013).
- Zakon o papirima od vrijednosti Brčko distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 15/03, 27/04, 42/04, 28/07 (2007).
- Zakon o Poreznoj upravi Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 33/02, 28/04, 57/09, 40/10, 27/12, 7/13, 71/14 (2014).
- Zakon o porezu na dodatu vrijednost BiH, Službeni glasnik BiH, 100/98, 09/05, 35/05 (2005).
- Zakona o porezu na dobit Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 15/16 (2016).
- Zakon o porezu na dohodak Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 10/08, 9/10, 44/11, 7/13, 65/13 (2013).
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 41/01, 22/05 (2005).
- Zakon o postupku indirektnog oporezivanja u BiH, Službeni glasnik BiH, 89/05, 100/13 (2013).
- Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem Republike Hrvatske, Narodne novine Republike Hrvatske, 145/10 (2010).
- Zakon o prestanku važenja Zakona o unutrašnjem platnom prometu Federacije BiH, Služene novine Federacije BiH, 56/04, 74/04 (2004).
- Zakon o preuzimanju dioničkih društava Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 77/15 (2015).
- Zakon o privrednim društvima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09, 63/10, 81/15 (2015).
- Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 36/09, 52/11 (2011).
- Zakon o Razvojnoj banci Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 19/06 (2006).
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH, Službene novine Federacije BiH, 27/05, 68/05, 43/09, 63/14 (2014).
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata Brčko distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 15/05 (2005).
- Zakon o Registru vrijednosnih papira Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 39/98, 36/99, 33/04 (2004).
- Zakon o sprječsprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti BiH, Službeni glasnik BiH, 47/14 (2014).
- Zakon o sudskoj policiji Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 19/96, 37/04 (2004).
- Zakon o tržištu vrijednosnih papira Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 85/08, 109/12 (2012).
- Zakon o tržištu hartija od vrijednosti Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 92/06, 34/09, 30/12, 59/13, 108/13 (2013).
- Zakon o udruženjima i fondacijama BiH, Službeni glasnik BiH, 32/01, 42/03, 63/08, 76/11 (2011).
- Zakon o udruženjima i fondacijama Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 45/02 (2002).
- Zakon o udruženjima i fondacijama Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 52/01, 42/05 (2005).
- Zakon o udruženjima i fondacijama Brčko distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 12/02, 19/07 (2007).
- Zakon o unutrašnjem platnom prometu Federacije BiH, Službene novine Federa-

cije BiH, 48/15 (2015).
- Zakon o unutrašnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 73/05 (2005).
- Zakon o unutrašnjoj plovidbi u Brčko Distriktu BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BIH, 28/08, 19/10 (2010).
- Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske, Službeni glasnik Republie Srpske, 58/01, 113/05 (2005).
- Zakon o Upravi za indirektno oprezivanje BiH, Službeni glasnik BiH, 89/05 (2005).
- Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta Republike Hrvatske, Narodne novine Republike Hrvatske, 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13 (2013).
- Zakon o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti Brčko distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 33/04, 19/07, 25/08 (2008).
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 46/10 (2010).
- Zakon o zdravstvenom osiguranju Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 55/07 (2007).
- Zakon o zemljišnim knjigama u Federaciji BiH, Službene novine Federacije BiH, 58/02, 19/03, 54/04 (2004).
- Zakon o zrakoplovstvu BiH, Službeni glasnik BiH, 39/09 (2009).

IX. PRILOZI

PRILOG 1. NAREDBA ZA PROVOĐENJE FINANSIJSKE ISTRAGE

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNO TUŽILAŠTVO
KANTONA SARAJEVO

Broj: T09 0 KTPO 000000 15
Sarajevo, 30.10.2015. godine

Na osnovu člana 2. st. 5, čl. 8. st. 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom[120] i čl. 45. stav 1. i stav 2. tačka g) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, donosim:

N A R E D B U
ZA PROVOĐENJE FINANSIJSKE ISTRAGE

Protiv osumnjičenog/optuženog ili povezane osobe[121]:

1. M.C., lični podaci

...

zbog postojanja osnova sumnje da postoji imovinska korist pribavljena krivičnim djelom Primanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 381. st. 3. KZ FBiH u vezi čl. 55 istog Zakona.

Osnovi sumnje da postoji imovinska korist pribavljena krivičnim djelom proizlaze iz: informacije pribavljene od Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, Zapisnika o saslušanju svjedoka E. Č., sačinjen u Kantonalnom tužilaštvu Kantona Sarajevo dana 15.10.2015. godine, te drugih dokaza koji su prikupljeni u krivičnoj istrazi, u vezi sa počinjenim krivičnim djelom Primanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 381. st. 3. KZ FBiH u vezi čl. 55 istog Zakona.

S ciljem prikupljanja dokaza u finansijskoj istrazi i sveobuhvatnog utvrđivanja stvarnog porijekla, vrijednosti i strukture imovinske koristi za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnim djelom, potrebno je da:

1. MUP Kantona/ Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH/FUP

a) Pribaviti informacije o cjelokupnoj imovini[122] osumnjičenih/optuženih ili povezanih osoba.

120. Službene novine Federacije BiH, broj 71/14

121. Povezana osoba je podstrekač ili pomagač u krivičnom djelu; pravni sljedbenik počinioca i saučesnika u krivičnom djelu ili druge fizičke ili pravne osobe za koje sud utvrdi da su na njih prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom a da to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri.

122. Pod imovinom se podrazumijevaju:

b) Provjeriti informacije iz tačke a) i pribaviti dokaze za navedeno.

c) Posebno utvrditi broj i vrstu vozila koje posjeduju osumnjičeni, o čemu je potrebno pribaviti:

* dokaz o vlasništvu vozila,
* dokaz o registraciji vozila,
* dokaz o posjedovanju ili korištenju vozila,
* dokaz o sticanju vozila (ugovor o kupovini, poklonu i sl.).

d) U svojstvu svjedoka saslušati sva lica koja znaju ili imaju podatke o pokretninama, a posebno o vozilima koja su vlasništvo osumnjičenog, a upotrebljavaju ih druga lica i obrnuto.

e) U slučaju utvrđivanja pokretne imovine u vlasništvu osumnjičenog i drugih lica koja su u vezi sa osumnjičenim, po potrebi će se izvršiti pretresanje stambenog ili poslovnog objekta osumnjičenog, u kojem slučaju će se postupati u skladu sa članom 65-78. ZKP-a FBiH, odnosno pretres će se izvršiti na osnovu pismenog zahtjeva i dobijene naredbe od Kantonalnog suda u Sarajevu a, u izuzetnim slučajevima, na usmeni zahtjev tužioca ili OSL za izdavanje naredbe za pretresanje. Po potrebi pretresu će prisustvovati stručno lice ili vještak.

2. Državna agencija za istrage i zaštitu (Finansijsko-obavještajni odjel)[123]

Na osnovu člana 17, 18, 20 i 21 Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, a radi utvrđivanja prihoda stečenih krivičnim djelom, potrebno je:

Nekretnine – zemljište i objekti (dokazivanje: zemljišno-knjižni izvadak o vlasništvu nad nekretninom (zemljište i objekti) pribavljeni od nadležnih sudova, katastarski izvadak kod nadležnih općina, izvodi iz knjiga položenih ugovora, notarske isprave, ugovori o kupoprodaji nekretnina, evidencija o nasljedstvu, evidencija o posjedovanju i registraciji firmi, provjera na terenu (eventualno započeta gradnja ili dovršen objekat, te skupocjeno uređenje okoliša).

Pokretnine: automobili i druge vrste vozila, čamci, brodovi, avioni i sl., građevinski materijal (kameni, drveni i drugi), skupi prirodni i hemijski proizvodi, umjetničke slike, skulpture i druge umjetnine, skupocjeni namještaj, skupocjeni elektronski aparati, nakit (plemeniti metali i drago kamenje), knjige i biblioteke, skupocjeni odjevni predmeti, starine i rariteti, rijetke i vrijedne životinje, druge dragocjenosti, kao npr. filatelističke i numizmatičke zbirke.

Novac: štedne knjižice, sefovi, ključ privatnog sefa u banci, dividende, depoziti, otvoreni računi kod banaka i drugih finansijskih organizacija, bankovne transakcije u određenom periodu.
Vrijednosni papiri: sve vrste vrijednosnih papira kojima su podaci pohranjeni kod ovlaštenih agencija, koji su pod nadležnošću Komisije za vrijednosne papire FBiH.
Drugi vidovi imovinske koristi uključujući i prava.

Imovina u inostranstvu - Svi gore pobrojani vidovi imovine (a, b, c, d, e), odnosno prihodi stečeni izvršenjem krivičnog djela mogu se nalaziti u inostranstvu. U tom slučaju potrebna je međunarodna saradnja policije i tužilaštva. Informacije - pribavljanje podataka o takvoj imovini mogu se pribaviti preko međuagencijske mreže CARIN, EGMONT GRUPE, kao i INTERPOL-a. Nakon dobijenih informacija i podataka gdje se imovina nalazi, blokiranje i privremeno oduzimanje imovine u inostranstvu će se vršiti prema odredbama o pružanju međunarodne pravne pomoći.

123. NAPOMENA: Radnje od a) do g) FOO može preduzimati samo u slučaju ako postoji sumnja u pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti. U svim ostalim slučajevima ne mogu se poduzimati ove radnje bez naredbe nadležnog suda.

a) Pribaviti podatke o otvorenim računima za osumnjičene/optužene ili povezane osobe, kao i karticu prometa ostvarenog preko računa kod banaka i drugih finansijskih organizacija;

b) Pratiti sve novčane transakcije u bankama u periodu od__ do _____;

c) Obavijestiti tužioca o svakoj sumnjivoj novčanoj transakciji;

d) Po potrebi blokirati sumnjivu novčanu transakciju u trajanju od 5 dana;

e) Dostaviti tužiocu obavijest o blokadi transakcije iz tačke 4., kao i original izdati nalog od strane FOO (ili ovjerena kopija);[124]

f) Prikupiti informacije, podatke i dokumentaciju od drugih organa sa javnim ovlaštenjima (kao npr. Finansijsko-informatička agencija Sarajevo-FIA, APIF RS);

g) Po potrebi ostvariti saradnju sa stranim finansijsko-obavještajnim jedinicama, u pogledu dokazivanja počinjenja krivičnog djela pranja novca, radi dobijanja podataka o posjedovanju nerezidentnih računa u inostranstvu.[125]

3. Porezna uprava FBiH

a) Pribaviti podatke o svim poreskim obavezama koji se vode na ime osumnjičenih/ optuženih ili povezane osobe.

b) Posebno pribaviti sve podatke o porezu na promet nekretnina, porezu na nekretnine, kao i porez na prihod od nekretnina za osumnjičene/optužene ili povezane osobe,

c) Pribaviti podatke o poreskim obavezama (ostali direktni porezi) osumnjičenog, saizvršilaca i drugih lica koja su s njima u vezi u svojstvu osnivača, vlasnika ili odgovornog lica (direktora) u pravnim licima (firmama).

d) Izvršiti i druge potrebne provjere (eventualno inspekcijski nadzor) u privrednom društvu gdje je osumnjičeni/optuženi ili povezana osoba vlasnik, osnivač, dioničar, suosnivač, suvlasnik, odgovorno lice, direktor, prokurist i drugo ovlašteno lice, uz obavezno prisustvo vlasnika ili opunomoćenika firme, radi pribavljanja relevantnih podataka vezano za imovinu navedenih lica, te, u skladu sa ovlaštenjima, dostaviti i druge podatke kojima ima pristup Porezna uprava, a koje mogu biti od koristi za utvrđivanje finansijskog profila osumnjičenog/povezane osobe

Traženi podaci se odnose na vremenski period od____do_____godine.

4. Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH

Pribaviti podatke o poreskim obavezama PDV, carinama, akcizama, porezu na promet, putarinama (indirektni porezi) osumnjičenih/optuženih ili povezane osobe u svojstvu osnivača, vlasnika i odgovornog lica u pravnim licima (firmama) koji su PDV obveznici.[126]

124. Ovo iz razloga kako bi tužilac u ovom roku od 5 dana pribavio od nadležnog suda naredbu za privremenu obustavu izvršenja finansijske transakcije, odnosno privremeno oduzimanje sredstava, shodno odredbama člana 86. ZKP-a FBiH, te pohrani istih na poseban račun i čuvanje do okončanja postupka.

125. Takve informacije mogu se koristiti kod pravosudnih organa samo uz saglasnost jedinice koja je te podatke dala.

126. Uprava za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine je samostalna upravna organizacija koja svoj rad temelji na odredbama zakona koji regulišu sistem indirektnog oporezivanja, nadležnost i organizaciju

5. Fond za penzijsko-invalidsko osiguranje Republike Srpske/Federalni zavod za penzijsko-invalidsko osiguranje, Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta BiH

Dostaviti sve podatke o osiguraniku - osumnjičeni/optuženi ili povezana osoba, (mjesto, sjedište i naziv firme u kojoj je uposlen, od kada je uposlen - prijavljen-odjavljen, penzionisan, visina penzije, kao i sve promjene ukoliko je mijenjao poslodavca, te druga pitanja u vezi s penzijskim i invalidskim osiguranjem).
Ukoliko je osiguranik - osumnjičeni/optuženi ili povezana osoba ujedno i osnivač ili vlasnik firme, onda je potrebno dostaviti sve podatke o broju uposlenih lica, kako na neodređeno, tako i na određeno vrijeme, od kada su prijavljeni-odjavljeni, te visine uplaćenih plaća, doprinosa i ostalih davanja.

6. Finansijska policija

Na osnovu čl. 2. i 7. Zakona o finansijskoj policiji FBiH, potrebno je da izvršite kontrolu i dostavite podatke o izvršenoj kontroli i inspekcijskom nadzoru osumnjičene/optužene ili povezane pravne osobe kao i utvrđene eventualne propuste koji imaju za cilj prikrivanje i izbjegavanje plaćanja propisanih obveza, dostavite podatke o prijavljenoj imovini i nekretninama istih koji podliježu oporezivanju.

7. Komisija za vrijednosne papire FBiH, Komisija za hartije od vrijednosti RS, i Komisija za papire od vrijednosti BD BiH

Dostaviti podatke da li je osumnjičeni/povezana osoba registrovan kao vlasnik vrijednosnih papira i ako jeste o kojim vrijednosnim papirima se radi, koji je ukupan broj njegovih vrijednosnih papira (procentualno i brojčano), koja je bila nominalna vrijednost dionica (i/ili tržišna) u vrijeme kupovina dionica a koja je danas, kada su dionice kupljene na tržištu i na koji način, putem koje brokerske kuće, te dostaviti podatke o prometu, korištenju, otuđenju, opterećenju i raspolaganju pravima nad dionicama i/ili vrijednosnim papirima vlasništvo osumnjičenih/optuženih ili povezane osobe u periodu od___do___.[127]

8. Registar vrijednosnih papira u Fedearciji BiH

Dostaviti podatke o registrovanim vrijednosnim papirima osumnjičenih/optuženih ili povezane osobe i sa njim povezanih pravnih lica, listu dioničara i listu vlasnika vrijednosnih papira sa stanjem na dan ____, podatke o uslugama i pravima trećih osoba na vrijednosnom papiru, založnom pravu, pravima ograničenja raspolaganja, plodouživanja i drugim pravima.[128]

Uprave, postupak indirektnog oporezivanja, postupak prinudne naplate, carinsku politiku, carinske prekršaje, carinske tarife, porez na dodatnu vrijednost akcize i uplate na jedinstven račun i raspodjelu prihoda. Uprava vodi Jedinstveni registar obveznika indirektnih poreza

127. Komisija za vrijednosne papire (KVP) je odgovorna za regulisanje uslova, načina izdavanja i promet vrijednosnih papira. Ovlaštena je da obustavi emisiju i promet pojedinih vrijednosnih papira i druge aktivnosti u prometu vrijednosnih papira u slučaju manipulacija, ili špekulacija u prometu, ili kada procijeni da su tim aktivnostima ugroženi interesi investitora i javnosti, ili one nisu u skladu sa zakonom i drugim propisima. KVP ima mogućnost da, na zahtjev tužilaštva ili suda, izvrši provjeru vlasništva nad vrijednosnim papirima, dionicama, poslovnim udjelima u fondovima i drugim oblicima finansijske (nematerijalne) imovine na tržištu kapitala, te da u kratkom vremenskom periodu dostavi povratnu informaciju o izvršenim provjerama.

128. Registar vrijednosnih papira obavlja poslove registriranja, čuvanja i održavanja podataka o vrijednosnim papirima i poslove prijenosa, u skladu sa zakonom kojim se uređuje emisija i promet vrijednosnih

9. Zemljišno-knjižni ured

Dostaviti podatke o nekretninama koje su u zemljišnim knjigama upisane na ime osumnjičenih/optuženih ili povezane osobe, tj. zemljišnoknjižni izvadak, sa ili bez historijata. Kad imamo operativne podatke o nekretnini u vlasništvu, posjedu ili koju koristi osumnjičeni/optuženi ili povezana osoba, zatražiti podatke o toj određenoj nekretnini navodeći informacije koje bi pomogle da se podatak o toj nekretnini pronađe u zemljišnim knjigama (broj zk uloška, lokacija, ulica i sl).[129]

10. Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine[130]/Centralna banka BiH, Finansijsko-obavještajni odjel

Dostaviti podatke o otvorenim računima kod poslovnih banaka u Federaciji na ime osumnjičenih/ optuženih ili povezane osobe kako bi se nakon toga uputio prijedlog sudu u smislu čl. 86 ZKP FBiH da izda naredbu da banka ili drugo pravno lice koje vrši finansijsko poslovanje dostavi podatke o bankovnim depozitima i drugim finansijskim transakcijama i poslovima osumnjičenog _____, kao i lica za koje se osnovano vjeruje da su uključena u te finansijske transakcije ili poslove osumnjičenog_____ jer bi takvi podaci mogli biti dokaz u krivičnom postupku.

11. Banke

S obzirom na vrstu poslova u bankama se mogu dobiti podaci i dokumentacija o stanju i

---

papira.

129. Zemljišna knjiga je javna knjiga i javni registar stvarnih prava na nekretninama i drugih prava, koja su zakonom predviđena za upis, kao i ostalih zakonom predviđenih činjenica od značaja za pravni promet. Zemljišna knjiga se sastoji od glavne zemljišne knjige, zbirke isprava i pomoćnih registara. Glavna zemljišna knjiga se sastoji od zemljišnoknjižnih uložaka. Glavna knjiga se vodi za jednu katastarsku općinu. Upisi se vrše u zemljišnoknjižni uložak. U zemljišnoknjižni uložak se upisuje jedno zemljišnoknjižno tijelo. Zemljišnoknjižno tijelo se sastoji od jedne ili više katastarskih parcela, koje se nalaze u istoj katastarskoj općini i na kojima postoje isti pravni odnosi. Zemljišnoknjižni uložak se sastoji iz natpisa (naslova) i tri odjeljka (A, B i C) (član 16.). Pored zemljišne knjige, vode se također slijedeći pomoćni registri: (1). registar vlasnika, (2). registar parcela, (3). dnevnik. U registar vlasnika se upisuje prezime, ime, poštanska adresa, rođeno ime i datum rođenja vlasnika kao i katastarska općina i broj zemljišnoknjižnog uloška u koji su upisane nepokretnosti koje pripadaju vlasniku. Za pravno lice upisuje se, u smislu stava 1. ovog člana, njen naziv i registrovano sjedište. U registar parcela unosi se parcela nakon upisa u odjeljak A sa uputom na zemljišnoknjižni uložak ili uloške u kojima je ona upisana. Registar parcela se vodi za svaku katastarsku općinu za koju se vodi i glavna knjiga. Registar parcela se može voditi mašinskim putem. U dnevnik se registruju zahtjevi za upis i dodjeljuju se registarske oznake. Kod svakog upisa se obavezno naznačava registarska oznaka upisa. To važi za upise u sve odjeljke. Završetak obrade zahtjeva donošenjem rješenja o odobrenju ili odbijanju zahtijevanog upisa potrebno je ubilježiti u dnevnik sa naznakom datuma donošenja rješenja.

130. Glavni zadaci agencija za bankarstvo koje određuju njihovi zakoni su: (1) da izdaju i povlače dozvole bankama i mikrokreditnim organizacijama, (2) da regulišu i nadziru bankarske i mikrokreditne organizacije, (3) upravljaju ili nadziru procedure za obnovu ili likvidaciju banaka uključujući i stečajne procedure, (4) da obavljaju aktivnosti podrške antiterorističkim mjerama uključujući i mjere u vezi sa rezolucijama Savjeta bezbijednosti UN-a, (5) da poduzimaju odgovarajuće aktivnosti na sprječavanju finansiranja aktivnosti koje ugrožavaju mirovni sporazum, (6) da traže otvaranje računa u Centralnoj banci za transfer sredstava na blokirane račune, (7) da sarađuju u razmjeni informacija sa Centralnom bankom.

prometu sredstava na računima pravnih i fizičkih osoba, odobrenim kreditima i njihovoj otplati, izdatim karticama i stanjima na istim, izdatim bankarskim i putnim čekovima, podaci o datim garancijama, otvorenim akreditivima, upisanim hipotekama, o kupovini i prodaji strane valute, podaci o zaključenim ugovorima o sefu i o otvaranju sefa od strane vlasnika i/ili drugog ovlaštenog lica; pohranjenim vrijednosnim papirima i sl.
Podaci će se pribaviti tako što će tužilac podnijeti prijedlog nadležnom sudu po čl. 86. st. 2 ZKP FBIH, s tim što tužilac može u hitnim slučajevima izdati naredbu banci i dalje postupiti u skladu sa odredbom iz čl. 86. st. 3 ZKP FBIH.

12. Finansijsko-informatička agencija Sarajevo (FIA)[131] Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka.[132]

Iz Jedinstvenog registra računa poslovnih subjekata dostaviti podatke o računima poslovnih subjekata_____ otvorenih u bankama_____, podatke o blokiranim računima i druge podatke kojima raspolaže u vezi navedenog subjekta za relevantni vremenski period. Ako se prihvati stanovište da je FIA pravna osoba koja vrši finansijsko poslovanje u smislu čl. 86 ZKP FBiH, navedene podatke bi trebalo pribaviti po naredbi suda, analogno pribavljanju podataka od banaka.

131. FIA uspostavlja i vodi Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata koji predstavlja javnu evidenciju i centralnu bazu podataka računa poslovnih subjekata otvorenih u bankama sa sjedištem u Federaciji i filijalama banaka iz Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koje posluju u Federaciji i imaju dozvolu Agencije. Korisnici podataka iz Jedinstvenog registra su poslovni subjekti, FIA, Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine, Centralna banka Bosne i Hercegovine, kao i fizička lica, koji koriste podatke iz Jedinstvenog registra u skladu sa propisima donesenim na osnovu zakona. Podatke iz Jedinstvenog registra korisnici mogu koristiti samo za svoje potrebe i ne mogu ih koristiti u druge svrhe, niti im je dozvoljeno dalje umnožavanje i distribuiranje ovih podataka. Javnost podataka iz Jedinstvenog registra ne odnosi se na podatke čija je tajnost propisana posebnim zakonima. Neposredan uvid u podatke iz Jedinstvenog registra, kao i preuzimanje podataka iz Jedinstvenog registra imaju: FIA, Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine, Centralna banka Bosne i Hercegovine, banke, sudovi, organi uprave i drugi organi, koji mogu da koriste podatke u skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima. FIA je dužna da ostalim korisnicima, na njihov zahtjev, dostavlja podatke iz Jedinstvenog registra koji su javni i odgovorna je za dostavljanje podataka korisnicima. Zakonom je propisano da učesnik može imati otvorene račune kod više ovlaštenih organizacija, prema svom izboru. Kod jedne ovlaštene organizacije poslovni subjekt može imati otvoren samo jedan račun za redovno poslovanje u konvertibilnim markama i po jedan račun za svaki organizacioni dio. Kod jedne ovlaštene organizacije poslovni subjekt može imati otvoreno više računa za posebne namjene u skladu sa potrebama, odnosno propisima. Ako poslovni subjekt u ovlaštenim organizacijama ima više od jednog računa za redovno poslovanje, dužan je odrediti račun (glavni račun) na kojem će se izvršavati nalozi za plaćanje carina i carinskih dažbina, posebnih poreza-akciza, poreza na dodanu vrijednost, poreza na dohodak i drugih poreza po posebnim propisima, nalozi za plaćanje doprinosa iz plaća i na plaće, nalozi za ostale javne prihode po posebnim propisima, nalozi za prisilnu naplatu zakonskih obaveza i javnih prihoda, nalozi za naplatu vrijednosnih papira i instrumenata osiguranja plaćanja, te nalozi za izvršenje sudskih odluka i drugih izvršnih isprava i voditi evidencije o neizvršenim nalozima za plaćanje. Poslovni subjekt je dužan podnijeti zahtjev za određivanje glavnog računa ovlaštenoj organizaciji u pisanoj formi. Ovlaštena organizacija ne može otvoriti račun poslovnom subjektu koji u Jedinstvenom registru ima blokiran račun. Zakon propisuje da su poslovni subjekti dužni novčana sredstva voditi na računima kod banaka i sva plaćanja obaviti preko tih računa, a Vlada Federacije BiH će propisati uslove plaćanja gotovim novcem (Zakon o unutrašnjem platnom prometu, 2015, članovi 9, 10, i 15).

132. APIF RS obavlja sljedeće poslove: uspostavlja i vodi Registar finansijskih izvještaja, kao centralni izvor informacija o imovinskom, prinosnom ili finansijskom položaju pravnih lica, vodi registar obveznika podnosioca finansijskih izvještaja, vodi registar bankarskih računa poslovnih subjekata, fizičkih lica i dr.

13. Podaci o imovini osumnjičenih/optuženih i povezanih osoba

Podaci o imovini osumnjičenih/optuženih i povezanih osoba se mogu pribaviti i od drugih institucija* uključujući ovlaštene posrednike koji trguju finansijskim instrumentima, devizama, razmjenom, kamatnim stopama, indeksnim instrumentima, vrijednosnim papirima i robnim "fjučersima", društva koja se bave elektronskim prijenosom novca, investiciona i penziona društva i fondovi, nezavisno od pravne forme, pošte, kasina, kockarnice i drugi organizatori igara na sreću i posebnih lutrija, a posebno kladioničkih igara, igara na sreću na automatima i igara na sreću na internetu i drugim telekomunikacijskim sredstvima, mjenjačnice i zalagaonice, te obveznici po čl. 4. Zakona o pranju novca i finansiranju terorističkih djelatnosti - lica koja obavljaju profesionalne djelatnosti i to: notari, advokati, računovođe, revizori, pravna i fizička lica koja obavljaju računovodstvene i usluge poreskog savjetovanja. Potom agencije za nekretnine, pravna i fizička lica koja se bave sljedećim vrstama poslova: prijemom i/ili raspodjelom novca ili imovine u humanitarne, dobrotvorne, vjerske, prosvjetne ili socijalne svrhe; prijenosom novca ili vrijednosti, čuvanjem, investiranjem, održavanjem, upravljanjem ili davanjem savjeta u vezi sa imovinom trećih osoba, izdavanje, upravljanje i poslovanje sa platnim i kreditnim karticama i drugim sredstvima plaćanja, izdavanje finansijskih garancija i drugih jemstava i obaveza, davanje zajmova, kreditiranje, nuđenje i posredovanje u pregovorima o zajmovima, organiziranje i vođenje licitacija, promet plemenitih metala i dragog kamenja i njihovih proizvoda, trgovina umjetničkim predmetima, plovilima, vozilima i letjelicama, agencije za privatizaciju.

Tražene podatke dostaviti Tužilaštvu što prije, a najkasnije u roku od 3 (tri) mjeseca.

KANTONALNI TUŽILAC
...

***Centralna banka BiH.** Pomaže i održava odgovarajuće platne i obračunske sisteme i koordinira djelatnosti agencija za bankarstvo bh. entiteta, koje su nadležne za izdavanje dozvola za rad i superviziju banaka. Pored navedenog, Centralna banka u skladu sa sadržajem odredaba Odluke o Centralnom registru kredita poslovnih subjekata i fizičkih lica u Bosni i Hercegovini i Odlukom o jedinstvenom registru transakcijskih računa vodi: (1) Centralni registar kredita poslovnih subjekata i fizičkih lica u Bosni i Hercegovini (2) Centralni registar transakcijskih računa. Pored navedenog, Centralna banka, u skladu sa Zakonom o platnim transakcijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakonom o platnim transakcijama u Republici Srpskoj i Zakonom o platnim transakcijama BD BiH, vodi registar: Swift kodove banaka.

Agencija za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka BiH (IDDEEA). Nadležna je za donošenje standarda iz oblasti identifikacionih dokumenata, administraciju i održavanje servera na kojima se nalaze podaci iz centralnih evidencija, hostovanje aplikacija putem kojih nadležni organi vode upravne postupke oko izdavanja ličnih dokumenata, održavanje mreže za prenos podataka između institucija sa svih nivoa vlasti i personalizaciju (štampanje) ličnih dokumenata. Lične dokumente, u skladu sa zakonskim propisima, izdaju nadležna ministarstva unutrašnjih poslova, u Republici Srpskoj MUP Republike Srpske, u Federaciji kantonalni MUP-ovi, a u Brčkom Javni registar Brčko distrikta. Zahtjevi za izdavanje dokumenata podnose se u organizacionim jedinicama MUP-ova u mjestu prebivališta.

Sarajevska i Banjalučka berza. Postoje dvije berze u BiH - u Sarajevu i Banja Luci. Berza je uspostavljena u skladu sa zakonima o tržištu vrijednosnih papira/hartija na kojima se preko ovlaštenih brokerskih posrednika obavljaju transakcije vrijednosnim papirima. Cilj berzi je da obezbjeđuju organizovano tržište za transakcije vrijednosnim papirima.

Javna i privatna preduzeća/društva za distribuciju električne energije, ptt-usluga, RTV pretplate, usluge mobilne telefonije, zemnog gasa, vode i kanalizacije, te usluge odvoza smeća i održavanja zajedničkih

dijelova zgrada. U knjigovodstvu navedenih javnih preduzeća se nalazi dokumentacija (ugovori, fakture, opomene, uplate, tužbe i sl.) za svakog legalnog korisnika usluga koje navedena preduzeća/društva izvrše kao i način i dinamika naplate tih usluga od strane kupaca. Ovi dokumenti, koji su evidentirani u poslovnim knjigama tih preduzeća, su vjerodostojni podaci o troškovima osumnjičenih/optuženih ili povezanih osoba koje su predmet finansijske istrage.

Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja FBiH i zavodi zdravstvenog osiguranja u kantonima, Fond zdravstvenog osiguranja RS. Federalni zavod osiguranja i reosiguranja i kantonalni zavodi osiguranja obavezni su, u okviru jedinstvenog informacionog sistema, organizirati praćenje ostvarivanja i korištenja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja i reosiguranja, praćenje uplata i potrošnje, po obveznicima doprinosa, kao i drugih sredstava i lično za svakog osiguranika.

Agencija za rad i zapošljavanje BiH, Zavod za zapošljavanje FBiH, JU Zavod za zapošljavanje RS, Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH. Njihove obaveze i odgovornosti su posredovanje u zapošljavanju, javno obavještavanje o mogućnostima zapošljavanja, savjetovanje u vezi sa profesionalnom orjentacijom, stručno osposobljavanje i priprema za zapošljavanje, isplate novčanih naknada nezaposlenim licima, i omogućavanje da ista u periodu trajanja materijalno pravnog obezbjeđenja ostvaruju, kao i prava na zdravstveno i penzijsko i invalidsko osiguranje, vođenje evidencija u oblasti rada i zapošljavanja, odobravanje zapošljavanja stranih državljana i osoba bez državljanstva. U toku finansijske istrage veoma je važno identifikovati prihode i radno-pravni i socijalni status osumnjičenog/optuženog ili povezane osobe, a naročito u slučaju kada nezaposlena osoba uvećava imovinu i/ili troši znatno iznad svojih mogućnosti.

Općinski organi/Uredi za katastar/Javni registar. Katastar ili javni registar je registar podataka o promjenama na zemljištu i nekretninama. Uz svoja druga zaduženja, katastar je podrška sistemu registracije prava vlasništva i drugih stvarnih prava vezanih za nekretnine odnosno podrška zemljišno-knjižnim uredima u općinskim sudovima (tzv. gruntovnicama). Uredi za katastar izdaju posjedovne listove koji sadrže podatke o posjedniku, ali nisu dokaz o vlasništvu. Podaci o vlasništvu vidljivi su samo iz zemljišnih knjiga, odnosno, vlasničkog lista.
Sudovi nadležni za upis pravnih lica u registar. Registracija poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini, entitetima i BD BiH je regulisana zakonima koji su uglavnom usaglašeni. Za registracije poslovnih subjekata u skladu sa zakonima su nadležni općinski i osnovni sudovi u entitetima i BD BiH. U nadležnim sudovima se vodi Registar koji je baza podataka koja sadrži podatke i isprave o subjektima, a sastoji se od Glavne knjige Registra i Zbirke isprava Registra. Glavna knjiga Registra je javni dio Registra koji sadrži podatke o subjektima upisa propisane ovim zakonom, a vodi se u elektronskom i štampanom obliku. Glavnu knjigu Registra u štampanom obliku vodi sud nadležan prema sjedištu poslovnog subjekta. Zbirka isprava Registra je dio Registra koji sadrži isprave na osnovu kojih je izvršen upis podataka o subjektima upisa u Glavnu knjigu Registra, kao i druge dokaze dostavljene i sastavljene u postupku upisa u Registar, kao i odluke donesene u postupku upisa u registar.

BH Direkcija civilne avijacije. Direkcija za civilno zrakoplovstvo vodi registar civilnih zrakoplova i aerodroma. Registar je javna knjiga koja sadrži podatke o vlasništvu nad aerodromima i zrakoplovima svih vrsta u Bosni i Hercegovini.

Kapetanije za unutrašnje i kapetanije za pomorsku plovidbu. Podatke o brodovima, jahtama, čamcima, splavovima i drugim plutajućim objektima i njihovim vlasnicima se mogu dobiti u nadležnim kapetanijama i njihovim organizacionim jedinicama.

Mikrokreditne organizacije. Mikrokreditne organizacije posjeduju dokumentaciju, evidencije-registre i poslovne knjige iz koji se mogu koristiti podaci o zaključenim ugovorima o mikrokreditima, njihovoj realizaciji i otplati za pravna i fizička lica.

Lizing-društva. Obzirom da je lizing posao pravni posao u kojem davalac lizinga prenosi pravo posjedovanja i korištenja predmeta lizinga na korisnika lizinga na određeni vremenski rok, a zauzvrat korisnik lizinga se obavezuje da mu za to plaća ugovorenu lizing naknadu, lizing društva posjeduju dokumentaciju, evidencije-registre i poslovne knjige iz kojih se mogu koristiti podaci o zaključenim ugovorima o lizingu i njihovoj vrsti uslovima i otplati; podaci o akontacijskoj naknadi, podaci o lizing naknadi, podaci o registrovanim zalozima i sl.

Razvojna banka FBiH/ Investiciono-razvojna banka RS. Razvojna banka u ime Federacije BiH upravlja domaćim i stranim sredstvima koja su namijenjena za finansiranje projekata u FBiH. Razvojna banka prima depozite u domaćoj i stranoj valuti, ali ne posluje sa primarnim ciljem ostvarivanja dobiti.

Agencija za osiguranje depozita BiH. Zadatak Agencije je osiguranje prikladnih depozita ("prikladni depozit" je ukupan iznos svih sredstava koji rezultiraju iz depozita, štednih računa ili certifikata banke koje je deponent deponovao u banci članici) fizičkih osoba u bankama članicama u skladu sa Zakonom o osiguranju depozita u bankama Bosne i Hercegovine.

Društva za osiguranje. U dokumentaciji, evidenciji (bilansnoj i vanbilansnoj), poslovnim knjigama, finansijskim izvještajima se iskazuju podaci o policama osiguranja, premijama osiguranja, isplaćenim naknadama štete, kapitalu izloženom riziku u pogledu životnog osiguranja, bruto fakturisanih premija, garantni fond, posrednicima (zastupnicima i brokerima) osiguranja, portfelj osiguranja i sl. Pored navedenih podataka u društvima za osiguranje se vode i čuvaju poslovne knjige, finansijski izvještaji, revizorski izvještaji i druga dokumentacija i evidencije koja može biti izvor relevantnih podataka o imovini, obavezama, troškovima i prihodima pojedinaca koji su predmet finansijske istrage.

Notari i notarske Komore Federacije BiH i Republike Srpske. Notarski obrađene isprave, koje je notar sačinio u granicama svojih službenih ovlaštenja u propisanoj formi, imaju dokaznu snagu javne isprave o izjavama datim pred notarom. Pravni poslovi koji za svoju pravnu valjanost zahtijevaju notarsku obradu isprava odnose se na: (a) pravne poslove o regulisanju imovinskih odnosa između bračnih drugova, kao i izmjenu lica koja žive u vanbračnoj životnoj zajednici, (b) raspolaganja imovinom maloljetnih i poslovno nesposobnih lica, (c) pravne poslove kojima se obećava neka činidba kao poklon s tim što se nedostatak notarske forme u ovom slučaju nadomiješta izvršenjem obećane činidbe, (d) pravne poslove, čiji je predmet prenos ili sticanje vlasništva ili drugih stvarnih prava na nekretninama; (e) osnivačka akta privrednih društava.
Poslovni subjekti (privredna društva). U okviru svakog od oblika organizovanja privrednih društva odnosno preduzeća se u skladu sa zakonima vodi, nalazi i čuva dokumentacija i evidencija, poslovne knjige, finansijski i revizorski izvještaji koji se odnose na registraciju, upravljanje, zastupanje, vlasničku strukturu, poslovanje i sl. Slijedom navedenog, privredna društva su vrlo često pouzdan izvor relevantnih podataka te materijalnih i ličnih dokaza o prihodima, troškovima, imovini, obavezama pojedinca.

Udruženja i fondacije. Registracija udruženja i fondacija je dobrovoljna, a status stiču od datuma njihovog upisivanja u registar. Ne postoji jedinstven Registar udruženja i fondacija. Na svakom nivou, državnom, entitetskom i nivou BD, zakon imenuje odgovorna tijela za registraciju i/ili vođenje registra udruženja i fondacija: Ministarstvo pravde BiH, Ministarstvo pravde FBiH, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS, okružni sudovi (RS) i Osnovni sud BD. Udruženja i fondacije su u skladu sa zakonima dužna voditi i čuvati dokumentaciju i evidenciju, poslovne knjige, finansijske i revizorske izvještaje koji se odnose na osnivanje, registraciju, upravljanje, poslovanje i sl. Mogu biti pouzdan izvor relevantnih podataka i dokaza o prihodima i obavezama pojedinca.

PRILOG 2. IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA PROVEDENIH RADNJI

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
FEDERALNA UPRAVA POLICIJE
Broj:
Sarajevo, ... godine

KANTONALNO TUŽILAŠTVO KANTONA SARAJEVO
Na broj: ....
SARAJEVO

Na osnovu čl. 8. st. 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom,[133]

p o d n o s i m o

I Z V J E Š T A J
O REZULTATIMA PROVEDENIH RADNJI

Postupajući po Naredbi za sprovođenje finansijske istrage Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, broj:...od ..., ovlaštena službena lica Federalne uprave policije su preduzela sljedeće radnje:

1. Pribavili informacije o povezanim osobama i imovini osumnjičenih A.Š. I E.P. od..... Zemljišno-knjižnog ureda Općinskog suda u Sarajevu, Porezne uprave FBiH, MUP-a Kantona Sarajevo, Registra vrijenosnih papira FBiH, Agencije za bankarstvo FBiH, banaka...

2. U svojstvu svjedoka saslušali lica koja znaju, ili imaju podatke o imovini osumnjičenih, a posebno o vozilima koja su vlasništvo osumnjičenog, a upotrebljavaju ih druga lica i obrnuto.

3. Izvršili pretres stambenog ili poslovnog objekta osumnjičenog u ul...

4. Privremeno oduzeli....

Postupajući po naredbi tužioca, došlo se do sljedećih informacija i dokaza:
(obrazložiti svaki dokaz i šta iz kojeg dokaza proizilazi; navesti sve podatke i informacije do kojih se došlo tokom finansijske istrage. Uz izvještaj se prilažu svi prikupljeni dokazi, isprave, službene zabilješke i drugi materijali koji mogu poslužiti kao izvor saznanja za tužioca.)

POTPIS
...

Prilozi:

133. Službene novine Federacije BiH, broj 71/14.

PRILOG 3. NAREDBA O OBUSTAVI FINANSIJSKE ISTRAGE

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNO TUŽILAŠTVO
KANTONA SARAJEVO

Broj: T09 0 KTK 000000 15
Sarajevo, 30.10.2015. godine

Na osnovu člana 2 st. 5. i čl. 9 st. 6. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom[134], d o n o s i m:

N A R E D B U
O OBUSTAVI FINANSIJSKE ISTRAGE

Protiv osumnjičenih/optuženih ili povezane osobe:

1. M.M, lični podaci i
2. M.S., lični podaci

obustavlja se finanansijska istraga jer nema dovoljno dokaza da su osumnjičeni ili optuženi, odnosno povezana osoba, pribavili imovinsku korist iz krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlasti iz čl. 383. st. 3. Krivičnog zakona FBiH.

O b r a z l o ž e n j e

S ciljem prikupljanja svih dokaza koji ukazuju na obim, iznos, vrstu, stvarnu vrijednost imovine osumnjičenog/optuženog, odnosno povezane osobe i sveobuhvatnog utvrđivanja stvarnog porijekla, vrijednosti i strukture imovinske koristi za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnim djelom, Tužilac je dana ....naredio provođenje finansijske istrage protiv osumnjičenih.

U toku finansijske istrage zatraženi su i pribavljeni podaci od sljedećih organa:....

Iz prikupljenih dokaza proizilazi da osumnjičeni nema imovinu za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnih djelom *(obrazložiti šta proizlazi iz prikupljenih dokaza, nalaza vještaka ako je vještačenje rađeno itd.)*

Na osnovu čl. 9 st. 7 Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom protiv odluke tužioca o obustavi finansijske istrage moguće je uložiti pritužbu Uredu glavnog tužioca.

Na osnovu čl. 8 istog Zakona, Tužilac može ponovo otvoriti finansijsku istragu ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju da postoje osnovi sumnje da su osumnjičeni ili optuženi, odnosno povezana osoba pribavili imovinsku korist iz krivičnog djela.

KANTONALNI TUŽILAC
...

134. Službene novine Federacije BiH, broj 71/14.

PRILOG 4. PITANJA KOJA SE POSTAVLJAJU PRILIKOM INTERVJUA U FINANSIJSKIM ISTRAGAMA

A) Upoznavanje sa pravima

B) Lični podaci:

- Vaše puno ime i prezime?
- Da li ste ikada koristili neko drugo ime ili nadimak?
- Datum rođenja?
- Mjesto rođenja?
- Državljanstvo?
- Koliko pasoša posjedujete?
- Gdje vam se pasoš(i) trenutno nalazi(e)? Mogu li napraviti kopiju pasoša?
- Postaviti pitanje u vezi sa drugim relevantnim biografskim podacima: obrazovanje, itd.
- Navedite mjesta na kojima ste živjeli u proteklih pet (5) godina.
- Za sve navedene kategorije naznačite ime i prezime, datum rođenja, trenutno mjesto prebivališta i brojeve telefona:
  a) Suprug/supruga
  b) Djeca
  c) Bivši supružnici

C) Zaposlenje/zanimanje: (pod svim korištenim imenima)

- Šta ste po zanimanju?
- Gdje trenutno radite?
- Naziv trenutnog poslodavca?
- Navedite sve poslove koje ste radili u proteklih pet (5) godina – kao i mjesta na kojima ste radili u proteklih pet (5) godina.
- Navedite sve poslodavce za koje ste radili u proteklih pet (5) godina.
- Navedite i opišite sve izvore prihoda u proteklih ___ godina.

D) Podaci o raspoloživoj gotovini:

- Koja je količina gotovine/novca koju posjedujete ili kontrolirate ovdje?
- Da li posjedujete ili kontrolirate gotovinu/novac negdje drugo u svijetu?
- Ukoliko posjedujete, o kojoj se količini radi i gdje se gotovina/novac nalazi?
- Navedite najveću količinu gotovine koju ste ikada posjedovali.
- Navedite razlog zbog kojeg ste posjedovali navedenu gotovinu.
- Navedite porijeklo navedene gotovine.
- Od koga ste je primili?
- Gdje ste je primili?
- Ko je bio prisutan, osim vas, za vrijeme primanja gotovine?
- Navedite apoene novčanica.
- Navedite oblik i veličinu ambalaže u kojoj su se novčanice nalazile.
- Šta ste učinili sa novcem, nakon što ste ga primili?
- Gdje ste ga čuvali?
- Ko je znao da se novac nalazi na navedenom mjestu?
- Zbog čega novac niste stavili na banku?
- Sa koliko gotovine od navedenog iznosa trenutno raspolažete?
- Šta se desilo sa ostatkom?

- Navedite iznose gotovine sa kojima ste raspolagali na kraju svake godine (zaključno sa 31. decembrom)?

E) Poslovni udjeli: (pod svim korištenim imenima)

- Navedite sva privredna društva koja trenutno posjedujete.
- Navedite sve poslovne firme koje ste posjedovali u proteklih ___ godina.
- Navedite sve poslovne firme kojima trenutno upravljate.
- Navedite sve poslovne firme kojima ste upravljali u proteklih ___ godina.
- Navedite i opišite sve poslovne firme u kojima posjedujete određene finansijske interese – u smislu poslovnog partnera, investitora, ili dioničara.
- Navedite i opišite sve poslovne firme u kojima ste posjedovali određene finansijske interese – u smislu poslovnog partnera, investitora ili dioničara, u proteklih __ godina.
- Da li posjedujete ili kontrolirate bilo kakav interes/udjel – u cjelosti ili djelomično – u nekom privrednom društvu? Da li ste posjedovali iste u proteklih pet (5) godina?
- Da li posjedujete ili kontrolirate bilo kakav interes u nekoj od stranih poslovnih korporacija? Da li ste posjedovali iste u proteklih pet (5) godina?
- Da li posjedujete ili kontrolirate bilo kakav interes u nekoj od fondacija? Da li ste posjedovali iste u proteklih pet (5) godina?
- Da li posjedujete ili kontrolirate bilo kakav interes u bilo kakvoj partnerskoj firmi? Da li ste posjedovali iste u proteklih pet (5) godina?
- Da li ste bilo gdje u svijetu u proteklih pet (5) godina obavljali dužnosti:

  a) Službenik bilo koje korporacije – ukoliko jeste, opišite
  b) Direktor bilo koje korporacije – ukoliko jeste, opišite
  c) Osnivač bilo koje korporacije – ukoliko jeste, opišite
  d) Dioničar bilo koje korporacije – ukoliko jeste, opišite
  e) Upravitelj bilo koje fondacije – ukoliko jeste, opišite
  f) Osnivač bilo koje fondacije – ukoliko jeste, opišite
  g) Korisnik bilo koje fondacije – ukoliko jeste, opišite
  h) Partner u bilo kojoj partnerskoj firmi – ukoliko jeste, opišite

F) Podaci o finansijama/bankama: (pod svim korištenim imenima)

- Usluge koje banke (banaka) trenutno koristite?
- Navedite nazive svih banaka čije ste usluge koristili u proteklih __ godina.
- Opišite sve bankovne račune koje ste koristili u proteklih __ godina.
- Opišite sve bjanko čekove koje trenutno posjedujete – i navedite nazive banaka kojima pripadaju.
- Opišite sve izvode depozita sa tekućih računa koje trenutno posjedujete – i navedite nazive banaka kojima pripadaju.
- Navedite i opišite sve transakcije u okviru kojih ste izvršili transfer novca sa računa u jednoj državi na račun u drugoj državi u proteklih __ godina.
- Da li ste u proteklih pet (5) godina primili izvode sa računa iz bilo koje banke, brokerske kuće, finansijskog savjetnika ili bilo koje druge finansijske institucije? Molim vas da mi ih opišete.
- Da li posjedujete bilo kakve investicije? Vrijednosne papire? Dionice? Obveznice? Gdje se trenutno nalaze? Da li ste iste posjedovali u proteklih pet (5) godina?
- Molim vas da navedete sve finansijske izvještaje pripremljene u proteklih pet (5) godina, a koji se odnose na vas. Gdje se izvještaji sada nalaze?
- Molim vas da opišete sve bilance pripremljene u proteklih pet (5) godina a koje se

odnose na vas. Gdje se bilance trenutno nalaze?
- Molim vas da navedete sve kreditne zahtjeve koje ste predali u proteklih pet (5) godina. Gdje se oni sada nalaze?
- Da li ste posjedovali ili kontrolirali bilo koji sef za čuvanje novca, vrijednosnih predmeta i raznih dokumenata u proteklih pet (5) godina? Ukoliko jeste, gdje i kada? Šta se nalazilo u sefu? Da li se i šta trenutno nalazi u bilo kojem od takvih sefova?
- U proteklih pet godina, da li ste ušli u neku stranu zemlju sa 10.000 KM ili više (ili sa stranom valutom u vrijednosti 10.000 KM ili više)? Molim vas da navedete svaki pojedinačni slučaj. Da li su podnesene carinske deklaracije ili druge relevantne prijave u vezi sa tim?
- Da li ste u proteklih pet godina ušli u neku stranu zemlju sa monetarnim sredstvima (osobnim ili blagajničkim čekovima, putnim čekovima, novčanim nalozima, dionicama, obveznicama) u vrijednosti od 10.000 KM i više? Molimo vas da nevedete svaki pojedinačni slučaj. Da li su podnesene carinske deklaracije ili druge relevantne prijave u vezi sa tim?
- Da li ste prilikom ulaska ili izlaska iz bilo koje države u proteklih pet (5) godina ikada podnijeli carinsku deklaraciju ili drugu prijavu o posjedovanju određene količine novca kod sebe?
- Da li ste prilikom ulaska ili izlaska iz bilo koje države u proteklih pet (5) godina ikada podnijeli carinsku deklaraciju ili drugu prijavu o posjedovanju monetarnih sredstava (osobnih ili blagajničkih čekova, putnih čekova, novčanih naloga, dionica, obveznica)?
- Navedite i opišite sav novac, vrijednosne papire i druge predmete koje ste naslijedili.
- Navedite i opišite sav novac koji se nalazi pod vašom kontrolom a pripada nekoj drugoj osobi.

G) Imovina: (pod svim korištenim imenima)

- Opišite sve kuće, stanove, zgrade, zemljišta i druge oblike nekretnina koje trenutno posjedujete ili kontrolirate.
- Opišite sve kuće, stanove, zgrade, zemljišta i druge oblike nekretnina koje ste posjedovali ili kontrolirali u proteklih pet (5) godina.
- Da li ste u proteklih pet (5) godina učestvovali u kupovini, prodaji ili prijenosu vlasništva nad kućama, stanovima, zgradama, zemljištem ili drugim oblicima nekretnina? Ukoliko jeste, molim vas da sve opišete.
- Da li ste u proteklih pet (5) godina učestvovali u kupovini, prodaji ili prijenosu vlasništva nad bilo kakvim poslovnim firmama ili korporacijama? Ukoliko jeste, molim vas da sve navedete.
- Da li ste u proteklih pet (5) godina učestvovali u kupovini, prodaji ili prijenosu vlasništva nad bilo kojem obliku imovine ili predmeta u vrijednosti iznad 10.000 KM? Ukoliko jeste, molim vas da sve navedete.
- Da li ste u proteklih pet (5) godina posjedovali bilo koju stranu valutu u vrijednosti iznad 10.000 KM? Ukoliko jeste, molim vas navedite.
- Navedite sva vozila koja ste posjedovali ili uzimali pod lizing u proteklih pet (5) godina – i navedite gdje su vozila bila registrirana i u čijem su vlasništvu bila.
- Navedite sva druga vozila koja ste redovno koristili u proteklih pet (5) godina – i navedite gdje su ista bila registrirana i u čijem su vlasništvu bila.
- Navedite sve brodove, čamce i druga pomorska transportna sredstva koja ste posjedovali ili uzimali pod lizing u proteklih pet (5) godina – naznačite gdje su bila registrirana i u čijem su vlasništvu bila.
- Navedite sve brodove, čamce i druga pomorska transportna sredstva koja ste ko-

ristili u proteklih pet (5) godina – naznačite gdje su ista bila registrirana i u čijem su vlasništvu bila.
- Navedite i opišite sve druge oblike imovine koji pripadaju nekom drugom.

H) Obaveze: (pod svim korištenim imenima)

- Navedite i opišite sve dugove koje trenutno imate.
- Navedite i opišite dugove koje ste imali u proteklih __ godina.
- Od koga ste uzeli zajam ili posudili novac u proteklih pet (5) godina?
- Navedite sve kreditne i debitne kartice koje trenutno posjedujete.
- Kreditne i debitne kartice koje ste koristili u proteklih __ godina.

I) Putovanja: (pod svim korištenim imenima)

- Koje ste strane države posjetili u proteklih __ godina? Molim vas da navedete dužinu i svrhu boravka za svaku pojedinačnu zemlju.

J) Pravni i finansijski zastupnici:

- Navedite sve računovođe čije ste usluge koristili u proteklih ___ godina.
- Navedite sve advokate čije ste usluge koristili u proteklih ___ godina.
- Navedite sve finansijske savjetnike čije ste usluge koristili u proteklih ___ godina.
- Navedite sva privredna društva čije ste usluge koristili u proteklih ___ godina.
- Kome ste podnosili svoje kartice o porezu na dobit u proteklih pet (5) godina?

K) Pravne mjere:

- Da li ste u bilo kojem dijelu svijeta ikada bili lišeni slobode? Ukoliko jeste, molimo vas da to navedete.
- Da li ste, bilo gdje u svijetu, bili osuđivani zbog izvršenja nekog krivičnog djela? Ukoliko jeste, molimo vas da isto navedete.
- Da li ste u proteklih pet (5) godina bilo gdje u svijetu bili jednom od parničnih strana u pravnom postupku? Da li je u proteklih pet (5) godina bilo gdje podignuta tužba protiv vas? Ukoliko jeste, ko je bio predstavnik druge strane u sporu? Gdje i kada je vođen pravni postupak protiv vas?
- Da li ste ikada bili intervjuirani ili ispitivani od strane službenika agencije za provođenje zakona bilo gdje u svijetu? Ukoliko jeste, molimo vas da naznačite

L) Identifikacija određene dokumentacije:

- Pitanja koja se odnose na identifikaciju i pojašnjenja odgovarajuće dokumentacije (zaplijenjene, dokumentacije dobivene od banaka, itd.)
- Postoji li bilo šta drugo što biste htjeli dodati ili pojasniti?

PRILOG 5. NAREDBA ZA FINANSIJSKO VJEŠTAČENJE

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNO TUŽILAŠTVO
KANTONA SARAJEVO

Broj: T09 0 KTK 0012393 13
Sarajevo, 30.10.2015. godine

U krivičnom predmetu protiv osumnjičenog/ih ..., zbog krivičnog djela... iz čl. ... Krivičnog zakona Federacije BiH, na osnovu člana 110 stav 1. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, d o n o s i m:

N A R E D B U
ZA FINANSIJSKO VJEŠTAČENJE

- Naređujem se da se provede finansijsko vještačenje po stalnom sudskom vještaku finansijske struke M.Č., dipl. ecc., adresa...

- Činjenice u pogledu kojih je potrebno izvršiti vještačenje su:

  - Procjeniti vrijednost imovine koja je u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinioca krivičnog djela (osumnjičenog, optuženog) i/ili povezane osobe na dan izdavanja naredbe i to:
    a) a) nekretnina u naravi kuća sa okućnicom, upisana u zk izvadak. br. K.O.,
    b) b) putničko motorno vozilo marke „Mercedes" tip 500, itd.[135]

  - Izračunati iznos prihoda koje je osumnjičeni/optuženi odnosno povezana osoba prijavio nadležnim organima (Poreznoj upravi FBiH) u vremenskom periodu od ... do .... godine.[136]
  - Izračunati razliku između vrijednosti imovine u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom počinitelja krivičnog djela ili povezane osobe (pod tačkom 1) od njegovog/ih iznosa prijavljenih prihoda (pod tačkom 2), s tim što će se pri tome uzeti u obzir prikupljeni dokazi o njihovim troškovima života i/ili statistički podaci pribavljeni od Zavoda za statistiku Federacije BiH.[137]

135. Nabrojati svu imovinu o kojoj su prikupljeni dokazi u toku finansijske istrage, a posebno nekretnine i pokretnine, potraživanja, poslovne udjele, vrijednosne papire, novac, umjetnine, plemenite metale i drago kamenje.

136. Potrebno je da se bar načelno taj vremenski period vezuje za period kad je počinjeno krivično djelo.

137. Na osnovu ovih podataka tužilac/sud će moći donijeti pravne zaključke i utvrditi da li je imovina koja je u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinioca krivičnog djela i/ili povezane osobe povećana ili je spriječeno smanjenje imovine koja potiče od krivičnog djela. Ako je utvrđeni iznos iz tačke 1 Naredbe veći u odnosu na iznos iz tačke 2 Naredbe, tužilac/sud će procijeniti da li se radi o očiglednoj nesrazmjeri između zakonito pribavljene imovine i one za koju osumnjičeni nema dokaze o zakonitom sticanju i ta razlika će biti iznos koji će tužilac predložiti za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (imovinska korist).

a) Vještaku se nalaže da vještačenje izvrši na osnovu dokumentacije koja se dostavlja u prilogu Naredbe, a koja je sastavni dio tužilačkog spisa, te da u nalazu navede sve što zapazi, nakon što predmete vještačenja pažljivo razmotri.

b) Vještak se upozorava da je na osnovu čl. 111 ZKP FBiH dužan Tužilaštvu dostaviti izvještaj koji sadrži sljedeće: dokaze koje je pregledao, obavljene testove, nalaz i mišljenje do kojeg je došao i sve druge relevantne podatke koje vještak smatra potrebnim za pravednu i objektivnu analizu. Vještak će detaljno obrazložiti kako je došao do određenog mišljenja.

c) Vještak se upozorava da, u smislu čl. 112 ZKP FBiH, za vještaka se ne može odrediti osoba koja ne može biti saslušana kao svjedok, ili osoba koja je oslobođena dužnosti svjedočenja, kao ni osoba prema kojoj je krivično djelo učinjeno, a ako je takva osoba određena - na njenom nalazu i mišljenju ne može se zasnivati sudska odluka. Razlog za izuzeće vještaka postoji i u pogledu osobe koja je zajedno s osumnjičenim, odnosno optuženim ili oštećenim u radnom odnosu u istom organu, preduzeću i drugoj pravnoj osobi ili kod samostalnog privrednika, kao i za osobu koja je u radnom odnosu kod oštećenog ili osumnjičenog, odnosno optuženog. Za vještaka se neće odrediti osoba koja je saslušana kao svjedok.

d) Nakon što vještak izradi nalaz i mišljenje u skladu sa ovom naredbom i u pismenoj formi ga dostavi ovom Tužilaštvu, troškovi vještačenja biti će isplaćeni iz proračunskih sredstava ovog Tužilaštva, a po troškovniku kojeg će vještak dostaviti ovom Tužilaštvu.

e) Imenovani vještak se upozorava da je svoj nalaz i mišljenje dužan iznijeti nepristrasno i u skladu sa pravilima nauke, vještine, a u skladu sa članom 113. stav 1. ZKP-a FBiH upozorava se da je lažno vještačenje krivično djelo.

f) Rok za izradu nalaza je 30 dana.

DOSTAVITI:

- Vještaku M.Č.
- U spis.

KANTONALNI TUŽILAC
...

PRILOG 6. NAREDBA SUDA ZA DOSTAVLJANJE PODATAKA I INFORMACIJA

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNI SUD U SARAJEVU

Broj: 09 0 K 019389 15 Kpp 3
Sarajevo, 30.09.2015. godine

Kantonalni sud u Sarajevu i to sudija H. D., u krivičnom predmetu protiv optuženog D. K. zbog krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, na osnovu čl. 13. st. 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom,[138] donio je slijedeću:

N A R E D B U
ZA DOSTAVLJANJE PODATAKA I INFORMACIJA

I

1. AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU FEDERACIJE BIH, Ul. Kulovića 7, Sarajevo, da dostavi podatke od kada je zaposlen i na kojim poslovima njihov uposlenik optuženi Dario K., te podatke o njegovim prosječnim mjesečnim primanjima i eventualno drugim dodacima na platu i teretima na platu (npr. administrativne zabrane);

2. "UNICREDIT BANK" d.d. Mostar, sa sjedištem u Mostaru, da dostavi podatke o broju računa i stanju na računu za optuženog D. K, podatke da li osumnjičeni ima sef u toj banci, te Analitičke kartice o odobrenom kreditu optuženom D. K. vezano za Ugovor o kreditu, broj 20007428-DK-01 od 28.07.2013. godine i anekse tog Ugovora, te Anuitetni plan otplate navedenog kredita;

3. AGENCIJA ZA FINANSIJSKE, INFORMATIČKE I POSREDNIČKE USLUGE , Sarajevo, da dostavi godišnji obračun za 2014. godinu za pravno lice „Energoinvest comet" d.o.o. Sarajevo;

4. PRAVNA OSOBA „ENERGOINVEST COMET" d.o.o. Sarajevo, , i odgovorna osoba u pravnoj osobi M. I., direktor, da dostave informaciju vezanu za zaključenje Ugovora o zakupu poslovnih prostorija u sa M. K. (suprugom optuženog D. K.) tako što će dostaviti Ugovor o zakupu, i dokaze o uplati zakupnine za kompletan period u kojem je poslovni prostor zakupljen;

5. M. O-, , Sarajevo, da dostavi originale ili ovjerene fotokopije svih Ugovora o pozajmicama zaključenih za optuženim D. K., u periodu od 1.10.2014. do 30.10.2015. godine.

II

Potrebno je da sva pravna i fizička lica kojima je naredbom suda naređeno postupanje, postupaju sa naročitom hitnošću.

138. Službene novine Federacije BiH, broj 71/14.

III

Potrebno je tražene informacije dostaviti bez odlaganja, a najdalje do 30.10.2015. godine, na Krivičnu pisarnu Kantonalnog suda u Sarajevu, na broj: 09 0 K 019389 15 Kpp 3, ili poštom na adresu: Kantonalni sud u Sarajevu, Ul. Šenoina bb, Općina Centar Sarajevo.

IV

U slučaju neizvršavanje naredbe suda u ostavljenom roku ili nepotpunog izvršavanja naredbe sud može svojim rješenjem kazniti pravno lice novčanom kaznom u iznosu do 200.000,00 KM, a fizičko lice i odgovorno lice u pravnom licu ili državnom organu novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 KM do 50.000,00 KM. Ako fizičko lice i odgovorno lice u pravnom licu kojem je izrečena ova kazna i nakon toga ne postupi po naredbi suda, može biti kažnjeno kaznom zatvora do izvršenja naredbe, a najduže tri mjeseca.[139]

V

Protiv rješenja o kažnjavanju zbog neizvršanja naredbe suda ili nepotpunog izvrševanja naredbe može se izjaviti žalba Vrhovnom sudu Federacije BiH koja ne odgađa njegovo izvršenje.

O b r a z l o ž e nj e

Tokom trajanja postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom po Zakonu o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom pokrenutom na prijedlog tužioca Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj: KTPO 1111 15 od 15.10.2015. godine u predmetu protiv osumnjičenog D. K. zbog krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, ukazala se potreba za pribavljanjem informacija i podataka od gore navedenih organa, banke, finansijske institucije, pravne i fizičke osobe.

Za krivično djelo koje se stavlja na teret osumnjičenom propisana je kazna zatvora u trajanju od najmanje 3 godine, tako da se shodno čl. 3 Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom mogu primjeniti odredbe ovog zakona, jer se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Obzirom da su traženi podaci neophodni za donošenje odluka po ovom zakonu i da bi takvi podaci mogli biti dokaz u krivičnom postupku, naredba je na zakonu zasnovana, te se nalaže postupanje po naredbi.

SUDIJA
...

139. Naime, čl. 13. st. 7. ZONSIKD FBiH (2014) propisuje da se za neizvršavanje naredbe suda osumnjičeni i optuženi ne mogu kazniti. Iz ovog proizlazi da naredbu iz čl. 13 ovog Zakona može izdati sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje i sudija odnosno vijeće koje sudi na glavnom pretresu, i to onda kada su takvi podaci neophodni za donošenje odluke. Obzirom da sud može izdati ovakve naredbe, i sa druge strane, ima dužnost da odluči i kada tužilac nije podnio prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (ZONSIKD, 2014, čl. 2. st. 6.), pretpostaviti je da će sud u praksi izdavati ovakve naredbe onda kad tužilac nije prikupio potrebne dokaze u finansijskoj istrazi, a postoje razlozi za donošenje odluke o oduzimanju imovinske koristi, posebno imajući u vidu imperativnu normu da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom (ZONSIKD, 2014, čl. 2 st. 1).

PRILOG 7. RJEŠENJE O KAŽNJAVANJU ZBOG NEIZVRŠENJA NAREDBE SUDA

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNI SUD U SARAJEVU

Broj: 09 0 K 019389 15 Kpp 3
Sarajevo, 10.11.2015. godine

Kantonalni sud u Sarajevu i to sudija A.A, u krivičnom predmetu protiv optuženog D. K. zbog krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, na osnovu čl. 13 st. 5. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, donio je sljedeće:

R J E Š E N JE

Kažnjava se:

1. Pravno lice "E.C." d.o.o. Sarajevo, sa sjedištem u Ul. Tvornička bb, Sarajevo novčanom kaznom u iznosu do 50.000,00 KM, i
2. Odgovorna osoba u pravnoj osobi M. I., direktor, novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 KM,

zbog neizvršavanja Naredbe Kantonalnog suda u Sarajevu, broj: 09 0 K 019389 15 Kpp 3 od 30.09.2015. godine, kojom je traženo da u ostavljenom zakonskom roku dostave informaciju o zaključenom Ugovoru o zakupu poslovnih prostorija u Ul. Hadžiidrizova bb u Sarajevu sa M. K. (suprugom optuženog D. K.).

U slučaju da fizičko lice i odgovorno lice u pravnom licu kojem je izrečena ova kazna i nakon donošenja ovog rješenja ne postupe po Naredbi suda broj: 09 0 K 019389 15 Kpp 3 od 30.09.2015. godine, kazniće se kaznom zatvora do izvršenja naredbe, a najduže tri mjeseca.

O b r a z l o ž e nj e

Tokom trajanja postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, po Zakonu o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, u predmetu protiv osumnjičenog D. K. zbog krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383 stav 3 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, ukazala se potreba za pribavljanjem informacija i podataka od pravne osobe "E.C." d.o.o. Sarajevo, sa sjedištem u Ul. Tvornička bb, Sarajevo.

Kako pravna osoba "E.C." d.o.o. Sarajevo, sa sjedištem u Ul. Tvornička bb, Sarajevo i odgovorna osoba u pravnoj osobi, u zakonom ostavljenom roku, nisu dostavili tražene informacije, iako je Naredba blagovremeno i uredno dostavljena na adresu sjedišta pravne osobe, što proizlazi iz dostavnice, a cijeneći i činjenicu da sudu nije dostavljeno pismeno ili usmeno obrazloženje o eventualnoj objektivnoj spriječenosti da se postupi po naredbi, valjalo je donijeti odluku kao u dispozitivu.

Pouka: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Vrhovnom sudu Federacije BiH koja ne odgađa njegovo izvršenje.

SUDIJA
...

PRILOG 8. PRIJEDLOG ZA DONOŠENJE RJEŠENJA O ODREĐIVANJU PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNO TUŽILAŠTVO
KANTONA SARAJEVO

Broj: T09 0 KTO 000022 15
Sarajevo, 30.10.2015. godine

KANTONALNI SUD U SARAJEVU
Sudiji za prethodni postupak
S A R A J E V O

U predmetu protiv osumnjičenog A.Š. i dr. zbog krivičnog djela Organizirani kriminal iz člana 342 stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 st. 1. KZ FBiH, na osnovu čl. 2 st. 5. i čl. 17 st. 1. tačka a), b) i c) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i čl. 45 stav 2. tačka g) Zakona o krivičnom postupku Fedracije BiH, podnosim:

P R I J E D L O G
ZA DONOŠENJE RJEŠENJA O ODREĐIVANJU PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI

Kojom će se:

- I -

- zabraniti otuđenje i opterećenje nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, upisanoj u zk. uložak broj....KO.., površine 150 m2, vlasništvo osumnjičenog A.Š., uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Sarajevu, Zemljišno-knjižni ured.

- zabraniti otuđenje, sakrivanje, opterećenje ili raspolaganje pokretnom imovinom i to putničkim motornim vozilom marke „VW Passat", broj šasije..., godina proizvodnje...., vlasništvo osumnjičenog A.Š., tako što će se isto oduzeti i povjeriti na čuvanje i upravljanje Federalnoj agenciji za upravljanje imovinom (u daljem tekstu Agencija);

- oduzeti gotov novac u iznosu od 28.820,00 EUR-a (slovima: dvadeset osam hiljada osamsto dvadeset eura) i 19.770,00 KM (slovima: devetnaest hiljada sedamsto sedamdeset hiljada konvertibilnih maraka), koji je bio u posjedu kod osumnjičenog A.Š., i predati ga na čuvanje i upravljanje Agenciji;

- zabraniti dužniku osumnjičenog A. Š. D. K. da osumnjičenom dobrovoljno ispuni svoju obavezu po Ugovoru o poklonu broj: ...od ...godine, te zabrana osumnjičenom A.Š. da primi ispunjenje te obaveze, odnosno da raspolaže svojim potraživanjem;

- naložiti „UniCredit Bank“ dd Mostar da osumnjičenom A. Š. uskrati, na osnovu njegovog naloga, isplatu novčanih sredstava sa njegovog računa u iznosu od 123.000,00 KM;

- zabraniti otuđenje, opterećenje, korištenje i raspolaganje dionicama i pravima po osnovu takvih dionica u vlasništvu povezane osobe - M. Š, supruge osumnjičenog A. Š. i to 1.154 dionica privrednog društva „Eurohel“ d.d. Sarajevo uz zabilježbu zabrane kod Registra vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine, njihovim povjeravanjem na upravljanje Agenciji, i zabraniti raspolaganja poslovnim udjelom povezane osobe supruge osumnjičenog A. Š. - M. Š. u pravnom licu „Max Šped” d.o.o. Sarajevo, koja je u Registru privrednih društava nadležnog suda u Sarajevu upisana kao suosnivač sa poslovnim udjelom u iznosu od 2.000,00 KM;

- zabraniti dužniku osumnjičenog D. K. da osumnjičenom A. Š. preda stvari – zbirku od 25 umjetničkih slika različitih autora, koja se nalazi u stanu dužnika u ul. u Sarajevu i da osumnjičenom prenese pravo korištenja nad svojim pmv marke „Mercedes“ tip 100, god. proizvodnje 2013.

- II -

Predlažemo da Sud izvršenje rješenja o mjerama osiguranja povjeri:
- pod tačkom 1 - Općinskom sudu u Sarajevu ZK ured i/ili Agencija,
- pod tačkama 2, 3 i 6 - Agenciji,
- pod tačkom 4 i 7 - dužniku D. K. i osumnjičenom A.Š.,
- pod tačkom 5 - „UniCredit Bank“ dd Mostar, i
- pod tačkom 6 - Registru vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine i Registru privrednih društava nadležnog suda u Sarajevu.

- III -

Predlažemo da Sud rješenje o mjerama osiguranja odmah dostavi ZK uredu Općinskog suda u Sarajevu, Agenciji, „UniCredit Bank“ dd Mostar, Registru vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine, Registru privrednih društava nadležnog suda u Sarajevu, D. K., i osumnjičenom A.Š., a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja.

- IV -

Predlažemo da Sud rješenjem utvrdi da privremene mjere traju do okončanja krivičnog postupka koji se vodi protiv osumnjičenog A.Š., zbog krivičnih djela Organizirani kriminal iz člana 342. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. st. 1. KZ FBiH.

O b r a z l o ž e n j e

Postoje osnovi sumnje da je osumnjičeni A.Š. sa drugim licima, s ciljem vršenja krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. st. 1. KZ FBiH i ciljem sticanja protupravne imovinske koristi, organizovao grupu ljudi, koja je djelovala od decembra 2013. godine do sredine mjeseca marta 2015. godine, koja je organizovana radi neovlaštene kupoprodaje, prijenosa, prevoza, držanja, posredovanja u daljnjoj prodaji, slanja i isporuke opojne droge heroin na području Kantona Sarajevo, čime bi počinili krivično djelo Organizirani kriminal iz člana 342. stav 3. Krivičnog zako-

na Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. st. 1. KZ FBiH.
Tužilaštvo provodi istragu protiv navedenih osumnjičenih lica, te je u toku istrage od osumnjičenog A.Š. privremeno oduzeto putničko motorno vozilo marke „Passat", kao i novčani iznos od 28.920,00 eura i 19.770,00 KM koji su se nalazio u njegovom posjedu u trenutku lišenja slobode. O ostaloj imovini koja je u vlasništvu, posjedu ili je koristi osumnjičeni i povezane osobe tužilaštvo je pribavilo informacije od UniCredit banke, svjedoka S. S., D. K., te Registra vrijednosnih papira Federacije BiH.
Za krivično djelo koje se stavlja na teret osumnjičenim propisana je kazna zatvora u trajanju od najmanje 3 godine, tako da se shodno čl. 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom mogu primjeniti odredbe ovog zakona jer se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili, teža kazna.

Tužilaštvo smatra da imovina čije se osiguranje traži potiče iz izvršenja krivičnog djela što proizlazi iz činjenice da se osumnjičeni terete da su počinili krivično djelo kojim su pribavili imovinsku korist, a vrijeme vršenja krivičnog djela se podudara vremenski sa kupovinom nepokretnih i pokretnih stvari čije se osiguranje traži. Osim vremenske povezanosti između sticanja imovine i vremena činjenja krivičnog djela, što proizlazi iz zk izvadaka, potvrda o registraciji vozila, podataka pribavljenih iz Registra vrijednosnih papira Federacije BiH, naprijed navedeno proizlazi i iz činjenice da optuženi u inkriminisanom periodu nisu imali nikakve zakonite prihode. To potvrđuju podaci pribavljeni od Porezne uprave FBiH. Prikupljeni dokazi ukazuju da postoji očigledan nesrazmjer između prijavljenih prihoda osumnjičenih i onog što su stekli u periodu izvršenja krivičnog djela, što upućuje na zaključak da se radi o imovini stečenoj od prodaje opojne droge. To potkrepljuju i izjave svjedoka P.D. i Š.S., koji su posvjedočili u istrazi da su osumnjičeni živjeli luksuzno iako nisu bili zaposleni, te svjedok H.P. koji je izjavio da je od osumnjičenih, u više navrata, za iznose od po 100 KM nabavljao opojnu drogu heroin.

Tužilaštvo smatra da postoji opasnost da potraživanje Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvareno, ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako mjera osiguranja imovinske koristi ne bude određena. To najprije proizlazi iz same vrste imovine jer se radi o vrijednoj nekretnini koja je uknjižena kao gradsko građevinsko zemljište, a nalazi se na atraktivnoj lokaciji, u glavnom gradu države, za koju je na tržištu nekretnina jednostavno pronaći kupca. S druge strane, putnička motorna vozila, koja predstavljaju pokretnu imovinu, se mogu na brz i jednostavan način otuđiti, opteretiti, kao i dionice i poslovni udjeli.
Osumnjičeni A.Š. u vlasništvu ima nekretninu, putničko motorno vozilo i novčana sredstva u banci. Gotov novac nađen je i u posjedu osumnjičenog prilikom pretresa kuće koju koristi osumnjičeni u Ul., Općina Centar Sarajevo. Dionice i poslovni udjeli su pod njegovom kontrolom iako se, *de facto*, kao vlasnik dionica i poslovnog udjela vodi njegova supruga. Smatramo da 1.154 dionica privrednog društva „Eurohel" d.d. Sarajevo i poslovni udio u pravnom licu „Max Šped" doo Sarajevo predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, te da je registrovanje te imovine na suprugu osumnjičenog izvršeno u namjeri prikrivanja nezakonite stečene imovinske koristi. Supruga osumnjičenog je znala da se radi o imovini pribavljenoj činjenjem krivičnih djela, što proizlazi iz činjenice da je ista znala da njen suprug a ni ona nemaju stalne izvore prihoda, a ipak su, prema izjavama svjedoka, živjeli luksuzno, a u periodu koji se vezuje za počinjenje krivičnog djela stekli su kuću na atraktivnoj lokaciji, mjenjali skupocjena vozila, a pri tome ista ne daje nikakvo objašnjenje o porijeklu i načinu sticanja spornih dionica i njenoj ulozi u privrednom društvu "Max Šped" doo Sarajevo, čiji je formalno suosnivač.

S obzirom da je osumnjičeni A. Š. ispitan u istrazi dana 29.10.2015. godine, kad je upoznat o osnovama sumnje protiv njega, smatramo da sada, kad osumnjičeni zna da se protiv

njega vodi istraga zbog krivičnog djela povezanog sa nezakonitim sticanjem imovinske koristi, za koje je propisana kazna zatvora od najmanje tri godine i kad je upoznat sa dokazima tužilaštva, te se branio šutnjom i nije ponudio nikakve dokaze da se radi o imovini stečenoj na zakonit način, sve navedeno ukazuje na opasnost da bi, u slučaju neobezbjeđenja imovine sudskom odlukom, sva ili određeni dio imovine u vlasništvu, posjedu i pod kontrolom osumnjičenog, mogla biti poklonjena, prodata ili na drugi način otuđena, čime bi naplata potraživanja Federacije bila osujećena ili otežana.

Smatramo da će sa predloženim mjerama osiguranja najefikasnije postići svrha osiguranja, odnosno naplata potraživanja Federacije BiH, te predlažemo da sud u zakonom propisanom roku donese mjere osiguranja i dostavi ih na izvršenje nadležnim organima.

KANTONALNI TUŽILAC
...

PRILOG 9. RJEŠENJE O PRIVREMENOJ MJERI OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO

KANTONALNI SUD U SARAJEVU
Broj: _____
Sarajevo, 21.9.2015. godine

Općinski sud u Sarajevu, sudija za prethodni postupak S.S., postupajući u u krivičnom predmetu protiv osumnjičenog X.X., zbog krivičnog djela zbog krivičnih djela Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u sticaju sa produženim krivičnim djelom Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZ FBiH, u vezi sa članom 55., a sve u vezi i sa članom 54. KZ FBiH, odlučujući po prijedlogu Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo za određivanje privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom broj:_____, od dana 17.9.2015. godine, na osnovu člana 16. stav 1. i 2., a u vezi sa članom 17. stav 1. i stav 2. tačka a), tačka b) i tačka c). Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (u daljem tekstu Zakona) , donio je sljedeće

R J E Š E N J E

I. Određuje se privremena mjera osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i to:

- zabrana otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, upisanoj u zk.uložak broj_____, k.o._____, k.č._____, površine 150 m2, vlasništvo osumnjičenog X.X., uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama koje se vode pri Zemljišno-knjižnm uredu Općinskog suda u Sarajevu;

- oduzimanje gotovog novca u iznosu od 28.820,00 EUR-a (slovima: dvadeset osam hiljada osamsto dvadeset eura) i 19.770,00 KM (slovima: devetnaest hiljada sedam sto sedamdeset hiljada konvertibilnih maraka), privremeno oduzetih od osumnjičenog X.X., u apoenima_____, prema Potvrdi o potvrdi o privremenom oduzimanju predmeta, broj:_____ od 14.9.2015. godine i predaju oduzetog novca na upravljanje Agenciji za upravljanje imovinom Federacije BiH;

- zabrana osumnjičenom X.X. otuđenja, sakrivanja, opterećenja ili raspolaganja pokretnom imovinom, oduzimanje i povjeravanje tih stvari na čuvanje Agenciji, i to: putničkog motornog vozila marke „VW Passat“, broj šasije_____, godina proizvodnje 2014., vlasništvo osumnjičenog X.X.;

- Privremenu mjeru kako je opisana pod tačkom 1. dispozitiva ovog rješenja provest će Zemljišno-knjižni ured Općinskog suda u Sarajevu, odmah po dostavljanju rješenja, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja.

- III. Privremene mjere kako su opisane pod tačkom 2. i 3. dispozitiva ovog rješenja provest će Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom (u daljem tekstu Agencija), odmah po dostavljanju rješenja na izvršenje, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja.

a) Ove mjere će ostati na snazi 6 (šest) mjeseci od dana donošenja navedenog rješenja ili do drugačije odluke suda.

b) Sud će u zavisnosti od ishoda krivičnog postupka za oduzimanje imovinske koristi donijeti rješenje o produženju privremenih mjera ili rješenje o ukidanju privremenih mjera.

c) Žalba protiv ovog rješenja ne odlaže njegovo izvršenje.

O b r a z l o ž e n j e

Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo podnijelo je ovom sudu prijedlog, broj:_____ od 17.9.2015. godine za donošenje privremene mjere osiguranja kako su navedene u dispozitivu oovg rješenja. U obrazloženju se navodi da je osumnjičeni X.X. u periodu od mjeseca januara 2013. godine do 9.12.2014. godine, na području Sarajevskog kantona, organizirao grupu ljudi radi vršenja neovlašćenog prometa opojne droge, te da je od njemu poznatih osoba u više navrata nabavljao opojnu drogu i davao na čuvanje njemu poznatoj osobi koja je po njegovim uputama opojnu drogu prodavala. Nadalje, da su u istrazi od osumnjičenog X.X. privremeno oduzeti pmv marke „Passat", kao i novčani iznos od 28.920,00 EURA i 19.770,00 KM koji su se nalazili u njegovom posjedu u trenutku lišenja slobode. Tužilaštvo smatra da imovina čije se osiguranje traži potiče iz izvršenja krivičnog djela što proizlazi iz činjenice da se osumnjičeni tereti da je počinio krivično djelo kojim je pribavio imovinsku korist, a vrijeme vršenja krivičnog djela se podudara vremenski sa kupovinom nepokretnih i pokretnih stvari čije se osiguranje traži. Osim vremenske povezanosti između sticanja imovine i vremena činjenja krivičnog djela, što proizlazi iz zk. izvadaka i potvrda o registraciji vozila, naprijed navedeno proizlazi i iz činjenice da osumnjičeni u inkriminisanom periodu nije imao nikakve zakonite prihode. To potvrđuju podaci pribavljeni od Porezne uprave FBiH. Sve navedeno ukazuje da postoji očigledan nesrazmjer između prijavljenih prihoda osumnjičenih i onog što je stečeno u periodu izvršenja krivičnog djela, što upućuje na zaključak da se radi o imovini stečenoj od prodaje opojne droge. To potkrepljuju i izjave svjedoka P.D. i Š.S., koji su posvjedočili u istrazi da je osumnjičeni živio luksuzno iako nije bio zaposlen, te svjedok H.P. koji je izjavio da je od osumnjičenog, u više navrata, za iznose od po 100 KM nabavljao opojnu drogu heroin. Tužilaštvo smatra da postoji opasnost da potraživanje Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvareno ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena. Ovu tvrdnju tužilaštvo zasniva na činjenicama da je od strane osumnjičenog izvršeno oglašavanje prodaje predmetne nekretnine putem internet stranice_____, kao i da se ista nalazi na aktraktivnoj lokaciji u glavnom gradu, zona I, za koju je na trenutnom tržištu nekretnina jednostavno naći kupca i pokretnoj imovini (vozila) koja se mogu na brz i jednostavan način otuđiti. Nadalje, s obzirom da je osumnjičeni ispitan u istrazi dana 29.10.2015. godine, kad je upoznat o osnovama sumnje protiv njega, tužilaštvo smatra da sada kad osumnjičeni zna da se protiv njega vodi istraga zbog krivičnog djela povezanog sa nezakonitim sticanjem imovinske koristi kad je upoznat sa dokazima tužilaštva, a u svjetlu činjenice da se branio šutnjom i nije ponudio nikakve dokaze da se radi o imovini stečenoj na zakonit način, da sve navedeno ukazuje na opasnost da bi u slučaju neobezbjeđenja imovine sudskom odlukom, sva ili određeni dio imovine pod kontrolom osumnjičenog mogla biti poklonjena, prodana ili na drugi način otuđena, čime bi naplata

potraživanja Federacije bila osujećena ili otežana.

Nakon što je razmotrio prijedlog za određivanje privremenih mjera osiguranja, te nakon izvršenog uvida u priložene dokaze, sudija za prethodni postupak je ocijenila da je osnovan prijedlog za određivanje privremenih mjera osiguranja. Naime, odredbom člana 17. satv 1. Zakona je propisano: „U cilju osiguranja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom, tužilac može u toku ili nakon okončanja krivičnog postupka ili kada nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka zbog okolnosti iz člana 5. stav 1. ovog zakona, predložiti osiguranje bilo kojom privremenom mjerom kojom se najefikasnije može postići svrha osiguranja", dok su stavom 2. navedenog člana Zakona, od tačke a). do tačke g)., taksativno navedene mjere osiguranja imovinske koristi. Pored navedenog, sud je u konkretnoj pravnoj stvari konsultovao i odredbu člana 16. Zakona, kojom su normirani uvjeti za određivanje mjere osiguranja, odnosno da se u postupku osiguranja privremenom mjerom pretpostavlja postojanje opasnosti da potraživanja Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena. Također je propisano da se osiguranje može odrediti i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanom licu omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužioca za određivanje mjera osiguranja, kak oto tužilac i predlaže svojim prijedlogom. Dakle, u ovoj fazi postupka, donošenja odluke o osiguranju imovinske koristi, a u cilju ocjene osnovanosti prijedloga za određivanje privremene mjere osiguranja, sud je ovlašten da utrvdi postojanje uvjeta za određivanje privremenih mjera. U pogledu uslova vjerovatnosti potraživanja potrebno je postojanje uvjerenja ovog suda, tj. vjerovatnoća osnovanosti da je imovinska korist (imovina) koja je predmet mjere osiguranja pribavljena krivičnim djelom, dok u pogledu postojanja opasnosti, sud treba da cijeni da opasnost mora biti subjektivna i poticati od protivnika osiguranja (osumnjičenog), bilo da se ona sastoji u aktivnom djelovanju ili propuštanju djelovanja koje bi dovelo do sprječsprječavanja ili otežavanja izvršenja potraživanja.

Sud slobodnom ocjenom dokaza cijeni osnovanost i hitnost donošenja privremene mjere, a koji dokazi trebaju biti dostavljeni uz podneseni prijedlog. U vezi sa navedenim, analizom dostavljenih dokaza, uz prijedlog, Sud je utvrdio da je osumnjičeni nezaposleno lice, prijavljen na Birou za zapošljavanje, te da u periodu inkriminacije kako mu se stvalja na teret i za koju postoje osnovi sumnje , nije imao zakonitih prihoda, a da je upravo u tom vremenu i prometovao nepokretnim i pokretnim stvarima čije se osiguranje traži. Prednje je utvrđeno uvidom u Uvjerenje Zavoda za zapošljavanje KS broj i datum_____, Uvjerenje o podacima iz služben evidencije Porezne uprave KS, broja i datuma_____, zemljišnoknjižnog izvadka broj_____, za nekretninu označenu kao k.č._____, u kojem je u „B"-vlasničkom listu navedeno da je temeljem Ugovora o kupoprodaji zaključenog dana 14.12.2013. godine, između ovdje osumnjičenog i fizičkog lica N.N., notarski obrađenog, izvršena uknjižba prava vlasništva na ime osumnjičenog. Također uvidom u Uvjerenje o podacima iz službene evidencije nadležne službe za registraciju vozila, broja i datuma_____, kao i podataka salona za prodaju vozila_____, proizilazi da je osumnjičeni nabavio i registrirao vozilo (predmet mjere osiguranja pod tačkom 3.), dana 3.4.2014. godine.

Kada je riječ o opasnosti kako je propisuje član 16. satv 1. Zakona, Sud je cijenio dokaze označene kao podatke sa Web stranice Agencije za prodaju nekretnina_____, iz kojih proizilazi da je dana_____, izvršeno oglašavanje prodaje nekretnine koja je predmet mjere osiguranja pod tačkom 1. izreke ovog rješenja. Oglašavanje je izvršeno dan poslije pozivanja osumnjičenog u prostorije tužilaštav radi uzimanja iskaza, kojom prilikom osumnjičeni se korstio svojim zakonskim prvaom i branio se šutnjom, a kako to proizialzi iz zapisnika broja i datuma_____. Ovakvo ponašanje protivnika predlagatelja

upravo ukazuje da postoji opasnost da bi mogao štetno uticati na prava predlagača.

Kako je tužilac učinio vjerovatnim postojanje potraživanja, kao i postojanje opasnosti da potraživanja Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena, to je sud u cjelosti usvojio prijedlog tužilaštva i odredio privremene mjere osiguranja kako su detaljno izložene u izreci ovog rješenja od tačke 1. do tačke 3.

Rješenje će se po službenoj dužnosti dostaviti nadležnom sudu i Agenciji, za izvršenje rješenja, odmah, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja, uz napomenu da se postupak izvršenja rješenja smatra se hitnim (član 17. stav 8. i 9. Zakona).

Zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama će provesti Zemljišno-knjižni ured Općinskog suda u Sarajevu u skladu sa odredbom člana 18. stav 1. Zakona.

Ova mjera će ostati na snazi 6 (šest) mjeseci od dana donošenja navedenog rješenja ili do naredne odluke suda, a u skladu sa prijedlogom tužilaštva, a na osnovu odredbe člana 17. stav 3. Zakona.

Žalba protiv ovog rješenja ne odlaže njegovo izvršenje, a u skladu sa odredbom člana 17. stav 6. Zakona.

SUDIJA ZA PRETHODNI POSTUPAK
...

Pouka o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu u roku tri (3) dana od dana njegovog dostavljanja. Žalba se podnosi ovom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i stranke (dva istovjetna primjerka). Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

PRILOG 10. ZAMJENA RJEŠENJA O PRIVREMENOJ MJERI OSIGURANJA JEMSTVOM

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU
BROJ: 65 0 K_____ Kps
Sarajevo, 31.7.2015. godine

Općinski sud u Sarajevu i to sudija S.S., uz sudjelovanje zapisničara T.T., u krivičnom predmetu protiv optužene A.D. zbog krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti iz člana 383 stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBIH) u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, a u vezi sa članom 55 KZ FBiH, odlučujući o prijedlog protivnika osiguranja od _____, na osnovu člana 16 stav 1. i 2., a u vezi sa članom 20 stav 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (u daljem tekstu Zakona)[140], dana 31.7.2015. godine, donio je sljedeće

R J E Š E N J E

I. Zamjenjuju se privremena mjera donesena rješenjem suda od dana 01.6.2015. godine, i to: zabrana otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, upisanoj u zk.uložak broj_____, k.o._____, k.č._____, površine 230 m2, vlasništvo optužene A.D., uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama koje se vode pri Zemljišno-knjižnm uredu Općinskog suda u Sarajevu, prije isteka vremena na koje je određena, pa se određuje jemstvo u iznosu od 120.000,00 KM, koji iznos je dužan uplatiti protivnik osiguranja-ovdje osumnjičena u roku od 3 dana, na depozitni račun ovog suda, broj_____

II. Zemljišno-knjižni ured Općinskog suda u Sarajevu, odmah po dostavljanju rješenja, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja, izvršit će brisanje zabilježbe ranije donesene mjere.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem Općinskog suda u Sarajevu broj _____od dana 01.6.2015. godine određena je privremena mjera zabrana otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, upisanoj u zk.uložak broj_____, k.o._____, k.č._____, površine 230 m2, vlasništvo optužene A.D., uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama koje se vode pri Zemljišno-knjižnom uredu Općinskog suda u Sarajevu. Dana 20.7.2015. godine protivnik predlagatelja je dostavila sudu prijedlog da se određena mjera zamjeni određivanjem jemstva u iznosu koji odredbi sud, na način što će određeni novčani iznos biti uplaćen na depozitni račun ovog suda, od strane treće osobe, oca osumnjičene. U prijedlogu je navedeno da se donesenom mjerom krše prava osumnjičene zagarantovana ustavom i međunarodnim ugovorima, pravo na slobodno uživanje imovinom, da je prije donošenja privremene mjere i pokretanja krivičnog postupka, optužena bila u pregovorima za zakup predmetne nekretnine sa međunarodnom organizacijom_____, a koji ne može realizirati zbog zabilježbe privremene mjere u "C" listu zemljišnoknjižnog

140. „Službene novine Federacije BiH", broj 71/14.

izvadta, zbog čega mjesečno ima gubitke u iznosu od 4.500,00 KM, koliko je iznos dogovorene zakupnine. U konačnom je predloženo sudu da udovolji prijedlogu te određenu privremenu mjeru zamjeni jemstvom. Uz prijedlog su dostavljeni dokazi: rješenje o nasljeđivanju broja i datuma_____, ugovor o poklonu od _____, predugoovr o zakupu poslovnog prostora broja i datum_____.

Nakon što je razmotrio prijedlog protivnika osiguranja, te nakon izvršenog uvida u priložene dokaze, sudija je ocijenila da je osnovan prijedlog za određivanje jemstva umjesto privremene mjere osiguranja. Prilikom analize činjenica i dokaza, sud se rokovdio i praksom Evropskog suda za ljudska prava. Naime, član 1. Protokola broj 1. na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima (EKLJP) propisuje da svaka fizička i pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine, te da se ovo pravo može ograničiti samo u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava. U tom smislu, mjere konfiskacije i privremene mjere zapljene imovine raspravljane su u okviru ESLJP. U presudama je istaknuto da preventivne mjere zapljene imovine, pljenidba i konfiskacija, nisu neproporcionalne, uzevši u obzir značaj borbe protiv organiziranog kriminaliteta. Naime, ESLJP je smatrao da su takve mjere nužne u demokratskom društvu radi održanja javnog reda i sprječsprječavanja zločina. Do kršenja konvencijskih standard dolazi onda ako se konfiskacija imovine nastavlja nakon što je domaći sud naložio njeno vraćanje.[141]

Dakle, privremeno oduzimanje predmeta i imovine predstavlja ograničenje pojedinih osnovnih prava čovjeka predviđenim ustavnim ili međunarodnim pravom o pravima čovjeka, a riječ je o pravu na privatnost te pravu na mirno uživanje svoga vlasništva, zbog čega se mjere u okviru privremenog oduzimanja predmeta i imovine mogu preduzeti samo pod zakonskim uslovima i u zakonom propisanom postupku, te ukoliko se ista svrha ne može ostvariti blažom mjerom, što pruža garancije da će se prava građana ograničiti samo toliko koliko je to neophodno radi uspješnog vođenja krivičnog postupka.

Članom 20. stav 2. Zakona propisano je da se privremena mjera može ukinuti ili zamijeniti drugom prije isteka vremena na koje je ona određena, ako sud na prijedlog protivnika osiguranja utvrdi da ona nije potrebna ili da se osiguranje može postići drugom privremenom mjerom, te ako protivnik osiguranja ili treća osoba položi jemstvo. Jemstvo se uvijek daje u gotovom novcu, a izuzetno u stvarima ili pravima koja se, po ocjeni suda, mogu unovčiti u kratkom roku.

Zakonodavac propisuje osiguranje oduzimanja imovinske koristi na način kako bi se postigla svrha i ostvario cilj materijalnopravnog instituta oduzimanja imovine s jedne strane, dok s druge strane ispoštovala osnovna prava i slobode zagarantovane EKLJP[142], budući da normiranjem uvođenja blaže mjere, što će sud cijeniti u svakom konkretnom slučaju, na prijedlog protivnika osiguranja, intencija zakonodavca je upravo i bila poštivanje osnovnih prava i sloboda, primjenom propisa kojim se ograničavaju ta prava.

U konkretnom, protivnik osiguranja je predložila određivanje jemstva u vrijednosti nekretnine koja je bila predmetom mjere osiguranja, uz dostavljanje dokaza da je riječ o

141. (*Raimondo protiv Italije,* 1994., Serija A br. 281-A, str. 16. – 17. I *Venditelli protiv Italije,* 1994., Serija A br. 293- A, str. 12. – 13.)

142. Član 1. Protokola 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima: *Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.*

imovini koja je stečena na legalan način, postupkom nasljeđivanja, a kasnije darovanja, da je onemogućena u korištenju svoje legalno stečene imovine na način što istu ima namjeru dati pod zakup, zbog čega trpi štetu, a što je sud i utvrdio uvidom u dokaze dostavljene uz prijedlog.
S druge strane, sud je utvrdio da davanjem jemstva kao blaže mjere se u cjelosti ostvaruje svrha izrečene privremene mjere osiguranja imovinske koristi.

Slijedom navedenog, Sud nalazi osnovanim prijedlog, zbog čega je i donesena odluka kao u izreci.

Rješenje će se dostaviti zemljišnoknjižnom uredu na provođenje.

SUDIJA
...

Pouka o pravnom lijeku:
Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu u roku tri (3) dana od dana njegovog dostavljanja. Žalba se podnosi ovom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i stranke (dva istovjetna primjerka). Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

PRILOG 11. ZAHTJEV ZA POKRETANJE POSEBNOG POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNO TUŽILAŠTVO
KANTONA SARAJEVO

Broj: T09 0 KT 000000 15
Sarajevo, 30.10.2015. godine

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU
Sudiji za prethodno saslušanje
S A R A J E V O

U predmetu protiv optuženog A.P. zbog krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 252 st. 1. Krivičnog zakona FBiH ("Sl.novine FBiH", broj 43/98), na osnovu čl. 2 st. 5., čl. 5 st. 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom[143] i čl. 45 stav 2. tačka g) Zakona o krivičnom postupku Fedracije BiH, p o d n o s i m:

Z A H T J E V
ZA POKRETANJE POSEBNOG POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Protiv optuženog:

A.P., lični podaci

zahtjevamo

ODUZIMANJE NOVCA u iznosu 43.500,00 KM (slovima: četrdesettri hiljade petstotina konvertibilnih maraka) jer postoji osnovana sumnja da je učinjenjem krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 252. st. 1. Krivičnog zakona FBiH („Sl.novine FBiH" broj 43/98) pribavio imovinsku korist, a nisu ispunjeni uslovi za vođenje krivičnog postupka zbog bjekstva optuženog i prijeti opasnost od nastupanja zastare krivičnog gonjenja.

O b r a z l o ž e n j e

Prema Optužnici Kantonalnog tužilaštva broj: T09 0 KT 000000 10 od 05.01.2010. godine, koja je potvrđena dana 10.01.2010. godine, A.P. je optužen zbog krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 252. st. 1. ranijeg Krivičnog zakona FBiH počinjenog dana 04.10.1996. godine.

Postojanje osnovane sumnje

143. Službene novine Federacije BiH, broj 71/14.

Potvrđivanjem optužnice, Sud je utvrdio postojanje osnovane sumnje kao jednog od objektivnih uslova za pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi iz čl. 5. st. 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Osnovana sumnja proizilazi iz Zapisnika o pretresanju lica MUP Kantona Sarajevo, te Potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, iz kojih je vidljivo da je kod optuženog pronađena materija za koju je vještačenjem utvrđeno da predstavlja opojnu drogu heroin. To povrđuje nalaz i mišljenje vještaka hemijske struke, koji je utvrdio o kakvoj vrsti supstance se radi. Svjedoci Š.K. i K.L su potvrdili da su od optuženog u tri navrata kupili heroin. Svi prikupljeni dokazi u istrazi potvrđuju da se u radnjama optuženog stiču sva obilježja krivičnog djela koje mu se stavlja na teret i da se optuženi neovlašteno, s ciljem pribavljanja imovinske koristi, bavio prodajom opojne droge. Prilikom ispitivanja u istrazi, optuženi se branio šutnjom i nije ponudio nikakvo obrazloženje za porijeklo novca u njegovom posjedu.

Visina propisane kazne

Za krivično djelo koje se stavlja na teret optuženom propisana je kazna zatvora u trajanju od 1 do 10 godina, tako da se radi o krivičnom djelu na koje se prema odredbi čl. 3 Zakona o oduzimanju mogu primjeniti odredbe ovog zakona jer se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Postojanje procesnih pretpostavki[144]

Nakon potvrđivanja optužnice, Sud je u nekoliko navrata pozivao optuženog radi izjašnjenja o krivici, ali se optuženi nije odazvao pozivu. Po naredbi Suda pokušano je i prinudno dovođenje optuženog, ali je provjerama na adresi stanovanja utvrđeno da se isti ne nalazi na prijavljenoj adresi, te da je, prema prikupljenim podacima sa terena, odselio izvan Bosne i Hercegovine. Nakon pribavljenih informacija od strane policijskih organa i tužilaštva, Sud je donio naredbu za izdavanje potjernice za optuženim A.P., koja je dostavljena policijskim organima, te je doneseno i rješenje o određivanju pritvora. Do današnjeg dana nije obezbijeđeno prisustvo optuženog, usljed čega nije bilo objektivno moguće održati glavni pretres i okončati krivični postupak.

Optuženom se na teret stavlja krivično djelo Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 252 st. 1. ranije važećeg KZ FBiH ("Službene novine Federacije BiH" broj 43/98) koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela i koji je blaži za učinioca u odnosu na važeći KZ FBiH ("Sl.novine FBiH" broj 7/03) zbog propisanih rokova zastare krivičnog gonjanja. Naime, prema čl. 121 st. 1. tačka 3 ranijeg KZ FBiH zastara krivičnog gonjenja nastupa 10 godina nakon izvršenog krivičnog djela, dok je po važećem KZ FBiH propisan rok zastare od 15 godina za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od 10 godina. Kako u smislu čl. 122 st. 6 KZ FBIH postoji opasnost od nastupanje apsolutne zastare krivičnog gonjenja, dana 04.10.2016. godine ispunjen je i

144. Kad se radi o drugom alternativno postavljenom uslovu za pokretanje posebnog postupka - smrt osumnjičenog ili optuženog, potrebno je navesti informacije iz kojih proizlazi da se ne može voditi redovni postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, te priložiti dokaz o smrti osumnjičenog ili optuženog (izvod iz matične knjige umrlih, ili drugi validan dokaz o smrti).

drugi kumulativno određen uslov za vođenje posebnog postupka.

Cijeneći činjenice: da se optuženi nalazi u bjekstvu; da o promjeni adrese boravka nije obavijestio sud i tužilaštvo iako je na to upozoren, što stoji u zapisniku o ispitivanju osumnjičenog u istrazi od 04.05.2005. godine; da je za njim raspisana potjernica već više od pet godina koja nije rezultirala obezbjeđenjem prisustva optuženog; da je obezbjeđenje prisustva optuženog u daljem toku postupka neizvjesno; da zbog vremena izvršenja krivičnog djela postoji opasnost od nastupanja apsolutne zastare krivičnog gonjenja, to smatramo da su ispunjene sve procesne pretpostavke da Sud, u smislu čl. 5 st. 4. Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim djelom, donese rješenje o pokretanju posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi.

Prilozi uz Zahtjev bi trebali biti svi dokazi uz Optužnicu, kao i drugi procesni akti kojim se dokazuje postojanje procesnih pretpostavki za vođenje posebnog postupka.

KANTONALNI TUŽILAC
...

PRILOG 12. PRIJEDLOG ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNO TUŽILAŠTVO
KANTONA SARAJEVO

Broj: T09 0 KTO 00000022 15
Sarajevo, 30.10.2015. godine

KANTONALNI SUD U SARAJEVU
S A R A J E V O

Na osnovu čl. 2 st. 5. i čl. 10. st. 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom[145] i čl. 45 stav 2. tačka g) Zakona o krivičnom postupku Fedracije BiH, podnosim:

P R I J E D L O G
ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM[146]

Od osumnjičenih/optuženih ili povezane osobe:

1. A.Š., lični podaci i
2. E.H., lični podaci

Što su:

.....(prepisati iz Optužnice ili se pozvati na činjenični opis iz optužnice) ...Od decembra 2013. godine sa ciljem vršenja krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 st. 1. KZ FBiH organizovali grupu ljudi, koja je djelovala sve do sredine mjeseca marta 2015. godine, koja je organizovana radi neovlaštene kupoprodaje, prijenosa, prevoza, držanja, posredovanja u daljnjoj prodaji, slanja i isporuke opojne droge heroin na području Kantona Sarajevo, sve sa ciljem sticanja protupravne imovinske koristi, čime su stekli imovinsku korist u iznosu od 200.000,00 KM.

čime su počinili krivično djelo Organizirani kriminal iz člana 342 stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 st. 1. KZ FBiH,

145. Službene novine Federacije BiH, broj 71/14.

146. Prijedlog se može podnijeti kao sastavni dio optužnice ili eventualno kao poseban podnesak uz optužnicu.

p r e d l a ž e m o

oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela Organizirani kriminal iz člana 342 stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, u vezi sa krivičnim djelom Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 st. 1. KZ FBiH, i to:

- da se od osumnjičenog A. Š. oduzme putničko motorno vozilo marke „VW Passat", broj šasije..., godina proizvodnje...., vrijednosti 20.000,00 KM (slovima: dvadeset hiljada konvertibilnih maraka) i novac u iznosu od 40.000,00 KM (slovima: četrdeset hiljada konvertibilnih maraka).

- da se od osumnjičenog E. H., oduzme putničko motorno vozilo marke „Renault 19", broj šasije..., godina proizvodnje..., vrijednosti 20.000,00 KM (slovima: dvadeset hiljada konvertibilnih maraka)

Predlažemo da sud utvrdi da je imovina koja je navedena pod tačkom 1 i 2, a koja je prema Rješenju suda o mjerama osiguranja od ___godine, povjerena na upravljanje i čuvanje Federalnoj agenciji za upravljanje imovinom - vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine.

Predlažemo da sud utvrdi da optuženi moraju odmah isplatiti novčani iznos od 120.000,00 KM koji je srazmjeran ostatku pribavljene imovinske koristi, koja ukupno iznosi 200.000,00 KM u roku 15 dana od dana pravomoćnosti presude, tako što će optuženi A.Š. isplatiti iznos od 40.000,00 KM, a optuženi E.H. iznos od 80.000,00 KM.

Predlažemo da se u registrima koji se vode kod nadležnih organa i to MUP-a Kantona Sarajevo izvrši upis prava vlasništva nad vozilima pod tačkom 1 i 2 Prijedloga u korist Federacije Bosne i Hercegovine, a novac postaje prihod budžeta Federacije BiH.

O b r a z l o ž e n j e

Osumnjičeni A.Š. i E.H. su od decembra 2013. godine, sa ciljem vršenja krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 st. 1. KZ FBiH organizovali grupu ljudi, koja je djelovala sve do sredine mjeseca marta 2015. godine, koja je organizovana radi neovlaštene kupoprodaje, prijenosa, prevoza, držanja, posredovanja u daljnjoj prodaji, slanja i isporuke opojne droge heroin na području Kantona Sarajevo, sve sa ciljem sticanja protupravne imovinske koristi, čime su počinili krivično djelo Organizirani kriminal iz člana 342 stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 st. 1. KZ FBiH.

U istrazi su od osumnjičenog A.Š. privremeno oduzeti pmv marke „Passat", kao i novčani iznos od 28.920,00 EUR i 19.770,00 KM koji su se nalazili u njihovom posjedu u trenutku lišenja slobode, a od osumnjičenog E.H. privremeno je oduzeto putničko motorno vozilo marke „Renault 19".

Za krivično djelo, koje se stavlja na teret osumnjičenim, propisana je kazna zatvora u trajanju od najmanje 10 godina, tako da se radi o krivičnom djelu na koje se prema odredbi čl. 3 Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom mogu primjeniti odredbe ovog zakona jer se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

U toku finansijske istrage Tužilaštvo je prikupilo dokaze o imovini koja je predmet oduzimanja i dokaze o zakonitim prihodima osumnjičenih. Pretres automobila osumnjičenog A.Š. izvršen je

dana 11.03.2014. godine, kada je navedeni novčani iznos i oduzet. Odbrana je u toku istrage uložila materijalne dokaze kojima je dokazivala da je M.Č. (punica osumnjičenog) podigla kredit kod Banke Fima dana 01.12.2013. godine u iznosu od 60.000,00 KM, a da je njena kćerka, A., supruga osumnjičenog A.Š., podigla kredit u iznosu od 17.602,00 KM dana 07.07.2013. godine kod Intesa Sanpaolo Banke, kao i kredit u iznosu od 5.000,00 KM kod Fima Banke dana 04.12.2013. godine. Svjedok F. Č. (punac osumnjičenog A.Š.) je izjavio da se u oduzetom novcu nalazi i zarada ostvarena prethodnih dana u ugostiteljskom objektu koji je u njegovom vlasništvu, a s obzirom na praznik 8. mart koji je prethodio ovom događaju i kada je u navedenom objektu ostvarena zarada. Postoje dokazi da su dana 07.07.2013. godine, 01.12.2013. godine i 04.12.2013. godine, M. Č. i A. Č., supruga osumnjičeog A.Š., digle kredite u različitim novčanim iznosima (60.000 KM, 17.602,00 KM i 5.000,00 KM). Pretres automobila osumnjičenog izvršen je dana 11.03.2014. godine, kada je navedeni novčani iznos i oduzet. S obzirom da je od dana podizanja posljednjeg kredita do oduzimanja novca prošlo više od tri mjeseca, opravdano se postavlja pitanje zašto podignuti novac nije potrošen, zbog čega je čuvan, posebno imajući u vidu da je iznos kredita od 60.000 KM bio podignut na ime dugoročnog stambenog kredita. Svjedoci su u istrazi izjavili da im je poznato da optuženi nije nikada radio, ali da je s druge strane dobro živio i vozio dobro auto.

Osumnjičeni E.H. nije zaposlen, neoženjen je, nema nikakvih stalnih prihoda i nije ponudio dokaze kojim bi dokazao zakonito sticanje prihoda kojim bi kupio pmv. “Renault 19”, tako da smatramo da je vozilo nabavljeno od novca zarađenog prodajom droge.

Iz prikupljenih dokaza proizilazi da postoji očigledna nesrazmjera između imovine i prihoda osumnjičenih, te postoje razlozi koji opravdavaju donošenje mjere oduzimanja imovinske koristi, jer u toku istrage nisu prikupljeni dokazi koji bi ukazivali na zakonito porijeklo novca koji je od osumnjičenog A.Š. privremeno oduzet. Naprotiv, prikupljeni dokazi ukazuju da su osumnjičeni A.Š. i E.H. novac stekli izvršenjem krivičnog djela i da oduzeta imovinska korist predstavlja profit od prodaje opojne droge. Na to ukazuje izjava svjedoka koji je izjavio da je od optuženih kupovao opojnu drogu za novac, činjenica da su optuženi nezaposleni i da nisu imali redovan izvor prihoda a krediti po svom iznosu i vremenu kada su realizovani ne mogu biti dovedeni u vezu sa oduzetim novcem od optuženog A.Š. Smatramo da je dokazana vremenska povezanost između činjenja krivičnog djela i oduzimanja imovinske koristi kao i kauzalna veza između oduzetog novca i krivičnog djela. U skladu sa članom 114 KZ FBiH i čl. 10 st. 4 Zakona o oduzimanju kojom je izričito propisano da sud za određena krivična djela može oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem tih krivičnih djela, a počinilac nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito, smatramo opravdanim prijedlog Tužilaštva da se od osumnjičenih oduzme navedena imovinska korist.

Stoga je prijedlog Tužilaštva opravdan, zasnovan na zakonu i međunarodnim konvencijama, koje je Bosna i Hercegovina potpisala i ratificirala.

Cijeneći naprijed navedeno, predlažemo da Sud od osumnjičenih/optuženih presudom oduzme imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.

KANTONALNI TUŽILAC
...

...

Prilozi:

dokazi o imovini koja je predmet oduzimanja a do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage, dokazi o zakonitim prihodima te osobe i okolnostima koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda tog lica.

- eventualno dostaviti odluke Ustavnog suda BiH[147] i Evropskog suda za ljudska prava,[148] koji su u činjenično sličnim predmetima zauzeli stanovišta da nisu prekršena prava aplikanata iz čl. 1. Protokola 1 EKLJP (pravo na uživanje imovine), čl. 7. st. 1 Konvencije o ljudskim pravima (kažnjavanje samo na osnovu zakona), čl. 6. st. 1. Konvencije (pravo na pravično suđenje) kada je od aplikanata - optuženika za promet opojnim drogama, trajno oduzeta imovinska korist po ovom osnovu.

147. Ustavni sud BiH (2014a, 2014b),.

148. Philips protiv Velike Britanije (2001); Salabiaku protiv Francuske (1998); Greyson & Barnham protiv Velike Britanije (2008).

PRILOG 13. OBAVJEŠTENJE FEDERALNOM PRAVOBRANILAŠTVU

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNO TUŽILAŠTVO
KANTONA SARAJEVO

Broj: T09 0 KTK 0000120 15
Sarajevo, 30.10.2015. godine

FEDERALNO PRAVOBRANILAŠTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
S A R A J E V O

U predmetu protiv osuđenog A. Š. zbog krivičnog djela Organizirani kriminal iz člana 342. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa krivičnim djelom Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238 st. 1. KZ FBiH, na osnovu čl. 2 st. 5. i čl. 4 st. 1 tačka f), čl. 21 st. 1 i čl. 24 st 1 Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom,[149] dostavljam:

O B A V J E Š T E N J E

Radi preduzimanja mjera iz vaše nadležnosti propisane čl. 24 st. 1 Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, odnosno blagovremenog podnošenja prijedloga za izvršenje radi oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, u prilogu se dostavlja pravomoćna Presuda Općinskog suda u Sarajevu, broj:....od...godine, kojom je utvrđena imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

Također vas obavještavamo da je sud predlagaču osiguranja, (tužiocu), dostavio obavijest o pravomoćnosti presude dana 28.10.2015. godine, te napominjemo da su, u konkretnom slučaju, na snazi mjere osiguranja iz čl. 17 st. 2. Zakona, zbog čega je potrebno da u zakonskom roku pokrenete postupak izvršenja, kako potraživanje Federacije BiH ne bi bilo osujećeno, ili otežano.

KANTONALNI TUŽILAC
...

Prilog: Presuda Općinskog suda u Sarajevu, broj: ...od....godine.

149. Službene novine Federacije BiH, broj 71/14.

PRILOG 14. PRIJEDLOG ZA IZVRŠENJE

Federalno pravobranilaštvo/pravobraniteljstvo Sarajevo
Valtera Perića 15/5
71000 Sarajevo

Općinskom sudu u Sarajevu
- Izvršni odjel –
Adresa _____
Poštanski broj i mjesto _____

Tražilac izvršenja: Federacija Bosne i Hercegovine, zastupana po Federalnom pravobranilaštvu Sarajevo

Izvršenik: Pero Perić, Ulica Skadarska 7, 71 000 Sarajeva

Radi: Oduzimanja imovinske koristi
Vrijednost spora: 200.000,00 KM

PRIJEDLOG ZA IZVRŠENJE

Presudom _____ Suda broj: _____ od _____, a koja je postala pravosnažna _____, od Pere Perića utvrđeno je oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom u visini od 200.000,00 KM, koji iznos je Izvršenik bio dužan uplatiti u Budžet Federacije u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti naprijed navedene presude.

Dokaz: Presuda _____ suda broj: _____ od _____

Izvršenik nije u paricionom roku ispunio svoju obvezu.

Izvršenik je vlasnik nekretnine upisane u zemljišnoknjižni uložak broj _____, Katastarska općina _____, upisanom u A1 popisnom listu, broj parcele _____.
Sudu dostavljamo odgovarajući Zemljišnoknjižni izvadak broj: _____, izdat od strane Općinskog suda u Sarajevu, kao dokaz o postojanju prava vlasništva dužnika na nekretnini koja je predmet izvršenja.

Dokaz: Zemljišnoknjižni izvadak Općinskog suda u Sarajevu broj: _____

Radi navedenog Tražilac izvršenja na osnovu pravosnažne i izvršne presude _____ Suda predlaže da sud sukladno Zakonu o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Sl. novine Federacije BiH“, broj: 32/03, 22/06, 39/06, 39/09) dozvoli i sprovede sljedeće:

RJEŠENJE O IZVRŠENJU

Na osnovu pravosnažne presude _____ Suda broj: _____ od _____, a ssciljem prinudne naplate novčanog potraživanja Tražioca izvršenja, određuje se izvršenje na nekretnini Izvršenika Pere Perića, i to:

Zabilježbom izvršenja na stanu Izvršenika upisanom u zemljišnoknjižni uložak broj _____, Katastarska općina _____, upisanom u A1 popisnom listu, broj parcele _____

Utvrđivanjem vrijednosti i prodajom stana Izvršenika, upisanog u zemljišnoknjižni uložak broj ___, Katastarska općina _____, upisanom u A1 popisnom listu, broj parcele ____

Namirenjem Tražioca izvršenja iz iznosa odbijenog prodajom predmetne nekretnine, na način da se sredstva dobijena prodajom uplate na depozitni račun Tražioca izvršenja i to:

Račun broj _____ koji se vodi kod _____ Banke,
Vrsta prihoda _____, budžetska organzacija _____, pozivom na broj _____

Izvršeniku se zabranjuje raspolaganje navedenom nekretninom, uz upozorenje na posljedice krivično-pravne odgovornosti u slučaju postupanja protivno toj zabrani.

Prijedlog u 4 primjerka, sa prilozima.
Sarajevo, _____

Troškovnik:
- Sastav prijedloga za izvršenje po _____

FEDERALNI PRAVOBRANILAC
...

PRILOG 15. RJEŠENJE O IZVRŠENJU

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
OPĆINSKI SUD U SARAJEVU
Broj: _____
Sarajevo, _____ godine

Općinski sud u Sarajevu, sudija _____ u izvršnom postupku Tražioca izvršenja, Federacije Bosne i Hercegovine, zastupane po Federalnom pravobranilaštvu Sarajevo, protiv Izvršenika Pere Perića iz Sarajeva ul. Skadarska 7, kojeg zastupa advokat _____ iz Sarajeva, radi naplate oduzete imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, vrijednost spora 200.000,00 KM, odlučujući o prijedlogu za izvršenje Tražioca izvršenja, dana _____ godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE O IZVRŠENJU

Na osnovu izvršne isprave - Pravosnažne presude _____ suda broj: _____ od _____, a s ciljem prinudne naplate novčanog potraživanja Tražioca izvršenja, određuje se izvršenje na nekretnini Izvršenika Pere Perića, i to:

I. Zabilježbom izvršenja na stanu Izvršenika upisanom u zemljišnoknjižni uložak broj _____, Katastarska općina _____, upisanom u A1 popisnom listu, broj parcele ____.

II. Utvrđivanjem vrijednosti i prodajom stana Izvršenika, upisanog u zemljišnoknjižni uložak broj ___, Katastarska općina _____, upisanom u A1 popisnom listu, broj parcele ____.

III. Namirenjem Tražioca izvršenja iz iznosa odbijenog prodajom predmetne nekretnine, na način da se sredstva dobijena prodajom uplate na depozitni račun Tražioca izvršenja i to:

- Račun broj _____ koji se vodi kod _____ Banke,
  Vrsta prihoda _____, budžetska organzacija _____, pozivom na broj _____

Nalaže se Zemljišnoknjižnom uredu Općinskog suda u Sarajevu da izvrši zabilježbu izvršenja na gore navedenoj nekretnini.

Troškove tražioca izvršenja sud određuje u iznosi _____ KM.

O b r a z l o ž e n j e:

Ispitujući prijedlog da se dozvoli izvršenje, sud je našao da isti sadržava sve elemente propisane čl. 36 Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Sl. novine Federacije BiH“, broj: 32/03, 22/06, 39/06, 39/09), te je, shodno tome, primjenom čl. 39 istog Zakona, odlučeno kao u izreci.

Odluku o troškovima sud je donio u skladu sa _____

S U D I J A
...

POUKA: Protiv ovog rješenja može se izjaviti prigovor ovom sudu u roku od 8 (osam) dana od dana prijema, u dovoljnom broju primjeraka, za sud i za suprotnu stranu.

PRILOG 16. PRIMJER OBRAČUNA NETO VRIJEDNOSTI

Analiza neto vrijednosti za period 2004-2008 Lice: Dragan Coruptivic						
	31/12/2003	**31/12/2004**	**31/12/2005**	**31/12/2006**	**31/12/2007**	**31/12/2008**
Imovina:						
Gotovina	4800	5600	1500	1500	1500	1500
Novac u Banci, Mostar				60.000	180.000	300.000
Poljoprivredna oprema			80.000	80.000	80.000	80.000
Polovno auto				51.000	51.000	51.000
Mercedes					100.000	100.000
Kuća					800.000	800.000
Sat						51.000
Prsten						34.000
Ukupna Imovina	**4800**	**5600**	**81.500**	**192.500**	**1.212.500**	**1.417.500**
Obaveze:						
Osobni Zajam, Raiffeisen			200.000	126.000	52.000	7.000
Zajam za Mercedes, HVB Banka					50.000	45.200
Zajam za Kucu, Hypo Banka					400.000	364.000
Ukupne Obaveze	**0**	**0**	**200.000**	**126.000**	**502.000**	**416.200**
Neto Vrijednost	**4800**	**5600**	**-118.500**	**66.500**	**710.500**	**1.001.300**
Prijasnji Neto		4.800	5.600	-118.550	66.500	710.500
Porast Neta		**800**	**-112.900**	**-52.000**	**644.000**	**290.800**
+Troškovi						
Troskovi Življenja, Kuca		12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Plaćanje rente, Belicenko						12.000
Nakit					10.000	
Krzno						20.000
Hotel						50.000
Porez		3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
HYPO kamate						12.000
HVB kamate						1.200
Raiffeisen banka kamata				8.000	8.000	8.000
Ukupne Troškovi		**15.000**	**15.000**	**23.000**	**33.000**	**118.200**
Neto Vrijednost+Troškovi		**15.800**	**-97.900**	**-28.000**	**677.000**	**409.000**
Sredstva iz poznatih izvora						
Nasljeđe					8.500	
Prihod od kamata				3.000	9.000	15.000
Plata		36.000	36.000	36.000	36.000	36.000
Ukupno		**36.000**	**36.000**	**39.000**	**53.500**	**51.000**
Drugi izvor prihoda		**0**	**0**	**0**	**623.500**	**358.000**

X. STUDIJE SLUČAJA

GRUPA 1

STUDIJA SLUČAJA FINANSIJSKE ISTRAGE I ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM NA OSNOVU INSTITUTA „PROŠIRENOG ODUZIMANJA" (IZ KOMPARATIVNE SUDSKE PRAKSE)

A) NARATIVNI/ČINJENIČNI OPIS SLUČAJA

Dana 04.10.2014. godine oko 22,30 sati na području Općine Centar Sarajevo policijska patrola MUP Kantona Sarajevo, PS Centar je legitimisala osobu A.P., starosti 23 godine, koja je na pitanje policijskih službenika da li kod sebe posjeduje predmete ili supstance koje nisu dozovoljene za držanje i nošenje dobrovoljno predao pet paketića za koje je rekao da se u njima nalazi opojna droga Canabis, dok je nakon toga izvršenim pretresom kod istog pronađeno i gotovog novca u vrijednosti od 500 KM. U obavljenom razgovoru sa ovom osobom policijski službenici su došli do informacije kako se radi o studentu Filozofskog fakulteta u Sarajevu, koji u gradu živi kao podstanar na adresi Trg nezavisnosti 5, Općina Novi Grad Sarajevo. Inače je porijeklom iz Gradačca i privremeno boravi u Sarajevu bez regulisanog statusa prijave privremenog prebivališta. U pogledu neovlaštenog posjedovanja opojne droge, imenovani se očitovao na način da je rekao kako se radi o opojnoj drogi koju je namjeravao koristiti za osobnu upotrebu. Provedenim vještačenjem je utvrđeno kako se zaista radi o opojnoj drogi Canabis ukupne mase od 75 grama težine.

Imenovani je lišen slobode, te je, u konsulatciji sa dežurnim tužiocem Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, donijeta odluka da se izvrši pretres stana koji imenovani koristi kao podstanar, pa je sutradan, po naredbi Općinskog suda u Sarajevu, izvršena radnja pretresa ovog stana. Tom prilikom policijski službenici su u pronašli gotovog novca u iznosu od 2.000 KM u džepu jakne u ormaru sobe, kao i štednu knjižicu Intesa Sanpaolo Banke, koja glasi na osumnjičenog A.P, u kojoj je evidentirana ušteđevina u ukupnom iznosu od 40.000 KM, upisana sukcesivno u više navrata tokom 2013. i 2014. godine, sa zadnjim danom upisa ušteđevine u štednoj knjižici sa datumom 13.08.2014. godine u iznosu od 1.500 KM. Prilikom ispitivanja u svojstvu osumnjičenog A.P., isti je na pitanje o porijeklu i načinu sticanja novca koji se nalazi na štednoj knjižici, kao i gotovine koja je kod njega pronađena, odgovorio kako se radi o sredstvima od studentskog kredita koji je podigao u ranijem periodu. Na pitanje ima li zaposlenje, isti odgovara kako nikada nije bio zaposlen, te da se izdržava od studentskog kredita i pomoći roditelja koji su penzoneri.

Provjerama je utvrđeno kako A.P jeste korisnik studentskog kredita u ukupnom iznosu od 5.000 KM koji mu je odobren krajem 2013. godine sa rokom vraćanja od 7 godina. Izvršenim provjerama u operativnoj i kaznenoj evidenciji je utvrđeno kako imenovani ne prolazi kroz kaznenu evidenciju, dok je tokom 2011. godine prijavljen od strane PS Gradačac za krivično djelo posjedovanja i omogućavanja uživanja opojnih droga iz člana 239., stav 3. KZ FBiH. Isto tako, provjerama je utvrđeno da imenovani nije liječen u zdrvstvenim ustanovama od ovisnosti od opojnih droga. Operativnim radom na terenu policijski službenici kriminalističke policije su identifikovali osobu S.K. koja je izjavila kako je od osumnjičenog A.P. u ranijem periodu u dva-tri navrata kupio opojnu drogu Canabis u paketićima vrijednosti od 10 KM.

B) PRAVNA PITANJA KOJA SE POSTAVLJAJU U VEZI SA SLUČAJEM U ODNOSU NA POJEDINE FAZE U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI, SA POSEBNIM OSVRTOM NA ODREDBE ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

Pravna pitanja i primjena pojedinih instituta	Moguće opcije/rješenja
Vrsta imovine koja je predmet oduzimanja čl. 4. ZONSIKSD, čl. 115. KZ.	a.) Direktno ili indirektno (prihod ili „plodovi“)? b.) U izvornom ili konvertovanom obliku? c.) Stvari ili prava? d.) Učinitelj ili povezana osoba? e.) Može li se provesti izvršenje nad tim stvarima ili pravima? f.) Nekretnine ili pokretnine? g.) Potraživanja? h.) Poslovni udjeli? i.) Vrijednosni papiri? j.) Novac? k.) Umjetnine? l.) Plemenite kovine (nakit)? m.) Drago kamenje? n.) Vlasništvo, posjed, pod kontrolom učinitelja ili povezane osobe? o.) Povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine? p.) Veza sa krivičnim djelom? q.) Oduzima se ta imovina ili novčana protiv-vrijednost? r.) Je li imovina sjedinjena sa nekom drugom? s.) Je li prenesena na neku osobu, za koji iznos i kakav je odnos te osobe bio prema sticanju te imovine (*bona fide*)?
Vrsta postupka iz ZONSIKSD, ZKP, KZ (redovni, posebni) čl. 5., 6., 10. ZONSIKSD	a.) Postoje sve procesne pretpostavke za vođenje postupka; b.) Postoje negativne procesne pretpostavke.
Da li se imovina oduzima primjenom principa dokazivanja isključivo tužioca ili kao „prošireno“ oduzimanje čl. 114a. KZ, čl. 10. ZONSIKSD	a.) Dokazi kojima tužilaštvo raspolaže su dovoljni da se izvrši oduzimanje imovine; b.) Potrebno je dokazati određeni stepen sumnje kako bi se ustanovila opravdana sumnja da se radi o imovini stečenoj krivičnim djelom, te teret dokazivanja prebaciti na opuženog („balansirani“ teret dokazivanja); c.) Koje procesne garancije se trebaju osigurati da se postupak provede zakonito i efikasno?

Finansijska istraga čl. 8. ZONSIKSD	a.) Da li je potrebna ili ne? b.) Koje radnje se trebaju provesti? c.) Koji je cilj tih radnji? d.) Kojim redoslijedom će se provesti? e.) Ko ili koje institucije će biti uključene u njihovo provođenje? f.) U kojim rokovima će se te radnje provesti? g.) Kojim dokazima se treba raspolagati nakon provođenja tih radnji? KORISTITI SE MODELOM NAREDBE ZA PROVOĐENJE FINANSIJSKE ISTRAGE
Mjere osiguranja i/ili privremenog oduzimanja imovinske koristi	a.) Primjeniti član 79. i 87. ZKP FBiH ili čl. 16. do 22. ZONSIKSD? b.) Kada se i kojim aktom od Suda zahtjeva primjena ovih mjera? c.) Koje od ovih mjera se primjenjuju u odnosu na koju konkretno imovinu? d.) Kada Sud treba donijeti odluku i kojim aktom? e.) Koji su pravni lijekovi na ovakvu odluku Suda (čl. 83. ZKP FBiH ili čl. 17. stav 6. ZONSIKSD)? f.) Kako se izvršava odluka Suda o ovim mjerama? g.) Postoje li druga važna pitanja?
Čuvanje imovine ili predmeta koja je predmet mjera osiguranja, naredba Suda o deponovanju predmeta i dr.	a.) Primjenjuje li se čl. 84. ZKP FBiH ili čl. 17. ZONSIKSD (Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom)? b.) Koje mjere je potrebno poduzeti u konkretnom slučaju u segmentu upravljanja sa privremeno oduzetom imovinom?

C) ANALIZIRANJE DILEMA I DAVANJE OBJAŠNJENJA (20-30 min)

D) SASTAV GRUPE KOJA RADI NA RJEŠENJU SLUČAJA I ODREĐIVANJE POJEDINIH ULOGA

E) FINALIZACIJA SLUČAJA I PREZENTACIJA HODOGRAMA RADA (20 min)

NAPOMENE KOJE MOGU POMOĆI U PROVOĐENJU VJEŽBE STUDIJE SLUČAJA

1. Započeti/inicirati finansijsku istragu (sačinjavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage);
2. Razviti istražnu strategiju (koje informacije i podatke trebamo prikupiti, u čijem posjedu se one nalaze, šta time postižemo, na koji način će se te informacije dobiti i kome se sve trebaju dostaviti, koja je upotrebna i dokazna snaga svake od tih informacija i podatka);
3. Pribaviti finansijske informacije (specifikacija putem Naredbe o finansijskoj istrazi, primjena odgovarajućih odredbi ZKP FBiH, npr.čl. 86, te član 13. ZONSIKSD);
4. Razviti profil finansijskog „ponašanja“ osumnjičenog (uobičajene, rutinske, očeki-

vane radnje koje uključuju finansijske transakcije);
5. Izraditi obračun pribavljene imovinske koristi (voditi računa o neto i bruto načelu prilikom podnošenja zahtjeva za oduzimanje, vid. čl. 15. ZONSIKSD);
6. Pripremiti prijedloge prema Sudu za osiguranje imovinske koristi i/ili privremeno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
7. Po donošenju rješenja Suda, pristupiti izvršenju odluka o osiguranju imovinske koristi i/ili privremenom oduzimanju, specificirati način izvršenja u konkretnom sučaju (Agencija i druge institucije);
8. Nastaviti sa prikupljanjem ostalih informacija i podataka za podnošenje prijedloga prema Sudu za trajno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
9. Prijedlog u okviru redovnog ili posebnog postupka, uobičajeno ili „proširenо" oduzimanje i druga pitanja;
10. Donošenje presude Suda o trajnom oduzimanju (pravna argumentacija, posebno u smislu dokazivanja nesrazmjera u prihodima i rashodima optuženog, dakle primjeni instituta zakonskih i oborivih pretpostavki o porijeklu „sporne" imovine);
11. Izvršenje presude Suda o trajnom oduzimanju imovinske koristi (naglasak na rokove unutar kojih traju mjere osiguranja i privremeno oduzimanje i druga važna pitanja, vid. čl. 20. i 21. ZONSIKSD);
12. Upravljanje sa oduzetom imovinom (posebno u statusu privremenog u odnosu na trajno oduzimanje, postupanje sa opasnom i sličnom imovinom, procedure javne prodaje, poklona, čuvanje posebnih kategorija imovine - umjetnine, i druga važna pitanja);
13. Međuinstitucionalna i međunarodna saradnja;
14. Druga važna pitanja.

GRUPA 2

STUDIJA SLUČAJA FINANSIJSKE ISTRAGE I ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM NA OSNOVU INSTITUTA „PROŠIRENOG ODUZIMANJA“ (IZ PRAKSE SUDA BIH)

A) NARATIVNI/ČINJENIČNI OPIS SLUČAJA

Osumnjčeni A.Š. i E.H. su od decembra 2008. godine, sa ciljem vršenja krivičnog djela Neovlašteni promet opojnih droga iz člana 195. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), organizovali grupu ljudi, koja je djelovala sve do sredine mjeseca marta 2009. godine, koja je organizovana radi neovlaštene međunarodne kupoprodaje, prijenosa, prevoza, držanja, posredovanja u daljnjoj međunarodnoj prodaji, uvoza i izvoza, slanja i isporuke opojne droge heroin, sve sa ciljem sticanja protupravne imovinske koristi, čime su počinili krivično djelo organizirani kriminal iz člana 250. stav 3. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH) u vezi sa krivičnim djelom ‘neovlašten promet opojnim drogama’ iz člana 195. stav 1. KZ BiH.
U istrazi su od osumnjičenog A.Š. privremeno oduzeti pmv marke „Passat“, kao i novčani iznos od 28.920,00 eura i 19.770,00 KM koji su se nalazii u njihovom posjedu u trenutku lišenja slobode. Pretres automobila osumnjičenog A.Š. izvršen je dana 11.03.2009. godine, kada je navedeni novčani iznos i oduzet.

Odbrana je uložila materijalne dokaze kojima je dokazivala da je M.Č. (punica osumnjičenog) podigla kredit kod Banke Fima dana 01.12.2008. godine u iznosu od 60.000,00 KM, a da je njena kćerka, A, supruga osumnjičenog A.Š., podigla kredit u iznosu od 17.602,00 KM dana 07.07.2008. godine kod Intesa Sanpaolo Banke, kao i kredit u iznosu od 5.000,00 KM kod Fima Banke dana 04.12.2008. godine. Svjedok F. Č. (punac osumnjičenog A.Š.) je izjavio da se u oduzetom novcu nalazi i zarada ostvarena prethodnih dana u ugostiteljskom objektu, koji je u njegovom vlasništvu, a s obzirom na praznik, 8. mart, koji je prethodio ovom događaju, kada je u navedenom objektu i ostvarena zarada.
Postoje dokazi da su dana 07.07.2008. godine, 01.12.2008. godine i 04.12.2008. godine, M. Č. i A. Č., supruga kasnije optuženog A.Š., digle kredite u različitim novčanim iznosima (60.000 KM, 17.602,00 KM i 5.000,00 KM).
Svjedoci su izjavili da im je poznato da optuženi nije nikada radio, ali da je, s druge strane, dobro živio i vozio dobro auto.
Navedeno motorno vozilo bilo je registrovano na ime supruge osumnjičenog, preneseno na nju bez naknade.

B) PRAVNA PITANJA KOJA SE POSTAVLJAJU U VEZI SA SLUČAJEM U ODNOSU NA POJEDINE FAZE U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI SA POSEBNIM OSVRTOM NA ODREDBE ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

Pravna pitanja i primjena pojedinih instituta	Moguće opcije/rješenja
Vrsta imovine koja je predmet oduzimanja čl. 4. ZONSIKSD, čl. 115. KZ.	a.) Direktno ili indirektno (prihod ili „plodovi“)? b.) U izvornom ili konvertovanom obliku? c.) Stvari ili prava? d.) Učinitelj ili povezana osoba? e.) Može li se provesti izvršenje nad tim stvarima ili pravima? f.) Nekretnine ili pokretnine? g.) Potraživanja? h.) Poslovni udjeli? i.) Vrijednosni papiri? j.) Novac? k.) Umjetnine? l.) Plemenite kovine (nakit)? m.) Drago kamenje? n.) Vlasništvo, posjed, pod kontrolom učinitelja ili povezane osobe? o.) Povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine? p.) Veza sa krivičnim djelom? q.) Oduzima li se ta imovina ili novčana proturijednost? r.) Je li imovina sjedinjena sa nekom drugom? s.) Je li prenesena na neku osobu, za koji iznos i kakav je odnos te osobe bio prema sticanju te imovine (*bona fide*)?
Vrsta postupka iz ZONSIKSD, ZKP, KZ (redovni, posebni) čl. 5., 6., 10. ZONSIKSD	a.) Postoje sve procesne pretpostavke za vođenje postupka b.) Postoje negativne procesne pretpostavke
Da li se imovina oduzima primjenom principa dokazivanja isključivo tužioca ili kao „prošireno“ oduzimanje čl. 114a. KZ, čl. 10. ZONSIKSD	c.) Dokazi kojima tužilaštvo raspolaže su dovoljni da se izvrši oduzimanje imovine; d.) Potrebno je dokazati određeni stepen sumnje kako bi se ustanovila opravdana sumnja da se radi o imovini stečenoj krivičnim djelom, te teret dokazivanja prebaciti na opuženog („balansirani“ teret dokazivanja); e.) Koje procesne garancije se trebaju osigurati da se postupak provede zakonito i efikasno?

Finansijska istraga čl. 8. ZONSIKSD	a.) Da li je potrebna, ili ne? b.) Koje radnje se trebaju provesti? c.) Koji je cilj tih radnji? d.) Kojim redoslijedom će se provesti? e.) Ko ili koje institucije će biti uključene u njihovo provođenje? f.) U kojim rokovima će se te radnje provesti? g.) Kojim dokazima se treba raspolagati nakon provođenja tih radnji? KORISTITI SE MODELOM NAREDBE ZA PROVOĐENJE FINANSIJSKE ISTRAGE
Mjere osiguranja i/ili privremenog oduzimanja imovinske koristi	a.) Primjeniti član 79 i 87 ZKP FBiH ili čl. 16 do 22 ZONSIKSD? b.) Kada se i kojim aktom od Suda zahtjeva primjena ovih mjera? c.) Koje od ovih mjera se primjenjuju u odnosu na koju konkretno imovinu? d.) Kada Sud treba donijeti odluku i kojim aktom? e.) Koji su pravni lijekovi na ovakvu odluku Suda (čl. 83. ZKP FBiH ili čl. 17 stav 6. ZONSIKSD)? f.) Kako se izvršava odluka Suda o ovim mjerama? g.) Postoje li druga važna pitanja?
Čuvanje imovine ili predmeta koji su predmet mjera osiguranja, naredba Suda o deponovanju predmeta i dr.	a.) Primjenjuje li se čl. 84. ZKP FBiH ili čl. 17. ZONSIKSD (Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom)? b.) Koje mjere je potrebno poduzeti u konkretnom slučaju u segmentu upravljanja sa privremeno oduzetom imovinom?

C) ANALIZIRANJE DILEMA I DAVANJE OBJAŠNJENJA (20-30 min)

D) SASTAV GRUPE KOJA RADI NA RJEŠENJU SLUČAJA I ODREĐIVANJE POJEDINIH ULOGA

E) FINALIZACIJA SLUČAJA I PREZENTACIJA HODOGRAMA RADA (20 min)

NAPOMENE KOJE MOGU POMOĆI U PROVOĐENJU VJEŽBE STUDIJE SLUČAJA

15. Započeti/inicirati finansijsku istragu (sačinjavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage);
16. Razviti istražnu strategiju (koje informacije i podatke trebamo prikupiti, u čijem posjedu se one nalaze, šta time postižemo, na koji način će se te informacije dobiti i kome se sve trebaju dostaviti, koja je upotrebna i dokazna snaga svake od tih informacija i podatka);

17. Pribaviti finansijske informacije (specifikacija putem Naredbe o finansijskoj istrazi, primjena odgovarajućih odredbi ZKP FBiH, npr.čl. 86, te član 13. ZONSIKSD);
18. Razviti profil finansijskog „ponašanja" osumnjičenog (uobičajene, rutinske, očekivane radnje koje uključuju finansijske transakcije);
19. Izraditi obračun pribavljene imovinske koristi (voditi računa o neto i bruto načelu prilikom podnošenja zahtjeva za oduzimanje, vid. čl. 15 ZONSIKSD);
20. Pripremiti prijedloge prema Sudu za osiguranje imovinske koristi i/ili privremeno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
21. Po donošenju rješenja Suda, pristupiti izvršenju odluka o osiguranju imovinske koristi i/ili privremenom oduzimanju, specificirati način izvršenja u konkretnom sučaju (Agencija i druge institucije);
22. Nastaviti sa prikupljanjem ostalih informacija i podataka za podnošenje prijedloga prema Sudu za trajno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
23. Prijedlog u okviru redovnog ili posebnog postupka, uobičajeno, ili „proširenо" oduzimanje i druga pitanja;
24. Donošenje presude Suda o trajnom oduzimanju (pravna argumentacija, posebno u smislu dokazivanja nesrazmjera u prihodima i rashodima optuženog, dakle primjeni instituta zakonskih i oborivih pretpostavki o porijeklu „sporne" imovine);
25. Izvršenje presude Suda o trajnom oduzimanju imovinske koristi (naglasak na rokove unutar kojih traju mjere osiguranja i privremeno oduzimanje i druga važna pitanja, vid. čl. 20. i 21. ZONSIKSD);
26. Upravljanje sa oduzetom imovinom (posebno u statusu privremenog u odnosu na trajno oduzimanje, postupanje sa opasnom i sličnom imovinom, procedure javne prodaje, poklona, čuvanje posebnih kategorija imovine (umjetnine), i druga važna pitanja);
27. Međuinstitucionalna i međunarodna saradnja;
28. Druga važna pitanja.

GRUPA 3

STUDIJA SLUČAJA FINANSIJSKE ISTRAGE I ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM NA OSNOVU INSTITUTA „PROŠIRENOG ODUZIMANJA" (IZ KOMPARATIVNE SUDSKE PRAKSE)

A) NARATIVNI/ČINJENIČNI OPIS SLUČAJA

Dana 04.10.1996. godine oko 22,30 sati na području Općine Centar Sarajevo policijska patrola MUP-a Kantona Sarajevo, PS Centar, je legitimisala osobu A.P, starosti 23 godine, koji je na pitanje policijskih službenika da li kod sebe posjeduje predmete ili supstance koje nisu dozovoljene za držanje i nošenje, dobrovoljno predao pet paketića za koje je rekao da se u njima nalazi opojna droga Canabis, dok je, nakon toga, izvršenim pretresom kod istog pronađeno i gotovog novca u vrijednosti od 500 KM. U obavljenom razgovoru sa ovom osobom policijski službenici su došli do informacije kako se radi o studentu Filozofskog fakulteta u Sarajevu, koji u gradu živi kao podstanar na adresi Trg nezavisnosti 5, Općina Novi Grad Sarajevo. Inače je porijeklom iz Gradačca i privremeno boravi u Sarajevu, bez regulisanog statusa prijave privremenog prebivališta. U pogledu neovlaštenog posjedovanja opojne droge imenovani se očitovao na način da je rekao kako se radi o opojnoj drogi koju je namjeravao koristiti za osobnu upotrebu. Provedenim vještačenjem je utvrđeno kako se zaista radi o opojnoj drogi Canabis, ukupne mase od 75 grama težine.

Imenovani je lišen slobode, te je u konsulatciji sa dežurnim tužiocem Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo donijeta odluka da se izvrši pretres stana koji imenovani koristi kao podstanar, pa je sutradan, po naredbi Općinskog suda u Sarajevu, izvršena radnja pretresa ovog stana. Tom prilikom, policijski službenici su u pronašli gotovog novca u iznosu od 2.000 KM u džepu jakne u ormaru sobe, kao i štednu knjižicu Intesa Sanpaolo Banke, koja glasi na osumnjičenog A.P, u kojoj je evidentirana ušteđevina u ukupnom iznosu od 40.000 KM, upisivana sukcesivno, u više navrata, tokom 1994. i 1995. godine, sa zadnjim danom upisa ušteđevine u štednoj knjižici sa datumom 13.08.1995. godine u iznosu od 1.500 KM. Prilikom ispitivanja u svojstvu osumnjičenog A.P, isti je na pitanje o porijeklu i načinu sticanja novca, koji se nalazi na štednoj knjižici, kao i gotovine koja je kod njega pronađena, odgovorio kako se radi o sredstvima od studentskog kredita koji je podigao u ranijem periodu, negdje 1995. godine. Na pitanje ima li zaposlenje, isti odgovara kako nikada nije bio zaposlen, te da se izdržava od studentskog kredita i pomoći roditelja koji su penzoneri.

Provjerama je utvrđeno kako A.P jeste korisnik studentskog kredita u ukupnom iznosu od 5.000 KM, koji mu je odobren krajem 1995. godine sa rokom vraćanja od 7 godina. Izvršenim provjerama u operativnoj i kaznenoj evidenciji je utvrđeno kako imenovani ne prolazi kroz kaznenu evidenciju, dok je tokom 1995. godine prijavljen od strane PS Gradačac za krivično djelo posjedovanja i omogućavanja uživanja opojnih droga. Isto tako, provjerama je utvrđeno da imenovani nije liječen u zdrvstvenim ustanovama od ovisnosti od opojnih droga. Operativnim radom na terenu policijski službenici kriminalističke policije su identifikovali osobu S.K, koja je izjavila kako je od osumnjičenog A.P. u ranijem periodu u dva-tri navrata kupio opojnu drogu Canabis u paketićima vrijednosti od 10 KM.

Nakon kriminalističke obrade od strane policije, osumnjičeni je otpušten iz službenih prostorija, dok je krivična prijava protiv istog podnesena redovnim putem. Provedena je istraga u ovom predmetu i prikupljeni su dokazi o postojanju osnovane sumnje da je imenovani počinio krivično djelo Neovlašćena prozivodnja i stavljanje u promet opojnih droga, iz člana 252 st. 1. Krivičnog zakona FBiH. U toku istrage osumnjičeni je ispitan i

protiv istog je podignuta optužnicadana 05.01.2014. godine. Nakon potvrđivanja optužnice Sud je u nekoliko navrata pozivao optuženog da se odazove pozivu radi izjašnjenja o krivici, međutim, isti se nikada nije odazvao pozivu. Po naredbi Suda pokušano je i prinudno dovođenje optuženog, ali je provjerama na adresi stanovanja utvrđeno da se isti vjerovatno nalazi izvan Bosne i Herecgovine. Nakon pribavljenih informacija od strane policijskih organa i tužilaštva Sud je donio naredbu za izdavanje potjernice za optuženim A.P. koja je dostavljena policijskim organima na izvršenje. Do dana 15.03.2015. imenovani nije pronađen, usljed čega nije bilo moguće provesti krivični postupak u ovom predmetu.

Dana 15.03.2015. Kantonalno tužilaštvo je na osnovu člana 5. stav 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, podnijelo nadležnom Sudu prijedlog za pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi.

PRIJEDLOG U PRILOGU MATERIJALA

B) PRAVNA PITANJA KOJA SE POSTAVLJAJU U VEZI SA SLUČAJEM, U ODNOSU NA POJEDINE FAZE U POSTUPKU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI, SA POSEBNIM OSVRTOM NA ODREDBE ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

Pravna pitanja i primjena pojedinih instituta	Moguće opcije/rješenja
Vrsta imovine koja je predmet oduzimanja, čl. 4. ZONSIKSD, čl. 115. KZ.	a.) Direktno ili indirektno (prihod ili „plodovi“)? b.) U izvornom ili konvertovanom obliku? c.) Stvari ili prava? d.) Učinitelj ili povezana osoba? e.) Može li se provesti izvršenje nad tim stvarima ili pravima? f.) Nekretnine ili pokretnine? g.) Potraživanja? h.) Poslovni udjeli? i.) Vrijednosni papiri? j.) Novac? k.) Umjetnine? l.) Plemenite kovine (nakit)? m.) Drago kamenje? n.) Vlasništvo, posjed, pod kontrolom učinitelja ili povezane osobe? o.) Povećanje ili sprječsprječavanje smanjenja imovine? p.) Veza sa krivičnim djelom? q.) Oduzima li se ta imovina, ili novčana protuvrijednost? r.) Je li imovina sjedinjena sa nekom drugom? s.) Je li prenesena na neku osobu, za koji iznos i kakav je odnos te osobe bio prema sticanju te imovine (*bona fide*)?

Vrsta postupka iz ZONSIKSD, ZKP, KZ (redovni, posebni), čl. 5, 6, 10. ZONSIKSD	a) Postoje sve procesne pretpostavke za vođenje postupka; b) Postoje negativne procesne pretpostavke;
Da li se imovina oduzima primjenom principa dokazivanja isključivo tužioca, ili kao „prošireno" oduzimanje čl. 114a. KZ, čl. 10. ZONSIKSD	a.) Dokazi kojima tužilaštvo raspolaže su dovoljni da se izvrši oduzimanje imovine; b.) Potrebno je dokazati određeni stepen sumnje, kako bi se ustanovila opravdana sumnja da se radi o imovini stečenoj krivičnim djelom, te teret dokazivanja prebaciti na opuženog („balansirani" teret dokazivanja); c.) Koje procesne garancije se trebaju osigurati da se postupak provede zakonito i efikasno?
Finansijska istraga, čl. 8. ZONSIKSD	a.) Da li je potrebna, ili ne? b.) Koje radnje se trebaju provesti? c.) Koji je cilj tih radnji? d.) Kojim redoslijedom će se provesti? e.) Ko ili koje institucije će biti uključene u njihovo provođenje? f.) U kojim rokovima će se te radnje provesti? g.) Kojim dokazima je potrebno raspolagati nakon provođenja tih radnji? KORISTITI SE MODELOM NAREDBE ZA PROVOĐENJE FINANSIJSKE ISTRAGE
Mjere osiguranja i/ili privremenog oduzimanja imovinske koristi	a.) Primjeniti član 79. i 87. ZKP FBiH ili čl. 16. do 22. ZONSIKSD? b.) Kada se i kojim aktom od Suda zahtjeva primjena ovih mjera? c.) Koje od ovih mjera se primjenjuju u odnosu na koju konkretno imovinu? d.) Kada Sud treba donijeti odluku i kojim aktom? e.) Koji su pravni lijekovi na ovakvu odluku Suda (čl. 83. ZKP FBiH ili čl. 17. stav 6. ZONSIKSD)? f.) Kako se izvršava odluka Suda o ovim mjerama? g.) Postoje li druga važna pitanja?
Dostavljanje podataka i informacija potrebnih za donošenje odluke Suda o oduzimanju imovinske koristi čl. 13. ZONSIKSD, čl. 86. ZKP FBiH.	a.) Postoji li potreba da Sud donese naredbu državnim tijelima, bankama, finansijskim, institucijama i drugim pravnim i fizičkim osobama da dostave podatke i informacije nužne za donošenje odluka o oduzimanju imovinske koristi u ovom slučaju? b.) Na koga će se ta naredba odnositi? c.) Koji podaci ili informacije će se tražiti? d.) Postoji li potreba da se Sudu dostavi izvještaj u pogledu utvrđivanja činjenica potrebnih za donošenje odluka o oduzimanju imovinske koristi? e.) Koji rok za postupanje će se naznačiti u ovoj naredbi? f.) Šta ako se naredba ne izvrši u traženom roku? g.) Koja su druga važna pitanja?

Čuvanje imovine ili predmeta koja je predmet mjera osiguranja, naredba Suda o deponovanju predmeta i dr.	a.) Primjenjuje li se čl. 84. ZKP FBiH ili čl. 17. ZONSIKSD (Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom)? b.) Koje mjere je potrebno poduzeti u konkretnom slučaju u segmentu upravljanja sa privremeno oduzetom imovinom?

C) ANALIZIRANJE DILEMA I DAVANJE OBJAŠNJENJA (20-30 min)

D) SASTAV GRUPE KOJA RADI NA RJEŠENJU SLUČAJA I ODREĐIVANJE POJEDINIH ULOGA

E) FINALIZACIJA SLUČAJA I PREZENTACIJA HODOGRAMA RADA (20 min)

NAPOMENE KOJE MOGU POMOĆI U PROVOĐENJU VJEŽBE STUDIJE SLUČAJA

1. Započeti/inicirati finansijsku istragu (sačinjavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage)
2. Razviti istražnu strategiju (koje informacije i podatke trebamo prikupiti, u čijem posjedu se one nalaze, šta time postižemo, na koji način će se te informacije dobiti i kome se sve trebaju dostaviti, koja je upotrebna i dokazna snaga svake od tih informacija i podatka);
3. Pribaviti finansijske informacije (specifikacija putem Naredbe o finansijskoj istrazi, primjena odgovarajućih odredbi ZKP FBiH, npr.čl. 86., te član 13. ZONSIKSD);
4. Razviti profil finansijskog „ponašanja“ osumnjičenog (uobičajene, rutinske, očekivane radnje koje uključuju finansijske transakcije);
5. Izraditi obračun pribavljene imovinske koristi (voditi računa o neto i bruto načelu prilikom podnošenja zahtjeva za oduzimanje, vid. čl. 15. ZONSIKSD);
6. Pripremiti prijedloge prema Sudu za osiguranje imovinske koristi i/ili privremeno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
7. Po donošenju rješenja Suda pristupiti izvršenju odluka o osiguranju imovinske koristi i/ili privremenom oduzimanju, specificirati način izvršenja u konkretnom sučaju (Agencija i druge institucije);
8. Nastaviti sa prikupljanjem ostalih informacija i podataka za podnošenje prijedloga prema Sudu za trajno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
9. Prijedlog u okviru redovnog ili posebnog postupka, uobičajeno ili „proširenо“ oduzimanje i druga pitanja;
10. Donošenje presude Suda o trajnom oduzimanju (pravna argumentacija, posebno u smislu dokazivanja nesrazmjera u prihodima i rashodima optuženog, dakle primjeni instituta zakonskih i oborivih pretpostavki o porijeklu „sporne“ imovine);
11. Izvršenje presude Suda o trajnom oduzimanju imovinske koristi (naglasak na rokove unutar kojih traju mjere osiguranja i privremeno oduzimanje i druga važna pitanja, vid. čl. 20. i 21. ZONSIKSD);
12. Upravljanje sa oduzetom imovinom (posebno u statusu privremenog u odnosu na trajno oduzimanje, postupanje sa opasnom i sličnom imovinom, procedure javne prodaje, poklona, čuvanje posebnih kategorija imovine-umjetnine, i druga važna pitanja);
13. Međuinstitucionalna i međunarodna saradnja
14. Druga važna pitanja

EIZURE ZAMRZAVANJE - FREEZING ODUZIMANJE - CONFISCATION KRIVIČNO-PRAVNO ODU

L CONFISCATION KRIVIČNO-PRAVNO ODUZIMANJE - CRIMINAL FORFEITURE GRAĐANSKO

neisplati #kriminalseneisplati #kriminalseneisplati #kriminalseneisplati